

ANNIE BESANT
EZOTERIKUS KERESZTÉNYSÉG
(A KISEBB MISZTÉRIUMOK)

Hary Györgyné fordítását (1953)
átdolgozta: Szabari János, 2010.

MAGYAR TEOZÓFIAI TÁRSULAT

TARTALOM

Előszó a magyar kiadáshoz

ELŐSZÓ

I. fejezet A vallások rejtett oldala

II. fejezet A kereszténység rejtett oldala: A Szentírások bizonyítékai

III. fejezet A kereszténység rejtett oldala: Az egyház bizonyítékai

IV. fejezet A történelmi Krisztus

V. fejezet A mitikus Krisztus

VI. fejezet A misztikus Krisztus

VII. fejezet A megváltás

VIII. fejezet A feltámadás és a mennybemenetel

IX. fejezet A Szentháromság

X. fejezet Az ima

XI. fejezet A bűnbocsánat

XII. fejezet A szentségek

XIII. fejezet A szentségek (folytatás)

XIV. fejezet A kinyilatkoztatás

UTÓSZÓ

Elmélkedve a tudás misztériumáról ragaszkodnunk kell a hagyomány nagyhírű és tiszteletreméltó szabályához, elkezdve a világ kezdetétől, folytatva a fizikai elmélkedés azon pontjáig, ami szükséges a megalapozáshoz és eltávolítva azt, ami akadály lehet az úton. Így a fül felkészülhet a gnózis hagyományának befogadására, a talaj megtisztul a gyomtól és előkészül a szőlőültetésre, mert itt vita van a vita előtt és misztérium a misztérium előtt. – *Alexandriai Szt. Kelemen.*

A példa legyen elég annak, akinek fülei vannak. Mert nem szükséges feltárni a misztériumot, elég csak jelezni azt, ami elégséges. – *Alexandriai Szt. Kelemen.*

Akinek füle van a halláshoz, hallja meg. – *Szt. Máté.*

Előszó a magyar kiadáshoz

Hiánypótló mű Annie Besant könyve, az Ezoterikus kereszténység (alcíme: A kisebb misztériumok). Hiánypótló azért, mert a keresztény kultúrkörrel egy ismeretlen, rejtett tudást tesz közzé. Megmagyaráz, megvilágít, fellebbenti a fátylat korábban érthetetlen vagy torzzá változtatott igazságokról – ezáltal közelíti hozzánk azt a kereszténységet, amilyen egykor, valaha az őskereszténység idején lehetett.

A kereszténység évszázadai alatt a vallásra rakódó üledék-halmaz alól következetes és nagyon kézzelfogható módon kibányássza, és logikusan megmutatja azt a rejtett tudást, amit sohasem akar-

tak a tömegek elé vetni. Másrészt lehántja a keresztény vallás tömegeknek szóló, exoterikus tanításairól azokat az elfedő rétegeket, amik miatt soha nem lelt bennük kielégítő magyarázatot az emberiség egy haladottabb része. Ez által a könyv – elsősorban a meghasonlott, vallását veszített, útkereső értelmiség, a művelt ember számára – közelebb hozhatja a kereszténységet. Azoknak szól, akik az elmúlt évszázadok során kiábrándultak és eltávolodtak a vallástól, vagy az értelmetlennek látszó dogmák, vagy a közvetítésük hiányosságai miatt teljesen elvesztették hitüket az ősi, mély igazságokban, vagy soha meg sem tudták pillantani azt. Ez a könyv nem lefelé mutat, nem közismereti alaptantárgy szintre süllyeszti a tudást, és nem azokhoz óhajt szólni elsősorban, akik még az alapvető erkölcsi követelmények betartásával bajlódnak. Ez a könyv azokhoz szól, akik „emelt szinten” következetesen keresik, hogy mi is lehet a mélyben elrejtett igazság, mi lehet a felszín alatt. Azoknak szól, akik a tudás misztériumát keresik.

Sok-sok szépirodalmi alkotás, parafrázis dolgozza fel a Jézus-történetet – melyik-melyik alkotója saját szájíze, fantáziája szerint, azt emelve ki belőle és róla, amit az adott író saját maga fontosnak érzett a nagy tanító által bemutatott és közvetített misztériumból. Sokan csak a történelmi alakot látják benne, a történet mindenki által ismert szálainál nem jutnak tovább. Jézus alakjának mélységbe, távlatba állításával, a beavatások és a világmindenség működése rejtett összefüggéseinek – a Logosz anyagba történő leszállásának – bekapcsolásával a történeti alak mellett a mitikus és a misztikus Krisztus képe is kirajzolódik előttünk, a levezetés részleteiből megérthetjük az egymáshoz kapcsolódó láncszemeket, amik legtöbbször szimbólum-nyelven vannak kódolva. Kirajzolódnak előttünk az Égi Ember széttárt karjai – az anyag keresztjére feszített szellem.

A kisebb misztériumok tárgyalása során megvilágítást kapnak olyan fogalmak, mint a szentháromság lényege, a megváltás tana vagy a bűnbocsánat, a szentségek, és az ima. Bemutatásra kerül a működés mechanizmusa, amit valószínűleg általában a gyakorló keresztény sem tud vagy észlel, bár ha nyitott, fogékony és őszinte, akkor egyszerűen csak átéli. Legfeljebb nem tudja mi, hogyan, milyen közvetítéssel és miért is működik úgy, ahogyan működik. A XXI. század művelt, érdeklődő embere természetesen mindezt tudatosan tudni is szeretné, valamint egyszerre, komplexen átélni, megtapasztalni és felismerni.

A tisztábban látáshoz, a mozaikok helyre rakásához igyekszik ez a munka hozzájárulni. Ezért bocsátjuk az először 1901-ben megjelent könyvet most magyar nyelven, új fordításban mindazok rendelkezésére – egy, az ötvenes években nyomtatásban soha meg nem jelenhetett „ősfordítás” leporolásával –, akik úgy érzik, hogy égető szükségük van erre az időtlen, mély, megnyugtató bölcsességre.

A Bibliából vett idézeteket az Ószövetség esetében az un. IMIT-biblia szövegéből, az Újszövetség esetében pedig a közismert Károli-féle fordításból vettük át.

A Kiadó

ELŐSZÓ

Könyvünk célja, hogy felvessen bizonyos gondolatokat a kereszténység mögött húzódó mély igazságokról. Ezek az igazságok általában elkerülik az emberek figyelmét, sőt gyakran tagadják is létezésüket. Az a nemes törekvés, hogy mindenki részesüljön abban, ami értékes, hogy a nagyszerű igazságok minél szélesebb körökhöz eljussanak, és hogy a valódi tudás mindenkit megvilágítson – megfontoltság nélküli lelkesedést eredményezett, ami lealacsonyította a kereszténységet, és tanításait olyan formában mutatta be, amely gyakran elriasztja és elidegeníti az emberek szívét és értelmét. Azt a – bár bevallottan kétes hitelességű – utasítást, hogy „hirdessétek az evangéliumot minden teremtnak” (Márk, XVI. 15.), úgy értelmezték, hogy a Gnóvizt nemcsak a keveseknek kell tanítani. Így természetesen háttérbe szorult ugyanannak a nagy Tanítónak kevésbé népszerű mondása: „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé” (Máté, VII. 6.).

A korai keresztények józan gondolkozásában nem volt helye annak a hamis szentimentalizmusnak, amely – figyelmen kívül hagyva azt a nyilvánvaló tényt, hogy az emberek mind értelmileg, mind erkölcsileg különböznek egymástól – a magasan fejletteknek szóló tanítást a legfejletlenebbek szintjére egyszerűsíti, és ezzel feláldozza a magasabb rendűt az alacsonyabb rendű kedvéért, miközben mindkettő megsérül. Alexandriai Szt. Kelemen a misztériumokra célozva teljesen nyíltan kimondja: „Még most is félek – amint írva van – ’gyöngyöket vetni a disznók elé, nehogy lábbal tapossák azokat, és ellenünk fordulva szétszaggassanak bennünket’. Mert nehéz kimondani nyílt és őszinte szavakkal az igazi Világosságra vonatkozó dolgokat tisztátalan és tudatlan hallgatók előtt.”¹

Ha az igazi tudást, a Gnóvizst, újra a keresztény tanok részévé akarják tenni, akkor ez csak a régi megszorítások mellett lehetséges, és határozottan fel kell adni azt az elképzelést, hogy a tanításokat a legkevésbé fejlettek felfogóképességének színvonalára szállítsák le. Az ősi tudás helyreállítására csak akkor nyílik lehetőség, ha a tanításokat magas színvonalon tartják. Sorrendben pedig a kisebb misztériumok tanításának meg kell előznie a nagyobb misztériumokét. A nagyobb misztériumok sohasem fognak nyomtatásban megjelenni, mert ezeket csak a Tanító adhatja át a tanítványnak, „szájból fülbe”. A kisebb misztériumokat, a mély igazságok részleges feltárását azonban már most újra nyilvánosságra lehet hozni, és könyvünknek éppen az a célja, hogy körvonalaiban bemutassa a kisebb misztériumokat és azoknak a tanításoknak a természetét, amelyeket el kell sajátítani. Ahol csak utalásokat találunk bizonyos igazságokra, ott a csendes meditáció segítségével a körvonalak világosabbá fognak válni, a rendszeresen végzett meditáció pedig olyan megvilágosodást eredményez, amelynek segítségével az igazságok fokozatosan feltáruulnak a maguk teljességében. A meditáció ugyanis lecsendesíti az alsóbb elmét, amely állandóan el van foglalva a külvilág dolgaival, és csak amikor az alsóbb elme elcsendesedik, világosíthatja meg azt a Szellem. A spirituális igazságok felismeréséhez így kell eljutnunk, belülről, nem pedig kívülről. Csak az isteni Szellem sugalmazhatja, akinek temploma vagyunk (1 Kor. III. 16.), nem pedig külső tanító. Ezeket a dolgokat „spirituális úton ismerjük fel” a Szellemben lakozó istenin keresztül, ami a „Krisztus elméje”, amiről a nagy apostol beszél (1 Kor. II. 14, 16.), ez az a belső fény, amely elárasztja az alsóbb elmét.

Ez az Isteni Bölcsesség, a valódi TEOZÓFIA útja. Nem az, amit néhányan gondolnak, hogy a teozófia a hinduizmus, a buddhizmus, a taoizmus vagy bármely más vallás felhígított változata. A teozófia éppen úgy ezoterikus kereszténység, mint amennyire ezoterikus buddhizmus, egyformán tartozik minden valláshoz, de egyikhez sem kizárólagosan. Ebből a forrásból származnak e könyvecskében található gondolatok, hogy segítsenek azoknak, akik a világosságot keresik. „Az igazi világosság eljött már a világba, amely megvilágosít minden embert” (János, I. 9.), bár a legtöbbszörnek még nem nyíltak meg szemei a látásra. A teozófia nem hozza el a fényt, csak ennyit mond: „Íme a Fény!”, mert így hallottuk. Csak azokhoz a kevesekhez szól, akik többre éheznek, mint amennyit az exoterikus tanítások nyújtanak, de nem szól azokhoz, akiket e tanok teljesen kielégítenek. Miért erőszakolnánk kenyeret azokra, akik nem éhesek? De akik éhesek, azok számára, reméljük, kenyér lesz, és nem kő.

I. fejezet

A vallások rejtett oldala

E könyv címét megpillantva sokan, talán szinte mindenki ellenezni, sőt tagadni fogja, hogy létezik olyasvalami, amit joggal „ezoterikus kereszténységnek” lehet nevezni. Van egy elterjedt és egyben népszerű felfogás, hogy a kereszténységgel kapcsolatban nem létezik okkult tanítás, és hogy a „misztériumok” – akár a kisebbek, akár a nagyobbak – teljesen pogány szokások voltak. Maga a kifejezés: „Jézus misztériumai”, bár nagyon ismerősen csengett az első századok keresztényeinek fülében, megdöbbenést kelt a modern követőikben. Ha pedig kijelentenénk, hogy a korai egyházban ezek a misztériumok különleges és meghatározott jelenségek voltak, hitetlen mosoly volna a felelet. Mostanában szoktak azzal dicsekedni, hogy a kereszténységnek nincsenek titkai, hogy amit mond,

¹ Alexandriai Szt. Kelemen: *Stromata*, I. kötet, XII. fejezet.

azt mindenki hallhatja, hogy amit tanít, azt mindenkinek tanítja. A kereszténység igazságait olyan egyszerűeknek tartják, hogy azokat „még egy ostoba csavargó sem értheti félre”, az „egyszerű evangélium” kifejezés pedig közhellyé vált.

Ezért szükséges világosan bebizonyítanunk azt, hogy – legalábbis a korai egyházban – a kereszténység a legkevésbé sem maradt el más nagy vallások mögött, vagyis megvolt a rejtett oldala. Ezt felbecsülhetetlen értéként őrizte, a titkait pedig csak néhány kiválasztottnak tárta fel a misztériumaiban. De mielőtt erre rátérnénk, érdemes megvizsgálni a vallások rejtett oldalának egész kérdéskörét, és megérteni, hogy miért kell ilyen oldalnak is léteznie, ha az adott vallás erős és tartós. Így ugyanis nyilvánvalóvá válik, hogy létezése a kereszténységben előre elhatározott dolog volt, és az egyházatyák írásaiban egyszerűnek és természetesnek fognak tűnni azok az utalások, amelyek eddig meglepőek és érthetetlenek voltak. Ennek a rejtettségnak vagy ezotériának a létezése történeti tényként bebizonyítható, de az is bemutatható, hogy az értelem oldaláról megközelítve szükségszerű.

Az első kérdés, amire felelnünk kell: Mi a vallások célja? A vallásokat a tömegeknél bölcsebb emberek adják a világnak azért, hogy az emberi fejlődést meggyorsítsák. Ahhoz, hogy ezt hatékonyan megtegyék, el kell érniük az embereket, és befolyásolniuk kell őket. Az emberek azonban nem mind ugyanazon a fejlődési szinten állnak, hanem a fejlődés egy lépcsősorhoz hasonlítható, amelynek minden fokán emberek állnak. A legfejlettebbek mind értelmileg, mind jellemben sokkal magasabban állnak a legkevésbé fejletteknél. Az emberek értelmi és cselekvési képessége minden lépcsőfokon eltérő. Ezért értelmetlen mindenkinek ugyanazokat a vallásos tanításokat átadni, ugyanis az, ami az intellektuális embernek segítséget nyújt, teljesen érthetetlen az ostobának, míg az, ami a szentet lázba hozza, hidegen hagyja a bűnözőt. Másrészt az a tanítás, amely megfelelő segítséget nyújt a fejletlen értelmű embernek, elfogadhatatlanul kidolgozatlan és értéktelen a filozófusnak, az pedig, ami a bűnözőt jó útra téríti, teljesen használhatatlan a szentnek. Mégis minden típusnak szüksége van a vallásra, azért, hogy mindenki eljuthasson a jelenlegi szintjénél magasabb életbe, és egyetlen típust vagy fokot sem szabad feláldozni bármely másik kedvéért. A vallásnak éppen olyan fokozatosnak kell lennie, mint amilyen a fejlődés folyamata, különben nem tudja betölteni rendeltetését.

Felvetődik a következő kérdés: milyen módon törekednek a vallások az emberi fejlődés meggyorsítására? A vallások megpróbálják az erkölcsi és értelmi természetet fejleszteni, és segíteni a spirituális természet kibontakozását. Úgy tekintve az emberiségre, mint egy összetett lényre, törekednek megérinteni azt szervezete minden pontján, így mindenkinek megfelelő üzenetet közvetíteni, olyan tanítást adni, amely a legkülönbözőbb emberi szükségleteknek leginkább megfelel. Ezért a tanításokat alkalmassá kell tenni minden elme és szív számára, amelyeket megcélznak. Ha egy vallás nem érint meg, és nem uralkodik az értelmen, és nem tisztítja meg és ösztönzi az érzelmeket, akkor célját téveszti – már ami a célba vett személyt illeti.

A vallás azonban nemcsak az értelemhez és az érzelmekhez akar szólni, hanem – amint már mondtuk – a szellemi természet kibontakozását is igyekszik elősegíteni. Válaszol az emberiségben rejlő belső indítékra is, amely az emberi fajt folyamatosan előbbre viszi. Mert mindenki szíve legmélyén – bár gyakran elmerülve a múlandó körülményekben, vagy a nyomasztó érdekekben és gondokban – ott van a folyamatos istenkeresés. „Mint szarvasünő, amely kiáltoz vizek medrei felé” (Zsoltárok, XLII. 2.), úgy vágyakozik az emberiség Istenhez. Ez a keresés néha megakad egy időre, és úgy tűnik, a sóvárgás eltűnik. Előfordulnak az emberi gondolkodásban és a civilizációkban olyan szakaszok, amikor az emberi szellem istenkeresése – Giordano Brunótól vett hasonlattal a szellem úgy keresi ősforrását, ahogyan a vizek igyekeznek egy szinten kiegyenlítődni –, a szellem vágyódása az után, ami a világegyetemben vele rokon, a rész keresése az egész után, lecsillapodni látszik, sőt el is tűnhet egy időre. Mégis ez a vágyakozás újra megjelenik, és ilyenkor a szellemből újra ugyanaz a kiáltás hallatszik. Mert lehet, hogy egy időre elnyomja, és látszólag elnémítja a korszak, de rendíthetetlen kitarással újra feltámad, újra és újra megszólal, akárhányszor is hallgattatják el. Így bizonyítja, hogy az Isten utáni vágyakozás az emberi természet veleszületett tulajdonsága, elpusztíthatatlan alkotórésze. Akik diadalmasan kiáltják: „Íme! Elmúlt!” – ismét szembe találják magukat vele teljes életerejében. Akik nélküle építenek, azok gondosan tervezett épülete úgy omlik

össze, mintha földrengés pusztította volna el. Akik úgy gondolják, hogy már kinőtték a vallást, a tagadást követő legvadabb babonával szembesülnek. A vallás az emberiségnek annyira szerves része, ahogyan az embereknek feleletet kell kapniuk a kérdéseikre, és inkább legyen a válasz téves, mint semmilyen. Ha nem tudnak rátalálni a vallási igazságra, inkább elfogadják a vallási tévedést, mint hogy vallás nélkül maradjanak. Inkább elfogadják a legkezdetlegesebb és legképtelenebb elképzeléseket, mint hogy bevallják, az eszme nem létezik.

A vallás tehát kielégíti ezt a sóvárgást, és megragadja az emberi természet e vágyakozásra serkentő elemét, megerősíti, megtisztítja azt, és valódi célja felé vezet. Ez a cél az emberi szellem egyesülése az istenivel, hogy „Isten legyen minden mindenben.” (I. Kor. XV. 28.)

Kutatásunk során a következő felmerülő kérdés: Milyen forrásból erednek a vallások? Erre a kérdésre korunkban két válasz érkezett: az összehasonlító mitológiáé és az összehasonlító vallástudományé. Kiindulópontjuk közös: az ismert tényekre támaszkodnak. A kutatások kétséget kizáróan bebizonyították, hogy a világvallások feltűnően hasonlítanak egymáshoz. Hasonlóak alapvető tanításaikban, abban, hogy alapítóik emberfölötti képességekkel rendelkeztek és kivételesen magas erkölcsi színvonalon álltak, hasonló erkölcsi tanításokat adtak, hasonló eszközöket használtak a láthatatlan világokkal történő kapcsolattartáskor, és végül hasonló szimbólumokat használtak főbb tanításaik kifejezésére. Ez a hasonlóság, amely sok esetben az azonosságig fokozódik, mindkét említett irányzat szerint egy közös eredetet bizonyít.

De a közös eredet természetével kapcsolatban a két iskola vitatkozik egymással. Az összehasonlító mitológia szerint a közös eredet a közös tudatlanság eredménye. A legmagasztosabb vallási tanok is csak a primitív emberek önmagukról és környezetükről alkotott durva és barbár elképzeléseinek kifinomult formái. Animizmus, fetiszizmus, természetimádás, napimádás – ezek annak az ősi iszapnak az alkotóelemei, amelyből a vallás pompás lilioma kivirágzik. Krishna, Buddha, Lao-ce, Jézus a vademberek keringő varázslóinak magas kultúrájú, de egyenes leszármazottai. Isten a természeti erőket megszemélyesítő számtalan istenség összegyűréséből keletkezett. És így tovább. Az egészet egy mondatba összefoglalva: a vallások egy közös törzsből, az emberi tudatlanságból kihajító ágak.

Az összehasonlító vallástudomány viszont azt tartja, hogy minden vallás isteni emberek tanításaiból ered. Ők azok, akik időről-időre megismertették a világ különböző népeivel a vallás alapvető igazságaiból azokat a részleteket, amelyeket e népek be tudnak fogadni. Ezek a tanítók mindig ugyanazt az erkölcsiséget hirdetik, hasonló eszközökkel dolgoznak, és ugyanazokat a lényeges szimbólumokat használják. Szerinte a barbár vallások – animizmus és egyebek – a vallás elfajzott formái, visszaesés eredményei, az igazi vallásos hit eltorzult, eltörpült leszármazottjai. A napimádás és a természetimádat tiszta formái – a maguk idejében – nemes és kifejezetten allegorikus vallásformák voltak, tele mély igazsággal és tudással. A nagy Tanítók – a hinduk, a buddhisták és egyes vallásmagyarázók, mint a teozófusok állítása szerint – egy állandó emberi Testvérséget alkotnak, amelynek tagjai az emberiségből emelkedtek ki, és akik bizonyos időszakokban megjelennek, hogy világosságot hozzanak a világnak. Ők az emberi faj szellemi vezetői. Ezt a nézetet egy mondatban így lehet összefoglalni: „A vallások egy közös törzsből, az Isteni Bölcsességből kihajító ágak”.

Bölcsesség, gnózis, teozófia – ezeken a neveken szokták emlegetni ezt az Isteni Bölcsességet. A történelem különböző korszakaiban voltak néhányan, akik a vallások egységébe vetett hitüket annyira hangsúlyozni akarták, hogy – minden más szűkebb besorolást félretéve – magukat eklektikus kifejezéssel teozófusoknak nevezték.

E két szembenálló irányzat állításainak viszonylagos értékét az általuk bemutatott bizonyítékok megalapozottsága alapján kell megítélni. Egy nemes eszme eltorzult formájának megjelenése nagyon hasonlíthat egy durva elképzelés kifinomult formájára. Hogy ilyen esetekben elfajulásról vagy pedig fejlődésről beszélhetünk-e, azt csak a közvetlen és a távolabbi előzmények vizsgálatával dönthetjük el, ha ez egyáltalán lehetséges. Ilyen bizonyítási eljárást alkalmaznak a Bölcsesség hívői. Azt állítják, hogy a vallások alapítói – feljegyzett tanításaikból ítélve – magasan kiemelkedtek az átlag emberiségből. A különféle vallások szentírásaiban ugyanis olyan erkölcsi tanítások, magasrendű eszmék, költői inspirációk és mély bölcséleti megállapítások találhatók, amelyeket ugyan-

nak a vallásnak későbbi írásai meg sem közelítenek szépségben és emelkedettségben. Ez arra vall, hogy a régi magasabb rendű az újnál, és nem az új jelent fejlődést a régihez képest. Nem mutatható be egyetlen olyan eset sem, amikor egy jelenlegi vallás az ősi formájához képest javult volna, viszont sok olyan eset van, amikor az eredeti tiszta tanítások eltorzultak. Gondos tanulmányozás után még a primitív vallások között is sok magasztos eszmére bukkanunk, amelyek nyilvánvalóan meghaladják a civilizálatlan emberek képességeit.

Ezt a gondolatot dolgozta ki Andrew Land, aki a *The Making of Religion* [Vallásalapítás] könyve alapján megítélve inkább az összehasonlító vallástudomány, mint az összehasonlító mitológia követőjének mondható. Rámutatott egy közös hagyomány létezésére, amelyet – állítása szerint – maguk a primitív emberek nem fejleszthettek ki, mert olyanok, akik hitvilága a legkezdetlegesebb és értelmük fejletlen. Lang bemutatta, hogy a nyers hiedelmek és alacsonyrendű nézetek mögött fennkölt jellegű, magasztos hagyományok találhatók, amelyek az Isteni Lény természetét és az emberekkel való kapcsolatát érintik. A vademberek által imádott istenségek nagyobb részt valóságos ördögök, de mögöttük, mindegyiken túl van egy ködös, de dicsőséges, mindent átfogó Jelenlét, amelynek nevet soha vagy csak nagyon ritkán adnak, de amiről azt suttojják, hogy Ő mindennek a forrása, Ő a hatalom, a szeretet és a jóság, aki sokkal gyöngédebb, mint hogy félelmet keltsen, sokkal jobb, mint hogy könyörgésre várna. Ezeket az eszméket nyilvánvalóan nem fogalmazhatták meg a vademberek, akik között felbukkantak. Ékesszóló bizonyítékok ezek valamilyen nagy Tanító kinyilatkoztatásaira. Erről a Tanítóról általában homályos hagyományok is felfedezhetők, aki a Bölcsesség egyik Fiaként a régmúlt időkben elhozta tanításait.

Az összehasonlító mitológia követői álláspontjának oka és tényleges igazolása nyilvánvaló. A vad törzsek között mindenütt megtalálták a vallásos hit alacsony formáinak létezését. Erre a civilizálatlanság egyik általános kísérő jelenségeként tekintenek. Mivel a civilizált ember a civilizálatlanból fejlődik ki, mi sem természetesebb, mint hogy a civilizált vallás is a civilizálatlanból jön létre. Ez a következtetés első hallásra egészen nyilvánvaló. Csak később, alaposabb tanulmányozás során derülhet ki, hogy a mai vademberek nem a mi őseink, hanem régmúlt idők nagy civilizált fajainak degenerált utódai. A kutatások azt bizonyítják, hogy az emberiséget gyermekkorában nem hagyták magára, hogy tanítás nélkül nőjön fel, hanem gondozást és képzést kapott azoktól az idősebbektől, akik vallási és kulturális téren az első útmutatásokat adták neki. A Lang által bemutatott tények is alátámasztják ezt a felfogást. Ezek után felmerül az a kérdés: „Kik voltak ezek az idősebbek, akiket a hagyományokban mindenütt megtalálunk?”

Még tovább folytatva a kutatást eljutunk a következő kérdéshez: Milyen emberek kapták a vallásokat? Itt azonnal szembe találjuk magunkat azzal a nehézséggel, amellyel minden vallásalapítónak foglalkoznia kellett. Amint már korábban is mondtuk, a vallás legfőbb célja az, hogy felgyorsítsa az emberi fejlődést, azzal a kiegészítéssel, hogy a vallásalapítónak a fejlődő emberiség minden szintjét figyelembe kell vennie. A fejlődés minden szintjén találunk embereket, kedve a legfejletlenebbektől a legfejlettebbekig. Vannak rendkívül értelmes emberek, de vannak egészen ostobák is. Az egyik helyen magasan fejlett és bonyolult civilizációt találunk, máshol viszont egészen kezdetleges és egyszerű társadalmat. De még egy adott civilizációban is a legváltozatosabb típusokkal találkozunk, kezdve a legtudatlanabbtól a legmagasabban képzettig, a leggondosabbtól a nemtörődömig, a legspirituálisabbtól a legállatiasabbig. Azonban minden egyes típust meg kell érinteni, és ott kell segíteni neki, ahol éppen a fejlődésben áll. Ha igaz, hogy van fejlődés, akkor ez a nehézség elkerülhetetlen, az isteni Tanítónak pedig ezzel szembe kell néznie és meg kell oldania, különben munkája hiábavaló lesz. Ha az ember fejlődik, mint ahogyan körülötte minden fejlődik, akkor ezek a fejlődésbeli különbözőségek, az értelmi képesség különböző szintjei mindenütt jellemzők az emberiségre, és erre a világra minden vallásának tekintettel kell lennie.

Szembe kell tehát néznünk azzal a helyzettel, hogy nem lehet egy és ugyanazon vallási tanítást adni még egy nemzet egészének sem, még kevésbé egymástól eltérő civilizációknak vagy éppen az egész világnak. Ha csak egyetlen tanítás lenne, akkor a hatása a megszólítandó emberek jelentős részét nem érintené meg. Ha a vallás azokhoz alkalmazkodna, akik értelmileg korlátoltak, erkölcsiségük kezdetleges, akik érzékei tompák, akkor lehet, hogy segítene nekik, tanítaná őket, és lehetővé

tenné a fejlődésüket, de olyan vallás lenne, amely teljesen hasznavehetetlen lenne azok számára, akik bár ugyanabban a nemzetben élnek, és ugyanahhoz a civilizációhoz tartoznak, viszont erkölcsi érzékük kifinomult és elmélyült, értelmük ragyogó és élénk, spiritualitásuk pedig fejlődő. Ha viszont a vallás ennek az utóbbi csoportnak akarna segíteni, ha az értelemnek akarni nagyszerű filozófiát adni, ha a finom erkölcsiséget még tovább akarná nemesíteni, ha az ébredező spirituális természetet teljességében ki akarná bontakoztatni, akkor az a vallás annyira spirituálissá, annyira intellektuálissá és annyira erkölcsivé válna, hogy amikor az előbbi csoportnak hirdetne igét, nem tudna hozzáférni sem elméjükhöz, sem szívükhöz. Számukra értelmetlen mondatok sora lenne, ami nem tudná felébreszteni szunnyadó értelmüket, és olyan útmutatást sem tudna adni nekik, amely egy tisztább erkölcsiség kifejllesztésére ösztönözné őket.

Szembenézve ezekkel a tényekkel, és figyelembe véve a vallás célját, eszközeit, eredetét, a célba vett emberek vallással kapcsolatos különböző szükségleteit, felismerve az emberek fejlődő spirituális, intellektuális és erkölcsi képességeit, valamint azt, hogy minden embernek szüksége van olyan nevelésre, amely mindenkori fejlődési szintjének megfelel, be kell látnunk, hogy egy olyan változatos és fokozatos vallási tanításra van szükség, amely ezeket a különböző igényeket kielégíti, és minden embert a maga helyén segíti.

Van még egy másik ok is, ami miatt kívánatos az ezoterikus tanítás az igazságok egy bizonyos csoportjára való tekintettel. Ezek elsősorban „a tudás hatalom” csoportjába tartozó tények. Egy olyan mélyen intellektuális bölcséleti rendszer nyilvánosságra hozása, amely megfelelő a már fejlett értelem továbbképzésére, és az emelkedett elme magához vonzására, senkinek sem árthat. Nyugodtan lehet hirdetni, mert a tudatlant úgysem vonzza, aki elfordul tőle, mert száraznak, merevnek, érdektelennek találja. De vannak olyan tanítások, amelyek a természet felépítésével foglalkoznak, nehezen érthető törvényeket magyaráznak el, és megvilágítanak olyan rejtett folyamatokat, amelyek ismerete hatalmat ad természeti erők felett. Birtokosát képessé teszik arra, hogy ezeket az erőket bizonyos eredmények elérésére használja, mint egy vegyész, aki különböző vegyületek előállításával foglalkozik. Az ilyen tudás nagyon hasznos lehet a magas fejlettségű emberek számára, és jelentősen megnövelheti képességüket az emberiség szolgálatára. De ha ezt a tudást nyilvánosságra hozzák, akkor az emberek esetleg rosszra használnák fel, mint ahogyan a középkorban a Borgiák és mások is visszaéltek a különleges mérgek ismeretével. A tudás olyan emberek kezébe kerülne, akik értelmileg ugyan kiválóak, de vágyaikban fékezhetetlenek. Önző ösztöneiktől vezetve csak a saját hasznukat néznék, semmit nem törődve a közös jóval. Az a cél vezetné őket, hogy olyan képességekre tegyenek szert, amelyekkel az átlagemberek fölé emelkedhetnek, amelyek a mindennapi embereket nekik kiszolgáltattá tennék. Ha nyilvánosan tanítanák ezeket az ismereteket, akkor ezek az emberek mind odaöngölnének, hogy megszerezzék ezt a tudást, és segítségével emberfölötti rangra emelkedhessenek. A tudás birtokában még önzőbbek lennének, még inkább elkülönülnének, hiúságuk bőséges táplálékot kapna, és közönyösségük még inkább megnövekedne, így elkerülhetetlenül arra az útra térnének, ami a fekete mágia, a baloldali ösvény felé visz, amelynek végcélja nem az egység, hanem az elkülönülés. Ezek az emberek nemcsak saját belső természetüknek ártanak, hanem veszélyeztetnék a társadalmat is, amely már úgyis eléggé szenved olyanok miatt, akiknek értelme fejlettebb a lelkiismeretüknél. Ez teszi szükségessé azt, hogy bizonyos tanításokat elrejtse azok elől, akik erkölcsileg még nem készek befogadásukra. Ez a szükségszerűség minden Tanítót befolyásol, aki ilyen tudás átadására képes. A tudást csak olyanokkal akarja megosztani, akik képességeiket az általános jóra, az emberi fejlődés gyorsítására fordítják, de óvakodik olyanokhoz eljuttatni, akik ezt mások kárára és saját hatalmuk növelésére használnák.

Ez nemcsak elméleti kérdés, az okkult feljegyzések részletesen foglalkoznak azokkal az eseményekkel, amelyekre a Genézis VI. és további fejezetei csak céloznak. Az okkult tudást az ősi időkben Atlantiszon bárki megkapta anélkül, hogy valamilyen szigorú feltételeket állítottak volna a jelöltek elé erkölcsiség, tisztaság és önzetlenség tekintetében. Úgy tanították erre az értelmileg képzeteket, ahogyan korunkban tanítják a mindennapi tudományt. A napjainkban erélyesen követelt nyilvánosság akkor biztosított volt, ami azt eredményezte, hogy az emberek óriásokká váltak mind tudásban, mind gonoszságban, amíg végül a Föld nyöszörgött elnyomói alatt, és a leigázott emberek

kiáltása hangzott szerte a világon. Ekkor következett be Atlantisz pusztulása, e hatalmas szárazföld elsüllyedése az óceán mélyére. Erről az eseményről néhány részletet a zsidó szentírások Noé-féle vízözön-történetében és a még keletebbi hindu szentírások Vaivasvata Manu történetében találhatunk meg.

Mivel ezek a tapasztalatok bebizonyították, milyen veszéllyel jár, ha megengedik, hogy tisztátalan kezek ragadják meg a hatalmat jelentő tudást, a nagy Tanítók azóta szigorú feltételeket szabnak, és csak tiszta, önzetlen és önfegyelemmel rendelkező jelölteknek adják át az ilyenfajta tanításokat. Határozottan visszautasítják az ilyen tudás átadását mindenkinek, aki nem veti magát alá a szigorú fegyelemnek, amely az érzelmi és érdekbeli elkülönülést kívánja megszüntetni. A Tanítók többre értékelik a jelölt erkölcsi erejét, mint értelmi fejlettségét, mert a tanítás az értelmet úgyis fejleszti, miközben az erkölcsi természetet megerőlteti. Még mindig jobb, ha a tudatlanok önzéssel vádolják a Nagyokat, mert visszatartják tudásukat, mint ha a világot egy újabb atlantiszi katasztrófába sodornák.

Elméleti megközelítésből ennyit hozunk fel a minden vallásban meglevő rejtett oldal szükségességéről. Amikor az elmélet felől a tények felé fordulunk, természetesen azt kérdezzük: Létezett-e a múltban ez a rejtett oldal, ami a világ vallásainak részét képezi? Erre a kérdésre azonnal és habozás nélkül igennel kell válaszolnunk. Minden nagy vallás azt állítja, hogy vannak rejtett tanításai, és kijelenti, hogy ezek alkotják az elméleti misztikus és a gyakorlati misztikus – vagyis okkult – tudás tárházát. A népszerű – gyakran primitív és irracionális – tanok és történetek a nagy tömegekhez szóltak, de az értelmeseeknek ugyanezeket misztikus értelmezéssel, allegóriaként tanították. Ezen elméleti miszticizmus mögött azonban, ahogyan ez a népszerű tanítás hátterét jelentette, létezett egy további gyakorlati miszticizmus is, egy rejtett spirituális tanítás, amelyet csak meghatározott feltételek mellett adtak tovább. A megszabott feltételek általánosan ismertek voltak, ezeket minden jelöltnek teljesítenie kellett. Alexandriai Szt. Kelemen beszél a misztériumok e csoportjáról. A megtisztulás után – mondja – „következnek a kisebb misztériumok, amelyek némiképp előkészítenek, és tudásban megalapozzák azt, ami még ezután jön. A nagy misztériumokban a világegyetemről már nincs több tanulnivaló, ott csupán a természet és a dolgok megértése és az azokon való elmélkedés van.”²

Az, hogy az ősi vallásokban ez így volt, vitathatatlan. Egyiptom misztériumait az ősi ország di-csőségének tartották. A legkiválóbb görögök, mint Platón, Saisba és Thébába zarándokoltak, hogy ott a bölcsesség egyiptomi tanítóitól beavatást kapjanak. Perzsia Mithras-misztériumai, a Bacchus- és Orpheus-misztériumok és a későbbi görög eleusisi fél-misztériumok, Samothrace, Scythia, Káldea misztériumai legalább is nevük alapján mind jól ismertek voltak a köznyelvben. Az eleusisi misztériumokat – még alaposan felhívított formájukban is – Görögország legkiválóbb emberei, mint Pindaros, Szophoklesz, Iszokratesz, Plutarkhosz és Platón, nagyon sokra tartották. Különösen abból a szempontból tartották hasznosnak, hogy a misztériumokban a *halál utáni* létről kaptak tanításokat, és így a beavatottak helyesen készülhettek elő a túlvilági életre. Szopatosz szerint az ott nyert beavatás egy bizonyos rokonságot hozott létre a lélek és az isteni természet között. A Demeterhez szóló exoterikus himnuszban pedig rejtett utalások találhatók a szent gyermekről, Iacchusról, akinek halálát és feltámadását a misztériumokban eljátszották.³

Sokat megtudhatunk Iamblichustól, az i.sz. III. és IV. század nagy theurgusától a misztériumok céljáról. A theurgia mágia volt, „a papi tudomány legvégső foka”⁴, amelyet a nagyobb misztériumokban gyakoroltak, hogy megidézzék a magasabb lényeket.

Röviden összefoglalva a misztériumok a következő elméleten alapultak: létezik az EGY, minden lény előtti, mozdíthatatlan, amely megmarad saját egységének egyedülvalóságában. Ebből az EGY-ből keletkezik a Legmagasabb Isten, az Önmagától-teremtett, a Legfőbb Jó, minden dolog Forrása,

² Ante-Nicene Könyvtár, Vol. XII. Alexandriai Szt. Kelemen: *Stromata*, V. könyv, XI. fejezet

³ Ld. „Mysteries” c. cikket az *Encycl. Britannica* 9. kiadásában

⁴ Psellus mondása, idézve a *Iamblichus on the Mysteries*-ben (szerk. T. Taylor, 343. old. jegyzet a 23. oldalhoz, II. kiadás)

Gyökere, az Istenek Istene, az Ős-Ok, amely Önmagából kibontakoztatja a Fényt.⁵ Belőle árad ki a szellemi világ, vagy az ideális univerzum, az Egyetemes Elme, a *Nous* (értelem) és ide tartoznak a szellemi, testnélküli Istenek. Belőle ered a Világlélek, amelyhez „az isteni szellemi formák és velük együtt az Istenek látható testeit” tartoznak.⁶ Ezután következnek az emberfölötti lények különböző hierarchiái: arkangyalok, archonok (uralkodók) vagy kozmokrátorok, angyalok, daimonok, stb. Az ember egy alacsonyabb osztályú lény, aki természeténél fogva hozzájuk kapcsolódik és megismerésükre képes. Ezt az ismeretet szerezték meg a misztériumokban, és ez vezetett el az Istennel való egyesüléshez.⁷ A misztériumokban alapvető tételként tanították, hogy „minden az Egyből indul ki és ismét az Egybe tér vissza, és az Egy mindenek fölött való.”⁸ A különféle lényeket azután megidéztek, ezek megjelentek, néha azért, hogy tanítsanak, néha azért, hogy pusztá jelenlétükkel emeljék és megtisztítsák a jelenlévőket. „Az Istenek – mondja Iamblichus – mivel jóakarúak és kegyesek, bőkezűen részesítik fényükben a theurgistákat. Magukhoz emelik lelkeiket, hozzásegítik őket a velük való egyesüléshez, hozzászoktatva ahhoz, hogy elváljanak a testtől még életükben, és hogy megtalálják örök és felfogható eredetüket.”⁹ Minthogy „a léleknek kettős élete van, az egyik a testhez kapcsolódik, de mivel a másik független minden testtől, a legfontosabb dolog megtanulni, hogyan kell azt a testtől elválasztani, és így szellemi és isteni részével egyesülhessen az Istenekkel, és megtanulhassa a tudás valódi alapelveit és a felfogható világ igazságait.”¹⁰ „Az Istenek jelenléte valóban megadja testünk egészségét, lelkünk erkölcsösségét, értelmünk tisztaságát, egyszóval minden bennünk rejlőt felemel eredeti természetéhez. Testnek láttatja a testi szemem keresztül mindazt, ami a lélek szemén keresztül nem test.”¹¹ Amikor az Istenek megjelennek, a lélek eléri „a szenvedélyektől való felszabadulást, a transzcendentális tökéletességet, és egy mindennél nagyszerűbb erő tölti el, az isteni szeretet és mérhetetlen öröm részesévé válik.”¹² Ezzel nyerjük el az isteni életet, és kapjuk meg ténylegesen az istenit.¹³

A misztériumok csúcspontja az volt, amikor a beavatott istenné vált, akár úgy, hogy egy rajta kívül lévő isteni lényel egyesült, akár pedig úgy, hogy a benne rejlő isteni Ént felismerte önmagában. Ezt nevezték „extázisnak”, egy olyan állapotnak, amit Indiában a jógik felső számádinak hívnak. A fizikai test ilyenkor transzba esik, a felszabadult lélek pedig a Nagy Egy-gyel való egyesülését hajtja végre. „Az extázis nem úgynevezett képesség, hanem a lélek olyan állapota, amely olyan módon alakítja át, hogy érzékeln tudja azt, ami korábban rejtve volt előtte. Ez az állapot nem lehet állandó mindaddig, amíg visszavonhatatlanul létre nem jön az Istennel való egyesülés. Itt, a földi életben az extázis csak egy villanás... Az ember megszűnhet ember lenni, és Istenné válhat, de az

⁵ Ugyanott, 301. oldal

⁶ Ugyanott, 72. oldal.

⁷ Az *Encyclopedia Britannica* „Mysticism” cikke a következőket mondja Plotinus (i. sz. 204-270) tanításáról: „Az EGY (a fent említett Legfelsőbb Isten) az értelem (*nous*) és az „eszmék” felett áll, a létezés teljességében fölülmúlja, és értelemmel nem megismerhető. Míg maga nyugalomban marad, a saját teljességéből önmaga egy képét sugározza ki, amit értelemnek (*nous*) nevezünk, és amely a felfogható világ eszméinek rendszerét alkotja. Maga a lélek pedig az értelem képe vagy terméke. A lélek önmaga mozgásával hozza létre a fizikai anyagot. Így a lélek két irányba figyel: az értelem (*nous*) felé, amelyből kiárad, és az anyagi élet felé, amely saját terméke. Az erkölcsi törekvés az érzéki elvetésében áll. Maga a fizikai lét az Istentől való eltávolodás... Ahhoz, hogy elérjük a végső célt, magán a gondolkodáson is felül kell emelkednünk, mert a gondolkodás a mozgás egyik formája, a lélek pedig arra a mozdulatlan nyugalomra vágyik, amely az Egyhez tartozik. A transzcendentális istenséggel való egyesülés nem annyira tudás vagy meglátás, hanem inkább extázis, egybeolvadás, érintkezés”. A neoplatonizmus tehát „mindenek előtt egy teljesen racionális rendszer, amely feltételezi, hogy az értelem képes felderíteni a dolgok teljes rendszerét. Minthogy az Istent azonban az értelmén túlnak tartják, a miszticizmus bizonyos értelemben szükséges kiegészítője a mindent felfogni próbáló racionalizmusnak. A rendszer egy misztikus cselekményben éri el csúcspontját.”

⁸ Taylor: *Iamblichus*, 73. oldal.

⁹ Ugyanott, 55, 56. oldalak.

¹⁰ Ugyanott, 118, 119. oldalak.

¹¹ Ugyanott, 95, 100. oldalak.

¹² Ugyanott, 101. oldal.

¹³ Ugyanott, 330. oldal.

ember nem lehet egy időben Isten is, és ember is”.¹⁴ Plotinus megjegyzi, hogy ezt az állapotot „idáig csak háromszor” érte el.

Proclus is azt tanította, hogy a lélek egyedüli megváltása az, ha visszatérhet szellemi formájához, megszabadulva „az újraszületések körforgásától, a folytonos vándorlástól”, elérve a valódi Létezés állapotát, „az azonosság időszakának egységes és egyszerű erőit, a folytonos vándorlás helyett, amelyet a különbözőség jellemez”. Ezt az életet keresték azok, akiket Orpheus avatott be Bacchus és Proserpina misztériumaiba, és ez lett az eredménye a megtisztító vagy katartikus erények gyakorlásának.¹⁵ A nagyobb misztériumokhoz szükség volt ezekre az erényekre, mert a finomabb test megtisztításához kapcsolódnak, amelyben a lélek a sűrű testet elhagyva működött. A politikai és gyakorlati erények, amelyek az ember mindennapi életéhez tartoznak, bizonyos fokig ugyancsak szükségesek voltak, mielőtt bárki egyáltalán jelöltként szóba jöhetett egy olyan iskolában, amelyet a következőkben ismertetni fogunk. Ezután következtek a tisztító erények, amelyekkel az érzelmek és az alsóbb elme finomabb testeit tisztították meg. Harmadiknak az Augoeides-hez, vagyis az értelem fény-formájához tartozó a szellemi erények következtek, negyediknek pedig az elmélyülés és a példamutatás erényei. Ezek segítségével történt meg az Istennel való egyesülés. Porphyrius ezt írja: „Aki a gyakorlati élet erényei szerint él, az kiváló ember, aki azonban a tisztító erények szerint él, az angyali ember, de lehet jó daimon is. Aki a szellemi erények szerint működik, az valójában egy Isten, aki viszont a példamutatás erényei szerint tevékenykedik, az az Istenek Atyja.”¹⁶

A misztériumokban az arkangyali és más hierarchiák is számos tanítást adtak. Az Indiában beavatást nyert nagy tanítóról, Pythagoras-ról, aki elkötelezett tanítványainak „a dolgok ismeretét, ahogy azok vannak” adta át, úgy tartották, olyan zenei tudással rendelkezett, hogy a zene segítségével képes volt az emberek legvadabb szenvedélyeit is irányítani, és elméjüket megvilágosítani. Iamblichus ezzel kapcsolatban példákat hoz fel Pythagoras életéről írt művében. Valószínűnek látszik, hogy Plotinus mestere, Ammonius Saccas a theodidaktos címet nem annyira magasztos tanításainak, mint inkább a misztériumokban megkapott isteni tanításnak köszönhetette.

Néhány alkalmazott szimbólumot Iamblichus elmagyaráz, aki megparancsolja Porphyrius-nak, hogy a jelképnek szánt tárgy képét vesse ki elméjéből, és próbálja meg annak szellemi értelmét felfogni. Így a „sár” jelentette mindazt, ami testi és anyagi volt, a „lótuszon ülő Isten” azt jelentette, hogy Isten felülemelkedett mind a sáron, mind és a szellemen, amit a lótosz szimbolizál, és önmagában helyezkedett el – ezt jelképezi az ülő helyzet. Ha Isten „egy hajóban vitorlázik”, akkor a világ fölötti uralmát ábrázolják. És így tovább.¹⁷ A szimbólumok használatával kapcsolatban Proclus megjegyzi, hogy „az orphikus módszer a szimbólumok segítségével törekedett az isteni dolgok feltárására, és ezt a módszert használta az isteni tanítás minden leírója.”¹⁸

A Magna Graecia-ban lévő pythagorasi iskolát a világi hatalom üldözéseinek következtében az i.e. VI. század végén bezárták. Voltak azonban más közösségek, amelyek fenntartották a szent hagyományt.¹⁹ G.R.S. Mead megállapítja, hogy Platón a tanításokat szellemi irányba terelte, hogy megőrizze azokat a fokozódó profanizálástól. Az eleusisi szertartások megőriztek valamennyit a külső formájukból, de elvesztették a lényegüket. A neoplatonisták tudásukat Pythagorastól és Platóntól örökölték, az ő műveiket kell tanulmányozni mindazoknak, akik a világ számára a misztériumokban megőrzött nagyszerűséget és szépséget meg akarják érteni.

A pythagorasi iskola tipikus példája annak, hogy milyen fegyelmet követeltek meg a tanítványoktól. G.R.S. Mead erről sok érdekes részletet ismertet,²⁰ majd megjegyzi: „Az antik kor írói megegyeznek abban, hogy ez a fegyelem a legnagyobb embereket nevelte ki, nemcsak az erkölcsi és az érzelmi tisztaság tekintetében, hanem az életmód egyszerűsége, a gyengédség és komoly törekvések tekintetében is. Az eredmény pártját ritkító volt. Ezt még a keresztény írók is elismerik”.

¹⁴ G.R.S. Mead, *Plotinus*, 42, 43. oldalak

¹⁵ *Iamblichus*, 364. oldal, jegyzet a 134. oldalhoz.

¹⁶ G.R.S. Mead, *Orpheus*, 285, 286. oldalak.

¹⁷ *Iamblichus*, 285. és következő oldalak.

¹⁸ G.R.S. Mead, *Orpheus*, 59. oldal.

¹⁹ Ugyanott, 30. oldal.

²⁰ Ugyanott, 263, 271. oldalak.

Az iskolának voltak külső tanítványai, akik családi és társadalmi életet éltek, a fenti idézet rájuk vonatkozik. A belső iskolában három fokozat volt: az első a „hallgatók” fokozata, akik két évig csendben tanultak, és arra törekedtek, hogy legjobban elsajátítsák a tanításokat. A második fokozat a „matematikusok” fokozata volt, akik zenét, geometriát és a számok, formák, színek és hangok természetét tanulmányozták. A harmadik fokozat a „fizikusok” fokozata volt, akik a kozmogóniát és a metafizikát tanulmányozták. Ez vezetett a valódi misztériumokig. Az iskola jelöltjeinek kötelező volt „feddhetetlen hírnévvel és meglehetősen kedélyállapottal” rendelkezni.

Még a legfelületesebb megfigyelő is azonnal látja, mennyire hasonlítanak a különböző misztériumokban kitűzött célok és módszerek az indiai jógáéhoz. Ne gondoljuk azonban, hogy az antik világ népei ezt a tudományt Indiától tanulták. Valamennyien ugyanabból az egyetlen forrásból merítettek: Közép-Ázsia Nagy Páholyából, amely kiküldte beavatottait a világ minden részébe. Mindannyian ugyanazokat a tanításokat hirdették, azonos módszereket használtak, amelyek azonos eredményekhez vezettek. A különböző népek beavatottai gyakran érintkeztek egymással, közös nyelvet és közös jelképeket használtak. Így Pythagoras sokat utazott Indiában, és ott kapott meg egy magas beavatást. Tyanai Apollonius pedig később az ő nyomdokait követte. A haldokló Plotinus utolsó szavai mind kifejezésmódban, mind tartalmilag teljesen indiai voltak: „Most megpróbálom visszavezetni a bennem lévő Ént az Egyetemes Énhez.”²¹ A hinduk között szigorúan vették, hogy a legmagasabb tudományt csak az arra érdemeseknek szabad tanítani. „A tudás teljességének legmélyebb misztériumát... nem szabad közölni olyannal, aki nem gyermek vagy tanítvány [a Mesteré] és aki nem nyugodt elméjű.”²² Egy másik helyen a jóga áttekintése után ezt olvassuk: „Kelj fel! Ébredj! Ha megtaláltad a Nagyokat, hallgass rájuk! Az úton olyan nehéz lépkedni, mint egy éles borotva élén. Így mondják a bölcsek.”²³ A Tanítóra szükség van, mert az írott tanítás önmagában nem elegendő. A „tudás teljessége” azt jelenti: megismerni Istent, nemcsak hinni benne, eggyé válni Istennel, nemcsak távolról imádni. Az embernek meg kell ismernie az isteni létezés valóságát, azután pedig tudnia – nem csak bizonytalanul hinnie és remélnie –, hogy legbelső Énje egy az Istennel, és hogy az élet célja ennek az egységnek megvalósítása. Ha a vallás nem tudja az embert ehhez a megismeréshez elvezetni, akkor nem több, mint „a zengő érc és a pengő cimbalom”. (1 Kor. XIII. 1.)

A hinduk is hirdették, hogy az ember meg kell tanulnia elhagyni fizikai testét. „A szilárd akaratú ember válassza el azt (a lelket) testétől, miként egy fűszálat hüvelyétől”.²⁴ Továbbá: „A legmagasabb arany hüvelyben lakozik a szeplőtlen, változatlan Brahman; Ő a fények ragyogó fehér Fénye, azok ismerik Őt, akik az Én-t ismerik”.²⁵ „Amikor a látnok megpillantja az aranyszínű Teremtőt, az Urat, a Szellemet, akinek Brahman a méhe, akkor – elvetve magától érdemet és érdemteleniséget, tisztán – a bölcs eléri a legmagasabb egységet”.²⁶

A zsidóknak is megvolt a maguk titkos tudása és voltak beavató iskoláik. Ilyen iskola volt a Sámuel (Sámuel I., XIX. 20.) vezetése alatt álló próféta-társaság Naioth-ban, ahol szóban adták tovább a tanítást. Hasonló iskolák léteztek Bethel-ben és Jerikóban (II. Királyok, II. 2, 5.). Cruden *Concordance* című könyvében, az „Iskola” fejezetcím alatt a következő érdekes megjegyzés olvasható: „A próféták iskolái vagy kollégiumai a legelső (iskolák), amelyekről beszámoló találunk a Szentírásban. Ezekben a próféták gyermekei, vagyis tanítványai visszavonult és szigorú életmódot folytattak, tanulmányoztak, meditáltak, Isten törvényét olvasták... A zsinagógák csak az iskolák vagy a próféták közösségei után keletkeztek.” A kabbala jelenlegi formájában modern gyűjtemény, és a félig nyilvános tanításokat tartalmazza. Egy része Leoni Mózes rabbi munkája, aki 1305-ben halt meg. A kabbala öt könyvből áll, ezek a *Bahir*, a *Zohar*, a *Sepher Sephiroth*, a *Sepher Yetzirah* és az *Asch Metzareph*. Azt tartják, hogy a bennük foglaltakat szájról szájra adták tovább a történel-

²¹ Mead: *Plotinus*, 20. oldal.

²² *Shvetashvataropanishat*, VI. 22.

²³ *Kathopanishat*, III. 14.

²⁴ *Kathopanishat*, VI. 17.

²⁵ *Mundakopanishat*, II. 2. 9.

²⁶ Ugyanott, III. 1. 3.

mileg ismert legrégebbi időktől kezdve. Dr. Wynn Westcott azt mondja, hogy „a héber hagyomány a *Zohar* legrégebbi részeit a második templom építésénél is korábbi időkből származtatja.” Egyes részeit állítólag Simeon ben Jochai rabbi írta le az i.sz. első században. A *Sepher Yetzirah*-ról „nagyon ősi”²⁷ könyvként beszél Saadjah Gaon, aki i.sz. 940-ben halt meg. A kabbala mai formájában valóban tartalmaz bizonyos részeket az ősi szóbeli tanításokból, de a zsidók valódi ősi bölcsessége megmaradt Izrael néhány igaz fiának öröközésében.

Ebből a rövid összefoglalásból is elegendően megmutatkozik, hogy a kereszténységen kívül a világ minden vallásának megvolt a rejtett oldala. Most pedig vizsgáljuk meg azt a kérdést, vajon a kereszténység kivétel volt-e az általános szabály alól.

II. fejezet

A kereszténység rejtett oldala

(a) A Szentírások bizonyítékai

Miután láttuk, hogy a múlt vallásai egyöntetűen azt vallották, hogy rendelkeznek egy rejtett oldallal, hogy „misztériumok” őrzői, és ezt a kijelentést a beavattatást kereső legkiválóbb emberek bizonyították, most arról kell megbizonyosodnunk, vajon a kereszténység kívül áll-e e vallások körén, és egyedülként, gnózis híján csak egyszerű hitet kínál a világnak, mélyreható tudás nélkül. Ha így lenne, nagyon szomorú és sajnálatra méltó tény lenne, ami azt bizonyítaná, hogy a kereszténység csupán egy társadalmi osztályhoz szól, és nem az emberi nem valamennyi típusához. Ez azonban nem így van, és ezt be is fogjuk bizonyítani.

Éppen ez a bizonyíték az, amire a kereszténységnek jelenleg a legégetőbb szüksége van, mert tudás hiányában éppen a kereszténység virága megy veszendőbe. Ha újra be tudnánk vezetni az ezoterikus tanításokat, és megnyernénk türelmes és komoly tanítványokat, akkor hamarosan az okkult oldalt is helyreállíthatnánk. A kisebb misztériumok tanulói a nagyobb misztériumok jelöltjeivé válnának, és a tudás visszaszerzésével megjönne ismét a tanítás tekintélye is. Erre valójában nagy szükség is van, mert ha körülnézünk a világban, azt látjuk, hogy a nyugati világ vallása attól a nehézségtől szenved, aminek elméleti alapját megpróbáljuk megmutatni. Mivel a kereszténység elveszítette misztikus és ezoterikus tanítását, nagy számban veszíti el köréből a legmagasabban képzett embereket. Az utóbbi néhány évben²⁸ tapasztalható fellendülés egybeesik néhány misztikus tanítás újra közzétételével. Az nyilvánvaló minden kutató számára, aki a múlt század (*vagyis a XIX. század – a ford.*) utolsó negyven évét tanulmányozta, hogy a gondolkodó és erkölcsös emberek tömege távozott az egyházaktól, mert az ott kapott tanítások ellenkeztek a józan gondolkodással, és megbotráncoltatták erkölcsi érzéküket. Felesleges azt a látszatot kelteni, hogy az említett kor széles körben elterjedt agnoszticizmusának gyökerei akár az erkölcstelenségből, akár a szándékosan eltorzított gondolkodásmódból eredtek volna. Mindenki, aki komolyan tanulmányozza ezt a jelenséget, kénytelen elismerni, hogy a kiemelkedő intelligenciájú embereket az eléjük tárt vallásos eszmék éretlensége, a hivatalos tanítások ellentmondásai, az Istenre, emberre és a világegyetemre vonatkozó nézetek távolították el a kereszténységtől, vagyis olyan tanítások, amelyeket képzett értelem nem képes elfogadni. Azt sem mondhatjuk, hogy valamilyen erkölcsi lealacsonyodás húzódná az egyház dogmái elleni lázadás mögött. Nem a lázadók voltak túl rosszak a vallásukhoz, éppen ellenkezőleg, a vallás volt túlságosan elégtelen nekik. A populáris kereszténység elleni lázadás az értelem felébredésének és növekedésének eredményeként következett be. A lelkiismeret és az értelem lázadt fel olyan tanítások ellen, amelyek ugyanúgy meggyalázzák az Istent és az embert, amelyek Istent zsarnoknak tüntetik fel, az embert pedig alapvetően gonosznak, aki csak szolgálai alázattal érheti el az üdvösséget.

Ennek a lázadásnak a keresztény tanítások színvonalának fokozatos süllyedése és leegyszerűsítése volt az oka, azért, hogy még a legtudatlanabbak is megérthessék. A protestáns vallásmagyarázók

²⁷ William Wynn Westcott: *Sepher Yetzirah*.

²⁸ A könyv a XX. század elején született (a ford.)

nyíltan hirdették, hogy kizárólag olyant kell prédikálni, amit mindenki megért, hogy az Evangélium magasztossága éppen egyszerűségében rejlik, és hogy a gyermeknek és a tanulatlanak is meg kell értenie, és alkalmaznia kell az életben. Mindez igaz, ha ez azt jelenti, hogy van néhány vallási igazság, amelyeket mindenki megérthet, és hogy nem tölti be hivatását az a vallás, amely kihagyja fel-emelő hatásából a legalacsonyabbakat, a legtudatlanabbakat és legbutábbakat. De tévedés, teljes tévedés, ha ez azt jelenti, hogy a vallásban csakis olyan igazságok vannak, amelyeket még a tudatlanok is megértenek, hogy annyira szegényes és korlátolt, hogy nincs semmi olyan tanítanivalója, ami fölötte állna a tanulatlan gondolkodásán, vagy a gonosz ember erkölcsi szintjén. Tévedés, teljes tévedés, ha ez a magyarázat, mert amint elterjed ez a nézet a szószékekről, és a templomokban ez hallatszik, sok nemes férfi és nő félig megtört szívvel bár, de eloldozza a köteléket, amely korábbi hitéhez fűzte, és visszavonul az egyháztól. Elhagyott helyüket pedig a képmutatók és a tudatlanok foglalják el. A távozók vagy passzív agnosztikusokká, vagy – ha fiatalok és lelkesek – aktív támadókká válnak. Tagadják, hogy magasztos lehet olyasmi, ami durván sérti mind az értelmet, mind a lelkiismeretet, inkább becsületesen és őszintén bevallják nyilvánvaló hitetlenségüket, mintsem hogy értelmüket és lelkiismeretüket elkábítsák egy olyan tekintély parancsára, amelyben semmi istenit nem látnak.

Korunk gondolkodását tanulmányozva azt látjuk tehát, hogy a kereszténység szempontjából élet-bevágóan fontos a rejtett tanítások kérdése. Fennmaradhat-e a kereszténység a nyugati vallásaként? Túl fogja-e élni a jövő századokat, és tud-e folyamatosan szerepet vállalni a fejlődő nyugati fajok gondolkodásának alakításában? Ha fenn akar maradni, vissza kell szereznie az elveszített tudást, és ismét rendelkeznie kell misztikus és okkult tanításokkal. A szellemi igazságok hiteles tanítójaként kell újra előlépnie, magára öltve a tekintély egyedül értékes palástját, a tudás tekintélyét. Ha ezek a tanítások visszatérnek, hatásuk hamarosan látható lesz az igazság szélesebb körű és mélyebb felismerésében. A dogmákban, amelyek most pusztán buroknak és bilincsnak látszanak, az emberek újra meg fogják látni, hogy azok alapvető igazságok részleges kifejeződései. Az ezoterikus kereszténység legelőször a „szent helyen”, a templomban fog megjelenni, ahol a nyilvánosságra hozott gondolatokat mindazok megkapják, akik befogadásukra képesek. Második lépésként pedig az okkult kereszténység ismét leszáll a belső szentélybe, a „Szentek Szentjé”-t védő függöny mögé, ahová csak a beavatott léphet be. Akkor újra hozzáférhetnek majd az okkult tanításokhoz mindazok, akik az ősi szabályoknak megfelelően jogosultakká váltak arra, hogy megkapják, azok, akik a modern időkben is hajlandók olyan ősi követelményeknek megfelelni, amelyeket a spirituális igazságok önkéntes keresői elé állítanak.

Fordítsuk tekintetünket ismét a történelem felé, hogy lássuk, vajon a kereszténység egyedüli-e a vallások között, hogy hiányzik-e belőle a belső tanítás, vagy pedig – hasonlóan az összes többi valláshoz – birtokában volt-e a rejtett kincsnek? Egy ilyen kérdésre a bizonyítékok adnak választ, nem pedig elméletek, így a meglévő dokumentumok alapján kell döntést hozni, nem pedig aszerint, hogy mit mondanak a modern keresztények.

Tény az, hogy mind az „Újszövetség”, mind a korai egyházi írások ugyanazt állítják: az egyház rendelkezett ilyen tanításokkal. Ezekből az írásokból tudjuk, hogy léteztek misztériumok, amelyeket Jézus misztériumainak, vagy a királyság misztériumainak neveztek. Tudunk a jelöltektől megkövetelt feltételekről, a tanítások általános természetéről és egyéb részletekről is adnak némi támpontot. Az „Újszövetség” bizonyos szakaszai teljes homályban maradnának, ha a korai egyházatyák és püspökök határozott megállapításai nem vetnének rájuk fényt. Ebben a megvilágításban azonban tisztákká és érthetőkké válnak.

Tényleg furcsa lenne, ha máshogyan volna, ha figyelembe vesszük a korai kereszténységre hatást gyakorló egyéb vallási irányzatokat. A nagy vallások törzsének ezen újabb ága, amely rokonságban áll a héber, a perzsa és a görög vallásokkal, amit áthat India régebbi hitvilága, mélyen átszínezi szíriai és egyiptomi gondolatok, valójában nem tehetett mást, mint hogy megerősíti az ősi hagyományokat, és hogy a nyugati fajok rendelkezésére bocsátja a régi tanítások teljes kincstárát. „A szenteknek egykor kinyilatkoztatott hit” tényleg elvesztette volna legfőbb értékét, ha az ezoterikus tanítás gyöngyét visszatartották volna, amikor nyugatra került.

Vizsgáljuk meg először az „Újszövetség” bizonyítékait. Célunk eléréséhez nem szükséges belebonyolódni a szövegértelmezésekkel és szerzőkkel kapcsolatos vitás kérdésekbe, amelyeket csak a tudósok tudnak eldönteni. A szövegkritikai tanulmányok sok mindent elmondhatnak a kéziratok koráról, a dokumentumok hitelességéről, stb., nekünk azonban mindezekkel nem kell törődnünk. Elfogadhatjuk úgy a hitelesnek tekintett egyházi írásokat, mint amelyek bemutatják, mit hittek a korai egyházban, hogy azok Krisztus és közvetlen követőinek tanításai. Meglátjuk, mit mondanak ezek egy olyan titkos tanítás létezéséről, amelyet csak kevesek kaptak meg. Miután megvizsgáljuk azokat a Jézusnak tulajdonított szavakat, amelyeket az egyházban teljes hitelességűeknek tartanak, rátérünk a nagy apostol, Szt. Pál írásaira. Végül megnézzük azokat a kijelentéseket, amelyeket az apostoli hagyomány örökösei és az egyház vezetői tettek az i.sz. első századokban. A fennálló hagyományok és az írott bizonyítékok alapján ki fogjuk jelteni, hogy a kereszténységnek volt rejtett oldala. Azt is be fogjuk látni, hogy a misztikus magyarázatokat feltáró kisebb misztériumok nyomon követhetők a századok folyamán, egészen a XIX. század elejéig. És bár nem voltak misztikus iskolák a misztériumok megszűnése után, amelyek elfogadottan a beavatásra készítettek elő, időnként mégis akadtak nagy misztikusok, akiknek sikerült saját kitartó igyekezetükkel elérni az extázis alsóbb fokait, amiben kétségtelenül láthatatlan Tanítók is segítettek őket.

A Mester saját szavai világosak és határozottak, és amint látni fogjuk, Origenész is az egyházban megőrzött titkos tanítással kapcsolatban idézi azokat. „Mikor pedig egyedül volt, megkérdezék őt a körülötte lévők a tizenkettővel együtt a példázatok felől. Ő pedig mondá nekik: Néktek adatott, hogy az Isten országának titkait tudjátok, ama kívül levőknek pedig példázatokban adatnak mindezek.” Később pedig: „Sok ily példázatban hirdette nékik az igét úgy, amint megérthették. Példázat nélkül pedig nem szólt nékik; maguk közt azonban a tanítványoknak mindent megmagyarázott” (Márk, IV. 10, 11, 33, 34, Máté: XIII. 10, 34, 36. és Lukács VIII. 10.). Figyeljük meg e jelentős szavakat: „maguk közt”, és a megjegyzést: „a kívül levőknek”. Nézzük meg Máté evangéliumának e szavait is: „Ekkor bebocsátván a sokaságot, beméne Jézus a házba. És az ő tanítványai hozzá menének.” A „házban” adott oktatásokról, Jézus tanításainak legbensőbb értelméről azt tartották, hogy az csak tanítóról tanítóra szállt át. Az Evangélium megadja, amint látjuk, az allegorikus misztikus magyarázatot, amit mi kisebb misztériumoknak neveztünk, de a mélyebb értelmét csak a beavatottak kapták meg.

Azt is mondta Jézus az apostolainak: „Sok dolgot kellene még mondanom nektek, de most el nem hordozhatjátok” (János, XVI. 12.). Ezek közül néhányat valószínűleg elmondott a halála után tanítványainak, amikor a tanítványok látták Őt, „szólván az Isten országára tartozó dolgokról” (Ap. Csel., I. 3.). Nyilvánosságra nem hoztak ebből semmit, de elhíhetjük-e, hogy mellőzték, vagy elfelejtették volna, és nem adták tovább, mint felbecsülhetetlen kincset? Jézus az egyházi hagyomány szerint halála után még hosszú időn át látogatta apostolait, hogy tanítsa őket. Erre a tényre később még rátérünk. A híres gnosztikus értekezésben, a *Pistis Sophia*-ban ezt olvassuk: „Történt, hogy minekután Jézus halottaiból feltámadott, tizenegy éven át beszélgetett tanítványaival, oktattván őket”.²⁹ Azután itt van az a mondás, amit sokan szívesen enyhítenének, vagy másképp magyaráznának: „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek, se gyöngyeiteket ne hányjátok a disznók elé” (Máté, VII. 6.). Olyan szabály ez, ami valójában általánosan is alkalmazható, de a korai egyház szerint a titkos tanításokra vonatkozott. Ne feledjük, hogy ezek a szavak abban a korban nem hangzottak annyira nyersen, mint most. Az „ebek” szót – akárcsak a „köznépet”, a „pogányt” – egy bizonyos körön belül levők használták mindazokra, akik a körön kívül estek. Közösségek, társulások, vagy nemzetek egyaránt használták, mint például a zsidók minden más népre ezt mondták. (Jézus a görög nőnek mondta: „Nem jó a fiak kenyerét elvenni, és az ebeknek vetni.”) (Márk, VII. 27.) Olykor a beavatottak körén kívül esőket jelölték vele, és a korai egyházban is ebben az értelemben használták. A misztériumokba be nem avatottakat az „Isten országán”, vagy a „Szellemi Izraelen” kívülállónak tekintették, és rájuk is ezt az elnevezést használták.

A „titok”, vagy a „misztériumok” elnevezésen kívül még sok más, a beavatottak szent körével, vagy a beavatással kapcsolatos elnevezés is ismert volt. Ilyenek a „királyság”, „Isten királysága”, a

²⁹ *Pistis Sophia*, ford. G.R.S. Mead: 1. 1. 1.

„mennyei királyság”, a „keskeny út”, a „szoros kapu”, a „tökéletes”, a „megváltott”, az „örök élet”, az „élet”, a „második születés”, a „kicsiny”, a „kisedd”. A korai keresztény írásokban nyilvánvalóan ebben az értelemben használják ezeket a kifejezéseket, sőt néhány esetben a kereszténység körén kívülállók is alkalmazzák. Így például a „tökéletes” elnevezést az esszénusok használták, akik gyülekezeteiben három rend volt, a jelöltek, a testvérek és a tökéletesek rendje. Az utóbbiak a beavatottak voltak, és a régi írásokban is általában ebben az értelemben használták a kifejezést. A „kisedd” az éppen beavatott jelölt szokásos elnevezése volt, vagyis azé, aki most esett át a „második születésen”.

Ha ismerjük a kifejezések értelmét, sok homályos és nyers rész érthetővé válik. „Mondá pedig néki valaki: Uram, avagy kevesen vannak-e, akik üdvözülnek? Ő pedig mondá nekik: Igyekeztek bemenni a szoros kapun; mert sokan, mondom néktek, igyekeznek bemenni és nem mehetnek” (Lukács, XIII. 23, 24.). Ha ezt közönséges, protestáns értelmezésben az üdvözülésre és az örökké tartó kárhozatra alkalmazzuk, akkor ez a kijelentés hihetetlen és megdöbbentő. Elképzelhetetlen olyan Világmegváltó, aki azt állítja, hogy sokan próbálják a poklot elkerülni, és a mennyországba bejutni, de ezt nem fogják tudni megtenni. Teljesen igaznak és természetesnek találjuk azonban ezt a kijelentést, ha a szoros kapun a beavatáshoz vezető ösvényt értjük, az üdvözülésen pedig az újrászületésektől való megszabadulást. Ugyanez igaz a következőkre: „Menjetek be a szoros kapun. Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt” (Máté, VII. 13, 14.). Az ezt közvetlenül követő figyelmeztetés a hamis prófétákról, a sötét misztériumok tanítóiról teljesen helyénvaló ebben az értelmezésben. A tanuló el sem tévesztheti e szavak ismerős csengését, amelyek más írásokban is ugyanilyen értelemben használatosak. Mindenki tudja, hogy az „ösi keskeny út” az ösvény, amelyen – mint már idéztük – „oly nehéz járni, mint a borotva élén”.³⁰ „Újra, meg újra meghalnak”, akik a vágyak virágokkal hintett útját követik, akik nem ismerik Istent, mert halhatatlanná csak azok az emberek válnak, és kerülhetik el a halál széles torkát, az örökké ismétlődő pusztulást, akik megszabadultak minden vágyuktól.³¹ Természetesen, a halálra utalás a lélek újrászületéseit jelenti a durva anyagi létbe. Mindig ezt tekintették „halálnak” a magasabb és finomabb világok „életével” összehasonlítva.

Ez a „szoros kapu” a beavatás kapuja volt, amelyen át a jelölt belépett a „királyságba”. Mindig is úgy volt, és úgy is kell lennie, hogy csak kevesen léphetnek be ezen a kapun, bár lelkek tömege – rendkívüli „nagy sokaság, amelyet senki meg nem számlálhatott” (Jelenések, VII. 9.), tehát nem kevés – lép be a mennyei világ boldogságába. Ugyanezt mondja egy másik nagy Tanító, közel háromezer évvel korábban: „Az emberek ezrei között alig van egy, aki a tökéletességre törekszik, és azok között, akik sikerrel törekszenek, alig ismer egy lényegemben engem”.³² Vagyis minden nemzedékben kevés a beavatott, az emberiség virága. De ebben a kijelentésben nincs semmilyen örök kárhozatról szóló zord megállapítás az emberiség óriási többségével kapcsolatban. Proclus azt tanította,³³ hogy a megváltottak azok, akik kiszabadultak a nemzedékek körforgásából, amely az emberiséget megkötözi.

Ezzel kapcsolatban eszünkbe juthat annak a fiatalembernek a története, aki Jézust „jó Mesternek” szólítva azt kérdezte Tőle, hogyan nyerhetné el az örök életet, vagyis Isten megismerésével hogyan szabadulhat meg az újrászületés kényszerétől. (Ne felejtsük el, a zsidók úgy hitték, hogy minden tökéletlen emberi léleknek vissza kell jönnie a földre egy új életbe.) Jézus első válasza szabályos exoterikus utasítás volt: „Tartsd meg a parancsolatokat”. Amikor azonban az ifjú így felelt: „Mindezeket megtartottam ifjúságomtól fogva”, akkor a magát büntelennel tudó léleknek már a valódi Tanító válaszolt: „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj, add el vagyonodat és oszd ki a szegényeknek; és kincsed lesz a mennyben; és jer és kövess engem”. „Ha tökéletes akarsz lenni”, a királyság tagja, akkor szegénységet és engedelmességet kell fogadni. Azután Jézus saját tanítványai-

³⁰ *Kathopanishat*: II. 4. 10, 11.

³¹ *Brhadáranyakopanishat*: IV. 4. 7.

³² *Bhagavad Gita*, VII. 3.

³³ Lásd a korábbi hivatkozást.

nak megmagyarázza, hogy egy gazdag ember nehezen léphet be a mennyek országába, még nehezebb ez, mint a tevének átjutni a tű fokán. Embereknél ilyesmi lehetetlen, Istennél azonban minden lehetséges (Máté, XIX. 16-26.). Csak az emberben lévő Isten képes átlépni ezen a korláton (János, XVII. 3.). Ezt a szöveget sokféleképpen magyarázták, mivel nyilvánvalóan lehetetlen elfogadni a felszínes értelmezését, hogy egy gazdag ember halála után nem léphet be a mennyei boldogságba. Gazdag és szegény egyaránt elérheti ezt az állapotot, az általános keresztény gyakorlat pedig azt mutatja, hogy egy pillanatig sem hiszik, hogy a gazdagság veszélyeztetné halál utáni boldogságukat. Ha azonban a mennyek országának valódi jelentését nézzük, akkor egy egyszerű és nyilvánvaló tény kifejezését látjuk. Vagyis az Isten ismeretét, ami az örök Élet (János, XVII. 3.), nem lehet elnyerni addig, amíg minden földiről le nem mondunk, ezt az ismeretet nem szerezhethjük meg, amíg mindent fel nem áldozunk. Az embernek nem csak a földi gazdagságról kell lemondania, amellyel a továbbiakban úgy kell bánnia, mint egy gondnoknak, hanem le kell mondania lelki gazdagságáról is, vagyis nem tekintheti azt a világ kizárásával csakis a sajátjának. Amíg mindent oda nem adott, nem léphet át a szoros kapun. A beavatásnak mindig is ez volt egyik feltétele, és a jelölt „szegénységet, engedelmességet és tisztaságot” fogadott.

Egy másik jól ismert kifejezés a beavatásra a „második születés”. Indiában a magasabb kasztokhoz tartozókat még ma is „kétszer születetteknek” nevezik, és a szertartás, amelyen kétszer születetté válnak, egyfajta beavatási szertartás, bár manapság csak üres burok, de mégis a „mennyei dolgok ábrázolata” (Zsidókhoz, IX. 23.). Amikor Jézus Nikodémusához szólt, kijelentette: „Ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja Isten országát”. Ez a „víztől és Lélektől” (János, III. 3. 5.) való születés, ami az első beavatás. Egy későbbi beavatás a „Szentlélekkel és tüllel” (Máté, III. 11.) való keresztesítés. Ezt a beavatott felnőtt korában kapja, míg az első – a születés – „kis gyermekként” engedni belépni a királyságba. (Máté, XVIII. 3.) Az, hogy mennyire ismerős volt ez a kép a zsidó misztikusok között, mutatja, hogy amikor Nikodémusz fennakadt Jézus misztikus kifejezőmódján, Ő meglepve kérdezte: „Te Izráél tanítója vagy és nem tudod ezeket?” (János, III. 10.)

Jézus egy másik előírása követői számára „kemény mondásként” maradt fenn: „Legyetek azért ti tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Máté, V. 48.). A hétköznapi keresztény tudja, hogy nem képes eleget tenni az utasításnak. Telve mindennapi emberi gyarlósággal és gyengeséggel hogyan válhatna olyan tökéletessé, mint Isten? Ilyen lehetetlen célt látva maga előtt, nyugodtan félreteszi ezt az utasítást, és eszébe sem jut többet. De ha ezt sok élet állandó fejlődését megkoronázó erőfeszítésnek tekintjük, a bennünk levő Isten győzelmének az alacsonyabb természetén, akkor a cél kiszámítható távolságba kerül. Emlékezzünk Porphyrius szavaira: „aki a példamutatás erényei szerint tevékenykedik, az az Istenek Atyja”, a misztériumokban pedig ezeket az erényeket szerezték meg.

Szent Pál – Mesterének nyomdokain járva – ugyanilyen értelemben beszél, de sokkal egyértelműebben és világosabban, ahogyan elvárható az egyházat megszervező munkájától. Olvassuk el figyelmesen a korintusbeliekhez írott I. levél II. és III. részét, valamint a IV. rész első versét, és közben ne feledjük, hogy szavait az egyház megkeresztelt és áldozó tagjaihoz intézi. Tehát modern megközelítéssel a teljes jogú hívőkhöz, bár az apostol kisdedeknek és testieknek nevezi őket. Pedig nem keresztségre készülők, vagy újonnan megtértek voltak, hanem az egyházi tagság minden előjogát és felelősségét élvező férfiak és nők. Az apostol úgy tekintette őket, mint akik elváltak a világtól, és elvárta tőlük, hogy ne viselkedjenek világi emberek módjára. Valójában birtokában voltak mindannak, amit a modern egyház megad tagjainak. Foglaljuk össze az apostol szavait:

„Én Isten bizonyágtételét hozván jöttem el hozzátok; és nem emberi bölcsességgel, hanem a Lélek erejével szólok hozzátok”. Valóban „bölcsességet pedig a tökéletesek között szólunk”, de az nem emberi bölcsesség. „Istennek titkon való bölcsességét szóljuk, azt az elrejtettet, amelyet öröktől fogva elrendelt az Isten”, és amelyet még e világ fejedelmei sem ismernek. E bölcsesség dolgai fölülműlják az emberi gondolkozást, „nekünk azonban kijelentette Isten az Ő Lelke által... Istennek mélységeit, amelyekre a Szentlélek tanít meg”.³⁴ Spirituális dolgok ezek, amelyeket csak a spirituá-

³⁴ Figyeljük meg, mennyire egybehangzó ez Jézus ígéretével János evangéliumának XVI. fejezet 12-14. verseiben: „Még sok mondanivalóm van hozzátok, de most el nem hordozhatjátok. De amikor eljő amaz, az igazságnak Lelke,

lis ember ítélné meg, az, akiben Krisztus értelme lakik. „Én nem szólhattam néktek, atyámfiak, mint lelkieknél, hanem mint testieknek, mint a Krisztusban kisdedeknek... Mert még nem bírtátok volna meg, sőt még most sem bírjátok meg, mert még testiek vagytok. Mint bölcs építőmester,³⁵ fundamentumot vettem” és „ti Isten temploma vagytok, és az Isten lelke lakozik bennetek... Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgálóit és Isten titkainak sáfárait.”

Ebben az összefoglalásban csak annyit tettünk, hogy a legszembetűnőbb pontokat emeltük ki. El tudja-e bárki olvasni ezt a részt anélkül, hogy ne ismerné fel a tényt, az apostol birtokában volt a misztériumokban megkapott isteni bölcsességnek, amit korinthusi követői még nem voltak képesek befogadni? Figyeljük meg az ismétlődő szakkifejezéseket: „bölcsesség”, „Istennek titkon való bölcsessége”, amelyet csakis a „lelki” ember ismer, és amelyről csakis a „tökéletesek” között beszélnek. Olyan bölcsesség, amelyből kizárják azokat, akik nem „lelkiek”, akik „kisdedek a Krisztusban”, akik „testiek”, és amelyet a „bölcs építőmester” ismer, az „istenti misztériumok sáfárja”.

Újra meg újra utal ezekre a misztériumokra. Az eféziusi keresztényekhez írt levelében azt mondja: „kinyilatkoztatás”, felfedés útján „ismertette meg velem a titkot”, és innen van az „én értelmem a Krisztus titka felől” (Efezus, III. 3, 4.). Ennek a titoknak „lettem én, Pál, szolgálójává”. Erről a misztériumról megismétli a kolosszéiaknak, hogy betöltse „ama titkot, amely el vala rejtve előtte ősidők óta és nemzetségek óta, most pedig megjelentetett az Ő szentjeinek”. Tehát nem a világnak, nem is a keresztényeknek, hanem csak a szenteknek. Előttük tárták fel e „titkok dicsőségét”, és mi volt az? „A Krisztus ti köztetek van”. Ez fontos kifejezés, amint máris látni fogjuk, ami a beavatott életére vonatkozik. Így végül minden embernek meg kell tanulnia a bölcsességet és „a Krisztus Jézusban tökéletessé” is kell válnia (Kolosszé, I. 23, 25-28.).³⁶ A kolosszébelieknek azt mondja, hogy imádkozzanak, „hogy Isten nyissa meg előttünk az Ige ajtaját, hogy szólhassuk a Krisztus Titkát” (Kolosszé, IV. 3.). Erre a részre Szt. Kelemen azt mondja, az apostol bennük „világosan kinyilvánítja, hogy ez a tudás nem mindenkié”.³⁷ Timóteusnak, szeretett tanítványának is azt írja az apostol, hogy diakónusait azok közül válassza, „akiknél megvan a hit titka, tiszta lelkiismerettel”, az a nagy, amelynek ismeretére az egyház tanítóinak szükségük van (1 Timót, III. 9.).

Szent Timóteus fontos szerepet játszott, mert ő képviselte a keresztény tanítók következő nemzedékét. Szt. Pál tanítványa volt, és tőle kapta a megbízást az egyház egy részének vezetésére és irányítására. Tudjuk róla, hogy maga Szt. Pál avatta be a misztériumokba. Erre utalás is történik, amit rögtön megértünk, ha ismerjük a szakkifejezéseket. „Azt a parancsolatot adom néked, fiam Timóteus, a rólad való korábbi jóvendölések szerint” (1 Timót, I. 18.). Ezekkel az ünnepélyes szavakkal áldotta meg a beavatott az elfogadott jelöltet. De nemcsak a beavatott volt jelen: „Meg ne vesd a kegyelemnek benned való ajándékát, amely adatott néked prófétálás által, a presbiterium kezeinek reád tevésével”. (1 Timót, IV. 14.) A presbiterium az Idősebb Testvérek tanácsa. Arra is figyelmezteti, hogy ragadja meg azt „az örök életet, amelyre hivatattál, és szép vallástétellel vallást tettél sok bizonyosság előtt” (1 Timót, VI. 12.). Fogadalmát ugyanis az Idősebb Testvérek előtt és a beavatottak jelenlétében tette. Az ekkor megkapott tudás szent kötelesség volt, amelyről Szt. Pál erősen hangsúlyozva így kiált: „Oh Timóteus, őrizd meg, ami rád van bízva” (1 Timót, VI. 20.), itt nem arra a közönséges tudásra gondol, amivel a keresztények rendelkeztek, ami nem róhatott különösebb kötelezettséget Szt. Timóteusra, hanem a szent tudományra, amely alapvető volt az egyház boldogulásához, és amelyet rá, mint az egyik beavatottra bíztak. Később ismét visszatér ehhez Szt. Pál, és nagyon kihangsúlyozza a dolog rendkívüli fontosságát, ami túlzásnak látszana, ha általánosan ismert keresztény tanokról volna szó. „Az egészséges beszédeknek példáját megtartsd, amiket én tőlem hallottál... A rád bízott drága kincset őrizd meg a bennünk lakozó Szent Lélek által” (2 Timót, I. 13, 14.). Olyan komoly felszólítás ez, aminél komolyabban emberi száj nem mondhat. Egyúttal

elvezérel majd titeket minden igazságra... A bekövetkezendőket megjeleníti néktek... Az enyémből vesz és megjeleníti néktek”.

³⁵ A misztériumok egy másik szakkifejezése.

³⁶ Szt. Kelemen a *Stromata*-ban (V. 10.) a „minden ember” kifejezést „egész embernek” fordítja.

³⁷ Ugyanott. Kelemen idézeteiben megtaláljuk az apostolok néhány további mondását. Ezekből kitűnik, hogyan értelmezték ezeket a kijelentéseket az apostolok utódai, akik ugyanabban a gondolatvilágban éltek.

Timóteus kötelességévé tette azt is, hogy méltó követőknek adja tovább a jövőben a most megkapott szent tudást, és így az egyház soha ne maradjon tanítók nélkül. „És amiket tőlem hallottál sok bizonyosság által” – az élőszóval közölt szent tanításokat a beavatottak gyülekezete előtt adták tovább, akik tanúi voltak, hogy pontos volt a tudás átadása –, „azokat bízzad hív emberekre, akik másoknak a tanítására is alkalmasak lesznek”. (2 Timót, II. 2.)

Ha tudjuk – vagy ha úgy tetszik, feltételezzük –, hogy az egyház rendelkezett ezekkel a rejtett tanításokkal, akkor egyszerre fény derül Szt. Pál önmagára vonatkozó elszórt megjegyzéseire is, amikor ezeket összegyűjtjük, megkapjuk a beavatott fejlődésének körvonalait. Szt. Pál kijelenti, hogy bár már a tökéletesek, vagyis a beavatottak közé tartozott – ezt mondja ugyanis: „Valakik annak okáért tökéletesek vagyunk, ilyen értelemben legyünk” – azt állítja magáról, hogy még nem „érte el” a célt, valójában még nem egészen „tökéletes”, mert még nem nyerte el Krisztust. Még nem érte el „Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való hívását”, „az Ő feltámadásának erejét és az Ő szenvedéseiben való részesülésemet, hasonlóvá lévén az Ő halálához”. Pedig erre törekszik, amikor ezt mondja: „Ha valami módon eljuthatnék a halottak feltámadására”. (Filippi III., 10-12, 14, 15.) Ez volt ugyanis az a beavatás, amely felszabadított, amely Tökéletes Mesterré, a feltámadt Krisztussá tette a beavatottat, véglegesen megszabadítva a „haláltól”, az emberiség nemzedékeinek körforgásától, a kötelékektől, amelyek a lelket a durva anyaghoz láncolják. Itt ismét sok szakkifejezéssel találkozunk, és még a felületes olvasónak is észre kell vennie, hogy az itt említett „a halottak feltámadása” nem lehet a modern keresztények általános feltámadása, hiszen ez minden emberre vonatkozik, ezért nyilvánvalóan erre senkinek nem kell különösebben törekedni. Valójában az „eljuthatnék” kifejezés nem utalhat egy egyetemes és elkerülhetetlen emberi tapasztalásra. Szt. Pál nem kerülhette el a mai keresztény felfogás szerinti feltámadást. Mi akkor az a feltámadás, aminek elérése érdekében olyan komoly erőfeszítéseket tett? Erre megint a misztériumokból kapjuk meg az egyedüli választ. A misztériumokban azt a beavatottat, aki a születések körforgása alól felszabadító beavatáshoz közeledett, „szenedő Krisztusnak” nevezték. A beavatott osztozott a világ megváltójának szenvedéseiben, misztikus értelemben keresztre feszítették „hasonlóvá lévén az Ő halálához”, majd elérte a feltámadást, társa lett a megdicsőült Krisztusnak, és ezután már a halálnak nem volt többé hatalma rajta.³⁸ Ez volt az a „jutalom”, ami felé a nagy apostol törekedett, és biztatta azokat, „valakik tökéletesek vagyunk” – nem a közönséges hívőket –, hogy ugyanígy cselekedjenek. Ne elégedjenek meg tehát azzal, amit már elértek, hanem tegyék meg a további lépéseket.

Valójában a beavatott Krisztushoz való hasonlósága jelenti a nagyobb misztériumok alapját, amint ezt részletesen fogjuk látni, amikor a misztikus Krisztust vizsgáljuk meg. A beavatottnak már nem önmagán kívül kellett Krisztust keresnie: „Sőt, ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük” (Kor. II., V. 16.).

A mindennapi hívő „magára öltötte Krisztust”: „Mert akik Krisztusban keresztelkedtetek meg, Krisztust öltöztétek fel” (Gal, III. 27.). Ezután „kisdedekké váltak a Krisztusban” – erről a kifejezésről már szó volt –, és Krisztus volt a Megváltó, akitől segítséget vártak, ismerve Őt „test szerint”. De amikor legyőzték alsóbb természetüket, már nem voltak többé „testiek”, ráléptek egy magasabb ösvényre, és maguk váltak Krisztussá. Az apostol maga már eljutott ideig, és erre vágyott követői esetében is: „Gyermekeim! Kiket ismét fájdalommal szülök, mígnem kialakul *bennetek* Krisztus” (Gal, IV. 19.). Spirituális értelemben már atyjuk volt, „mert tőlem vagytok a Krisztus Jézusban, az evangélium által” (1 Kor. IV. 15.). De most „ismét” szülőjük lett, hogy anyaként eljuttassa őket a második születésbe. Ekkor a krisztusi gyermek, a Szent Gyermeke, „a szívnek elrejtett embere” (Péter I., III. 4.) megszületett a lélekben. Így a beavatott a „kis gyermekké” vált. Most már saját személyében élte végig a Krisztus életét, amíg „tökéletes emberré” nem vált, aki „a Krisztus teljességével ékeskedő kor mértékére” (Efezus, IV. 13.) növekszik. Ekkor – ahogyan Szt. Pál is –, betölti saját testében (Kolosszé, I. 24.) Krisztus szenvedéseit, és „testében hordozza az Úr Jézus halálát” (2 Kor. IV. 10.). Így valóban elmondhatta: „Krisztussal együtt megfeszítettem, noha élek. Élek pedig többé nem én, hanem bennem a Krisztus” (Gal, II. 20.). Így szenvedett maga az apostol is, így írja le sa-

³⁸ Jelenések, I. 17-18. „Én vagyok az Első és az Utolsó, és az Első, pedig halott valék, és imé élek örökkön örökké, Amen.”

játmagát. Amikor pedig a küzdelem véget ért, mennyire más a diadal nyugodt szava az előző évek nagy erőfeszítéseivel szemben: „Én immár megáldoztatam és az én elköltözésem ideje beállott. Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam: végeztet elétetett nékem az igazság koronája” (2 Timót, IV. 6, 8.). Ezt a koronát kapja az, „aki győz”, és akiről a megdicsőült Krisztus azt mondta: „Oszloppá teszem azt az én Istenem templomában, és többé onnét ki nem jő” (Jelenések, III. 12.). A „feltámadás” után a beavatott Tökéletes Emberré vált, Mesterré, aki a templomot többé el nem hagyja, hanem onnan szolgálja és vezeti a világokat.

Mielőtt ezt a fejezetet lezárnánk, rá kell mutatnunk arra, hogy Pál apostol maga szentesítette a szentírásokban feljegyzett történeti események magyarázatában a misztikus tanítás alkalmazását. Az ott leírt történet az ő szemében nem csupán a fizikai síkon végbement tények feljegyzése. Igazi misztikusként a fizikai eseményekben a magasabb és belső világokban kibontakozó egyetemes igazságok árnyékait látta. Tudta, hogy azok az események, amelyeket az okkult írásokban megörökítésre kiválasztottak, jellegzetesek, és magyarázatuk az emberek oktatására szolgálnak. Ábrahám, Sára, Hágár, Izmael és Izsák történeteiről azt mondja: „Ezek mást példáznak”, azután pedig megadja a történetek misztikus értelmét (Gal, IV. 22-31.). A zsidók Egyiptomból való menekülésére utalva a Vörös-tengert keresztelésként, a mannát és a vizet szellemi ételként és szellemi italként fogja fel, a sziklát pedig, amiből a víz fakadt, Krisztusnak értelmezi (I. Kor. X. 1-4.). Krisztus és egyháza egyesülésének nagy misztériumát a férj és feleség emberi kapcsolatának látja, a keresztényekről pedig úgy beszél, mint akik Krisztus testének húsból és csontjaiból vannak (Efezus, V. 23-32.). A zsidókhöz írott levelében az egész zsidó istentisztelet rendszerét allegóriákban fejezi ki. A templomban a mennyei Templom képét, a főpapban Krisztust látja, az áldozatokban pedig a szeplőtelen fiú felajánlásait. A templom papjai csupán „a mennyei dolgok példái és árnyékai”, vagyis a mennyei papságéi, amely az „igazi szentélyben” szolgál. A III. és X. fejezetekben egy alaposan kidolgozott allegóriát épít fel, és azt állítja, hogy a Szentlélek így jelentette a mélyebb értelmet. Minden „kép volt a kor számára”.

A szentírások fenti megközelítése alapján nem azt állítjuk, hogy a feljegyzett események nem történtek meg, csupán azt mondjuk, hogy a fizikai történésnek kisebb jelentősége volt. Az ilyen magyarázatok, amelyek felfedik a kisebb misztériumokat, azok a misztikus tanítások, amelyeket ki szabad adni a világnak. Ez a magyarázat nem pusztán a képzelet játéka – mint sokan gondolják –, hanem annak a valódi intuíciónak az eredménye, amely meglátja az égi mintákat a földi idő vásznára vetített árnyékok mögött.

III. fejezet

A kereszténység rejtett oldala

(b) Az egyház bizonyítékai

Miközben lehet, hogy vannak néhányan, akik elismerik, hogy az apostolok és közvetlen követőik a szellemi dolgokról mélyebb tudással rendelkeztek, mint a körülöttük lévő hívek nagy tömege, valószínűleg kevesen hajlandók viszont megtenni a következő lépést, és kilépve a varázskörből elfogadni azt, hogy a szent tanítás a korai egyház misztériumainak letéteményese. Márpedig Pál apostol gondoskodott a le nem írott tan továbbadásáról, amikor Szt. Timóteust beavatta, és utasította, hogy majd ő is avasson be másokat, akik ismét továbbadják a tudást még másoknak. Látjuk tehát, hogy már maga a Szentírás is arról beszél, hogy gondoskodtak a tanítók négy egymást követő nemzedékéről, ezek időben messze átfedik a misztériumok létezéséről tanúskodó korai egyházi írók korszakát. Közöttük voltak, akik maguk is az apostolok tanítványai voltak, bár a legegységesebb bizonyítékok azoktól származnak, akiket egy közbeeső tanító választott el az apostoloktól. Amint elkezdjük tanulmányozni a korai egyház írásait, szembetalálkozunk azzal a ténnyel, hogy vannak olyan célzások, amelyek csakis a misztériumok létezésével magyarázhatók, és vannak olyan kijelentések, hogy a misztériumok léteznek. Ez természetesen várható volt az Újszövetségben foglaltak után, de mindenesetre megnyugtató, ha a tények megfelelnek a várakozásoknak.

Az első tanúskodók az apostolok tanítványai, akiket „apostoli atyáknak” neveznek, de tőlük csak kevés és vitatható írás maradt fenn. Mivel nem vitatkozó stílusban írtak, megállapításaik nem annyira kategorikusak, mint a későbbi íróké. Az apostoli atyák leveleiket a hívők bátorítására írták. Szmirna püspöke, Polykarpus, aki Ignatiussal Szt. János tanítványa volt,³⁹ reményét fejezte ki levelező társainak, hogy „jól ismeritek a szent Írásokat, és semmi sem marad rejtve előttetek; de nekem még nem adatott meg ez a kiváltság”.⁴⁰ Ezt nyilvánvalóan akkor írta, amikor még nem érte el a teljes beavatást. Barnabás azt mondja: „közöltem egy részét annak, amit magam is kaptam”⁴¹, majd a Törvényt misztikusan magyarázva kijelenti: „mi tehát, jól értvén az Ő parancsolatait, az Úr szándéka szerint magyarázzuk”.⁴² Ignatius, Antiochia püspöke, Szt. János egyik tanítványa⁴³, ezt mondja magáról: „Még nem vagyok tökéletes a Jézus Krisztusban, mert most kezdek tanítvány lenni, és úgy beszélek veletek, mint tanítványtársaimmal”⁴⁴, róluk pedig azt mondja: „akiket beavattak az Evangélium misztériumaiba Pállal, a szenttel, aki vértanúságot szenvedett”.⁴⁵ Majd így folytatja: „Avagy nem írhatnék-e én nektek ezeknél még mélyebb rejtelmű dolgokat? Félek azonban azt cselekedni, nehogy bántást okozzak nektek, kik még csak kisdedek vagytok. Bocsássatok meg azért nekem, hogy nem teszem; mert ti képtelenek volnátok befogadni azok súlyos fontosságát, és csak megfojtana titeket. Mert még én is, bár kötve vagyok (Krisztushoz), és meg tudom érteni a mennyei dolgokat, az angyali rendeket, az angyalok és seregek különböző fajtáit, a hatalmak és uralmak közötti különbséget, a trónusok és hercegségek sokféleségét, a korszakok hatalmas voltát, a kerubok és szeráfok kiválóságát, a Szellem magasztosságát, az Úr Országát és mindenek felett a Mindenható Isten összehasonlíthatatlan fenségét, mindazonáltal – bár jártas vagyok mind e dolgokban – én semmi esetre tökéletes nem vagyok, sem olyan tanítvány nem vagyok, amilyen Pál vagy Péter.”⁴⁶

Ez a szakasz azért érdekes, mert rámutat arra, hogy a mennyei hierarchiák szervezete egyike volt azoknak a témáknak, amelyeket a misztériumokban tanítottak. Beszél továbbá a Főpapról, a Hierophantról, „akire a Szentek Szentjét bízták, és aki egyedül van beavatva Isten titkaiba”⁴⁷.

Ezt követően eljutunk Alexandriai Szt. Kelemenhez és tanítványához, Origenészhez. A II. és III. század e két írója az, aki a legtöbbet mesél a korai egyház misztériumairól. Bár a kor általános légköre tele van rejtélyes célzásokkal, ez a két író világosan és kategorikusan kijelenti, hogy korukban a misztériumokat elismert intézménynek tekintették.

Szt. Kelemen Pantaenus egyik tanítványa volt, róla és még két másiktól – állítólag Tatianról és Theodotusról – úgy beszél, mint akik „megőrizték a közvetlenül Péter, Jakab, János és Pál apostoloktól származó áldott tanítás hagyományát”⁴⁸, tehát Szt. Kelemen és az apostolok között mindössze egy közvetítő volt. Szt. Kelemen 189-ben az alexandriai kérdés-felelet rendszerű iskola vezetője volt, 220 körül halt meg. Origenész, aki 185 körül született, a tanítványa volt, az egyházatyák közül talán a legképzettebb és rendkívüli erényekkel rendelkezett. Ők azok, akik a legfontosabb tanúbizonyságot szolgáltatják a korai egyházban létező tényleges misztériumokról.

Szt. Kelemen *Stromata* vagy *Vegyes írások* című könyve jelenti az ismeretek forrását kora misztériumaival kapcsolatban. Ő maga azt mondja, hogy írásai „vegyes gnosztikus jegyzetek a valódi bölcséletnek megfelelően”⁴⁹, és leírja, hogy ezek emlékeztetők a Pantaenus-tól személyesen kapott tanításokhoz. Sokatmondó az alábbi részlet:

³⁹ *The Martyrdom of Ignatius* I. kötet, III. fejelet. Az angol fordítás Clarke: *The Ante-Nicene Library* című művében szerepel. A kereszténység antik írásainak nagyon hasznos kivonata ez az anyag.

⁴⁰ Ugyanott. *Polycarpus levele*, XII. fejelet.

⁴¹ Ugyanott. *Barnabás levele*, I. fejelet.

⁴² Ugyanott. X. fejelet.

⁴³ Ugyanott. *Ignatius vértanúsága*, I. fejelet.

⁴⁴ Ugyanott. *Ignatius levele az ephesiaiakhoz*, III. fejelet.

⁴⁵ Ugyanott. XII. fejelet.

⁴⁶ Ugyanott. *A tralliaiakhoz*, V. fejelet.

⁴⁷ Ugyanott. *A philadelphiaiakhoz*, IX. fejelet.

⁴⁸ Alexandriai Kelemen: *Stromata*, I. kötet, 1. fejelet.

⁴⁹ Ugyanott, I. kötet, 28. fejelet.

Az Úr ... megengedte nekünk, hogy átadjuk azokat az isteni misztériumokat és azt a szent fényt olyanoknak, akik képesek befogadni. Ő bizonyára nem tárta fel a sokaknak, ami nem a sokaknak való, hanem csak a keveseknek, akiket az megillet, akik befogadásukra képesek, és akik azok szerint alakíthatók. A titkos dolgokat azonban – mint Isten ügyét is – szóban adják tovább, nem írásban. Ha pedig valaki azt mondja⁵⁰, hogy írva van: „Nincs semmi olyan titkos, ami egyszer nyilvánosságra ne kerülne, sem olyan rejtett, ami rejtve maradna”, az hallja meg tőlünk azt is, hogy aki titoktartón hallgat, annak még a titok is meg fog nyilvánulni. Ez az, amit megjósolt ez a jövendölés. Aki pedig képes titoktartón megfigyelni mindent, ami eléje tárul, az előtt igazságként tárulnak fel a rejtett dolgok. Ami rejtett a sokak előtt, megnyilvánul a keveseknek... A misztériumokat titkosan adják tovább, hogy szájában legyen a szó annak, aki beszél, és inkább értelmében legyen, mint hangjában... Emlékeim leírása – jól tudom – gyenge, ha összehasonlítjuk azzal a kegyelem teljes szellemmel, akit én kiváltságként meghallgathattam. De mégis segít elképzelni és felidézni az eredetét annak, akit a thyrsus-szal érintettek.

Közbeszúrhatjuk itt, hogy thyrsus-nak hívták a beavatottak pálcáját, ezzel érintették meg a jelölteket a beavatás szertartása folyamán. Misztikus jelentése szerint a kisebb misztériumokban a gerincvelőt és a tobozmirigyét jelképezi, a nagyobb misztériumokban pedig az okkultisták által ismert kormánypalcát jelenti. Így a mondás: „akit a thyrsus-szal érintettek”, pontosan azt jelenti, mintha azt mondanák: „akit beavattak a misztériumokba”. Szt. Kelemen így folytatja: „Nem állítjuk a legkevésbé sem, hogy eléggé megmagyarázzuk a titkos dolgokat. Csupán emlékezetbe idézzük, akár azért, mert talán elfelejtettünk valamit, akár azért, hogy el ne felejtjük. Jól tudom, hogy sok mindent elvesztettünk azért, mert hosszú ideig nem írtunk le semmit... Azután vannak olyan dolgok, amikre már nem emlékszünk, mert túl nagy erő volt az áldott emberekben.” Gyakori tapasztalat ez azok esetében, akiket a Nagyok tanítanak, ugyanis jelenlétük serkent és működésre készítet olyan, egyébként szunnyadó képességeket, amelyeket a tanítvány segítség nélkül nem tud előhívni. „Vannak olyan dolgok is, amelyeket hosszú ideig nem jegyeztünk fel, mostanra pedig már elenyésztek. Más dolgok, amelyeket elfelejtettünk, elhalványodtak az elménkben, mivel egy ilyen feladat nem könnyű a tapasztalatlanoknak. Ezeket elevenítem fel magyarázataimban. Néhány dolgot szándékosan kihagyok, bölcs válogatást alkalmazva, félek leírni azt, aminek kimondásától óvakodtam. Nem irigységből teszem ezt – ez helytelen lenne –, hanem félttem olvasóimat, nehogy elbotoljanak, ha helytelenül értelmezik az írottakat, és nehogy 'kardot adjunk a gyerek kezébe'. Lehetetlen ugyanis, hogy ami leírunk, közismertté ne váljon, akkor is, ha én nem hozom nyilvánosságra. De mivel mindig megfontoltan írok, a feljegyzéseimben csak egyetlen hangot, az írásét használom, belőlük nem kap választ az, aki a leírtakon túli dolgok iránt érdeklődik. Mert az írások értelmezéséhez segítség szükséges, vagy azé, aki írta, vagy olyan valakié, aki az író nyomdokaiban jár. Néhány dologra utal az írásom, némely pontnál elidőzik, néhányat csak megemlít. Megpróbál észrevétlenül beszélni, titkon bemutatni, és csendben bizonyítani.”⁵¹

Ez a szakasz, még ha egyedül állna is, elegendő lenne a korai egyházban meglévő titkos tanítás bizonyítására. De egyáltalán nem áll magában. Ugyanezen I. könyv „A hit misztériumai, amelyek nem hozhatók nyilvánosságra mindenki számára” című XII. fejezetében Kelemen kijelenti, hogy mivel a bölcseken kívül mások is láthatják munkáját, „a kimondott bölcsességet, amelyet az Isten Fia tanított, egy misztériumba kell elrejtetni”. A beszélőnél a megtisztult nyelv, a hallgatónál pedig a megtisztult fül volt szükséges. „Ilyen akadályokba ütközött írásom, sőt még most is félek, hogy 'disznók elé vetjük a gyöngyöt, amelyet azok lábaikkal megtaposnak, ellenünk fordulnak, és szétépnek'. Mert nehéz dolog durva és tudatlan hallgatóknak valóban tiszta és világos szavakban bemutatni az igazi világosságot. A tömegek számára ezek a dolgok alighanem mindennél nevetségesebbnek hangzanak, míg a nemesebb természetű emberek ennél csodálatosabb és lelkesítőbb dolgokat nem is hallhatnának. A bölcs azonban egy szót sem szól arról, amit a tanácsban megvitattak. Az Úr azt mondta: Amit fületekkel hallotok, 'hirdessétek a háztetőn'. Meghagyta tehát, hogy befogadva a valódi tudás titkos hagyományait, odafent és világosan magyarázzuk, és ahogyan a fülünkkel hallottuk, úgy adjuk át azoknak, akiknek szükséges. Nem parancsolta azonban meg, hogy megkü-

⁵⁰ Úgy látszik, még abban az időben is voltak olyanok, akik elleneztek, hogy bármilyen igazságot titokban tanítsanak!

⁵¹ Ugyanott. I. kötet, I. fejezet.

lönbötetés nélkül mondjuk el mindenkinek azt, amit a példabeszédekben mondott. Ezekben a feljegyzésekben, amelyek szerte az országban elhintették az igazságot, csak körvonalak találhatók, hogy elkerülje azok figyelmét, akik csak felcsipegetik a magot, mint a varjak, de amikor egy jó földművesre találunk, minden szem kicsírázik és gabonát terem.”

Szt. Kelemen azt is hozzátehetné volna, hogy a „háztetőn hirdetni” azt jelenti, hogy a Tökéletek, a Beavatottak gyülekezetében hirdetni vagy magyarázni, és semmi esetre sem az utcán kikiabálni.

Máshol azt mondja, hogy akik „még vakok és némák, mivel nincs elég felfogóképességük, vagy nem rendelkeznek az elmélkedő lélek el nem kápráztatott, éles látásával... azoknak az isteni kóruson kívül kell állniuk... Ennélfogva a titoktartás módszerének megfelelően a valódi szent Szót, az igazán istenit, a nekünk legszükségesebbet, az igazság szentségtartójába foglaltat az egyiptomiak egymás közt *adyta*-nak nevezték, a zsidók pedig fátyolnak hívták. Csakis a felszenteltek... engedték hozzá. Platón is törvénytelennek tartotta, hogy 'a tisztátalan érintse a tisztát'. Ezért burkolták a jövendöléseket és próféciaikat rejtvényekbe, a misztériumokat pedig nem tárták fel mértéktelenül mindenféle embernek, hanem csak bizonyos tisztulási folyamat és előzetes oktatás után”.⁵² Ezt követően hosszasan kifejti a szimbólumokat, megmagyarázza a pythagorasziakat, a zsidók és az egyiptomiak által használtakat.⁵³ Majd megjegyzi, hogy mindezeket a tudatlan és tanulatlan ember nem képes megérteni. „A gnosztikus azonban megérti. Nem kívánatos tehát, hogy válogatás, kivétel nélkül mindenki előtt feltárjunk minden dolgot, vagy hogy a bölcsesség szavait olyanokkal közöljük, akik még csak álmukban sem tisztultak meg lelkileg, (mert nem szabad mindenkinek, aki csak véletlenül jön, átadni azt, amit olyan nehéz erőfeszítéssel szereztünk meg), sem a világiaknak nem szabad kiszolgáltatni az Ige misztériumait.”

Pythagoras követőinek, Platónnak, Zenónak és Arisztotelésznek exoterikus és ezoterikus tanításaik voltak. A filozófusok azért hozták létre a misztériumokat, mert „nem volt-e jobb titokban tartani a szent és áldott elmélkedést a valóságról?”⁵⁴ Az apostolok is helyeselték a „hit misztériumainak elfátyolozását”, „mert a tökéleteseknek szól az utasítás”, amire a kolosszébeliekhez írott levél I. 9-11. és 25-27. versei utalnak. „Így hát egyrészt vannak azok a misztériumok, amelyek az apostolok idejéig rejtve voltak, de ők, amint megkapták az Úrtól, továbbadták, és így, ami rejtve volt az Ószövetségben, azt kinyilatkoztatták a szenteknek. Másrésztől létezik 'a misztérium dicsőségének gazdagsága a keresztények között', és ez a Krisztusban való hit és remény. Ezt nevezi Pál egy másik helyen alapzatnak”. Szt. Kelemen Pált idézi annak bizonyítására, hogy „ez a tudás nem mindenkié”, és a zsidókhoz írott V. és VI. levélre hivatkozva azt mondja, hogy „egész bizonyosan voltak a zsidóknál oly dolgok, amelyeket nem leírva adtak tovább”. Azután Szt. Barnabásra hivatkozik, aki azt mondja Istenről, hogy „bölcsességet helyezett szíveinkbe és az Ő titkainak megértését”, de hozzáteszi „de csak kevesen vannak, akik felfoghatják ezeket a dolgokat”, amint „a gnosztikus hagyomány nyomai” mutatják. „Ezért az olyan tanítást, amely rejtett dolgokat nyilvánít ki, megvilágosításnak hívjuk, mert csak a tanító az, aki felemelheti a láda fedelét”.⁵⁵ Egy másik helyen Szt. Kelemen Szt. Pál rómaiakhoz írt azon megjegyzésére hivatkozik, hogy „Krisztus áldásának teljességével megyek”,⁵⁶ és azt mondja, hogy az apostol így jelezte „a szellemi adományt és a gnosztikus felfogást, amit ő – amíg közöttük van – közölni akar a jelenlevőkkel, mint 'Krisztus teljességét, azon misztérium kinyilatkoztatásának megfelelően, amely örök korszakokra lepecsételtetett, de most kinyilvánított a prófétai szentírásokban’”.⁵⁷ De közülük is csak keveseknek mutatják meg, melyek azok a dolgok, amelyeket a misztériumok tartalmaznak. Helyesen mondja tehát Platón az Istenről elmélkedő leveleiben: 'Talányokban kell beszélünk, hogy ha valamilyen balszerencse folytán az író tábla akár tengerre, akár szárazföldre kerülne, aki elolvassa, tudatlan maradjon’.”⁵⁸

⁵² Ugyanott. V. kötet, IV. fejezet.

⁵³ Ugyanott. V. kötet, V. – VIII. fejezetek.

⁵⁴ Ugyanott. V. kötet, IX. fejezet.

⁵⁵ Ugyanott. V. kötet, X. fejezet.

⁵⁶ Ugyanott. V. kötet, XV. 29.

⁵⁷ Ugyanott. XVI. 25, 26. Az idézett szöveg szavai szerint eltér a hivatalos fordítástól, értelmében azonban nem.

⁵⁸ Ugyanott. V. kötet, X. fejezet.

Miután megvizsgálta a görög írókat és elmélyedt filozófiájukban, Szt. Kelemen kijelentette, hogy a gnózis, „amelyet az Isten Fia adott át és nyilatkoztatott ki, a bölcsesség... És maga a gnózis az, amely tovább adva átszállott a kevesekre, minthogy íratlanul adták tovább az apostolok”.⁵⁹ Hosszan ismertette a gnosztikus, a beavatott életét, Szt. Kelemen e szavakkal fejezi be: „Legyen elég ez a példa azoknak, akiknek fülük van. Mert nem szükséges a titkot leleplezni, csak jelezni azt, ami elegendő emlékeztetés a tudás részeseinek”.⁶⁰

Mivel szerinte az Írás allegóriákból és szimbólumokból áll, így értelme rejtve van, egyrészt azért, hogy kutatásra ösztönözzön, másrészt azért, hogy a tudatlanokat megóvja a veszélytől. Szt. Kelemen a magasabb szintű képzést természetesen a tanultabbakra korlátozta. „Gnosztikusaink elmélyült tudással rendelkezzenek⁶¹ – mondja – a gnosztikusnak magasan képzettnek kell lennie”.⁶² Csak azok, akik előzetes képzéssel megfelelő felkészültséget szereztek, tudták elsajátítani a mélyebb tudást, mert bár „tanulás nélkül is lehet az ember hívő, de kijelenthetjük azt is, hogy lehetetlen tanulatlan embernek megérteni azokat a dolgokat, amelyeket a vallásban kinyilatkoztatottak”.⁶³

„Vannak olyanok, akik természet adta tehetségükben bízva nem kívánnak filozófiával vagy logikával foglalkozni, sőt a természettudományokat sem akarják tanulmányozni. Csak a pusztá hitre támaszkodnak... Én azonban igazán tanultnak azt tartom, aki mindent össze tud kapcsolni az igazsággal, és így a geometriából, zenéből, grammatikából, sőt magából a filozófiából is kiválasztva a hasznosat, megvédi a hitet a támadásokkal szemben... Mennyire szükséges, hogy az, aki Isten erejének részesévé óhajt válni, az értelem dolgait a bölcsélet segítségével vizsgálja”.⁶⁴ „A gnosztikus a különböző tudományágakat előkészítő segédanyagokként használja fel”.⁶⁵ Ebből is látszik, Szt. Kelemen mennyire nem gondolt arra, hogy a kereszténység tanításait a tanulatlan ember tudatlanságához mérje. „Aki a bölcsesség minden ágában jártas, az feltétlenül gnosztikus lesz”.⁶⁶ Így miközben a tudatlanokat és bűnösöket szívesen fogadta, és megtalálta számukra az Evangéliumban azt, ami szükségletüknek megfelelt, addig a misztériumok jelöltjének csak a tanultakat és a tisztákat tartotta alkalmasnak. „Az apostol a közönséges hitet – szemben a gnosztikus tökéletességgel – *alapszatnak*, olykor *tejnek* nevezi”⁶⁷, de erre az alapszatra kellett felépíteni a Gnózis épületét, és a kisgyermek tápláléka után a felnőtteknek kellett következnie. Ebben a megkülönböztetésben nincs semmi keménység vagy megvetés, csak a tények nyugodt és bölcs felismerése.

A Misztériumokban feltárt mély igazságokat még a jól felkészített jelöltek, a tanult és képzett tanítványok is csak lépésről-lépésre közelíthetik meg. Ez világosan megjelenik Szt. Kelemen Hermas látomására tett megjegyzéseiből, amelyekben némi utasítást is ad arra, hogyan kell okkult munkákat olvasni.

„Nem adott-e át a Hermas látomásában, az egyház jelképében megjelent angyal, lemásolásra egy könyvet, amelyet ismertté akart tenni a kiválasztottak előtt? És Hermas azt mondja, ezt betűről betűre lemásolta anélkül, hogy tudta volna, hogyan kell összerakni a szótagokat. Ez annyit jelentett, hogy az Írás mindenki előtt világos, ha csak egyszerű olvasásról van szó, és ez az a hit, amely az alapismereteknek felel meg. Erre használják a jelképes kifejezést: ’betű szerinti olvasás’. Viszont az Írások gnosztikus magyarázata az, amikor a hit már fejlettebb fokot ért el, ez a szótagoló olvasáshoz hasonlít... Miután pedig a Megváltó kioktatta az apostolokat, az Írások le nem írott magyarázata is eljutott hozzánk, Isten erejével új szívekbe oltva, a könyv megújításának megfelelően. Ezért van az, hogy a görögök legkiválóbbjai Hermesnek – aki értelmezésük szerint a beszédet jelenti – gránátalmát áldoznak jelképként. A beszéd ugyanis sok mindent elrejt... Mózes története pedig arra tanít, hogy nemcsak azok szerzik meg nehezen az igazságot, akik csak egyszerűen tudnak olvasni, hanem

⁵⁹ Ugyanott. VI. kötet, VII. fejezet.

⁶⁰ Ugyanott. VII. kötet, XIV. fejezet.

⁶¹ Ugyanott. VI. kötet, X. fejezet.

⁶² Ugyanott. VI. kötet, VII. fejezet.

⁶³ Ugyanott. I. kötet, VI. fejezet.

⁶⁴ Ugyanott. I. kötet, IX. fejezet.

⁶⁵ Ugyanott. VI. kötet, X. fejezet.

⁶⁶ Ugyanott. I. kötet, XIII. fejezet.

⁶⁷ Ugyanott. V. kötet, IV. fejezet.

még azoknak sem adatik meg egyszerre az igazság szemlélete, akiknek az igazság tudására előjoguk van. Csak ha hozzászokunk a látáshoz – miként a zsidók Mózes dicsőségéhez és Izrael prófétái az angyalok látomásához –, akkor válunk képessé arra, hogy szembenézzünk az igazság dicső fényével”.⁶⁸

Még több hivatkozást is fel lehetne sorolni, de ennyinek elégnek kell lennie annak a ténynek a megállapításához, hogy Szt. Kelemen ismerte az egyház misztériumait, azokba beavatást kapott, és írt róluk azok szolgálatára, akiket szintén beavattak.

A következő tanúságtevő tanítványa, Origenész, aki a tanultság, a bátorság, a szentség, az odaadás, az alázatosság és a buzgóság legfénylőbb csillaga volt. Művei aranybányákként maradtak fenn, amelyekből a tanulmányozó a bölcsesség kincseit áshatja ki.

Celsus-szal folytatott híres vitájában, a megtámadott kereszténység álláspontjának védelmében Origenész gyakran hivatkozik a titkos tanításokra.⁶⁹

Celsus vádként azt állította, hogy a kereszténység egy titkos rendszer. Origenész cáfolja ezt, mondván, hogy bár bizonyos tanai titkosak, sok egyéb tanítása nyilvános, különben is a kereszténységben alkalmazott exoterikus és ezoterikus tanítási mód a filozófusok között is általánosan használt volt. Figyeljük meg a következő szakaszban azt a megkülönböztetést, amit Jézus feltámadása, mint történelmi tény, és a „feltámadás misztériuma” között tesz.

Továbbá, mivel [Celsus] a keresztény tanítást [a hit] titkos rendszerének hívja, meg kell cáfolnunk őt ebben a pontban is, mert csaknem az egész világon jobban ismerik a keresztény tanokat, mint a filozófusok kedvenc nézeteit. Mert ki ne ismerné azt az állítást, hogy Jézus egy szűztől született, hogy keresztre feszítették, hogy feltámadása sokak szemében hittétel, és hogy az általános ítélet eljövételét hirdetik, amelyben a bűnösök érdemeik szerint fognak megbűnhődni, az igazak pedig elnyerik méltó jutalmukat? Sőt, a feltámadás misztériumát a hitetlenek, félreértve azt, neveltség tárgyává teszik. Ilyen körülmények között azt állítani, hogy a keresztény tanítás egy *titkos* rendszer, egyszerűen neveltséges. Az pedig nem a kereszténység egyedüli sajátja, hogy kell lenni bizonyos – a tömegeknek nem átadott – tanításoknak, amelyeket csak akkor tárnak fel, miután az exoterikus tanításokat megismertették. A filozófiai rendszerek jellemzője is, hogy vannak exoterikus és ezoterikus igazságok. Pythagoras hallgatói közül némelyek meglegedtek annyival, amennyit tőle hallottak, míg mások titokban kaptak olyan tanításokat, amelyeket nem tartottak alkalmasnak arra, hogy profán és felkészületlen fülekbe jussanak. De nincs rossz hírük a Görögországban és a barbár országokban mindenfelé tartott misztériumoknak sem, bár szintén titkosak. Így tehát hiába törekszik megrágalmazni a kereszténység titkos tanait, mert látnivaló, hogy nem érti meg pontosan azok természetét.⁷⁰

Tagadhatatlan, hogy Origenész ebben a fontos részben a keresztény misztériumokat határozottan egy csoportba sorolja a pogány világ misztériumaival, és azt kéri, hogy ami nem vet rossz fényt más vallásokra, az ne legyen támadások célpontja a kereszténységben sem.

Origenész a Celsus elleni vitáiban kijelenti, hogy az egyházban megőrizték Jézus titkos tanításait, Celsus azon kijelentésére pedig, hogy az „Isten egyházának belső misztériumai” hasonlóak az egyiptomi állatimádáshoz, Jézus magyarázataira hivatkozik, amelyeket a példabeszédeiről tanítványainak adott. „Eddig még nem beszéltem arról, hogyan kell értelmezni az Evangéliumokban írottakat. Ezek mindegyike sok olyan tanítást tartalmaz, amelyeket nehéz megérteni, nem csupán a tömegeknek, hanem még az intelligensebbek közül többeknek. Ide tartozik azon példabeszédek részletes magyarázata is, amelyeket Jézus a „kívülállóknak” adott, míg a példázatok teljes értelmének kifejtését azok számára tartotta fenn, akik már felülemelkedtek az exoterikus tanítások szintjén, és akik személyesen jöttek hozzá a házba. S ha majd ezt [Celsus] megérti, helyeselni fogja az okot, miért neveznek egyeseket 'kívülállóknak', másokat pedig 'házbelieknek'.”⁷¹

Tartózkodóan hivatkozik Origenész a „hegyre”, amelyre Jézus felment, de ahonnan ismét lejött, hogy segítsen „azoknak, akik nem tudták Őt követni oda, ahová tanítványaival ment”. Itt a „Beava-

⁶⁸ Ugyanott. VI. kötet, XV. fejezet.

⁶⁹ A *Celsus ellen* című mű I. könyve az Ante-Nicene Library X. kötetében található. A további könyvek a XXIII. kötetben.

⁷⁰ Origenész: *Celsus ellen*, I. könyv, VII. fejezet.

⁷¹ Ugyanott, I. könyv, VII. fejezet.

tás Hegyére” céloz, ami jól ismert misztikus kifejezés, hiszen Mózes is arra a mintára készítette az imaházat, amint „a hegyen mutattatott” (Mózes II., XXV. 40, XXVI. 30, vedd össze: Zsidókhöz VIII. 5, és IX. 25.). Később ismét hivatkozik erre Origenész, mondván, hogy Jézus egész másnak mutatkozott valóságos megjelenésében, amikor a „hegyen volt”, mint amilyenek azok látták, akik nem tudták őt „a magasba követni”.⁷²

A szír-föníciai asszony esetével foglalkozó Máté Evangéliuma XV. részének kommentárjaiban Origenész ugyancsak megjegyzi: „És talán Jézus szavai között is vannak olyan cipők, amelyeket – mint gyermekeknek – az eszesebbeknek oda lehet adni, más szavait pedig – mint kutyák a gazdagok asztaláról leesett morzsákat – felhasználhatják más lelkek.”

Celsus azon kifogására, hogy bűnösöket vesznek fel az egyházba, Origenész azt válaszolja, hogy az egyház orvosságot nyújt a betegek számára, ugyanakkor az egészségeseknek az isteni dolgok tanulmányozását és tudását adja. A bűnösöket megtanították nem bűnözni, és csak amikor láthatóvá vált, hogy fejlődtek, és „megtisztultak az Ige által, akkor – és semmivel sem előbb – hívjuk meg őket, hogy vegyenek részt a misztériumainkban. Mert azok között beszéljük a bölcsességet, akik tökéletesek”.⁷³ A bűnösök gyógyulásért jöttek: „Mert az Ige isteniségében orvosság van, ami segít a betegek meggyógyításában... A lélekben és testben tisztának pedig (az Ige) bemutatja 'a misztérium kinyilatkoztatását, amely örök időtől titokban volt tartva, de most megnyilvánult a prófétai írásokban' és 'az Úr Jézus Krisztus megjelenésével'. Ez a 'megjelenés' szemmel látható mindenkinek, aki tökéletes, és a dolgok igazi tudásával világítja meg az értelmet”.⁷⁴ Amint láttuk, a pogány misztériumokban is megjelentek ilyen isteni Lények, és az egyház misztériumaiban is voltak ilyen dicső látogatók. „Isten, az Ige – mondja Origenész – orvosként küldetett a bűnösökhöz, és az isteni misztériumok tanítójaként azokhoz, akik már tiszták és nem vétkeznek többé”.⁷⁵ „A bölcsesség nem tér be a hitvány ember lelkébe, sem bűnbe merült testben nem lakik.” Ezért a magasabb szintű tanítókban csak azok részesülhetnek, akik „erősek az istenfélelemben és minden erényben.”

A keresztények nem engedték a tisztátalant e tudás közelébe, hanem azt mondták: „Akinek keze tiszta, és így szent kezet emel fel Istenhez... jöjjön hozzánk, ... aki nem csupán minden szennyől, hanem mindattól is tisztán áll, amit kisebb vétségnek tekintenek, azt bátran be lehet avatni Jézus misztériumaiba, amelyeket csak a tisztákkal és szentekkel közölnek”. Ezért van, hogy mielőtt a beavatás szertartása megkezdődött, a beavatást végző személy Jézus, a Főpap előírásai szerint a következő fontos kijelentést tette „azokhoz, akik megtisztultak szívükben: Az, akinek lelke hosszú ideje semmi gonosznak tudatában nem volt, különösen pedig amióta az Ige gyógyításának átengedte magát, hallja meg a tanokat, amelyeket Jézus külön az Ő valódi tanítványainak mondott el”. Így kezdődött a „már megtisztultak szent misztériumokba történő beavatása”.⁷⁶ Csakis az ilyenek tanulhatják meg a láthatatlan világok igazságait, és léphetnek be a megszentelt helyekre, oda, ahol – mint az ősi időkben – angyalok voltak a tanítók, és ahol a tudást látás útján adták, nem csupán szavakban. Akaratlanul is megdöbbenünk azon, mennyire eltér a régi keresztények hanghordozása a modern utódaikétól. Náluk a teljesen tiszta élet, az erények gyakorlása, az isteni Törvény betöltése a magaviselet minden részletében, a tökéletes igazlelkűség – akárcsak a pogányoknál – csupán az út kezdete volt, nem pedig a vége. Manapság pedig azt tartják, hogy a vallás dicsőségesen betölti célját, amikor egy szentet tud kitermelni. Akkoriban a vallás a szentek kedvéért fejtette ki legnagyobb energiáit, és üdvözítő látomáshoz vezette a tisztaszívűeket.

A titkos tanítás ugyanezen ténye bukkan elő, amikor Origenész Celsus érveire azzal felel, hogy vajon bölcs dolog-e megtartani az ősi szokásokat, amelyek azon a hiten alapulnak, hogy „a világ különböző tájai kezdettől fogva különböző felügyelő Szellemek hatáskörébe tartoztak, és így bizonyos kormányzó Hatalmak között oszlottak meg, és ilyen módon történik a világ kormányzása”.⁷⁷

⁷² Ugyanott, IV. könyv, XVI. fejezet.

⁷³ Ugyanott, III. könyv, LIX. fejezet.

⁷⁴ Ugyanott, III. könyv, LXI. fejezet.

⁷⁵ Ugyanott, III. könyv, LXII. fejezet.

⁷⁶ Ugyanott, III. könyv, LX. fejezet.

⁷⁷ Ugyanott, V. könyv, XXV. fejezet.

Origenész, Celsus okfejtését bírálva, így folytatja: „Mint hogy azonban valószínűnek tartjuk, hogy azok, akik alaposabban szoktak kutatni, rátalálnak majd erre az értekezésre, hadd próbáljunk meg néhány mélyrehatóbb szempontot bemutatni, átadva azt a misztikus és titkos felfogást, ami a különböző felügyelő Szellemek között a Föld különböző tájainak felosztására vonatkozik”.⁷⁸ Azt mondja, Celsus félreértette a földi ügyek intézésével kapcsolatos mélyebb okokat, amelyek közül néhányra még a görög történelem is kitér. Azután Mózes V. könyve XXXII. részének 8. és 9. versét idézi: „Midőn a Legfelsőbb birtokot adott a nemzeteknek, midőn külön választotta az ember fiait: megállapítja a népek határait Izrael fiainak száma szerint. Mert az Örökkévaló⁷⁹ része az ő népe, Jákób az ő birtokának osztálya”. Ez a Septuaginta megfogalmazása, tehát nem a hivatalosan elfogadott szöveg. Nagyon sokatmondó az „Úr” elnevezés, amely kizárólag a zsidók Kormányzó Angyalára vonatkozik, nem pedig a Felségesre, vagyis Istenre. Ez a nézet azonban a tudatlanság miatt eltűnt, és ebből ered sok téves következtetés, amelyek az „Úr”-ra vonatkozó dolgokat a „Felséges”-nek tulajdonítanak (Bírák Könyve I. 19.).

Azután Origenész elmondja Babel tornyának történetét, és így folytatja:

De erről a témáról sokat és rejtélyes dolgokat lehetne mondani, erre vonatkozik a következő is: „Jó dolog a király titkát elzárni” (Tobit, XII. 7.), nehogy a lelkek testekbe történő költözésének tanítását (de nem az egyik testből a másikba való átvándorlását) a közönséges értelem elé vessük. És ami szent, ne adjuk az ebeknek, se a gyöngyöt a disznók elé ne vessük. Az ilyen eljárás ugyanis szentségtelen lenne, mert egyenlő lenne Isten bölcsessége titkos kinyilatkoztatásainak elárulásával... Elegendő azonban, ha egy történelmi elbeszélés stílusában bemutatjuk, amit titkos jelentésként történelmi öltözkömben akarunk tovább adni, hogy az arra képesek maguk fejtsék ki belőle mindazt, ami a dologra vonatkozik.⁸⁰

Majd részletesen elmagyarázza Babel tornyának történetét, és ezt írja: „Most pedig, ha valaki rendelkezik megfelelő képességgel, értse meg, hogy ami a történet keretét hordozza, abban van néhány dolog, amely szó szerint igaz, miközben a történet mélyebb értelmet hordoz.”⁸¹

Miután igyekszik kimutatni, hogy az „Úr” a Föld többi felügyelő Szelleménél hatalmasabb volt, és hogy a népet büntetésképpen küldte el más birodalmak fennhatósága alá, majd visszavette őket azokkal a kevésbé kedvelt nemzetekkel együtt, amelyeket be lehetett olvasztani, Origenész így fejezi be: „Amint már megállapítottuk, ezeket a megjegyzéseket úgy kell megérteni, hogy rejtett értelmet tulajdonítunk nekik, amik segítségével rámutathatunk mások – mint Celsus – állításaiban a tévedésekre”.⁸²

Miután megjegyzi, hogy „a kereszténység célja az, hogy bölcsökké váljunk”,⁸³ Origenész így folytatja:

Ha a Jézus ideje után megírt könyvekhez érünk, azt találjuk, hogy a hívők nagy tömegei, akik a példabeszédeket hallgatják, úgy mond a „kívülálló” közé tartoznak, és csak az exoterikus tanításokra méltók, miközben a tanítványok személyesen tanulják a példabeszédek magyarázatait. Azért személyesen, mert saját tanítványai előtt Jézus feltárta mindezeket a dolgokat, és többre becsülte a tömegnél azokat, akik az Ő bölcsességének megismerésére vágytak. Ő pedig megígéri a Benne hívőknek, hogy bölcs embereket és írástudókat küld nekik... És Pál is, az Istentől kapott „Charismata” iratában első helyre tette a „Bölcsék ígését”, második helyre a „tudás szavát”, mivel alacsonyabb rendű az elsőnél, és csak harmadiknak, legalulra a „hívet”. Mivel pedig az „Ígét” többre tartotta, mint a csodatevő képességet, ezért a „csodatevéseket” és a „gyógyító képességet” alább helyezi az Ige adományainál”.⁸⁴

⁷⁸ Ugyanott, III. könyv, LX. fejezet.

⁷⁹ Besant a hivatalos Jakab-féle angol fordítást használta, ahol ezen a helyen a „Lord” („Úr”) kifejezés szerepel – a szerk.

⁸⁰ Ugyanott, V. könyv, XXIX. fejezet.

⁸¹ Ugyanott, V. könyv, XXXI. fejezet.

⁸² Ugyanott, V. könyv, XXXII. fejezet.

⁸³ Ugyanott, V. könyv, XLV. fejezet.

⁸⁴ Ugyanott, V. könyv, XLVI. fejezet.

Az Evangélium valóban segítette a tudatlannak, „de Isten megismerésében nem akadály, hanem segítség az, ha valaki műveltséget szerzett, ha a legkiválóbb nézeteket tanulmányozta, és ha bölcs”.⁸⁵ Ami a tudatlanokat illeti, „igyekszem tőlem telhetőleg őket is nemesíteni, bár nem ilyen anyagból óhajtom felépíteni a keresztény gyülekezetet. Ugyanis elsősorban az okosabbakat és éles eszűeket keresem, mert azok képesek megérteni a súlyos mondások jelentését”.⁸⁶ Ezek a sorok világosan bemutatják az ősi keresztény felfogást, amely teljesen megegyezik a könyvünk első fejezetében ismertetett szempontokkal. A kereszténységben van helyük a tudatlanoknak, de nem *csak* nekik szánták, a mélyebb tanítások az „okosabbaknak és éles eszűeknek” szólnak.

Ez utóbbiak kedvéért fordít Origenész olyan sok gondot arra, hogy megmutassa a zsidó és keresztény Szentírások rejtett jelentését. Ez olyan történetekbe van burkolva, amelyek külső jelentése képtelenség, és meghökkenti a gondolkodó embert. Origenész szerint ilyen a kígyóról és az élet fájáról szóló történet, és „a további egyéb kijelentések, amelyek az elfogulatlan olvasót maguktól rávezetik a felismerésre, hogy mindezek a dolgok, nagyon helyesen, allegorikus jelentéssel rendelkeznek”.⁸⁷ Több fejezetet szentel az Ó- és Újszövetség szavai mögött húzódó allegorikus és misztikus jelentéseknek, és azt állítja, hogy Mózes az egyiptomiakhoz hasonlóan rejtett értelmű történeteket adott elő.⁸⁸ „Aki nyílt elmével foglalkozik a történetekkel – ez Origenész általános szabálya azok értelmezésére –, és nem akarja, hogy azok félrevezessék, az használja ítélőképességét arra, hogy milyen kijelentéseket fogadjon el, és melyeket tekintsen képletesnek, és próbálja meg felfedezni az ilyen kitalált történetek íróinak szándékát, döntse el, hogy milyen megállapításokat nem fogad el, mivel azokat csak bizonyos emberek kedvéért írták. Mindezt pedig arra a teljes történetre való előkészítésként mondtuk, ami az Evangéliumokban Jézusról szól”.⁸⁹ Origenész negyedik könyvének nagy része a Szentírásban szereplő történetek rejtett értelmének magyarázatával foglalkozik. Aki többet akar tudni erről a témáról, olvassa el az eredeti művet.

A *De Principiis*-ben Origenész az egyház által elismert tanításként adja tovább azt, hogy „az Írásokat Isten Szelleme írta, és azok értelme nem csupán annyi, ami az első pillantásra szemmel látható, hanem van más értelmük is, ami azonban a legtöbb ember figyelmét elkerüli. Mert a leírtak (a szavak) bizonyos misztériumok alakjai, és az isteni dolgok képei. Ezzel kapcsolatban az egész egyházban egy vélemény uralkodik, az, hogy maga a törvény ténylegesen spirituális, de a törvényben közölt spirituális jelentést nem ismeri mindenki, csak azok, akikre a Szentlélek kegyelme leszállt a bölcsesség és tudás ígéjében”.⁹⁰ Akik emlékeznek a korábbi idézetekre, tudják, hogy a „bölcsesség ígéje” és „a tudás ígéje” a két jellegzetes misztikus tanítást jelenti, a spirituális és az intellektuális tanítást.

A *De Principiis* negyedik könyvében Origenész hosszan magyarázza az Írás értelmezésével kapcsolatos nézeteit. Az Írásnak van „teste”, ami a „közönséges és történeti értelmezés”, van „lelke”, ami az a képletes jelentés, amit az értelem segítségével kell felfedezni, és van „szelleme”, ami az a belső és isteni értelem, amelyet csak azok ismerhetnek meg, akik „Krisztus értelmével” rendelkeznek. Origenész azt tartja, hogy a történetbe képtelen és lehetetlen dolgokat illesztettek be, hogy ezek felébresszék, és egy mélyebb jelentés keresésére serkentsék az értelmes olvasót, míg az egyszerű emberek a problémákat észre sem véve tovább lapoznak.⁹¹

Newman bíboros az *Arians of the Fourth Century* [A IV. század ariánusai] című munkájában néhány érdekes megjegyzést tesz a *Disciplina Ariani*-ra. De a XIX. század mélyen gyökerező szkepticizmussal nem tudja teljesen elhinni „a misztérium dicsőségének gazdagságát”, vagy talán soha, egy percig sem tartotta lehetségesnek, hogy ilyen felséges valóságok is létezzenek. Pedig hitt Jézusban, és Jézus következő szavai világos és határozott ígéretet tartalmaznak: „Nem hagyok titeket árvákul; eljövök tihozzátok. Még egy kevés idő, és a világ nem lát engem többé; de ti megláttok

⁸⁵ Ugyanott, V. könyv, XLVII. - LIV. fejezetek.

⁸⁶ Ugyanott, V. könyv, LXXIV. fejezet.

⁸⁷ Ugyanott, IV. könyv, XXXIX. fejezet.

⁸⁸ Ugyanott, I. könyv, XVII. és más fejezetek.

⁸⁹ Ugyanott, I. könyv, XLII. fejezet.

⁹⁰ Origenész: *De Principiis*, Előszó, az „Ante-niceai Atyák”-ban, X. kötet, 8. old.

⁹¹ Ugyanott, I. fejezet.

engem, mert én élek, ti is élni fogtok. Azon a napon megtudjátok majd ti, hogy én az én Atyámban vagyok, és ti én bennem, és én ti bennetek” (János, XIV. 18-20.). Jézus ezt az ígérteét bőségesen beváltotta, mert eljött hozzájuk, és a misztériumaiban tanította őket. Ott meglátták, bár a világ többé nem láthatta Őt. És a tanítványok bennük lévőként ismerték meg a Krisztust, életüket pedig Krisztus életéként.

Newman bíboros elismeri, hogy volt egy titkos hagyomány, amely az apostoloktól származott, de azt tartja, hogy ez a később nyilvánosságra hozott keresztény tanításokból állt. Elfelejteti azonban, hogy azok, akiket nem tartottak alkalmasnak e tanok befogadására, nem pogányok, nem is éppen megkereszteltek, hanem a keresztény egyház teljes jogú tagjai voltak. Így azt állítja, hogy ezt a titkos hagyományt később „hivatalosan közzétették, és szimbólumok formájában hagyták az utókorra” úgy, hogy belefoglalták „a korai zsinatok hitvallásaiba”.⁹² Mivel azonban a hitvallásokban lévő tantételek világosan megfogalmazva megtalálhatók az Evangéliumokban és az apostoli levelekben is, ez az állítás teljesen tarthatatlan, hiszen mindezek a tanítások akkor már ismertek voltak világszerte, az egyház tagjainak pedig bizonyára alaposan megmagyarázták azokat. Ha így magyarázza, a titkos hagyománnyal kapcsolatos idézett megállapításai semmitmondókká válnak. A bíboros azonban elismeri, hogy „ami nem lett hivatalosan jóváhagyva, legyen az prófétai kijelentés vagy az isteni kinyilatkoztatásról szóló magyarázat, a körülmények következtében elveszett az egyház számára”.⁹³ Ez nagyon valószínű, valójában az egyház esetében bizonyosan igaz is, de mindamellert visszaszerezhető.

Irenaeusról szólva, aki *Az eretnkségek ellen* című munkájában erősen hangsúlyozza az apostoli hagyomány létezését az egyházban, a bíboros ezt írja:

„Azzal folytatja (Irenaeus), hogy beszél az egyházban megőrzött hagyományok világosságáról és megalapozottságáról, mint amely a tökéletesek igazi bölcsességét tartalmazza, amiről Szt. Pál beszél, és amire a gnosztikusok törekedtek. Valójában anélkül, hogy tényleges bizonyítékaink lennének az apostoli hagyomány létezéséről és jogosultságáról a korai századokban, nyilvánvaló, hogy kellett lenni ilyen hagyománynak, elfogadva, hogy általános emberi szokás szerint az apostolok beszéltek, mondásaikat pedig barátaik megtartották emlékezetükben. Elképzelhetetlen, hogy a tanítványok ne törekedtek volna a Szentírásban leírtaknál sokkal módszeresebben is elrendezni a nyilvánosságra hozott tanokat, amint a hívek az eretnekek támadásainak és hamis értelmezéseinek céltáblájává váltak, hacsak meg nem tiltották ezt nekik, amit azonban nehéz elképzelni. Az így keletkezett iratokat bizonyára megőrizték, éppúgy, mint azokat a többi, titkos, bár kevésbé fontos igazságokat, amelyekre, úgy tűnik, Szt. Pál utal, és amelyekről a korai írók többé-kevésbé tudnak, akár a zsidó egyház típusaival, akár a keresztény egyház sorsának alakulásával kapcsolatosak. Az apostoli tanítások emlékezete nyilvánvalóan alakította azok hitét, akik általuk tanítást kaptak, hacsak azt nem feltételezzük, hogy bár ihletett tanítóktól jöttek, de mégsem voltak isteni eredetűek”.⁹⁴

Az allegorizáló módszerrel foglalkozó részben, Irenaeusnak azzal a megállapításával kapcsolatban, hogy Izsák feláldozása, stb. „tipikus újszövetségi kinyilatkoztatás”, Newman bíboros ezt írja: „E megjegyzés alátámasztására hadd jegyezzük meg, hogy úgy látszik,⁹⁴ ezekre a historikus történetekre volt az egyházban egy hagyományos magyarázat, amely az apostoloktól eredt. Ezt a magyarázatot azonban a titkos tanok közé sorolták, mint ami káros a hallgatók többsége számára. És valóban, Szt. Pál a zsidókhöz írott levelében bemutat egy példát egy ilyen hagyományra, mind létezőként, mind titkosként (még ha zsidó eredetűnek is mutatja be), amikor előbb megfélekez magát és megkérdőjelezi felebarátai hitét, majd nem minden vonakodás nélkül közli a Teremtés könyvében leírt Melkizedek történetének evangéliumi jelentését.”⁹⁵

A Római Birodalom bukását kísérő társadalmi és politikai megrázkódtatások mindenfelé feszegetni kezdték a kereteket, és még a keresztényeket is magával ragadta az önző, ellentétes érdekek

⁹² John Henry Newman: *Arians of the Fourth Century*, I. fejezet, III. rész, 55. oldal.

⁹³ Ugyanott, I. fejezet, III. rész, 55-56. oldalak.

⁹⁴ Ugyanott, I. fejezet, III. rész, 54-55. oldalak.

⁹⁴ „Úgy látszik” – kissé gyenge kifejezés azok után, amiket Kelemen és Origenész mondtak, és amelyekből néhány példát az előzőekben közöltünk.

⁹⁵ Ugyanott, I. fejezet, III. rész, 62. oldal.

örvénye. Még mindig találunk elszórt hivatkozásokat egy különleges tudásra, amelyet az egyház vezetőivel és tanítóival közöltek: a mennyei hierarchiákra vonatkozó ismeretek, az angyalok által közölt tanítások és így tovább. De a megfelelő tanítványok hiánya azt eredményezte, hogy a misztériumokat, mint a nyilvánosság által létezőnek ismert intézményeket vissza kellett vonni. A tanításokat egyre inkább titokban adták tovább annak az egyre kevesebb léleknek, akik tudásuk, tisztaságuk és odaadásuk következtében alkalmasnak mutatkoztak befogadásukra. Nem voltak többé olyan iskolák, ahol a tanítványok előkészítő oktatást kaptak volna, és ezek eltűnésével „az ajtó bezárult”.

A kereszténység történetében mégis nyomon követhetünk két irányzatot, amelyek a letűnt misztériumokra vezethetők vissza. Az egyik a misztikus tudás irányzata, amely a misztériumokban átadott Bölcsességből, a Gnózisból árad. A másik, a misztikus elmélyedés, ugyancsak a Gnózis része, extázishoz és spirituális látáshoz vezet. Ha azonban ez utóbbi elszakadt a tudástól, akkor ritkán jutott el a valódi extázis szintjére. Ebben az esetben inkább csak a láthatatlan világok alacsonyabb régióiban kalandozik, vagy elvész a finomabb, fizikain túli formák tarka tömegében, amelyeket az a belső látás, amit böjtöléssel, virrasztással és a figyelem megerőltetésével idő előtt erőszakolt ki, objektív jelenségnek érzékel, pedig ezek a formák általában csak a látók gondolatainak és érzelmeinek szüleményei. Még ha a megfigyelt formák nem is a látók kivetített gondolatai, akkor is az előítéletek és hiedelmek torzító légkörén keresztül látja azokat, ezért nagyrészt megbízhatatlannak tekinthetők. Mindazonáltal a látomások egy része valóban mennyei dolgok voltak, és Jézus tényleg megjelent időről-időre azoknak, akik Őt odaadóan szerették. Az angyalok is néha beragyogták jelenlétükkel a barát vagy az apáca celláját, felderítve a türelmes istenkereső, az imába merült hívő magányát. Ha e tapasztalatok lehetőségét tagadnánk, akkor gyökerében támadnánk meg azt, amit minden vallásban „legbiztosabban hittek”, és amit minden okkultista ismer: a fizikai testbe burkolózott szellemek és a finomabb öltözékben lévő szellemek egymás közötti kommunikációját, az elmék anyagi korlátozástól mentes érintkezését, az emberben rejlő Isteniség kibontakozását, a halál kapuin túli életről szerzett biztos tudást.

Végigpillantva az elmúlt századokon, nem találunk olyan kort, amikor a kereszténység teljesen híján lett volna a misztériumoknak.

Feltehetően az V. század végén, amikor az athéni iskolákban már kihalóban volt az ősi bölcsélet, a keresztény gondolkodásban határozottan helyet kapott a neoplatonista elméleti filozófia a pseudo-dionysiusi irodalmi hamisítványok gondolatainak keresztül. A keresztény tanok ekkorra már annyira kiforrottak voltak, hogy az egyház aggodalom nélkül figyelhette tanai szimbolikus vagy misztikus értelmezését. Az areopagitáknak tulajdonított *Theologica Mystica* és más munkák szerzője ezért elkezdte Proclus tanításait nagyon kevés módosítással az ezoterikus kereszténység egyfajta rendszerévé fejleszteni. Eszerint Isten a név nélküli, legfelsőbb lényegű Egy, aki még a jóságnál is magasabban áll. Ezért a „negatív teológia” az, amely a teremtménytől az Istenig emelkedve egymásután elvet minden határozott állítást, és visz legközelebb bennünket az igazsághoz. Az Istenhez való visszatérés mindenek a beteljesedése, és ez a keresztény tanításokban kitűzött cél. Ugyanezeket a tanításokat hirdette, de már inkább egyházas szenvedéllyel Hitvalló Maximus (580-622). Maximus szinte a legutolsó, akit a görög egyházban a spekulatív gondolkodást képviselte, de a pseudo-dionysiusi írások hatását a nyugatnak Erigena adta át a IX. században. A középkor miszticizmusa és skolasztikája egyaránt az ő töprengő szelleméből nőtt ki. Erigena lefordította latinra Dionysiuszt, hozzátéve Maximus megjegyzéseit. Rendszere lényegében e kettő rendszerén alapult. A negatív teológiát alkalmazta, kijelentette, hogy Isten meghatározhatatlan lény, minden fogalmon felülálló, ezért – nem alaptalanul – a Semmi (query = Nem-Dolog) néven lehet nevezni. Ebből a Semmiből vagy megérthetetlen lényegből folytonosan teremődik az eszmék vagy elsődleges okok világa. Ez az Ige vagy Isten Fia, akiben minden dolog létezik, már ami az anyagi létet illeti. Minden létezés tehát teofánia (isten jelenség), és mivel Isten minden dolog kezdete, úgy Ő a vége is. Erigena a dolgok visszatérését a dionysiusi *adunatio* vagy *deificatio* (istenivé válás) formájában tanítja. A keresztény idők misztikus filozófiájának ezek az állandó körvonalai, és figyelemreméltó, milyen kevés változtatással ismétlődnek meg időről időre”.⁹⁶

A XI. században Clairvaux-i Bernát (1091-1153) és Szt. Victor-i Hugó folytatták a misztikus hagyományt, majd a következő században Szt. Victor-i Richard, a XIII. században pedig Szt.

⁹⁶ „Mysticism” címszó az *Encyclopaedia Britannica*-ban

Bonaventura, az Üdvözült Doktor és a nagy Aquinói Szt. Tamás (1227-1274). A középkori Európára Aquinói Tamás gyakorolt döntő befolyást, főleg jellemének erejével, de nem kevésbé tudásával és mély vallásosságával is. Szerinte a tudás egyik forrása a „kinyilatkoztatás”, amely két csatornán, a Szentírásen és a hagyományon keresztül érkezik. Az írásaiban megmutatkozó pszeudo-dionysiusi hatás a neoplatonistákhoz kapcsolja. A tudás másik forrása az értelem, ehhez a platóni filozófia és az arisztotelészi módszerek jelentik a csatornát. Ez utóbbi szövetség azonban nem vált a kereszténység javára, ugyanis Arisztotelész akadályává vált a magasabb gondolkodás fejlődésében, amint ez a pythagoreus Giordano Bruno küzdelmeiben is nyilvánvalóvá vált. Aquinói Tamást 1323-ban avatták szentté. A nagy dominikánus az utókor szemében a teológia és a filozófia egyesítésének típusaként maradt meg, ez az egyesítés volt életének célja is. Ezek a misztikusok a nagy nyugati egyházhoz tartoztak, és jogot formáltak arra, hogy egyházukat a misztikus tudás szent fáklyája átadójának tekintsék. A nyugati egyház körül sok – eretneknek tartott – szekta keletkezett, bár ezek a szent, titkos tudás sok igaz hagyományát őrizték. Ilyen volt a katár és több más csoport, amelyeket a tekintélyre féltékeny egyház üldözött, attól félve, hogy a szent gyöngyök profán kezekbe kerülnek. Ebből a századból ragyog ki magyarországi Szt. Erzsébet is kedvességével és tisztaságával, míg Eckhart (1260-1329) az alexandriai iskola méltó örökösének bizonyult. Eckhart azt tanította, hogy „az Istenség az abszolút Lényeg (*Wesen*), amely nem csupán az ember, hanem Önmaga számára is megismerhetetlen. Ő a sötétség és az abszolút meghatározhatatlanság, a *Nicht*, mint az *Icht* – a meghatározott és megismerhető létezés – ellentéte. Mégis minden dolog potencialitása, az Ő természete az, amely egy hármasság folyamat során önmaga, mint hármasságot alkotó Isten tudomására ébred. A teremtés az isteni természet nem időleges tevékenysége, hanem örökkévaló szükségessége. Én épp olyan szükséges vagyok Istennek – szerette mondogatni Eckhart –, mint ahogyan Isten szükséges nekem. Az én megismerésemben és az én szeretetemben Isten ismeri és szereti Önmagát.”⁹⁷

Eckhartot a XIV. században John Tauler és Bázeli Nicholas, „Isten Barátja az Oberlanden” követte. Körükben jött létre Isten Barátainak Társasága, amelynek tagjai valódi misztikusok és az ősi hagyomány követői voltak. G.R.S. Mead megjegyzi, hogy Aquinói Tamás, Tauler és Eckhart a pszeudo-dionysiusiak követői voltak, akik viszont Plotinus, Iamblichus és Proclus követői voltak, ezek pedig Platont és Pythagorast követték.⁹⁸ Így kapcsolódnak egymáshoz korszakokon keresztül a Bölcsesség követői. Valószínűleg egy ilyen „Barát” a *Die Deutsche Theologie* című, mély miszticizmussal megírt könyv szerzője. Különös véletlen folytán ezt a könyvet Staupitz, az Ágoston-rend főnöke is előszeretettel forgatta, és Luthernek ajánlotta. Luther maga is igen nagyra tartotta. 1516-ban ki is adta olyan könyvként, amely közvetlenül a Biblia és Hippói Szt. Ágoston írásai után sorolható. Egy másik „Barát” Ruysbroeck volt, akinek és Grootnak hatására vezethető vissza a Közös Sors vagy Közös Élet Testvérei társaságának megalapítása. Ez a társaság örökké emlékezetes marad, mert tagjai közé tartozott a misztikusok fejedelme, Thomas Kempis (1380-1471), a halhatatlan *Krisztus követése* című mű szerzője.

A XV. században a miszticizmusnak inkább a tisztán intellektuális oldala lép előtérbe az extatikus szemben, amely a XIV. századbeli társaságokra annyira jellemző volt. Ekkor élt Cusai Nicolas bíboros, Giordano Bruno, a filozófia vértanúságot szenvedett kóbor lovagja és Paracelsus, a sokat rágalmazott tudós, aki tudását – a görög közvetítés mellőzésével – közvetlenül az eredeti keleti forrásból merítette.

A XVI. században élt Jacob Böhme (1575-1624), az „inspirált varga”, egy beavatott a valódi el-sötétedés idején, akit hevesen üldöztek a meg nem világosodott emberek. Kortársa volt Szt. Teréz, a sokat sanyargatott és szenvedett spanyol misztikus, Keresztes Szt. János, a mély áhítat egyik lobogó lángja és Szalézi Szt. Ferenc. Róma bölcsen tette, hogy szentté avatta az utóbbi hármát. Bölcsebben, mint a reformáció, amely üldözte Böhmét, de a reformáció szelleme mindig is erőteljesen miszticizmus-ellenes volt, így ahová csak lehelete eljutott, mindenütt lehervadtak a miszticizmus szép virágai, mintha csak sirokkó érte volna azokat.

⁹⁷ Ugyanott.

⁹⁸ Mead: *Orpheus*, 53, 54. oldalak.

Róma azonban – bár az élő Terézt súlyosan zaklatta, halála után viszont szentté avatta – rosszul bánt Mme. de Guyonnal (1648-1717), egy igazi misztikussal és Miguel de Molinossal (1627-1696), aki méltán sorolható Keresztes Szt. János mellé. Ők ketten folytatták tovább a XVII. században a rendkívül áhítatos miszticizmust, kialakítva annak egy különösen passzív formáját, a quietizmust.

Ugyanebben a században alakult meg Cambridge-ben a platonisták iskolája, akik közül Henry More (1614-1687) szolgálhat kiemelkedő példaként, valamint Thomas Vaughan és Robert Fludd, a rózsakeresztes. Ekkor alakult a Philadelphiai Társaság, és alkotott William Law (1686-1761), majd később Saint-Martin, akinek írásai olyan sok XIX. századi tanulmányozót ragadtak el.⁹⁹

Nem szabad kihagynunk Christian Rosenkreutzot sem (megh. 1484), akinek 1614-ben nyilvánosságra került titkos Rózsakereszt Társasága valódi tudást őrzött. Az ő szelleme született újra St. Germain gróf titokzatos alakjában, aki a XVIII. század végén, kísérteties villanásoktól megvilágítva hol felbukkan, hol eltűnik a homályban. Volt néhány misztikus a kvékerek között is, a „Barátok” e sokat üldözött szektájában, amelynek tagjai a Belső Fény megvilágosulását keresték, és akik mindig a Belső Hangot figyelték. Volt sok más olyan misztikus is, akiket „nem érdemelt meg a világ”, mint az elragadó és bölcs Norwichi Julianna Anya a XIV. században. A keresztény világ e kevésbé ismert drágakövei igazolják mégis az utókor számára a kereszténységet.

Mégis amikor tisztelettel köszöntjük a Fény elmúlt századokban szétszórt gyermekeit, azt azért kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy az átható értelem és a mély áhítat egyesítése, amelyet a misztériumokra való felkészítéskor összeforrasztottak, hiányzott belőlük. Miközben csodáljuk, hogy olyan magasan szárnyaltak, csak vágyakozhatunk, hogy ritka adományaik bárcsak fejlődhetek volna a felséges *disciplina arcani* hatása alatt.

Alphonse Louis Constant, vagy jobban ismert írói álnevéen: Eliphaz Lévi helyesen ír a misztériumok elvesztéséről és helyreállításuk szükségességéről.

A kereszténységet nagy veszteség érte. A hamis gnosztikusok – mert az igazi gnosztikusok, vagyis a tudók, az őskereszténység beavatottjai voltak – elárulták a misztériumokat, és ezzel a gnózis letűnését okozták, az egyház pedig elidegenedett a kabbala mindenképp fölé álló igazságaitól, amelyek a transzcendentális teológia valamennyi titkát tartalmazzák... Legyen ismét a nép vezetőinek öröksége az abszolút tudomány, a legmagasabb rendű értelem. Vegye át a papi és királyi művészet az ősi beavatások kettős jogarát, és a társadalom újra kibontakozik jelenlegi káoszából. Ne égessék el többé a szent képeket, ne rombolják le többé a templomokat. A templomokra és a képekre szükségük van az embereknek, de üzzék ki a zsoldosokat az imádság házából. Ne vezesse többé vak a világtalant. Állítsák helyre az értelem és a szentség hierarchiáját, és csak akik tudnak, taníthassák azokat, akik hisznek.¹⁰⁰

Vajon előveszik-e napjaink egyházai ismét a misztikus tanítást, a kisebb misztériumokat, előkészítve ezáltal gyermekeiket a nagyobb misztériumok helyreállítására, hogy újra lehívják az angyalokat, hogy tanítsanak, a főpap pedig az Isteni Mester, Jézus legyen? E kérdésre adott választól függ a kereszténység jövője.

⁹⁹ Az *Encyclopaedia Britannica* „Mysticism” címszava alatt közöltek sokban segítségemre voltak, bár az itt kifejtett nézetek nem az abban foglaltakon alapulnak.

¹⁰⁰ Eliphaz Lévi: *The Mysteries of Magic*, ford. A. E. Waite, 58, 60. oldalak.

IV. fejezet

A történelmi Krisztus

Az első fejezetben már beszéltünk arról, mennyi azonossággal találkozunk a világ valamennyi vallásában. Láttuk, hogy a vallásos hitek, szimbólumok, rítusok, szertartások, történetek és megemlékező ünnepek azonosságainak tanulmányozásából egy modern iskola jött létre, amely mind ezeket egy közös forrásra, az emberi tudatlanságra és a természeti jelenségek primitív magyarázatára vezeti vissza. Ezekből az azonosságokból fegyvert kovácsoltak, hogy sorban minden vallást kivégezzenek vele. A kereszténységet és alapítójának történelmi létezését ebből kiindulva érték a leghatásosabb támadások. Most, amikor megkezdjük Krisztus életének, valamint a kereszténység szertartásainak, szentségeinek és tantételeinek tanulmányozását, végzetes hiba lenne figyelmen kívül hagyni az összehasonlító mitológia által felsorakoztatott tényeket. Ezek a tények helyesen értelmezve ügyünknek nem ártani, hanem használni fognak. Láttuk, milyen szabadon foglalkoztak az apostolok és követők az Ószövetséggel, amelynek allegorikus és misztikus értelmezését sokkal fontosabbnak tartották, mint történelmi tényszerűségét, bár az utóbbit egyáltalán nem tagadták. Lelkiismeretfurdalás nélkül hirdették a tanult hívőknek, hogy néhány ószövetségi történet, amely nyilvánvalóan rendelkezik történelmi maggal, valójában teljesen allegorikus. Különösen fontos ezt megértenünk akkor, amikor a Krisztusnak nevezett Jézus történetét tanulmányozzuk. Mert ha nem bagozzuk ki az egymásba fonódott szálakat, ha nem vesszük észre, hol vették eseményeknek a szimbólumokat vagy történelemnek az allegóriákat, akkor elveszítjük a történetnek azt a legnagyobb részét, ami tanulságos és páratlanul szép. Nem hangsúlyozhatjuk eléggé azt a tényt, hogy a kereszténység csak nyer, nem pedig veszít azzal, ha a hithez és az erényhez a tudás is csatlakozik az apostoli rendelkezésnek megfelelően (Péter II., I, 5.). Az emberek félnek attól, hogy a kereszténység meggyengül, ha tanításait boncolgatni kezdik, és hogy „veszélyes” lenne beismerni, hogy a történelminek tartott események mélyebb jelentése misztikus vagy mitikus értelmezésükben rejlik. Pedig ellenkezőleg, a kereszténység csak megerősödik azzal, ha drágaköveiről eltávolítják a tudatlanság burkát, és a tanulmányozó örömmel gyönyörködhet ragyogásukban.

Jelenleg két gondolkodásmód iskolája áll éles ellentétben egymással szemben, amelyek a nagy zsidó tanító élettörténete fölött vitatkoznak. Az egyik iskola szerint Jézus élettörténete nem más, mint mítoszok és legendák összessége. Ezek bizonyos természeti jelenségek magyarázatául szolgáltak azokban a régi időkben, amikor még képekben tanították meg az embereket bizonyos természeti tényekre. E képek segítségével rögzítették le a tanulatlan elmékben azokat a nagy természeti törvényszerűségeket, amelyeknek önmagukban is van jelentőségük, de amelyekből erkölcsi célzatú oktatást is le lehetett szűrni. E felfogás helyeslői egy világosan meghatározott irányt képviselnek, soraikban sok magas képzettségű és kiváló eszű ember található. Körük csoportosulnak a kevésbé képzetek tömegei, akik faragatlan heveséggel hangoztatják az előbbieket kijelentései közül az árthatalmasabb elemeket. Ezzel az irányzattal élesen szemben áll az ortodox kereszténységben hívők iskolája, akik Jézus teljes történetét egészében történelemnek tekintik, amelybe nem keveredik legenda vagy mitikus elem. Szerintük ez a történet nem több egy ember életének történeténél, aki mintegy kétezer éve Palesztinában született, és akinek életében az evangéliumokban leírt események mind megtörténtek. Tagadják, hogy a történetnek bármilyen más jelentése is lenne egy isten-emberi élet történetén kívül. Ez a két iskola kibékíthetetlen ellentétben áll egymással. Az egyik szerint minden csak legenda, a másik szerint minden történelmi tény. Közöttük sok vélemény-fokozat található, amelyeket általában a „szabadgondolkodás” kategóriába sorolhatunk. A szabadgondolkodók szerint Jézus élettörténete részben legenda, részben történelem, de e kettő szétválasztására semmilyen határozott vagy ésszerű értelmezési módszert nem kínálnak, sem kielégítő magyarázatot nem adnak a történetre, mint összetett egészre. Találunk a keresztény egyházon belül nagy és növekvő számú, kiművelt értelmű, odaadó és hívő keresztényt is, olyan férfiakat és nőket, akik komolyan veszik hitüket és vallásos törekvéseiket, de akik számára az evangéliumi történet többet jelent egy isteni ember pusztá élettörténeténél. Azt állítják – e felfogásukat a fennmaradt írásokra alapoz-

zák –, hogy Krisztus története mélyebb és jelentősebb értelmű, mint amennyi a felületen látható. Elfogadják Jézus történelmi személyét, ugyanakkor kijelentik, hogy A KRISZTUS több, mint az ember Jézus, mert e fogalomnak misztikus jelentése van. Állításuk igazolására Szt. Pál szavait idézik: „Gyermekeim! kiket ismét fájdalommal szülök, mígnem kialakul bennetek Krisztus” (Gal. 4, 19.). Szt. Pál itt nyilvánvalóan nem a történelmi Jézusra utal, hanem az emberi lélekből történő valamilyen kibontakozásra, ami számára Krisztus kiformalódását jelenti. Ugyancsak Szt. Pál mondja azt, hogy bár ismerte Krisztust test szerint, ezentúl nem így fogja őt ismerni (II. Kor. 5, 16.). Ezt nyilvánvalóan úgy érti, hogy bár elismeri a testi Krisztust – Jézust –, de eljutott egy magasabb szemléletmódhoz, amely mellett elhomályosul a történelmi Krisztus. Ez az a szemléletmód, amelyet napjainkban sokan keresnek, akik az összehasonlító vallástudomány tényeit elfogadva, az evangéliumok ellentmondásain fennakadva, megzavarodva olyan problémáktól, amelyeket az Írás betűszerinti értelmezésével semmiképpen sem tudnak megoldani, kétségbeesetten kiáltják, hogy a betű öl, ám a szellem él. Megpróbálnak valamilyen mélyebb és átfogóbb jelentést keresni egy olyan történetben, amely olyan régi, mint maga a vallás, és amely minden vallásban a központot és a kiindulást jelentette, amelyben csak újra felbukkant. Ezek a törekvő gondolkodók túlságosan függetlenek és határozatlanok ahhoz, hogy egy gondolkodási iskolát képezzenek. Egyfelől úgy tűnik, kezet nyújtanak azoknak, akik mindent legendának tartanak, és kéri őket, fogadjanak el egy történelmi alapot, másfelől azt mondják keresztény követőiknek, hogy egyre növekvő veszélye van annak, ha a betűszerinti, egyedülinek tartott értelmezéshez ragaszkodnak, amelyet nem lehet korunk növekvő tudásával szemben megvédeni, akkor teljesen elveszítik a spirituális jelentést. Megvan a veszélye, hogy „Krisztus története” elvész, és vele együtt „Krisztus” fogalma, amely sok-sok nemes lélek támasza és inspirálója volt keleten és nyugaton egyaránt, habár Krisztust más és más neveken ismerték, és más formákban imádták. Az a veszély fenyeget, hogy kiejtjük kezünkől az értékes igazgyöngyöt, és az emberiség örökre szegényebb marad.

Ahhoz, hogy ezt a veszélyt elhárítsuk, szét kell választanunk Krisztus történetében a különböző szájakat, és egymás mellé kell fektetnünk a történelem, a legenda és a misztika szálait. Mert mindezek egy kötélbe fonódtak, a gondolkodó emberek nagy veszteségére. A szájakat szétbontva azt találjuk, hogy a tudás fényében az egész történet nem értéktelenebbé, hanem értékesebbé válik. Mint mindenben, aminek igazság az alapja, úgy ebben is annál több szépség tárul fel, minél ragyogóbb megvilágításba helyezzük.

Először a történelmi Krisztust fogjuk megvizsgálni, majd a mitikus Krisztust, végül pedig a misztikus Krisztust. Látni fogjuk, hogy a keresztény egyházak Jézus Krisztusa ezekből az elemekből tevődik össze. Mindegyikük része annak a magasztos és fenséges alaknak, aki a Szenvedő Emberként, a Megváltóként és a Szeretet Uraként uralkodik a kereszténység gondolatvilágán és érzelmein.

A történelmi Krisztus, vagyis Jézus, a gyógyító és a tanító

Jézus élettörténetének szálát minden különösebb nehézség nélkül ki lehet bogozni a vele összefonódottak közül. Ebben a munkában nagy segítséget jelentenek a múlt feljegyzései, amelyeket a tudósok önmaguk is ellenőrizhetnek, és amelyekből néhány, a zsidó tanítóra vonatkozó részletet H.P. Blavatsky és az okkult kutatások más szakértői átadtak a világnak. Tudjuk, sokan tiltakoznak az ellen, hogy az okkultizmus fogalmát összekapcsoljuk a „tudósok” kifejezéssel. Pedig ez csak egy olyan embert jelent, aki különleges tanulmány és különleges kiképzés útján különleges tudásra tett szert, és olyan képességeket fejlesztett ki, amelyek segítségével saját tudásán alapuló véleményt mondhat arról a témáról, amellyel foglalkozik. Ahogyan korunk tudósait szakértőknek ismerjük el a maguk szakterületén, úgy joggal nevezhetjük az okkultizmus szakértőjének azt az embert, aki először intellektuálisan tökéletesen elsajátított bizonyos alapvető elveket az ember és az univerzum felépítéséről, majd pedig – megfelelő tanulmányozás és gyakorlás útján – kifejlesztette magában azokat a mindenkinben szunnyadó képességeket, amelyek lehetővé teszik számára a természet rejtett

folyamatainak megvizsgálását. Ahogyan az ember születhet matematikai hajlammal, és az évek során gyakorlással rendkívüli mértékben kifejlesztheti matematikai képességeit, ugyanúgy születhet az ember bizonyos hajlamokkal, amelyek a lélek képességeihez tartoznak, és amelyek gyakorlással és fegyelemmel kifejleszthetők. Miután az ember ezeket a képességeket már kifejlesztette, és alkalmazza ezeket a láthatatlan világok tanulmányozására, az okkult tudomány szakértőjévé válik, az ilyen ember pedig tetszése szerint megbizonyosodhat a már említett feljegyzések tartalmáról. Egy ilyen felülvizsgálat ugyanúgy kívül esik a mindennapi ember lehetőségein, mint ahogy egy magasabb matematikai képleteket használó szakkönyv is használhatatlan a matematikai tudományokban járatlanok számára. Az okkult tudás egyáltalában nem hozzáférhetetlen, legfeljebb annyira, amennyire minden tudomány az. Azok, akik egy adott hajlammal születnek meg, és kifejlesztik ezt a hajlamukat, a megfelelő tudományág mesterei lehetnek, míg azok, akik az életet különösebb hajlamok nélkül kezdik, vagy akik nem fejlesztik azt, amivel rendelkeznek, nyugodjanak bele, hogy tudatlanok maradnak. A tudás megszerzésének szabályai mindenhol ugyanazok, az okkultizmusban ugyanúgy, mint bármely más tudományágban.

Az okkult feljegyzések részben megerősítik az evangéliumokban leírt történetet, részben azonban mást mutatnak. Bemutadják Jézus életének eseményeit, és így lehetővé teszik, hogy különválasszuk az élettörténetet a köréje szövődött mítoszoktól.

Az a gyermek, akinek zsidó nevét Jézusra változtatták, Palesztinában született i.e. 105-ben Publius Rutilius Rufus és Gnaeus Mallius Maximus konzulsága idején. Szülei előkelő származásúak, de szegények voltak. A gyermeket a zsidó szentírások megismerésére taníttatták. Életkorát meghaladó komolysága és égő odaadása láttán szülei elhatározták, hogy fiukat a vallásos és aszkéta életnek szentelik. Egy jeruzsálemi látogatás után, amikor az ifjú különleges intelligenciája és tudás utáni vágya abban mutatkozott meg, hogy felkereste a templomban az írástudókat, szülei hamarosan elküldték egy esszenus közösségbe tanulni a dél-judeai sivatagba. Amikor elérte a tizenkilenc éves kort, belépett a Serbal hegy közelében lévő esszenus kolostorba. Ezt a kolostort a Perzsiából és Indiából Egyiptomba utazó tudós emberek gyakran látogatták. A kolostornak nagyszerű könyvtára volt okkult művekből, sok közülük Indiából, a Himaláján túli vidékről származott. Jézus később a misztikus tudomány e székhelyéről Egyiptomba ment. Az esszenusok között alapos oktatást kapott az élet forrásához vezető titkos tudományból, Egyiptomban pedig beavatást nyert annak a magasrétos páholynak tanítványaként, ahonnan minden nagy vallás alapítója származott. Egyiptomban ugyanis fennmaradt azoknak az igazi misztériumoknak az egyik központja, amelyeknek a részben nyilvános misztériumok csak halvány és távoli tükröződései. A történelmileg ismert egyiptomi misztériumok csak a „Hegyen” lévő igaz dolgok árnyékai voltak. Az ifjú héber itt a „Hegyen” nyerte el azt az ünnepélyes felszentelést, amely előkészítette őt a később elérendő Királyi Papság betöltésére. Az ifjú annyira emberfölöttien tiszta és olyan tökéletesen odaadó volt, hogy jóakarátú férfiaságával kiemelkedett a vele együtt nevelkedett szigorú és némileg fanatikus aszkétátsárai közül. Úgy árasztotta a körülötte levő rideg zsidókra a szelíd és gyöngéd bölcsesség illatát, mint a sivatagba ültetett rózsafa ontja édességét kopár környezetére. Ragyogó tisztaságának páratlan és emelkedett bája holdfényes dicsfényként vette körül, szavai pedig – bár ritkán szólt – mindig gyöngédek és szeretetteljesek voltak. Még a legdurvább embert is átmeneti szelídségre készítette. Így élt huszonkilenc éven át, kegyelemben növekedve.

Ez az emberfölötti tisztaság és odaadás alkalmassá tette Jézust, a tanítványt, hogy egy magasrétosabb Hatalom, egy hatalmas, benne lakozó Jelenlét templomává váljon. Az idő eljött egy újabb Isteni megnyilvánulásra, amely korszakról korszakra megismétlődik az emberiség megsegítésére, amikor az emberiség spirituális fejlődéséhez egy újabb impulzusra van szükség, amikor egy új civilizáció hajnala beköszönt. A nyugat világa az idő méhében nyugodott, készen a megszületésre, és a teuton alfajnak át kellett vennie a Róma erőtlen kezeiből kihulló birodalmi jogart. Mielőtt az új faj útjára elindult volna, egy Világmegváltónak kellett megjelennie, hogy a gyermek Herkulest bölcsőségében megáldja.

Egy hatalmas „Isten Fiának” kellett testet öltenie a földön, egy legfelső Tanítónak, „aki teljes volt kegyelemmel és igazsággal” (János, 1, 14.). Annak, akiben az Isteni Bölcsesség a legteljesebb

mértékben benne lakozik, aki valóban a megtestesült „Ige”, kiáramló gazdagságban a Fény és az Élet, az Élet Vizeinek valódi Forrása. A Könyörület és Bölcsesség Ura – ez volt a neve – eljött az emberek világába, elhagyva Rejtett Otthonát.

Neki szüksége volt egy földi tabernákulumra, egy emberi testre, egy férfi testére, és ki lett volna alkalmasabb arra, hogy átadja testét boldog és engedelmes szolgálatban Annak, aki előtt angyalok és emberek borulnak le a legnagyobb hódolattal, mint a zsidók közül a legkiválóbb, a „Tökéletesek” legtisztábbja és legnemesebbje, akinek szeplőtelen teste és makulátlan lelke a legkülönb volt, amit az emberiség fel tudott ajánlani. Az ember Jézus átadta magát önkéntes áldozatban, „felajánlotta mocsoktalan lényét” a Szeretet Urának, aki magához vette szentségtartóként ezt a tiszta formát, és három emberi éven át benne tartózkodott.

A hagyomány ezt az új korszak nyitányát az evangéliumokban Jézus megkeresztelkedéseként írja le, amikor látták a Szentlelket „leszállani az égből, mint egy galambot; és megnyugovék ő rajta” (János, 1, 32.). Egy égi hang pedig megszólalt, mondván, hogy ez az ő szerelmes Fia, őt hallgassák az emberek. Valóban Ő volt a szerelmes Fiú, akiben az Atya kedvét lelte (Máté, 3, 17.). Ettől az időtől fogva „kezde Jézus prédikálni” (Máté, 4, 17.), és lett az a csodálatos misztérium, hogy „Isten megjelent testben” (I. Timót, 3, 16.), bár az Ő istenvolta sem egyedülálló, hiszen: „Nincs-é megírva a ti törvényetekben: Én mondám, Istenek vagytok? Ha azokat isteneknek mondá, akikhez az Isten beszéde lőn, (és az írás fel nem bontható), arról mondjátok-é ti, akit az Atya megszentelt és elküldött e világra: Káromlást szólsz; mivelhogy azt mondám: Az Isten Fia vagyok?” (János, 10, 34-36.). Valóban, valamennyi ember Isten, ha a bennük lakozó Szellemet tekintjük, de nem mindenkiben nyilvánul meg az Istenség úgy, mint a Magasságos szerelmes Fiában.

Ennek a megnyilvánult Jelenlétnek helyesen adták a „Krisztus” nevet, Ő volt az, aki az ember Jézus alakjában Palesztina hegyein és síkságain vándorolt, tanított, betegeket gyógyított, és tanítványként maga köré gyűjtött néhány fejlettebb lelket. Napsugárként kiáradó királyi szeretetének rendkívüli varázsa köréje gyűjtötte a szenvedőket, a kimerülteket, az elnyomottakat, míg szelíd bölcsességének gyöngéd mágiája a vele kapcsolatban lévők életét megtisztította, megnemesítette és megfrissítette. Példabeszédek és világos hasonlatok segítségével tanította a köréje gyűlt tudatlan tömeget, és a felszabadult Szellem erőit használva sok betegséget meggyógyított szóval vagy érintéssel, felerősítve tiszta testének magnetikus erőit belső életének hatalmas erejével. Esszénus testvérei, akik között eleinte dolgozott, visszautasították. A megkísértés története összefoglalja érveiket szerető munkálkodásnak szentelt életével szemben. Kitagadták, mert legitimosabb és legdrágább kincsüket, a spirituális bölcsességet vitte ki a nép közé. Mivel mindent átfogó szeretete maga köré vonzotta a kitaláltakat és alacsony sorban élőket – hiszen mindig az Isteni Ént szerette mind a legkisebbekben, mind a legnagyobbakban –, nagyon gyorsan a gyűlölet és a gyanakvás sötét felhői gyülekeztek köréje. Nemzetének tanítói és vezetői hamarosan féltékenységgel és haraggal figyelték. Spiritualitása állandó szemrehányást jelentett anyagi gondolkodásuk számára. Ereje gyöngeségük állandó, bár csendes leleplezése volt. Alig három évvel megkeresztelkedése után a készülődő vihar kitört. Jézus emberi teste megfizette a büntetést azért, hogy egy embernél magasabb Tanító dicső jelenlétét fogadta magába.

Az a néhány kiválasztott tanítvány, akiket Ő szemelt ki tanításainak letéteményesének, így meg lett fosztva Mesterük fizikai jelenlététől, mielőtt még tanításait magukévé tehetnék volna. A tanítványok azonban magasrendű és fejlett típusú lelkek voltak, készek a bölcsesség megtanulására, és alkalmasak arra, hogy továbbadják azt a kevésbé fejletteknek. A legfogékonyabb közöttük az a tanítvány volt, „akit Jézus szeretett”, fiatal, buzgó, lánglelkű, mélységesen odaadó Mesteréhez, osztozott az Ő mindent átfogó szeretetének szellemében. Ő képviselte a Krisztus fizikai távozása utáni században a misztikus odaadás szellemét, amely extázisra, az Istenség látomására és a vele való egyesülésre törekedett, míg a későbbi nagy apostol, Szt. Pál, a misztériumok bölcsesség oldalát képviselte.

A Mester nem feledkezett meg ígéretéről, hogy eljön hozzájuk akkor, amikor a világ nem látja őt többé (János, 14, 18-19.), és több mint ötven éven át meglátogatta őket finom spirituális testében, folytatta a tanításait, amit akkor kezdett el, amikor még velük volt, és kiképezte őket az okkult igaz-

ságok ismeretére. A tanítványok legnagyobbbrészt együtt éltek Judea határában egy eldugott helyen, nem keltettek feltűnést az akkori idők sok, látszólag hasonló közössége mellett. Tanulmányozták azokat a mély igazságokat, amiket Mesterük tanított nekik, és megszerezték a „Szellem adományait”.

Ezek a belső tanítások, amelyeket a Mester még fizikai életében megkezdett közöttük, majd testét letéve folytatott, jelentették „Jézus misztériumainak” az alapját, amit a korai egyház történetében láttunk. Ez adta a belső életet, ami a központ volt, és e köré csoportosultak azok a különféle anyagok, amelyekből a keresztény egyház kialakult.

A *Pistis Sophia*-nak nevezett jelentős töredékben, ebben a titkos tanításokat tartalmazó rendkívül érdekes iratban, amelyet a híres Valentinus írt, az áll, hogy Jézus közvetlenül halála után tizenegy éven át „csak az első törvényekben, az első, vagyis az elfátyolozott misztérium területén”¹⁰¹ oktatta tanítványait. Addig még nem tanulták meg az anyagi rendek felosztását, amelyeknek egy részletéről könyvünkben korábban Ignatiust idéztük. Majd Jézus, aki „a Hegyen volt” tanítványaival, ekkor már misztikus öltözetében, valamennyi régió tudásával, és azok felnyitására alkalmas Hatalom Szavai birtokában folytatta tanítványai tanítását. Megígérte nekik: „Tökéletessé teszlek benneteket minden tökéletességben, a belső misztériumoktól kezdve a külső misztériumokig: eltöltelek benneteket a Szellemmel, és így titeket szellemieknek fognak nevezni, tökéletesnek minden tökéletességben”.¹⁰² *Sophia*-ról, a Bölcsességről tanított nekik, arról, hogy a Bölcsesség az anyagba zuhan, amikor megpróbált felemelkedni a Legmagasabbhoz, arról, hogyan kiáltott a Bölcsesség a Fényhez, akiben megbízott. Arról, hogyan küldték el Jézust, hogy a Bölcsességet kiemelje a káoszából, és Ő hogyan koronázta meg a Bölcsességet a saját fényével, és vezette ki a rabságból. Majd beszélt nekik a legmagasabb misztériumról, a kimondhatatlanról, amely mindennél egyszerűbb és világosabb, noha a legmagasabb, és amelyet csak az ismerhet meg, aki teljesen lemondott a világról.¹⁰³ Ezzel a tudással az emberek Krisztussá váltak, mert azok az „emberek én vagyok, és én vagyok ezek az emberek”, mivel a legmagasabb misztérium Krisztus maga.¹⁰⁴ Ezt tudva az emberek „átalakulnak tiszta fényre, és bevitetnek a fénybe”.¹⁰⁵ És Ő végrehajtotta rajtuk a Beavatás nagy szertartását, a keresztséget, „amely az igazság birodalmába, és a fény világába vezet”, és meghagyta nekik, hogy ők ugyanezt tegyék mindazokkal, akik arra méltók: „De rejtsetek el ezt a misztériumot, ne adjátok mindenkinek, csak annak, aki megteszi mindazokat a dolgokat, amelyeket én mondtam nektek parancsolataimban”.¹⁰⁶ Ezek után, mivel a teljes tanítást megkapták, az apostolok elindultak prédikálni Mesterük állandó segítségével mellett.

Ugyanezek a tanítványok és ezek legkorábbi társai emlékezetből leírták mindazokat a nyilvános beszédeket és példázatokat, amelyeket Mesterüktől hallottak. Nagy lelkesedéssel gyűjtöttek össze bármilyen feljegyzést, amiket csak találtak, ezeket is leírták és terjesztették mindazok körében, akik fokozatosan kis közösségükhöz csatlakoztak. Különböző gyűjtemények készültek úgy, hogy a közösség egy-egy tagja leírta, amire emlékezett, és kiegészítette azt mások beszámolóiból vett részekkel. Krisztus belső tanításait, amelyeket csak kiválasztottainak adott, nem írták le, hanem szóban adták tovább azoknak, akik méltóknak tűntek befogadásukra, olyan tanulóknak, akik kisebb közösségeket hoztak létre, a világtól visszavonultan éltek, és összeköttetésben maradtak a központtal.

A történelmi Krisztus tehát egy dicsőséges lény, aki ahhoz a nagy szellemi hierarchiához tartozik, amely az emberiség spirituális fejlődését irányítja. Mintegy három éven át használta a tanítvány Jézus emberi testét, ezt az utóbbi három évet azzal töltötte, hogy nyilvánosan tanított Judeában és Szamáriában, gyógyította a betegeket, és más jelentős okkult munkákat végzett. Maga köré gyűjtött egy kis csoport tanítványt, akiket a spirituális élet mélyebb igazságaira tanított, magához vonzotta az embereket a személyéből áradó páratlan szeretetével, gyöngédségével és gazdag bölcsességével.

¹⁰¹ Valentinus, *Pistis Sophia*, ford. G.R.S. Mead, I. könyv, 1. cikkely.

¹⁰² Ugyanott, 60. cikkely.

¹⁰³ Ugyanott, II. könyv, 218. cikkely.

¹⁰⁴ Ugyanott, 230. cikkely.

¹⁰⁵ Ugyanott, 357. cikkely.

¹⁰⁶ Ugyanott, 377. cikkely.

Végül halállal büntették istenkáromlásért, mert a benne és a minden emberben rejlő Istenségről tanított. Azért jött, hogy a világnak egy új ösztönzést adjon a spirituális élethez, hogy újra megerősítse a spirituális életre vonatkozó belső tanításokat, hogy ismét kijelölje a keskeny ősi ösvényt, hogy nyilvánlatkoztassa a „Mennyek Országá” létezését és a beavatást, amely Isten megismeréséhez vezet, így az örök életet jelenti. Azért jött, hogy néhányakat bevezessen abba az Országba, olyanokat, akik képesek lesznek majdan másokat tanítani. E dicső alak köré fonódtak később azok a mítoszok, amelyek egyesítették elődeinek hosszú sorával. Ezek a mítoszok allegóriában mondják az ilyen életek történetét, minthogy azok egyben a Logosz kozmikus munkáját és az egyéni emberi lélek magasabb fejlődését szimbolizálják.

Nem szabad azonban azt gondolnunk, hogy amikor Krisztus megalapította a misztériumokat, híveiért végzett munkája véget ért, vagy hogy az csupán a misztériumokban való ritka megjelenéseire korlátozódott. Az a Nagy Lény, aki Jézus testét használta eszközként, és akinek oltalmazása az ötödik emberi faj teljes spirituális fejlődésére kiterjed, az újszülött Egyház gondját a szent tanítvány, a testét neki átengedő Jézus erős kezébe tette le. Emberi fejlődését befejezve, Jézus a Bölcsesség Mestereinek egyikévé vált, és a kereszténységet különleges gondjaiba vette, állandóan keresve a módot, hogy a helyes irányba terelje, oltalmazza, őrizze és táplálja azt. A keresztény misztériumokban ő volt a Főpap, a beavatottak közvetlen tanítója. Az ő inspirációja volt az, ami életben tartotta a gnóziát az egyházban mindaddig, amíg a tudatlanság ránehezülő tömege annyira hatalmassá vált, hogy még az ő lehelete sem tudta többé felszítani a kihunyóban lévő tüzet. Az ő türelmes munkája erősítette meg egymás után a lelkeket, hogy kitartsanak a sötétségben, hogy táplálják magukban a misztikus vágyódás szikráját, a szomjúságot a Rejtett Istenség megtalálására. Ő árasztotta állandóan az igazságot minden, azt befogadni kész elmébe. Évszázadokon keresztül nyúltak át a kezek, és adták át egymásnak a tudás fáklyáját, amely így nem aludt ki sohasem. Ő állt a kínpad mellett és a máglyatűz lángjában, felvidítva hitvallóit és mártírjait, enyhítve kínjaik gyötrelmét, és megtöltve szívüket békéjével. Ő volt az ösztönző erő, amely Savanarola beszédében a mennydörgés volt, amely Erasmus nyugodt bölcsességét vezette, amely az Istentől megmámorosodott Spinoza mély erkölcsiségét inspirálta. Ő volt az energia, amely Roger Bacon, Galileit és Paracelsust a természet kutatására ösztönözte. Ő volt a szépség, ami Fra Angelico-t, Raphael-t és Leonardo da Vinci-t elcsábította, ami Michelangelo géniuszt inspirálta, ami Murillo szeméi előtt ragyogott, és ami az erőt adta, amellyel világ csodáit teremtették, mint a milánói székesegyházat, a velencei Szt. Márk templomot, a firenzei katedrális. Az ő dallama zeng Mozart miséiben, Beethoven szonátaiban, Handel oratóriumaiban, Bach fugáiban, Brahms szerény nagyszerűségében. Az ő jelenléte volt az, ami felvidította a magányos misztikust, az üldözött okkultistát, az igazság türelmes keresőjét. Meggyőzésel és fenyegetéssel, Szt. Ferenc ékesszólásával és Voltaire gúnyolódásával, Thomas Kempis gyöngéd alázatával és Luther durva férfiasságával ő próbált nevelni és felébreszteni, a szent életre megnyerni, vagy a gonoszástól elijeszteni. Hosszú évszázadokon keresztül igyekezett és dolgozott, és bár cipelnie kellett egyházai nehéz terhét, mégsem hagyott egyetlen egy emberi szívet sem vigasztalanul, ha hozzá kiáltottak segítségért. Most pedig megpróbálja elvezetni a kereszténységhez a Bölcsesség hatalmas folyamának egy részét, amely a világ megújulására árad ki. A keresztény egyházakban keresi azokat, akiknek fülei meghallják a Bölcsességet, és akik készek azt hírnökökként szétvinni nyájához, e szavakkal jelentkezve: „Itt vagyok, engem küldj.”

V. fejezet

A mitikus Krisztus

Már láttuk, hogyan használják fel az összehasonlító mitológia eredményeit a vallás ellen, és ennek keretében a legpusztítóbb támadások Krisztus ellen irányulnak. Egy Szűztől való megszületése Karácsonykor, az újszülöttek legyilkolása, a csodatételei és tanításai, a keresztthalála, a feltámadása és a mennybemenetele életének olyan eseményei, amelyek más Tanítók élettörténeteiben is megtalálhatók, így ezen azonosságok alapján történelmi létezése kétségbe vonható. Ami a csodatételeket

és a tanításokat illeti, röviden elutasíthatjuk ezeket először is annak beismerésével, hogy a legtöbb nagy Tanító olyan munkákat végzett a fizikai síkon, amelyek a kortársak szemében csodáknak tünnek. Az okkultisták azonban tudják, hogy minden beavatott egy bizonyos szint felett rendelkezik olyan képességekkel, amelyekkel az ilyen „csodákat” véghez lehet vinni. Jézus tanításairól is beismerhetjük, hogy azok nem voltak eredetiek. Amíg azonban az összehasonlító mitológia követői úgy gondolják, a tanítások nem-isteni eredetét éppen az bizonyítja, hogy a Manu, Buddha és Jézus ajkairól lényegében ugyanazok az erkölcsi tanítások hangzottak el, addig az okkultista azt állítja, hogy Jézusnak természetesen meg kellett ismételnie elődei tanításait, mivel ő is ugyanannak a Közösségnek a küldötte volt. Az isteni és emberi Szellemet érintő mélységes igazságok Jézus palesztinai születése előtt húszezer évvel éppen úgy igazságok voltak, mint az ő születése után. Azt állítani, hogy az emberiség a kezdetétől kétezer évvel ezelőttig tanítás nélkül maradt, és hogy az emberek erkölcsi sötétben botorkáltak, annyit jelent, mint azt mondani, hogy mindaddig az emberek Tanító nélkül voltak, mint gyermekek Atya nélkül, és hogy az emberi lelkek a fényért könyörögtek, de a sötétség nem válaszolt nekik. Ez olyan felfogás, amely annyira istenkáromló az Istenre nézve, mint amennyire kegyetlen az emberre nézve. Ezt a felfogást azonban megcáfolja a bölcsek hosszú sora, a nagyszerű írások, és a nemesen leélt életek a Krisztus eljövetele előtti évezredek korszakain át.

Mivel Jézusban a nyugat nagy Mesterét, a Testvérség nyugati világba küldött hírnökét látjuk, szembe kell néznünk azzal a nehézséggel, ami sok emberben megingatta a hitet. A kérdés az: Miért szerepelnek a kereszténység előtti vallásokban a Jézus életének eseményeit megörökítő ünnepek? Miért van az, hogy ezek az ünnepek ugyanolyan eseményekről emlékeznek meg más tanítók életében is?

A modern időkben az összehasonlító mitológia hívta fel a nyilvánosság figyelmét erre a kérdésre, azt mondhatjuk, ez az irányzat a XIX. század elején keletkezett a Dulaire: *Historie abrégée de différents cultes*, Dupuis: *Origines de tous les cultes*, Moor: *Hindu Pantheon* és Godfrey Higgins: *Anacalypsis* című művek megjelenésével. Ezeket a munkákat hasonló tanulmányok sorozata követte, amelyek egyre tudományosabban és szigorúbban gyűjtötték össze és hasonlították össze a tényeket. Ezek alapján egyetlen művelt ember sem vonhatja kétségbe a minden irányban meglévő hasonlóságokat és azonosságokat. Napjainkban már egyetlen keresztényt sem találhatunk, aki kész lenne vitatni, hogy a keresztény szimbólumok, rítusok és szertartások egyediek. Ezt legfeljebb csak a tudatlanok hiszik, akiknél az egyszerű hit a tényekben való tájékozatlansággal párosul. De ettől a rétegtől eltekintve, még a legbuzgóbb keresztények között sem találunk olyat, aki azt állítja, hogy a kereszténységben nem sok közös vonás van a régebbi vallásokkal. Jól ismert tény azonban, hogy a „Krisztus utáni” első évszázadokban elismerték ezeket a hasonlóságokat, a modern összehasonlító mitológia pedig csak nagy pontossággal ismétli meg mindazt, amit a korai egyházban általánosan elismertek. Szt. Jusztin mártír például nagyon gyakran hivatkozik korának egyéb vallásaira, és ha a kereszténység mai támadója példákat keresne annak bizonyítására, hogy a keresztény tanítások azonosak a régebbi vallások tanításaival, jobb útikalauzokat erre nem is találhatna, mint a második évszázad apológétáit. Ők ugyanis pogány tanításokat, történeteket és szimbólumokat idéznek, azt állítva, hogy éppen a keresztény tanok ezekkel való teljes azonosságának kell megakadályoznia, hogy azokat hiteltelenségük miatt visszautasítsák. Valójában az azonosságokat egy különös okra vezetik vissza, amely napjainkban aligha találna sok támogatóra. Jusztin mártír így ír:

Azok, akik a költők által kitalált mítoszokat az utókorra hagyományozzák, nem bizonyítanak velük semmit a tanuló ifjúság előtt, mi pedig be fogjuk mutatni, hogy ezeket a gonosz démonok hatására alkották, akik ily módon akarták megcsalni és félrevezetni az emberi fajt. Amikor a démonok meghallották, hogy a próféták megjövendölik Krisztus eljövetelét, és hogy az istentelenek tűzben fognak bűnhődni, napvilágra hoztak több, úgynevezett Jupiter-fiat azzal a céllal, hogy képesek lehetnek az emberekben azt a hiedelmet kelteni, mintha a Krisztusról mondott dolgok csak oly csodás mesék lennének, mint amilyeneket a költők kitaláltak... Az ördögök pedig, miután hallották a prófétát erről a mosakodásról (vagyis a szentelt víz használatáról) beszélni, arra ösztönözték azokat, akik az ő templomaikba járnak, és nekik ajánlanak fel engesztelő áldozatokat, hogy ők is hintsék meg magukat. Sőt arra is ráveszik (az embereket), hogy távozáskor teljesen mossák le magukat... Amit pedig (az Úrvacsorát) a gonosz ördögök Mithras misztériumaiban utánoztak, megparancsolva, hogy ugyanazok a dolgok tör-

ténjenek... Mert én magam is, amikor felfedeztem, hogy a rossz szellemek milyen gonosz álöltözetbe burkolták a keresztények isteni tanait, hogy eltérítsék a csatlakozni akarókat, csak nevettem.¹⁰⁷

Az azonosságokat tehát az ördögök munkájának tekintették, akik lemásolták az eredeti keresztény tanokat, és a kereszténység előtti világban széltében-hosszában elterjesztették azért, hogy megakadályozzák az eljövendő igazság befogadását. Kissé nehéz elfogadni azt, hogy a korábbi megállapítások volnának a másolatok, a későbbiek pedig az eredeti igazságok, de anélkül, hogy vitába szállnánk Szt. Jusztinnal arról, vajon a másolatok előzték-e meg az eredetieket vagy megfordítva, megelégszünk azzal, hogy elfogadjuk bizonyítékait arról, hogy az ő korában a Római Birodalomban elterjedt hit és az általa védett új vallás között léteztek azonosságok.

Tertullianus hasonló nyíltsággal beszélt, amikor a keresztény hitelvek védelmében kijelentette, hogy „más nemzetek, amelyeknek fogalmuk sincs a szellemi erőkről, azt tartják, hogy bálványaik ugyanolyan eredményesen telítik a vizeket.” „Így is tesznek – válaszolja teljesen őszintén – de ők saját magukat csapják be azzal a vízzel, amelyben nincs erő. Mert a tisztálkodás az a csatorna, amelyen keresztül a hírhedt Isis vagy Mithrász szent szertartásaiba beavatást nyernek, magukat az Isteneket is tisztálkodással tisztelik... Az apollói és eleuziszi játékoknál megkeresztelkednek, és azt hiszik, hogy ennek eredményeként megújulnak, a hitszegéseikért járó büntetésük pedig enyhülni fog. Ez mind ismert tény, de mi ebben megint az ördög buzgóságát ismerjük fel, mert Isten dolgával vetélkedve ő is megkereszteli alattvalóit.”¹⁰⁸ Az azonosságok problémájának megoldásához a mítikus Krisztust, a Nap-mítoszok vagy legendák Krisztusát kell tanulmányoznunk. Ezek a mítoszok ugyanis képekben tárják fel néhány alapvető nagy igazságot a világ előtt.

A „mítosz” egyáltalában nem az, aminek a legtöbb ember elképzei, hogy csupán valamilyen tényen alapuló – vagy éppen tényektől független – meseszerű történet. A mítosz voltaképpen sokkal igazabb, mint a történelem, mert a történelem csak az árnyékok történetét mondja el, miközben a mítosz az árnyékokat kivetítő szubsztanciák történetéről beszél. Amint fent, úgy lent; és először fent, csak azután lent. Vannak bizonyos nagy alapelvek, amik szerint a naprendszerünk felépül, vannak bizonyos törvények, amik segítségével az alapelvek részleteikben megvalósultak. Vannak bizonyos lények, akik az alapelvek megtestesítői, és akik tevékenységeikkel törvényt teremtenek, vannak az alsóbb rendű lények seregei, akik a törvények végrehajtói és kivitelezői, és végül mindezek között elvegyülve vannak az emberi Én-ek, akik a saját szerepüket játsszák a nagy kozmikus drámában. E sokféle, a láthatatlan világokban létező munkás levetíti árnyékát a fizikai anyagba, és ezek az árnyékok a „dolgok”, a testek, a tárgyak, amelyekből a fizikai univerzum felépül. Ezek az árnyékok azonban csak szegényes elképzelést nyújtanak azokról a dolgokról, amelyek kivetítik őket, mint ahogyan a közönséges árnyék is csak szegényes képet ad arról a tárgyról, amelyhez tartozik. Ezek az árnyékok csak pusztá körvonalak, üres sötétség részletek nélkül, csak szélességük és hosszúságuk van, de mélységük nincs.

A történelem egy nagyon tökéletlen, gyakran torzított leírás a fizikai anyag árnyékvilágában táncoló árnyékokról. Ha láttunk már ügyes árnyjátékot, és összehasonlítottuk azzal, ami a vászon mögött, az árnyékok vetítése közben történik, élénk elképzelésünk lehet az árnyékmozgások illuzórikus természetéről. Mindebből sok használható analógia vonható le.¹⁰⁹

A mítosz az árnyjátékot vetítő lények mozgásáról ad beszámolót, és e beszámoló nyelve az, amit a szimbólumok nyelvének neveznek. Ahogyan szavakat használunk a fizikai tárgyak jelképeként – az „asztal” szó voltaképpen egy ismert bútordarab szimbóluma – ugyanúgy használunk szimbólumokat a magasabb síkok dolgaira. A mítoszírók által használt szimbólumok egyfajta képi ábécét alkotnak, és mindegyiknek megvan a maga elfogadott jelentése. Egy adott szimbólumot arra használunk, hogy egy bizonyos dolgot kifejezzen, ahogyan a fizikai világban használt szavakat arra használjuk, hogy megkülönböztessük az egyik dolgot a másiktól, így egy mítosz megértéséhez ismernünk kell a szimbólumok jelentését. A nagy mítoszok eredeti írói ugyanis mindig beavatottak

¹⁰⁷ Jusztin mártír: *Első apológia*, 54. 62. és 66. lap, *Második apológia*, 43. lap, Ante-Nicene Könyvtár, II. kötet.

¹⁰⁸ Tertullianus: *A keresztéségről*, V. fejezet, az Ante-Nicene Könyvtárban, VII. kötet.

¹⁰⁹ A tanulmányozónak elolvasásra ajánljuk Platón beszámolóját a „Barlangról” és lakóiról. Felhívjuk figyelmét arra, hogy Platón beavatott volt. (*Köztársaság*, VII. könyv.)

voltak, akik hozzá voltak szokva a szimbolikus nyelv használatához, és akik a jelképeket vagy szimbólumokat a maguk rögzített és elfogadott értelmében használták.

Minden szimbólumnak van egy fő jelentése, és vannak különböző, a fő jelentéshez kapcsolódó mellékjelentései. A Nap például a Logosz szimbóluma, ez az elsődleges és legfőbb jelentése. De jelenti a Logosz egy inkarnációját is, vagy a nagy küldöttek bármelyikét, akik egy időre Őt képviselik, mint ahogyan egy követ képviseli a királyát. A Nap szimbólumát szokták alkalmazni magas rangú beavatottakra is, akik különleges küldetéssel uralkodókként vagy tanítókként érkeznek egy időre, hogy testet öltsenek az emberek között. Bár egyéni értelemben nem jár ez a szimbólum, de hivataluk folytán megilleti őket.

Mindazok, akiket ezzel a szimbólummal jelölnek, rendelkeznek bizonyos jellemzőkkel, bizonyos helyzetekbe kerülnek, és bizonyos tevékenységeket végeznek földi életük során. A Nap a Logosz fizikai árnyéka, vagy másként szólva teste, így éves pályája a természetben a Logosz tevékenységét tükrözi, bár csak részlegesen, ahogyan az árnyképek a függöny mögött mozgó tárgyakat képviselik. Az anyagba leszálló Logosznak, az „Isten Fiának”, megvan a földi árnyképe a Nap éves pályáján, és erről szól a Nap-mítosz. Hasonlóképpen a Logosznak vagy egyik magas rangú küldöttének emberi testetöltése ugyanezt tükrözi árnyképszerűen. Így e küldöttek élettörténetében szükségképpen azonosságok keletkeznek. Tulajdonképpen az ilyen azonosságok hiánya egyenesen arra mutat, hogy az érintett személy nem volt teljes jogú küldött, és hogy küldetése alacsonyabb rendű volt.

A Nap-mítosz tehát egy olyan történet, amely elsősorban a Logosz, az Ige tevékenységét jelenti a kozmoszban, másodsorban pedig olyan valaki életét írja le, aki a Logosznak vagy egyik küldöttének megtestesülése. A mítosz hőse rendszerint Istenként vagy félistenként jelenik meg, életének pedig – az eddig elmondottakból következően – körvonalaiban a Nap pályáját kell követnie a Logosz árnyékaként. A téli napforduló és a Nap nyári zenitjének elérése közötti időszakra esnek a hős életének eseményei. A téli napfordulón születik meg, a tavaszi napéjgyenlőség idején hal meg, majd legyőzve a halált, mennybe száll.

Ezzel kapcsolatban érdekesek a következő megjegyzések, bár a mítoszt általánosabb módon, belső igazságokat tükröző allegóriaként közelítik meg:

Alfred de Vigny azt mondta, hogy a legenda gyakran igazabb, mint a történelem, mert a legendában nem az eseményeket jegyzi fel, amelyek gyakran hiányosak és elhibázottak, hanem a nagy emberek és nagy nemzetek szellemiségét mondják el. E gyönyörű gondolatot legfőképpen az evangéliumra alkalmazhatjuk, mivel az evangélium nemcsak a megtörtént dolgok elbeszélése, hanem annak magasatos bemutatása is, ami van, és ami mindig lesz. A világ Megváltóját mindig imádni fogják az emberi értelem királyai, akiket a mágusok képviselnek. A Megváltó mindig meg fogja sokszorozni az eucharisztia kenyerét, hogy táplálja és vigasztalja vele a lelkeinket. Amikor éjjel vagy viharban Őt idézzük, mindig el fog jönni hozzánk a vizeken járva, kinyújtja felénk kezét a hullámok taraja felett, aggodalmainkat mindig el fogja oszlatni, és visszaadja szemünk fényét, hívei előtt mindig meg fog jelenni a Tábor hegyén, fénylőn és megdicsőülve, Mózes törvényeit magyarázva és Éliás buzgalmát mérsékelve.¹¹⁰

Tapasztalni fogjuk, hogy a mítoszok nagyon szorosan kapcsolódnak a misztériumokhoz, mert a misztériumok egy része abból állt, hogy a magasabb világok eseményeit – amelyek a mítoszokban öltenek testet – élőképekben mutatta be. Tulajdonképpen az ál-misztériumokban a valódi misztériumok élő képeinek csonka töredékeit dolgozták fel a színészek, szavakba öntve azokat dráma alakjában.

A Napisten történetének körvonalai teljesen világosak. Eseménydús élete a napév első hat hónapjára esik, míg a másik hat hónap általános oltalmazással és megőrzéssel telik. A Napisten mindig a téli napfordulón születik meg, az év legrövidebb napja után, december 24-e éjszakáján, amikor a Szűz jegye a horizont felé emelkedik, és mivel születésekor ez a jegy van emelkedőben, ő maga is mindig a szűztől születik, aki szűz marad, bár világra hozta a Nap-gyermekeket, ahogyan az égi Szűz jegy is változatlan és makulátlan marad, amikor a Nap kiemelkedik belőle a mennyekben. A gyenge és törekeny csecsemő, aki akkor születik meg, amikor – mivel az egyenlítőől északra vagyunk –,

¹¹⁰ Eliphaz Lévi: *The Mysteries of Magic*, 48. old.

legrövidebbek a napok és leghosszabbak az éjszakák, környezete tele van veszéllyel, és a sötétség uralma sokkal hosszabb az övénél ezekben a korai napokban. De a fenyegető veszélyek között is életben marad, a napok hosszabbodni kezdenek, amíg elérkezik a tavaszi napéjegyenlőség, az átfordulás ideje, a keresztre feszítés, amelynek dátuma évenként változik. A Napistent néha a horizont körébe helyezve ábrázolják, feje és lábai északon és délen, kinyújtott karjai keleten és nyugaton érintik a kört – „Keresztre feszített”. Ezt követően dicsőségesen feltámad és felemelkedik a mennyekbe, megérleli a gabonát és a gyümölcsöt, saját életét adva azok anyagához, és azokon keresztül saját életével táplálja a benne hívők seregét. A Napistent, aki december 25-ének hajnalán születik meg, mindig a tavaszi napéjegyenlőség idején feszítik keresztre, és mindig saját életét adja eledelként híveinek. Ezek a Napisten legjellegzetesebb vonásai. A születési idő állandóságának és a halál időpontja változó voltának nagy jelentősége van, ha nem feledjük, hogy az egyik rögzített, a másik pedig egy változó szoláris helyzet. A „húsvét” mozgó esemény, amelyet a Nap és a Hold egymáshoz való helyzetéből számítanak ki. Teljesen értelmetlen volna, ha egy történelmi esemény évfordulóját évről évre így határoznák meg, de teljesen természetes, sőt az egyedüli helyes mód egy szoláris ünnep kiszámítására. A változó dátumok nem egy ember élettörténetére, hanem egy Napmítosz hőisére vonatkoznak.

Ugyanezekkel az eseményekkel találkozunk a különböző Napistenek életében, és az antik kor bővelkedik az ilyen példákban. Az egyiptomi Isis, akárcsak a betlehemi Mária, Szeplőtelen Szűzanya volt, a Tenger Csillaga, az Ég Királynője, az Isten Anyja. A képeken a felkelő holdon állva, csillagokkal koronázva ábrázolják, másutt gyermekét, Hóruszt tartja ölében, és a szék támláján a kereszt rajzolódik ki. Régi ábrázolásokon az állatöv Szűz jegyét egy gyermekét szoptató asszony jelképezi. Minden eljövendő Madonna típusa ez, az isteni kiseddel, feltárva ezzel a szimbólum eredetét. Devakit hasonlóképpen ábrázolják karjaiban az isteni Krishnával, ugyanígy a babiloni Mylittát vagy Istart, feje körül az ismerős csillagos koronával, térdein a gyermek Tammuzzal. Merkúr és Aesculapius, Bacchus és Herkules, Perseus és Dioscuri, Mithrász és Zarathustra mind isteni és emberi születésűek voltak.

A téli napforduló kapcsolata Jézussal szintén jelentős. Mithrász születését a téli napfordulón nagy ujjongással ünnepelték. Hórusz ugyancsak ekkor született: „Születése az (egyiptomi) vallás egyik legnagyobb misztériuma. Templomaik falán képek ábrázolták ezt az eseményt... Hórusz az Istenség gyermeke volt. Karácsony idején, azaz a mi ünnepünknek megfelelő időben különleges szertartások keretében hozták ki képmását a szentélyből, éppen úgy, ahogyan a gyermek Jézus képét most is kihozzák és kiállítják Rómában.”¹¹¹

Williamson a következőket mondja Jézus születésnapjának december 25-ére történt helyezéséről:

Minden keresztény tudja, hogy *most* december 25-én van Jézus születésének elismert ünnepe, de kevesen tudják, hogy ez nem mindig volt így. Állítólag százharminchat különböző dátum is szerepelt a különböző keresztény szekták naptárában. Jézus születését Lightfoot szeptember 15-ére teszi, mások februárra vagy augusztusra. Epiphanius megemlíti két szektát, az egyik júniusban, a másik júliusban ünnepelte Jézus születését. A kérdést véglegesen I. Gyula pápa oldotta meg 337-ben. Szt. Chrizosztom 390-ben a következőket írja: „Erre a napra (vagyis december 25-ére) helyezték nemrégiben Rómában Krisztus születését azért, hogy mialatt a pogányok saját szertartásaikkal vannak elfoglalva (Brumalia ünnepe, Bacchus tiszteletére) a keresztények zavartalanul végezhessék saját szertartásaikat. Gibbon a *Decline and Fall of the Roman Empire* [A római birodalom hanyatlása és bukása] című munkájában írja: „A rómaiak (a keresztények), miután éppoly kevéssé tudják (Krisztus) születésének valódi időpontját, mint (más országbeli) testvéreik, a nagy ünnepet december 25-ére helyezték. Ez a Brumalia, vagyis a téli napforduló, amikor a pogányok minden évben a Nap születését ünneplik”. King *Gnostics and Their Remains* [A gnosztikusok és maradványaik] című munkájában ugyancsak ezt írja: „A december 25-i őszi ünnepet, amelyet a Legyőzhetetlen (A „Natalia Solis Invicti” ünnepe, a legyőzhetetlen Nap születésnapja) születésének tiszteletére tartottak, és nagy cirkuszi játékokkal ünnepeltek, később átvitték Krisztus születésének megemlékezésére, amelynek pontos időpontja az egyházatyák bevallása szerint akkor ismeretlen volt”. Napjainkban Canon Farrar azt írja, hogy „értelmetlen minden kísérlet arra, hogy a születés napját és hónapját megállapítsák. Nem állnak rendelkezésre olyan adatok,

¹¹¹ Bonwick: *Egyptian Belief*, 157. old. Williamson: *Great Law* című könyvének 26. oldalán idézve.

amik lehetővé tennék, hogy akár csak megközelítő pontossággal is megállapítsuk.” Az előzőek alapján nyilvánvaló, hogy a téli napforduló nagy ünnepét az elmúlt korokban egymástól távol eső országokban egyaránt megünnepelték egy olyan Isten születésének tiszteletére, akiről szinte mindenütt „Mégváltóként” emlékeznek meg, és akinek anyját egy tiszta szűzként emlegetik. A meglepő hasonlóságok, amelyek nemcsak e Mégváltó Isteneknek születései, hanem életük körülményeiben is megjelennek, túlságosan nagyszámúak ahhoz, hogy egyszerű véletlennek lehetne minősíteni azokat.”¹¹²

Buddha esetében láthatjuk, hogyan kapcsolódik egy mítosz egy történelmi személyiséghez. Életének története jól ismert, és az általánosan elfogadott indiai leírások szerint születése egyszerű és emberi volt. A kínai leírások szerint azonban Buddha egy szűztől, Mâyâdevi-től született, így az ősi mítosz egy új hőst talált benne.

Williamson azt is elmondja, hogy a kelta népeknél december 25-én nagy tüzeket gyújtottak a dombokon, és ez még ma is ismeretes az ír és skót hegylakók között, mint a Bheil vagy Baaltinne szokása. A tüzek így Bel, Bal vagy Baal nevű ősi napistenük nevét viselik, bár most már Krisztus tiszteletére gyújtják meg azokat.¹¹³

Ha jól meggondoljuk, ennek a keresztény ünnepnek az örvendezés és a szentség újabb elemeit kellene felvennie azzal, ha a Krisztusban hívők felfedeznék benne a messiás kódos múltba visszanyúló ősi ünnep megismétlődését. Így a karácsonyi harangok az egész emberiség történetén végig zengnének, elmúlt korok éjszakáinak zenéjét megszólaltatva. Az igazság finomsági próbája nem a kizárólagos birtoklásban, hanem az egyetemes elfogadásban található meg.

A halál időpontja – mint fentebb mondtuk – nincs úgy rögzítve, mint a születés napja. A halál időpontját a Nap és a Hold viszonylagos helyzetéből számítják ki a tavaszi napéjegyenlőség idején, így az évről évre változik. Mindegyik szoláris hős halálának napját ennek alapján ünneplik. A hőst szimbolizáló állat az az állatövi jegy, amelyben a Nap abban a korban a tavaszi napéjegyenlőség idején állt, ez pedig változik a napéjegyenlőségek előrehaladása szerint. Az asszíriai Oannest a Halak jegyében Halként ábrázolták. Mithrász a Bikában van, ezért egy bikán lovagol, Osirist Osiris-Apisként vagy Serapisként, a Bikaként imádták. A babiloni Merodach-ot szintén bikaként tisztelték, akárcsak Szíriában Astartét. Amikor a Nap a Kos jegyében állt, akkor Osiris kosként jelenik meg, ugyanígy Astarte és Jupiter Ammon is. Ugyanez az állat válik később Jézus szimbólumává is: Isten Báránya. Jézus szimbólumaként a bárány – amely gyakran egy keresztre támaszkodik – használata egészen általános volt a katakombák ábrázolásain. Erről Williamson ezt mondja: „Idővel a bárányt elkezdték a kereszten ábrázolni, de csak a hatodik konstantinápolyi zsinaton, a 680-as évek táján rendelték el, hogy a régi szimbólum helyett egy ember alakját kell a kereszten ábrázolni. Ezt az egyházi törvényt I. Adrián pápa szentesítette”.¹¹⁴ A nagyon ősi Halak jegyét is Jézus szimbólumának tartották, és a katakombákban így ábrázolták.

A szoláris hős halálának és feltámadásának ünneplése a tavaszi napéjegyenlőség idején vagy annak környékén éppen olyan elterjedt szokás, mint a téli napfordulói születésnap. Osirist ekkor ölte meg Typhon, a hőst pedig a horizont körében ábrázolják kiterjesztett karokkal, mintha keresztre lenne feszítve. Eredetileg ez az áldás, nem pedig a szenvedés testtartása volt. Tammuz halálát minden évben a tavaszi napéjegyenlőségkor siratták meg Babilonban és Szíriában, ahogyan Adonist is Szíriában és Görögországban, Attist pedig Phrygiában, akit „ember alakjában lábaihoz kötött báránnyal” ábrázoltak.¹¹⁵ Mithrász halálát hasonlóan ünnepelték Perzsiában, Bacchusét és Dionysosét – a kettő ugyanaz – pedig Görögországban. Mexikóban ugyanez az elképzelés jelenik meg, általában a kereszt kíséretében.

¹¹² Williamson: *The Great Law*, 40-42. oldalak. Ajánljuk ezt a könyvet mindazoknak, akik az összehasonlító vallástudománnyal foglalkozni akarnak. Szerzője mélységesen vallásos és keresztény ember.

¹¹³ Ugyanott, 36, 37. oldalak.

¹¹⁴ Ugyanott, 116. oldal.

¹¹⁵ Ugyanott, 68. oldal.

Valamennyi esetben a halál miatti gyászt rövidesen a feltámadáson való örvendezés követi. Ezzel kapcsolatban érdekes megjegyezni, hogy az angol és a német (Easter, Oster) húsvét szó eredetét a megölt Tammuz szűz anyjára, Istar-ra lehet visszavezetni.¹¹⁶

Azt is érdekes megjegyezni, hogy a tavaszi napéjegyenlőségi halált megelőző böjtölést – a mostani Nagyböjtöt – megtaláljuk Mexikóban, Egyiptomban, Perzsiában, Babilonban, Asszíriában, Kis-Ázsiában, és a böjt néhány esetben pontosan 40 napig tart.¹¹⁷

Az ál-misztériumokban dramatizálták a Napisten történetét, míg az ősi misztériumokban a beavatott átélte a történetet. Ennek következtében a szoláris mítosz és a beavatás nagy tényei egymásba fonódtak. Ezért amikor Krisztus Mester a misztériumok Krisztusává vált, a misztériumok régebbi hőseinek történetei most már Róla, a legutolsó isteni Tanítóról, a Naplogosz képviselőjéről szóltak. Így lett születésének ünnepe az az ősi időpont, amikor a Nap a Szűztől megszületett, amikor az éjféle égbolt megtelt örvendező mennyei seregekkel, és amikor

Nagyon korán, nagyon korán Krisztus megszületett.

Amint az ősi Nap-legenda Krisztus alakja köré fonódott, keresztre feszítésének jele a báránnyá változott, a Szűz jele pedig az Ő születési időpontjává. Ahogyan a bikát Mithrásznak, a halat Oannesnek szentelték, ugyanúgy a bárányt Krisztusnak, ugyanazon okból: mert ez volt a tavaszi napéjegyenlőség jele a történelemnek abban a korszakában, amikor Ő haladt keresztül a horizont nagy körén és „megfeszített a térben”.

A komoly tanulmányozó nem hagyhatja figyelmen kívül ezeket a Nap-mítoszokat, amelyek korról korra újra visszatérnek, bár a hívők természetesen és jogosan esetleg nem vesznek róluk tudomást. Amikor pedig ezeket a mítoszokat fegyverként használják, hogy megcsonkítsák vagy megsemmisítsék velük Krisztus magasztos alakját, akkor a hívőknek szembe kell velük szállni, de nem a tények letagadásával, hanem a történetek mélyebb jelentésének, a spirituális igazságoknak megértésével, amelyeket a legendák burkolt formában fejeznek ki.

Miért keveredtek össze ezek a legendák Jézus történetével, és kristályosodtak ki köré, mint történelmi személyiség köré? Ezek a történetek tulajdonképpen nem egy Jézusnak nevezett adott egyénről, hanem az univerzális Krisztusról szólnak. Egy Emberről, aki egy Isteni Lényt szimbolizál, és aki a természet egyik alapvető igazságát képviseli. Egy Emberről, aki bizonyos hivatalt töltött be, és egy bizonyos jellemző viszonyt alakított ki az emberiséggel, kapcsolatát pedig korszakról korszakra megújította, amint új nemzedékek és új fajok léptek a régiek helyébe. Ezért Krisztus és minden hozzá hasonló az „Ember Fia”, ami egy olyan megkülönböztető és sajátos elnevezés, ami nem személyében, hanem hivatása után illeti meg Őt. A Nap-mítosz Krisztusa volt a misztériumok Krisztusa, és a mitikus Krisztus titkát a misztikus Krisztusban találjuk meg.

VI. fejezet

A misztikus Krisztus

Most megpróbáljuk felfedni a krisztusi történet azon mélyebb jelentését, amelyre leginkább megérinti az emberi szívet. Keressük azt a láthatatlan forrásból feltörő halhatatlan életet, amely tündöklő áramlásával kereszteli meg képviselőjét. Ebbe az áramlatba kapaszkodnak az emberi szívek Krisztus körül, és úgy érzik, inkább készek elutasítani a történelem nyilvánvaló tényeit, mint megtagadni azt, amiről ösztönösen érzik, hogy a magasabb élet egyik éltető és alapvető igazsága. A misztériumok megszentelt kapujához közeledünk, és felemeljük a szentélyt elrejtő fátyol sarkát.

Láttuk, hogy bármilyen messze megyünk vissza az ősidőkre, mindenütt tudtak egy rejtett tanítás, egy titkos tan létezéséről, amelyet a Bölcsesség Mesterei szigorú és igényes feltételek mellett adtak tovább az elfogadott jelölteknek. Az ilyen jelölteket beavatták a „misztériumokba”. Ezzel a kifejezéssel jelölték az ókorban – amint láttuk – mindazt, ami a vallásban a legspirituálisabb, a filozófiá-

¹¹⁶ Ugyanott, 56. oldal.

¹¹⁷ Ugyanott, 120-123. oldal.

ban a legmélyebb értelmű és a tudományban a legértékesebb volt. Az ókor minden nagy tanítója keresztülment a misztériumokon, a legnagyobbak pedig e misztériumok főpapjai voltak. Mindazok, akiknek az volt a küldetésük ebben a világban, hogy a láthatatlan dolgokról tanítsanak, átmentek a beavatás kapuján, és a titkokat közvetlenül a magasztos Testvériség tagjaitól tanulták meg. Mind-egyik tanító ugyanazt a történetet hozta a világnak, és a szoláris mítoszok ennek a történetnek változatai, alapvető vonásaikban azonosak, csak helyi színezetük különböző.

A történet elsősorban a Logosz anyagba történő leszállásáról szól. A Napisten a Logosz találó szimbóluma, mivel a Nap az Ő fizikai teste. Gyakran így írnak Róla: „Aki a Napban lakozik”. Egy bizonyos szemszögből nézve a misztériumok Krisztusa az anyagba leszálló Logoszt jelenti. A nagy Nap-mítoszok is mind e magasztos igazság népszerű tanításai. A régebbi vallásokban a Logosz sajátos megnyilvánulásának tekintették azokat az Isteni Tanítókat, akik az Ősi Bölcsességet elhozták, és újra kinyilatkoztatták a világnak. Ugyanígy a keresztények is fokozatosan felruházták az egyházak Jézusát azokkal a történetekkel, amelyek a Logoszhoz tartoztak. A keresztény terminológia azonosította őt a Szentháromság második személyével, a Logossal, vagyis Isten Igéjével.¹¹⁸ A Napisten mítoszában elbeszélte kiemelkedő események Jézus életének kiemelkedő eseményeivé váltak, akit a megtestesült Istenségnek, a „mitikus Krisztusnak” tekintettek. Ahogyan a makrokozmoszban, a világmindenségben a misztériumok Krisztusa képviseli a Logoszt, a Szentháromság Második Személyét, úgy a mikrokozmoszban, az emberben Krisztus képviseli az emberben rejlő Isteni Szellem második aspektusát. Erre mondja az apostol: „a Krisztus bennetek”.¹¹⁹ A misztériumok Krisztusának ez a második értelme így a beavatott életét jelenti. Azt az életet, ami az első nagy beavatással kezdődik, amikor megszületik Krisztus az emberben, és ettől kezdve Ő növekszik benne. Ennek megértéséhez vizsgáljuk meg előbb, milyen követelményeket írnak elő a beavatás jelöltjeinek, és milyen az emberi Szellem természete.

Csak azokat fogadták el jelölteknek a beavatásra, akik már jók voltak abban az értelemben, ahogyan a törvény szigorú mértéke szerint az ember jónak számít. Tiszta, szent, makulátlan, bűn nélküli, törvénytelen ségek nélkül élő – ilyen jelzőket használtak rájuk jellemzésüként.¹²⁰ Intelligensnek is kellett lenniük, jól fejlett és képzett elméjüknek.¹²¹ Az emberek a világban életről életre fejlődnek, kifejlesztik, és megtanulnak uralkodni az elme erőin, az érzelmeken és az erkölcsiségen, az exoterikus vallásokon keresztül tanulnak, gyakorolják a kötelességteljesítést és a másokon való segítséget. Mindezek a fejlődő ember normális életéhez tartoznak. Amikor ezt mind elvégezte, „jó emberré” válik, a görögök „Chrestos”-ává. Ezt a szintet kell elérnie, mielőtt Christos, a Fölkent válhat belőle. Miután az ember megfelel az exoterikus jó élet kívánalmainak, az ezoterikus élet jelöltjévé válik. Megkezdődik a beavatáshoz szükséges felkészülése, amely bizonyos feltételek kielégítéséből áll.

Ezek a feltételek megszabják, milyen tulajdonságokat kell megszereznie. Amíg ezek kialakításán dolgozik, azt szokták mondani róla, hogy a próbaösvényen jár, azon az ösvényen, amely a „szűk kapuhoz” vezet. Ezen túl van a „keskeny út”, vagy „a szentség ösvénye”, „a kereszt útja”. A jelölttől nem kívánják meg, hogy ezeket a tulajdonságokat tökéletesen kifejlessze, de valamilyen haladást mindegyikben el kell érnie, mielőtt a Krisztus megszülethet benne. Tiszta otthont kell előkészítenie a benne majdan felnövekvő Isteni Gyermek számára.

Ezek a kifejlesztendő tulajdonságok mind mentális és erkölcsi jellegűek. Első közülük a *megkülönböztető-képesség*. Ez azt jelenti, hogy a jelöltnek el kell kezdenie szétválasztani az elméjében az örökkévalót az ideiglenestől, a valódit a valótlantól, az igazat a hamistól, az égit a földitől. „Mert a láthatók ideig valók – mondja az apostol – a láthatatlanok pedig örökkévalók” (Kor. II., IV. 18.). Az emberek folyamatosan a látható dolgok bűvöletében élnek, és ez vakká teszi őket a láthatatlannal

¹¹⁸ Lásd erről János evangéliumának kezdő sorait. (1.1-5.) A Logosz elnevezés, amellyel a megnyilvánult, az anyagot megformáló Istenséget jelölik – „mindenek Őáltala lettek” – platóni eredetű, így tehát közvetlenül a misztériumokból származik. Platón előtt korszakokkal a hinduknál a *Vák* (Hang) elnevezést használták, ami ugyanabból a forrásból eredt.

¹¹⁹ Ugyanott, 9.3.1.

¹²⁰ Lásd fentebb.

¹²¹ Lásd fentebb.

szemben. A jelöltnek meg kell tanulnia különbséget tenni közöttük úgy, hogy valóban lássa azt, amit a világ valótlannak tart, és valótlannak azt, amit a világ valóban vél, mert csak így lehet „hitben járni, nem látásban” (II. Kor. V. 7.). Így kell azok egyikévé válnia, akikről az apostol ezt mondja: „az érett korúaknak... mivoltuknál fogva gyakorlottak az érzékeik a jó és rossz között való különbségtételre” (Zsidókhoz, V. 14.). A valótlanságok ilyen felismerése után ki kell fejlesztenie magában az *ellenszenvet* a valótlannak, a múlandó, az élet csupasz burka iránt, amely nem csillapítja az éhséget, legfeljebb a disznóét (Lukács, XV. 16.). Ezt a szintet Jézus ellentmondást nem tűrően így írta le: „Ha valaki én hozzám jő, és meg nem gyűlöli az ő atyját és anyját, feleségét és gyermekeit, fitestvéreit és nőtestvéreit, sőt még a maga lelkét is, nem lehet az én tanítványom” (Lukács, XIV. 26.). Ez tényleg „kemény mondás”, mégis, ebből a gyűlöletből egy igazabb, mélyebb szeretet fog kisarjadni. A szűk kapuhoz vezető úton ezt a szintet nem lehet elkerülni. Azután a jelöltnek meg kell tanulnia a *gondolatok ellenőrzését*, ez pedig elvezet a *cselekedetek ellenőrzéséhez*, mivel a belső megítélés szerint a gondolat azonos a cselekvéssel. „Én pedig mondom néktek, hogy valaki aszszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért, immár *paráználkodott azzal az ő szívében*” (Máté, V. 28.). A jelöltnek el kell sajátítania a *kitartást*, mert aki a „kereszt útján” kíván járni, az hosszú és keserű szenvedéseknek néz elébe, és ezeket el kell tudnia viselni, „mintha látná a láthatatlant” (Zsidókhoz, XI. 27.). Ezeket ki kell egészítenie a *toleranciával*, ha Annak a gyermeke akar lenni, aki „felhossa az ő napját mind a gonoszokra, mind a jókra, és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak” (Máté, V. 45.), ha Annak a tanítványa akar lenni, aki arra kérte apostolait, hogy ne tiltsák el azt az embert, aki az ő nevét használja, csak azért, mert nem követi őt velük együtt (Lukács, IX. 49, 60.). Továbbá tegyen szert olyan *hitre*, amely előtt semmi sem lehetetlen (Máté, XVII. 20.), és olyan *egyensúlyra*, amelyről az apostol beszél (II. Kor. VI. 8-10.). Végül, csakis „az odafelvalókat keresse” (Kolosszé, III. 1.), és vágyakozzon arra a boldogságra, amit az Isten megpillantása és a Vele való egyesülés okoz (Máté, V. 8. és János XVII. 21.). Amikor az ember ezeket a tulajdonságokat beépítette jellemébe, akkor készen tartják a beavatásra, és a Misztériumok Őrzői megnyitják előtte a „szűk kaput”. Így, és csakis így válhat felkészült jelöltté.

Az emberi Szellemről azt mondhatjuk, hogy a legmagasztosabb Isten ajándéka, és tartalmazza az Isteni Élet három aspektusát: az értelmet, a szeretetet és az akaratot. Ez teszi az embert Isten kép-másává. Fejlődése során először az értelem aspektust, vagyis a gondolkodást fejleszti ki, és ez a fejlődés a mindennapi világi életben zajlik le. Aki ebben magas szintre jut, és párosítja azt erkölcsi fejlettséggel, az eljut a jelöltség szintjére. A Szellem második aspektusa a szeretet, és ennek fejlődése Krisztus kifejlődését jelenti. A valódi misztériumokban ez a fejlődés játszódik le, a misztériumi dráma a jelölt életét jelenti, a fejlődési fokozatokat pedig a nagy beavatások jelzik. A fizikai síkon végrehajtott misztériumokban ezeket a beavatásokat drámában játszották el. A szertartások sok vonatkozásban a „Hegyen” lejátszódó „példa” másolatai voltak. Egy hanyatló korban ezek voltak a spirituális világ hatalmas valóságainak árnyékai.

A misztikus Krisztus tehát kettős: a Logosz, a Szentháromság Második Személye, amint leszáll az anyagba és az emberben kibontakozó Isteni Szellem második aspektusa, a Szeretet. Az egyik a múltban lejátszódott kozmikus folyamat jelképezi, ez jelenti a Nap-mítosz gyökerét. A másik az egyénben végbemenő folyamatot, az emberi fejlődés betetőzését jelzi, a Nap-mítosz sok részlete erre vonatkozik. Az evangéliumokba mindkét értelmezést belefoglalták, és ezek együttese alkotja a „Misztikus Krisztus” képét.

Vizsgáljuk meg először a kozmikus Krisztust, az anyagba burkolózott Istenséget, a testet öltött Igét, az Isten a „húsba” öltözését.

Amikor az anyag, amely majd a naprendszerünket fogja alkotni, kiválik a teret betöltő anyag végtelen óceánjából, a Szentháromság Harmadik Személye, a Szentlélek beleárasztja életét ebbe az anyagba, hogy életre keltse azt, és így az képes legyen formát ölteni. A Szentháromság Második Személye, a Logosz azután összevonja ezt az anyagot, és saját életével formába önti, ezzel feláldozza önmagát azzal, hogy aláveti magát az anyag korlátozásainak, a „Mennyei Emberre” válik, akinek a testében minden forma benne van, aki testének minden forma a része. Ez az a kozmikus történet, amelyet dramatizálva bemutattak a misztériumokban, a valódi misztériumokban úgy, ahogyan ez a

térben lejátszódott, a fizikai síkon játszódó misztériumokban pedig mágikus vagy más eszközökkel megjelenítve, egyes részeiben színészekkel eljátszva.

Ezekről a folyamatokról nagyon világosan beszél a Biblia: „Isten Lelke lebeg vala a vizek fölött” és „sötétség volt a mélység színe fölött” (Mózes I., I. 2.), tehát az anyag nagy mélységeiben nem volt forma, üresség volt, kezdeti állapotban. A formát a Logosz, az Ige adta, amelyről azt írja: „Minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, ami lett” (János, I. 3.). C.W. Leadbeater helyesen mondja: „Az első nagy kiáradás (a Szentlélek ’mozgásának’) eredménye az, hogy megélenkül az a csodálatos és dicsőséges vitalitás, amely minden anyagot átjár (bár ez az anyag homályos látásunkkal élettelennek látszik). Így a különböző síkok atomjai ettől felvillanyozódva kifejlesztenek magukban mindenféle, eddig szunnyadó vonzási és taszítási tulajdonságot, és egymással különböző vegyületeket alkotnak.”¹²²

Csak amikor a Szentlélek elvégezte ezt a munkát, veheti fel a Logosz, a kozmikus Misztikus Krisztus az anyag öltözékét azzal, hogy ténylegesen belép a Szűz Anyag méhébe, amely még szűz és terméketlen. Ezt az anyagot keltette életre a Szentlélek, aki beárnyékolva a Szűzet, beléöntötte Életét, így készítette elő a Második Logosz életének befogadására, aki ezt az anyagot erői hordozójaként vette át. Ez Krisztus testet öltésének a jelentése, „Aki nem vetette meg a Szűz méhét.”

A niceai Hiszekegy eredeti görög szövegéből rosszul fordították le latinra azt a mondatot, amely az anyagba ereszkedést írja le. Az előljáró szavakat megváltoztatták, ezzel megváltozott a mondat értelme is. A szöveg helyes fordítása így hangzana: „Et incarnatus est *ex Spiritu sancto et Maria virgine*” – magyarul: „És megtestesült a Szentlélekből és Szűz Máriából”, míg a hivatalos fordítás így hangzik: „Et incarnatus est *de Spiritu sancto ex Mariae virgine*” – magyarul: „És megtestesült a Szentlélek által Szűz Máriából”.¹²³ A Krisztus „nem a pusztá ’szűz’ anyagból vesz formát, hanem abból az anyagból, amelyet már a Harmadik Logosz (a Szentlélek egyik elnevezése) élete hat át, és amelyben ez az élet lüktet. Tehát mind az élet, mind az anyag egyaránt öltözékként veszi körbe Őt.”¹²⁴ A Logosz anyagba történő leszállását úgy írják le, mint Krisztus megszületését a Szűztől. Ennek megfelelően a Nap-mítoszban a Napisten akkor születik meg, amikor a Szűz állatövi jegye felemelkedik.

Ezután következik az Ige kezdeti munkája az anyagban, amelyet a mítosz találóan gyermekkor-ként ábrázol. Hatalmas erői alávetik magukat a gyermekkor tehetetlenségének, és csak alig jelennek meg azokban az éretlen formákban, amelyeket átlelkesítenek. Az anyag bebörtönzi, úgy tűnik, mintha pusztulással fenyegetné gyermeki Királyát, akinek dicsőségét elfátyolozzák a magára öltött korlátozások. Ő azonban lassanként magasztos céljai irányába formálgatja az anyagot, felemeli azt az emberi szintig, és akkor kiterjeszti magát az anyag keresztjén, hogy erről a keresztől szétáraszthassa feláldozott életének minden erejét. Ez az a Logosz, akiről Platón azt mondta, hogy az univerzumon kereszt alakjában uralkodik. Ez az a térben álló Mennyei Ember, aki áldást osztva terjeszti ki karjait. Ez a megfeszített Krisztus, aki meghal az anyag keresztjén, és ezzel megtölti az anyagot a saját életével. Bár halottnak látszik és eltűnik a szemünk előtt, de újra feltámad ugyanabba az anyagba öltözve, amelyben elveszni látszott, és felviszi a most már sugárzó anyagból lévő testét a mennyekbe, ahol megkapja az Atya leáradó életét, és az ember halhatatlan életének hordozójává válik. Mert a Logosz élete az, ami az emberi lélek öltözékét alkotja, amit a lélek azért kap Tőle, hogy az ember korszakokon át élhessen, és az Ő képességeinek szintjére növekedhessen. Valójában Őt öltjük magunkra, először anyagi szinten, majd spirituálisan. Az Ige feláldozta magát, hogy bevezesse gyermekeit a dicsőségbe, és Ő mindig velünk van, egészen a korszak végezetéig.

Krisztus keresztre feszítése tehát a nagy kozmikus áldozat részét jelenti. A fizikai misztériumok allegorikus ábrázolása, és a térben keresztre feszített ember szent szimbóluma jelent meg az anyagi világban, és lett belőle tényleges kereszthalál, a feszületen kínhalált szenvedett ember. Majd ez a történet egy ember történetévé vált, amit hozzákapcsoltak Jézus, az Isteni Tanító személyéhez, és az

¹²² C.W. Leadbeater: *The Christian Creed* [A keresztény hitvallás]. Ez a legérdekesebb és legértékesebb könyvecske, amely a hitvallások misztikus értelmét feltárja.

¹²³ Ugyanott, 42. oldal.

¹²⁴ Ugyanott, 43. oldal.

Ő fizikai halálának története lett, míg egy Szűztől születés, a veszélyekkel övezett gyermekkor, a feltámadás és a mennybemenetel emberi életének eseményeivé váltak. A misztériumok eltűntek, de a Logosz kozmikus munkájának nagyszerű és festői ábrázolásai a júdeai tanító szeretett és felmagasztalt alakja köré fonódtak. A misztériumok kozmikus Krisztusa és a történelmi Jézus személye egybekapcsolódott, így az a keresztény egyház központi alakjává vált.

De ez még nem minden. A Krisztus-történet végső varázsát az a tény jelenti, hogy létezik egy másik Krisztus a misztériumokban. Az emberi szívhez ez áll legközelebb, ez a legdrágább, az emberi szellem Krisztusa, a mindnyájunkban ott lakozó Krisztus, aki minden szenvedő és győzelmes „Ember Fiá”-ban megszületik, él, kereszthalált hal, majd feltámad halottaiból, és a mennybe megy.

Az igazi, az égi misztériumok minden beavatottjának élettörténetét főbb vonásaiban megtalálhatjuk az evangéliumi élettörténetben. Ezért beszél Szt. Pál – amint láttuk – a tanítványban megszülető Krisztusról, benne az Ő kibontakozásáról és teljes felnövekedéséről. Minden ember egy-egy potenciális Krisztus, és az emberben lévő krisztusi élet kifejlődése az evangéliumi történet körvonalait követi, amelynek kiemelkedő eseményei – amint láttuk – nem egyéni, hanem univerzális jellegűek.

Krisztus életében öt nagy beavatás szerepel, amelyek mindegyike egy szintet jelez a szeretet életének kibontakozásában. Ezek a szintek most is ugyanazok, mint amilyenek az ősi időkben voltak, az utolsó szint pedig az ember végső győzelmét jelzi, aki istenivé fejlődött, aki felülemelkedett az emberiségen, és a világ megváltójává vált.

Kövessük nyomon ezt az élettörténetet, amelynek spirituális tapasztalásai mindig újra megismétlődnek, és lássuk, hogyan éli a beavatott Krisztus életét.

Az első nagy beavatásnál a Krisztus megszületik a tanítványban. Ekkor ismeri fel először saját magában az Isteni Szeretet kiadását, és megtapasztal egy csodálatos változást, amelynek következtében egynek érzi önmagát mindennel, ami él. Ez a „második születés”, és ennél örvendeznek az égiek, mert a tanítvány megszületett a „mennyeik országába” a „kisdedek” egyikeként, egy „kisgyermekként”. Az új beavatottakat mindenkor így nevezték. Ez a jelentése Jézus szavainak, hogy az embernek olyanná kell válnia, mint egy kisdednek, hogy beléphessen a mennyeik országába (Máté, XVIII. 3.). Kifejező volt néhány korai keresztény írónak az a mondása, hogy Jézus „egy barlangban született”, ami az evangéliumi elbeszélésben „istálló”. A „beavatás barlangja” jól ismert ősi kifejezés, a beavatott mindig ott születik meg. A barlang fölött, „ahol a gyermek fekszik”, a „beavatás csillaga” ragyog, amely keleten gyullad ki, valahányszor egy gyermek-Krisztus megszületik. Minden ilyen gyermeket fenyegető veszélyek és fenyegetések vesznek körbe, olyanok, amelyek más gyermek körül nem ólálkodnak. Mivel felkenik a második születés karizmájával, a láthatatlan világok sötét hatalmai mindig vesztét akarják okozni. De minden megpróbáltatás ellenére mégis férfivá érik, mert ha a Krisztus egyszer megszületett, többé nem halhat meg, és ha egyszer megkezdte fejlődését, akkor azt be is fejezi. Kifogástalan élete kiteljesedik, mindig növekszik bölcsességben és spirituális nagyságban, amíg el nem következik a második nagy beavatás ideje, Krisztus megkeresztelése a vízzel és a Szentlélekkel. Ez adja meg a tanításhoz szükséges képességeket, hogy kimehessen a világba, és ott munkálkodhasson, mint Isten „szerelmes Fiá”.

Ekkor bőségesen leszáll rá a Szentlélek, és a láthatatlan Atya tiszta dicsősége árad le rá. Az áldás e jelenetéből azonban a Lélek a pusztaságba vezet, ahol ismét a kísértések kemény próbái várnak rá. Mivel ekkorra a Szentlélek erői már kibontakoznak benne, a sötét hatalmak éppen ezek felhasználásával akarják letéríteni ösvényéről. Arra akarják rávenni, hogy képességeit a saját megsegítésére használja, ahelyett, hogy türelmesen az Atya kezébe tegye le sorsát. A váratlan és gyors változások megpróbálják erejét és hitét. A testet öltött Kísértő suttogása váltja fel az Atya szavait, és a pusztaság égető homokja sebzi fel lábait, amelyeket nem is olyan régen a szent folyó hűvös vizében áztatott. De győzedelmeskedik a kísértéseken, és átlép az emberek világába, hogy képességeivel, amelyeket a maga javára nem használt fel, embertársait segítse. Ő, aki egyetlen követ sem változtatott kenyérré, hogy kínzó éhségét csillapítsa, most „ötezer embert, a nőkön és gyermekeken kívül” táplál néhány cipóval.

Folytonos szolgálatban eltöltött életében egy újabb rövid dicsőséges korszak következik, amikor felmegy a „magas hegyre”, a beavatás szent hegyére. Ott átváltozik, és találkozik néhány nagy előd-

jével, a régebbi korok hatalmasaival, akik ugyanazt az utat járták, amelyen most ő halad. Átmegy a harmadik nagy beavatáson, és akkor már előrevetítik árnyékukat az eljövendő szenvedések. Elhárítva magától egyik tanítványának kísértő szavait, arcát megingathatatlanul Jeruzsálem felé fordítja, ahol a Szentlélekkel és Tűzzel való keresztelés várja. A születés után Heródes üldözése, a keresztelés után a pusztában történő megkísértés, a színeváltozása után a Kereszt Útjának utolsó állomása következik. Így minden diadalt egy újabb megpróbáltatás követ, mindaddig, amíg a végső célt el nem éri.

A szeretet-élet pedig mindig teljesebb és tökéletesebb lesz, az Ember Fiából egyre ragyogóbban tör elő az Isten Fia, amíg végül elkövetkezik az utolsó küzdelem ideje. A negyedik nagy beavatás a jeruzsálemi dicsőséges bevonulással kezdődik, majd a Getsemánéval és a Kálváriával folytatódik. Ekkorra ő a Krisztus, aki készen áll önmaga feláldozására, a kereszttádozatra. Szembe kell néznie a Getsemáne kertjében a gyötrelmes órákkal, amikor még kiválasztott hívei is alszanak, míg őt halálos aggodalom emészti, és egy pillanatra azért imádkozik, hogy ha lehet, múljon el tőle a keserű pohár. De erős akarata győzedelmeskedik, és kinyújtja kezét a kehely után, hogy kiürítse tartalmát. Elhagyatottságában egy angyal jön segítségére, és bátorítja, hiszen mindig így tesznek az angyalok, valahányszor egy Ember Fiát látnak roskadozni a gyötrelmek súlya alatt. A keserű pohár tartalma az, hogy hívei elárulják, elhagyják, megtagadják, és ő gúnyolódó ellenségei között egyedül indul el az utolsó, kegyetlen megpróbáltatás felé. Testi kínoktól gyötörve, a rágalom kegyetlen tüskéitől megsebezve, a tisztaság ruhájától megfosztva a világ szemében, Istentől, embertől látszólag elhagyatva, türelmesen fogad mindent, ami rázúdul, a végső szükség idején segítségben reménykedve. Mindhiába, szenvednie kell. Keresztre feszítik, hogy meghaljon a formai élet számára, lemondva mindarról az életről, ami az alsóbb világhoz tartozik. Diadalmaskodó ellenségei gúnyolódása közben a sötétség borzalma borítja el. Ebben a sötétségben a gonosz minden erejével szembetalálja magát. Belső látása megvakul, magára marad, és végtelen egyedüllét fogja el. A bátor szívű kétségbeesik, és az Atyához esedezik, aki látszólag elhagyta őt. Az emberi lélek teljes egyedüllétben a látszólagos vereség összemorzsoló gyötrelmével néz szembe. De a „legyőzhetetlen szellem” minden erejét összeszedve feladja az alacsonyabb életet, és önként vállalja a halált. Elhagyva a vágyak testét, a beavatott „alászáll a poklokra” azért, hogy ne legyen a világon egyetlen hely sem, ahova ő ne hozzon segítséget, és hogy mindent befogadó szeretetében még a legelvetemültebb is részesüljön. Azután kiemelkedik a sötétségből, és újra megpillantja a fényt. Ismét érzi, hogy ő a Fiú, akit nem lehet elválasztani az Atyától, feltámad egy új, vég nélküli életre, ragyogón, abban a tudatban, hogy szembenézett a halállal és győzedelmeskedett fölötte. Elég erősen ahhoz, hogy minden emberen segítsen, hogy képes legyen minden küzdő lélekbe saját életét árasztani. Egy ideig tanítványai között marad, hogy tanítsa őket, feltárva előttük a spirituális világ misztériumait, előkészítve őket arra, hogy ugyanazon az ösvényen járjanak, amelyen ő járt. Végül a földi élet leteltével felemelkedik az Atyához. Ez az ötödik nagy beavatás, amely diadalmas Mesterré, Isten és ember közötti összekötő kapocsá teszi.

Ez az a történet, amely régen is, de most is a valódi misztériumokban lejátszódik, és amelyet a földi misztériumokban félig nyíltan, félig leplezve szimbólumban dramatizáltak. Ilyen a misztériumok Krisztusa, kettős aspektusában, Logosz és ember, kozmikus és egyéni Krisztus. Nem csoda hát, ha ez a történet, jóllehet nem ismerték, csak homályosan sejtették, a misztikusok szívébe hatolt, és nemesebb életre inspirálta őket. Az emberi szív Krisztusa leginkább Jézusban látja a misztikus emberi Krisztust, aki küzd, szenved, meghal, és végül diadalmaskodik. Emberi mivolta a keresztre feszített és felemelkedő emberiséget mutatja, hiszen az Ő diadala a győzelem reményét jelenti minden ember számára, aki Hozzá hasonlóan a halálig, és azon túl is hű marad. Ezt a Krisztust soha nem lehet elfelejteni, amíg újra és újra megszületik az emberek között, amíg a világnak Megváltóira van szüksége, és amíg ezek a Megváltók feláldozzák magukat az emberiségért.

VII. fejezet A megváltás

A továbbiakban a Krisztus-élet bizonyos aspektusainak vizsgálatával folytatjuk, ahogyan azok a keresztény tanításokban megjelennek. Az exoterikus tanításokban ezek úgy látszanak, mintha kizárólag csak Krisztus személyéhez kötődnének. Az ezoterikus tanításokban ugyancsak hozzá kapcsolódnak, mivel azonban ezek az aspektusok elsődleges, legteljesebb és legmélyebb értelmükben a Logosz tevékenységeinek részét képezik, Krisztusban, így a kereszt útját járó minden krisztusi lélekben is csak másodlagosan tükröződnek vissza. Ezoterikus megvilágításban a tanítások mélységeiben igaznak bizonyulnak, miközben exoterikus formájukban gyakran értelmetlenek és bántóak az értelem és az érzelmek számára.

Ezek között legelső helyen a megváltás tana áll, ami nemcsak a kereszténységen kívülállókban váltott ki heves támadásokat, hanem a kereszténységen belül is sok érzékeny tudatot megszorongatott már. A XIX. század második felében néhány nagyon mélyen keresztény gondolkodót kétségekkel töltött el a különféle keresztény egyházak erre vonatkozó tanítása. Ők megpróbálták a megváltás tanát úgy felfogni, és magyarázni, hogy enyhítsék és helyreigazítsák azokat az éretlen elképzeléseket, amelyek néhány mélységesen misztikus szöveg korlátolt értelmezésén alapultak. Pedig éppen ezeknél a szövegeknél kellene leginkább észben tartanunk Péter apostol figyelmeztetését: „amiképpen a mi szeretett atyánk fia Pál is írt néktek a néki adott bölcsesség szerint, szinte minden levelében is, amikor ezekről beszél azokban: amelyekben vannak némely nehezen érthető dolgok, amiket a tudatlanok és állhatatlanok elcsúrnak-csavarnak, mint egyéb írásokat is, a maguk vesztére” (2 Péter, 3. 15, 16.). Amikor ugyanis a szövegek Krisztus embertársaival való azonosságáról beszélnek, akkor ennek értelmét úgy forgatták ki, hogy Ő helyettük szenvedett. Ebből az értelmezésből az következik, hogy Ő levette róluk bűneik következményeit, pedig ebből inkább inspirációt kellett volna meríteni a helyes életre.

A korai egyházban általánosan azt tanították a megváltásról, hogy Krisztus az emberiség képviselőjeként szembeszállt a Sátánnal, a sötét hatalmak képviselőjével, és legyőzte azt, aki rabságában tartotta az emberiséget, így megnyitva börtöne kapuit, szabaddá tette az embereket. Lassanként azonban, amint a keresztény tanítók elveszítették kapcsolatukat a spirituális igazságokkal, a saját növekvő türelmetlenségüket és keménységüket vetítették a krisztusi tanításokból megismert tiszta és szerető Atya képére. Úgy állították be, mintha az Atya haragudott volna az emberiségre, és Krisztus így nem a gonosz börtönéből szabadította ki az embereket, hanem Isten haragjától mentette meg őket. Majd jogi kifejezések furakodtak a tanításokba, még tovább anyagiasítva az eredetileg spirituális gondolatot, amíg végül jogilag körvonalazták a „megváltás rendszerét”.

A pecsétet a „megváltás rendszerére” Anselm nyomta rá *Cur Deus Homo* című nagy művében. A tanítás, amely lassan belenőtt a keresztény teológiába, ettől kezdve elnyerte az egyház hivatalos pecsétjét. A reformáció idején a római katolikusok és a protestánsok egyaránt hittek a krisztusi megváltás helyettesítő jellegében. Ezen a ponton nincs vita közöttük. De hallgassuk meg, mit mondanak maguk a keresztény hittudósok a megváltás jellegzetességéről... Luther azt tanítja, hogy „Krisztus igazából és ténylegesen az egész emberiség helyett átérzte az Isten haragját, a kiátkozottságot és a halált.” Flavel azt mondja, hogy „a haragnak, egy végtelen és egyetlen Isten haragjának, a pokol kínjainak lett Krisztus kiszolgáltatója, és ez saját atyja kezei által történt”. Az anglikán hitszónok prédikációja szerint „a bűn kitépte az Istent a mennyekből, hogy érezhesse a halál kínjait és gyötrelmeit”, és hogy az embert, aki a pokol tüzes üszke és az ördög rabszolgája, „csak az egyetlen és szerelmes fia halálával lehetett megváltani”. Az Isten „égő haragját” csak Jézus „csendesíthette le”, mert „kedves volt a Fia halálával hozott áldozat”. Mivel Edwards logikusan gondolkodott, belátta, hogy a kétszeres büntetés nagy igazságtalanságot jelent, vagyis a pokol kínjait nem lehet kétszer kimérni büntetésként, először Jézusra, az emberiség helyettesítőjére, majd pedig a kárhozottakra, az emberiség egy csoportjára. Ezért kénytelen a kálvinisták jó részével együtt a megváltást csak a választottakra korlátozni, és kijelentette, hogy Krisztus ugyan magára vállalta a bűnöket, de nem az egész világot, hanem csak a kiválasztottakat. Krisztus szenved, de „nem az egész világért, hanem azokért, akiket nekem adtál”. Edwards szigorúan ragaszkodik a helyettesítő megváltás hittételéhez, és visszautasítja az egyetemes megváltást azon

az alapon, hogy „azt hinni, hogy Krisztus mindenkiért meghalt, a legbiztosabb mód annak bizonyítására, hogy senkiért sem halt meg abban az értelemben, ahogyan azt eddig a keresztények hitték”. Kijelentette, hogy „Krisztus elviselte Isten haragját az emberek bűneiért”, hogy „Isten kiszabta a bűnökért a büntetést, Krisztus pedig a poklok kínjait szenvedte el a bűnökért”. Owen úgy tekint Krisztus szenvedéseire, mint „Isten igazságtevése szerint a választottak bűneinek teljes értékű kiegyenlítésére”, és azt mondja, hogy Krisztus „azt a büntetést kapta, amelyet nekik maguknak kellett volna elszenvedniük”.¹²⁵

Hogy bizonyítsam, az egyházakban most is hivatalosan tanítják ezeket a tételeket, további idézeteket gyűjtöttem:

Stroud szerint Krisztus kiissza „Isten haragjának kelyhét”. Jenkyn azt mondja, hogy „Ő úgy szenvedett, mint akit Isten kitagadott, elítélt és elhagyott”. Dwight úgy véli, hogy Krisztusnak el kellett viselnie Isten „gyűlöletét és megvetését”. Jeune püspök arról beszél, hogy „miután az emberek megtették vele a legrosszabbat, Krisztusra még rosszabb várt: atyja kezeibe került”. Thomson érsek azt prédikálja, hogy „Isten haragjának felhői összegyülekeztek az emberiség feje fölött, de a villám csak Jézusra sújtott le”. Liddon ugyanezt az érzést hangoztatja: „Az apostolok azt tanítják, hogy az emberek rabszolgák, és Krisztus a kereszten fizeti meg váltságdíjukat. A keresztre feszített Krisztus önként vállalta a kiátkozást”. Liddon még azt is mondja, hogy „a megváltáshoz szükséges volt a megfelelő mértékű gyalázat és fájdalom”, de szerinte „az isteni áldozat többet fizetett, mint amennyi feltétlenül szükséges lett volna.”¹²⁶

Ezekkel a nézetekkel száll szembe a tanult és mélységesen vallásos Dr. McLeod Campbell *On the Atonement* [A megváltásról] című ismert művében. A könyv sok igaz és szép gondolatot tartalmaz. F.D. Maurice és még néhány keresztény író is sokat harcoltak azért, hogy levegyék a kereszténységről ennek a dogmának a terhét, amely az Isten és az ember közötti kapcsolatokat minden igaz elképzelését pusztító módon jeleníti meg.

És mégis, ha megvizsgáljuk, hogy milyen hatásai voltak a múltban ennek a tanításnak, azt találjuk, hogy még a betűszerinti és számunkra legdurvább exoterikus formájában is összekapcsolódik a keresztényi magatartás néhány legmagasabb rendű megnyilvánulásával. Néhányan a keresztény férfiak és nők közül innen merítették az erőt, az ösztönzést és a vigaszt legnemesebb cselekedeteikhez. Ezt a tényt el kell ismernünk, ha nem akarunk igazságtalanok lenni. Ha bármikor találkozunk egy olyan ténnyel, ami megdöbbenőnek és képtelennek tűnik, akkor jobban tesszük, ha megállunk ennél a ténynél, és megpróbáljuk megérteni. Mert ha ebben a tanításban csak annyi volna, amennyit támadói – az egyházakon belül és kívül – megláttak belőle, ha valódi jelentése annyira taszító lenne a lelkiismeret és az értelem számára, mint ahogy azt sok józan keresztény gondolja, akkor bizonyára nem gyakorolhatott volna ellenállhatatlan vonzást az emberek szívére és értelmére, és nem lehetett volna annyi hősi önfeláldozás és a felebaráti szeretet nevében végzett annyi megható és hősi példa gyökere. Ebben a tanításban többnek kell lennie, mint amennyi a felszínen látható. Belül egy életet rejtő magnak kell lennie, amely táplálja azokat, akik ebből merítik inspirációikat. Megvizsgálva ezt a tanítást, mint a kisebb misztériumok egyikét, megtaláljuk a rejtett életet, amelyből ezek a nemes lelkek öntudatlanul merítettek. Hiszen annyira egyek voltak ezzel az étellel, hogy a külső forma, ami elfátyolozta, nem tudta őket elriasztani.

Amikor a megváltás tanát úgy vizsgáljuk, mint a kisebb misztériumok egyikét, azt érezzük, hogy megértéséhez némi spirituális fejlettségre, valamennyi belső látásra van szükség. Felfogásához arra van szükség, hogy a tanítás szellemét részben bevigyük az életünkbe, és csak azok, akik a gyakorlatban már megélték az önmagukról való lemondás jelentését, képesek bepillantani abba, mit tartalmaz e tantétel ezoterikus tanítása. Maga a tan az áldozat törvényének tipikus megtestesülése. Csak úgy érthetjük meg Krisztusra alkalmazva, ha a krisztusi példában az egyetemes törvény sajátos megtestesülését látjuk, a fenti minta tükröződését idelent, amely bemutatja, mit jelent az áldozat egy konkrét földi ember életében.

¹²⁵ A. Besant: *Essay on the Atonement*. [Tanulmány a megváltásról]

¹²⁶ Ugyanott.

Naprendszerünk és a világegyetem valamennyi rendszere az áldozat törvénye alapján épül fel. Ez jelenti a fejlődés gyökerét, és csak ez teszi azt érthetővé. A megváltás tételében az áldozat törvénye konkrét formát vesz fel, és olyan emberekre vonatkozik, akik elérték a spirituális fejlődés bizonyos szintjét, azt a fokot, amely lehetővé teszi nekik, hogy felismerjék az egész emberiséggel való egységüket, így ténylegesen és valósággal az emberek megváltóivá váljanak.

A világ minden nagy vallásában azt tanítják, hogy az univerzum egy áldozati tevékenységgel kezdődik, ezért az áldozat eszméjét beleszőtték a legmagasabb szertartásaikba. A hinduizmus szerint a megnyilvánulás hajnala áldozatból ered¹²⁷, az emberiséget áldozattal teremtették¹²⁸, és az Istenség az, amely feláldozza magát¹²⁹. Az áldozat célja a megnyilvánulás. Az Istenség csak akkor nyilvánulhat meg, ha egy áldozati cselekedetet hajt végre, mivel pedig amíg Ő meg nem nyilvánítja önmagát, addig más sem létezhet¹³⁰, ezért ezt az áldozati cselekedetet a teremtés „hajnalának” nevezik.

A zoroasztrianus vallásban azt tanították, hogy a Létezésben, amely határtalan, megismerhetetlen és megnevezhetetlen, áldozati cselekedet történt, és megjelent a megnyilvánult Istenség. Ahuramazda egy áldozati cselekedetből született.¹³¹

A keresztény vallásban ugyanezt az eszmét jelzi a következő idézet: „a Bárányé, aki megöletett, e világ alapítása óta” (Jelenések, XIII. 8.), vagyis megöletett a dolgok kezdetén. Ezek a szavak csakis arra a fontos igazságra vonatkozhatnak, hogy a világ teremtése csak akkor indulhat meg, ha az Istenség végrehajtotta az önfeláldozás cselekedetét. Ezt a cselekedetet úgy magyarázzák, hogy az Istenség korlátokat vesz magára azért, hogy megnyilvánuljon. „Az áldozat törvényét talán inkább a megnyilvánulás, vagy a szeretet és az élet törvényének lehetne nevezni, mert az egész univerzumban a legmagasabbtól a legalacsonyabbig ez a megnyilvánulás és az élet oka.”¹³²

Nos, ha tanulmányozzuk a fizikai világot, mivel ez a leghozzáférhetőbb anyag, azt találjuk, hogy abban minden élet, minden növekedés, minden fejlődés, egységeiben és összetételeiben egyaránt, a folytonos áldozathozataltól és a fájdalom elviselésétől függ. Az ásvány áldozatul esik a növénynek, a növény az állatnak, mindkettő az embernek, az egyik ember a másiknak, míg végül a legmagasabb formák is feloszlanak, és szétszórt alkotórészeikkel a legalacsonyabb birodalmat táplálják. Ez az áldozatok folyamatos sorozata, a legalacsonyabbtól a legmagasabbig. A haladás biztos jele az, amikor az akaratlan és kényszerű áldozat átalakul önkéntes és választott áldozattá, és azok szenvedtek mindig a legtöbbet, akiket az emberi értelem a legnagyobbaknak tart, az emberi szív pedig a legjobban szeret. Ezek a hősi lelkek azért dolgoztak, tűrtek és adták oda életüket, hogy szenvedésükkel az egész emberi fajt szolgálják. Ha elfogadjuk, hogy a világ a Logosz műve, és hogy a világ haladásnak törvénye egészében és részleteiben az áldozat, akkor az áldozat törvénye a Logosz lényegi természetére enged következtetni, aminek gyökereit magában az Istenségben kell keresnünk. Kissé tovább gondolva belátjuk, hogy ha egyáltalában létezik a világ, az univerzum, ez csak úgy jöhet létre, hogy az Egyetlen Létezés olyan körülmények közé helyezi magát, amely lehetővé teszi a megtestesülést, így a Logosz önmagát korlátozó Istenné válik. Korlátozza önmagát, hogy megnyilvánuljon, és létrehozza a világegyetemet. Ez az önkorlátozás és megnyilvánulás csak a legmagasabb rendű áldozati cselekedet lehet, így nem csoda, ha a világ veleszületett sajátsága az áldozat törvénye, ami a létezés törvénye és a létből származó életek törvénye.

Mivel pedig ez az önkorlátozás, mint áldozati cselekedet azért történik, hogy egyének beléphessenek a létezésbe, és ők is osztozhassanak az isteni üdvösségben, ezért ez ténylegesen egy helyettesítő, mások kedvéért történő cselekedet. Ennélfogva a haladás ismertetője az – amint ezt a tényt már előbb is leszögeztük –, amikor az áldozat önkéntessé válik, így nyilvánvaló, hogy az emberiség abban az embertípusban éri el a tökéletességét, amely feláldozza magát embertársaiért, és aki saját szenvedései árán az emberi fajnak magasabb javakat szerez.

¹²⁷ Brihadáranjakopaniśat, I. 1. 1.

¹²⁸ Bhagavad Gita, III. 10.

¹²⁹ Brihadáranjakopaniśat, I. 2. 7.

¹³⁰ Mundakopaniśat, II. 2. 10.

¹³¹ Haug: *Essays on the Parsis*, 12-14. oldalak.

¹³² W. Williamson: *The Great Law*, 406. oldal.

Itt, a legmagasabb régiókban található a helyettesítő áldozat legbelsőbb igazsága. Bármennyire is lealacsonyították, bármennyire is eltorzították, ez az a belső spirituális igazság, amely elpusztíthatatlanná, örökkévalóvá teszi ezt a tant, és belőle ered az a spirituális energia, amely a legkülönbözőbb formákban és módokon megváltja a világot a gonosztól, és hazavezeti az embereket Istenhez.¹³³

Amikor a Logosz a teremtés vagy megnyilvánulás hajnalán kijön „az Atya kebeléből”, akkor, amikor az Atya „megszüli” a Fiút (Zsidókhöz, 1. 5.), aki által a világot megteremti (Zsidókhöz, 1. 2.), a Logosz (a Fiú) saját akaratából korlátozza Önmagát. Létrehozza az isteni életet befogadó szférát. Előjön az Istenség ragyogó gömbjeként, amelyen belül az isteni szubsztancia, a szellem van, kívül pedig a korlátozás, az anyag. Az anyagnak e fátyla teszi lehetővé a Logosz megszületését, vagyis Mária, a Világanya szükséges ahhoz, hogy az Örökkévaló megnyilvánulhasson az időben, hogy az Istenség megnyilvánulva megkezdhesse a világok felépítését.

Ez a körülhatárolás, ez az önkorlátozás áldozati cselekedet, önkéntes tevékenység, amelyet a Logosz szeretettől indítva végez, hogy belőle más életek születhessenek. Ezt a megnyilvánulást halálnak tekintették, mert az Istenség elképzelhetetlen életével összehasonlítva az anyagban való körülhatároltságot valóban halálnak lehet nevezni. Ezt tekintették – amint már korábban láttuk – az anyagban való keresztre feszítésnek, és így is ábrázolták, ez a kereszt szimbólumának valódi eredete, akár az úgynevezett görög kereszt formájában, amelyben az anyagot életre keltő Szentlélek fejeződik ki, akár az úgynevezett latin keresztben, amelyben a Mennyei Ember, az égi Krisztus jelenik meg.¹³⁴

A latin kereszt, vagy inkább a feszület szimbólumát követve vissza az idők hajnaláig, a kutatók azt várták, hogy a keresztben lévő alak eltűnik, és visszamarad a korábbiak vélt kereszt-szimbólum. Ezzel szemben éppen az ellenkezője történt: meglepetésükre a kereszt tűnt el, és csak a kiterjesztett karú alak maradt meg. Ehhez az emberi alakhoz már nem fűződik a fájdalom vagy a bánat gondolata, mégis áldozatot fejez ki. A mostaninál sokkal inkább a legtisztább örömet, az önként adás örömét szimbolizálja. Ugyanis a térben álló Mennyei Embert mutatja, aki karjait áldásra kitérve ajándékait szétosztja az egész emberiségnek, minden irányba szabadon árasztja ki önmagát, belemerülve az anyag „sűrű tengerébe”, és vállalja, hogy abba bezáródjon, börtönbe kerüljön, hogy leszállása következtében mi létrejöhessünk.¹³⁵

Ez az áldozat folytonos, mert az univerzum minden végtelenül változatos formájába ez az élet burkolódik be, ez van minden dolog legmélyén, ez az egyiptomi szertartások „Csend Szíve”, a „Rejtett Isten”. Ez az áldozat világunk fejlődésének titka. A formába bezárt isteni élet állandóan nyomást gyakorol kifelé azért, hogy a forma kiterjedhessen. De ez a nyomás gyöngéd, nehogy a forma széttörjön, mielőtt elérte volna tágulásának legszélső határát. Végtelen türelemmel, tapintattal és figyelemmel tartja fenn az Isteni Lény ezt az állandó nyomást, nem engedve szabadjára egyetlen szétrobbanó erőt sem. A Logosznak ez az expanzív energiája dolgozik szüntelenül minden formában, ásványban, növényben, állatban, emberben egyaránt. Ez az az evolúciós erő, a formát belülről feszítő élet, a növekvő energia, amelyet a tudomány felismert, de nem tudja, honnan jön. A botanikus beszél a növényben lévő energiáról, amely állandóan felfelé törekszik, de nem tudja, hogyan és nem tudja, miért. Minthogy rátalált, helyesebben megtalálta az eredményeit, nevet is ad neki: ez a *vis a fronte*. Ahogyan a növényi életben, úgy más formákban is megvan ez az erő, ami lehetővé teszi, hogy a formákban lévő élet minél teljesebben kifejeződjön. Amikor pedig valamilyen forma elérte legvégső határát, és tovább már nem növekedhet, így a benne lévő lélek – ez a Logosz által kiköltött csíra – a formán keresztül több tapasztalatot nem szerezhet, akkor a Logosz visszavonja belőle energiáját, és ezzel a forma felbomlik. Ezt nevezzük halálnak és pusztulásnak. De a lélek a Logosszal marad, aki új formát készít számára. Így a forma halála a lélek számára egy teljesebb életbe való megszületést jelent. Ha nem a test, hanem a szellem szemével látnánk, nem siránkoznánk a forma pusztulásán, amely csak annyi, hogy egy holttest visszaadja az anyagokat, amelyekből

¹³³ A. Besant: „The Atonement” [A megváltás], *Nineteenth Century*, 1895. június.

¹³⁴ C. W. Leadbeater: *The Christian Creed*, [A keresztény hitvallás] 54-56. oldalak.

¹³⁵ Ugyanott, 56, 57. oldalak.

felépült, hanem örvendeznének azon, hogy az élet ezután tökéletesebb formát ölt magára, és változatlan folyamatban tovább fejleszti még szunnyadó képességeit.

A Logosz e folyamatos áldozatán keresztül létezik minden élet. Ez az az élet, amelynek segítségével a világegyetem állandóan keletkezik. Ez az élet Egy, de számtalan formában ölt testet, örökké egybefogja azokat, és gyöngéden legyőzi ellenállásukat. Így ez az „Egyben létezés”, az egyesítő erő, amelynek segítségével az elkülönült életek fokozatosan egybetartozásuk tudatára ébrednek. Ez az erő azért dolgozik, hogy kibontakozzon minden öntudatban, amely végül felismeri, hogy minden más étellel azonos, és hogy gyökere az isteni Egy.

Ez az elsődleges és örökké zajló áldozat, és látni fogjuk, hogy a Szeretet által irányított élet kiáradása. Az Én önkéntes és örömteli kiáradása ez, hogy ezáltal más Én-ek jöhessenek létre. Ez az „Úr öröme” (Máté, XXV. 21, 23, 31-45.), ahová a hű szolga is betér. Kifejezően követi ezt a gondolatot az a megállapítás, hogy az Úr volt éhes, szomjas, meztelen, beteg, idegen vagy fogoly, Őt segítették vagy hanyagolták el az ember gyermekeiben. A szabad szellemnek boldogság, ha magát adhatja, és annál élénkebben érzi az életet, minél inkább szétárasztja magát. És minél többet ad, annál inkább növekszik, mert az élet növekedésének törvénye az, hogy a növekedést önmaga kiárasztása, nem pedig a kívülről történő befogadás eredményezi, az adás és nem a kapás. Az áldozat elsődleges értelmében tehát boldogságot jelent: a Logosz a világ megteremtése miatt kiárasztja önmagát, és „Lelkének fáradozom, jól lakni” (Ézsaiás, 53. 11.).

Az áldozat szó azonban szenvedés értelemben terjed el, és minden vallási szertartásnál az áldozathoz valamilyen szenvedés, vagy legalább az áldozó valamilyen jelentéktelen vesztesége kapcsolódik. Célszerű megérteni, hogyan következett be ez a változás, vagyis amikor az „áldozat” szót használjuk, miért van ösztönösen is „fájdalom” mellékértelme.

A magyarázat nyilvánvaló, amint a formában megnyilvánuló élettől az annak keretet adó forma felé fordulunk, és az áldozat kérdését a formák oldaláról vizsgáljuk. Amíg az élet létét az adás jelenti, addig a forma létezését, fennmaradását az elvevés, a kapás jelenti, mert a forma elkopik a használatban, működés közben ereje csökken. Ha a forma fenn akar maradni, új anyagot kell magához vennie önmagán kívülről, hogy veszteségeit pótolja, különben elpusztul, és elenyészik. A formának meg kell ragadnia és tartania, magába kell építenie azt, amit megszerzett, különben nem tud fennmaradni. A forma növekedésének törvénye az, hogy elvegye, és magába építse mindazt, amit számára az egész világ nyújt. Amíg a tudat a formával azonosítja magát, és a formát tekinti önmagának, az áldozat a fájdalom aspektusában jelenik meg. Adni, lemondani, elveszíteni a megszerzett javakat – ezek veszélyeztetik a forma fennmaradását, és így az áldozat törvénye az öröm törvénye helyett a fájdalom törvényévé válik.

Az emberiségnek a formák folyamatos felbomlásából és az ezzel együtt járó fájdalomból meg kellett tanulnia, hogy nem a változó és pusztuló formákkal kell azonosítania magát, hanem a fennmaradó és növekvő étellel. Ezt a leckét nemcsak a külső természet tanította, hanem erre oktatták céltudatosan a nagy Tanítók, akik a különböző vallásokat adták neki.

A világ különböző vallásaiban nyomon követhetjük az áldozat törvényébe történő bevezetés négy nagy szintjét. Először az embereknek azt tanították meg, hogy feláldozzák anyagi javaik egy részét az általános jólét emelése érdekében. Az áldozatok az emberek javára való jótékonykodásból és az isteneknek szóló felajánlásokból történtek, ahogyan a hindu, a zoroasztriánus, a zsidó és egyéb ősi vallások szentírásokban olvashatjuk. Az ember feladott valamit, ami számára értékes volt, hogy ezáltal biztosítsa magának, családjának, közösségének, nemzetének a jövőjét. Áldozatot hozott a jelenben, hogy a jövőben learassa eredményeit. Másodszor egy valamivel nehezebb lecke következett. A fizikai jólét és a világi javak helyett az égi üdvösség elnyeréséért kellett áldozatot hozni. A halál utáni üdvösséget, a mennyországot kellett a földi életben hozott áldozatokkal kiérdemelni.

Nagyon jelentős haladás történt, amikor az ember megtanult lemondani olyan dolgokról, amelyekre a teste vágyakozott, egy távoli, láthatatlan és megfoghatatlan jó kedvéért. Megtanulta feláldozni a láthatót a láthatatlanért, és ezzel sokat emelkedett a létezés létráján, mert a látható és kézzel fogható olyan nagy vonzerőt gyakorol, hogy ha egy ember erről képes volt lemondani egy láthatatlan világ kedvéért, amelyben hisz, akkor sok erőre tett szert, és nagyot lépett a láthatatlan világ fel-

ismerése felé. A történelem folyamán a mártírok újra és újra vértanúságot szenvedtek, szembenéztek a megaláztatással, megismerték az elhagyatottságot, elszenvedték mindazt a fájdalmat, nyomorúságot és szégyent, amit emberi fajuk rájuk mért, szemüket a síron túli világra vetve. Tény, hogy mindebben még ott van az égi dicsőség vágya, de nem kis dolog egyedül helytállni a földön, csak a szellemi közösségre számítva, hűségesen kitartani a belső élet mellett akkor, amikor a külső élet csak kínszenvedés.

A harmadik lecke akkor jött el, amikor az ember, aki magát egy nagyobb élet részének látja, hajlandó magát feláldozni az egész javáért. Így eléggé megerősödik, hogy felismerje, az áldozat helyes, az élet teljességében a résznek, a töredéknek, az egyednek alá kell rendelnie magát az egésznek. Ekkor megtanul helyesen cselekedni anélkül, hogy személyére hatással lennének a következmények. Megtanulja teljesíteni kötelességét anélkül, hogy saját sikerét kívánná. Megtanul kitartani, mert a kitartás helyes, nem pedig azért, mert jutalommal jár. Megtanul adni, de nem azért, hogy az Úr visszafizesse, hanem mert az emberiségnek szüksége van rá. Az így felkészült hősi lélek készen áll a negyedik leckére, hogy mindent felajánljon, amivel különálló töredékként rendelkezik. A Szellem ugyanis egyáltalán nem elkülönült dolog, hanem az Isteni Élet része, így az ember nem ismer különbözőséget, nem érez elkülönültséget, hanem az Egyetemes Élet részeként árasztja ki önmagát, és az élet ilyen kifejezésében osztozik Ura örömeiben.

Ezen a három korábbi szinten az áldozat fájdalom aspektusa jelenik meg. Az első csak kismértékű szenvedést jelent, a másodikon lehetséges, hogy a fizikai életet és mindent, amit a földi lét nyújt, fel kell áldozni. A harmadik szint a nagy próba ideje, az emberi lélek fejlettségének és nagyságának kipróbálása. Ezen a szinten ugyanis a kötelesség megkívánhatja az embertől mindazt, ami látszólag az életet jelenti. Az ember *érzelmeiben* még mindig a formával azonosítja magát, bár elméletileg már *tudja*, hogy annál több. Amikor azt találja, hogy mindazt, amit életnek érez, fel kell áldoznia, megkérdezi: „Ha ezt is odaadom, mi marad?” Olyan, mintha ezzel a feladással megszűnne maga a tudat is, hiszen le kell mondania mindenről, amihez eddig kötődött, és nem lát semmit, amibe belekapaszkodhat a másik oldalon. De egy ellenállhatatlan meggyőződés, egy parancsoló hang rákényszeríti, hogy lemondjon az életéről is. Ha visszariad, folytatnia kell a világi életet az érzelmek, gondolatok világában, és bár megvan minden öröme, amiről nem mert lemondani, állandó kielégületlenség tölti el, bánkodik, és másra vágyakozik, és nem talál örömet a világ dolgaiban. Felismeri Krisztus mondásának igazságát: „Mert aki meg akarja tartani az ő életét, elveszti azt” (Máté, XVI. 25.), és hogy végül is elveszíti azt az életet, amit szeretett, és amihez ragaszkodott. Míg ha a parancsoló hangnak engedelmeskedve mindent kockára tesz, ha eldobja magától az életet, akkor elveszítve azt, az örök életben találja magát (János, XII. 25.). Felismeri, hogy az élet, amiről lemondott, csak halál volt az életben, minden, amit feladott, egyszerűen illúzió, és helyette megtalálta a valóságot. Ebben a választásban a lélek érctartalma igazolódik, és csak a tiszta arany kerül ki a tüzes kohóból, ahol az élet látszólag elpusztul, valójában pedig onnan indult ki. Majd az a boldog felismerés következik, hogy az így megnyert élet nemcsak az elkülönült én élete, hanem mindenkié, hogy az elkülönült én feladása az emberben levő Én felismerését jelentette, és hogy a korlátok ledöntése, amelyekről eddig úgy tűnt, ezek teszik lehetővé az életet, valami kimondhatatlan életérzést és teljességet jelent, az „enyészhetetlen élet ereje szerint” (Zsidókhoz, VII. 16.) kiáradását a formák megszámlálhatatlan sokaságába.

Körvonalaiiban így néz ki az áldozat törvénye, ami a Logosz elsődleges áldozatán alapul. Minden más áldozat csupán ennek az elsődleges áldozatnak a visszatükröződése.

Az előző fejezetekben láttuk, hogyan adta át boldogan a testét az ember Jézus, a zsidó tanítvány, hogy egy magasabb élet leereszkedhessen, és megtestesülhessen a formában, amit így önként feláldozott. Láttuk, hogy ezzel a cselekedetével teljes formátumú Krisztussá vált, hogy a kereszténység őrzője legyen, és életét beletöltse abba a nagy vallásba, amelyet az a Nagy Lény alapított, akivel áldozata révén azonosult. Azt is láttuk, hogyan megy át a krisztusi lélek a nagy beavatásokon. Megszületik kis gyermekként, azután belép az emberi szenvedések folyójába, aminek vizével meg kell keresztelkednie az aktív szolgálatra. Majd átváltozik a Hegyen, megvívja végső küzdelmét, és dia-

dalmaskodik a halálon. Most azonban nézzük meg, hol van ebben a megváltás? Miért mondhatjuk, hogy a krisztusi életben az áldozat törvényének tökéletes kifejeződését találjuk meg?

Annak kezdete, amit a felnőtt kort elért Krisztus szolgálatának nevezhetünk, az a mélységes és állandó részvét volt a világ fájdalmai iránt, amit a folyóba való belépés jelképez. Ettől kezdve életét egyetlen mondattal kell összefoglalni: „És bejárván az egész Galileát, jót cselekedett”, mert akik feláldozzák elkülönült életüket, hogy az isteni Élet vezetői legyenek, azokat semmi nem érdekelteti a földön, csak az, hogy másokon segítsenek. Megtanulja azonosítani magát a körülötte levők tudatával, megtanul úgy érezni, gondolkodni, örvendezni és szenvedni, ahogyan ők, és így lehozza mindennapi, éber tudatába a másokkal való egységnek azt az érzését, amit a létezés magasabb birodalmaiban megtapasztal. Olyan együttérzést kell kifejlesztenie, amely tökéletes összhangban rezeg az emberi élet sokhangú dallamával, és így önmagában összekapcsolja az emberi és isteni életeket, és közvetítővé váljon ég és föld között.

Ekkor lényéből erő és hatalom árad, mert a Szellem rászállt, és kezd kitűnni embertársai közül olyan emberként, aki egyike azoknak, akik képesek segítséget nyújtani fiatalabb testvéreinek az élet útját járni. Ahogyan az emberek köréje gyűlnek, érzik a belőle kiáradó erőt, az isteni életet a Legmagasabb elismert Fiában. Az éhező lelkek köré gyülekeznek, ő pedig az élet kenyerével táplálja őket. A bűnös betegek hozzá jönnek, ő pedig élő szóval gyógyítja őket, amely megszünteti a betegséget, és egészségesé teszi a lelket. A tudatlanságuktól megvakultak közelébe húzódnak, ő pedig a bölcsesség fényével megnyitja szemeiket. Szolgálatának fő jellegzetessége az, hogy a legalacsonyabbak, a legszegényebbek, a legkétségbeesettebbek és legelnyomottabbak sereglenek köréje, mert nincs választófal közte és közöttük, sem visszautasítás, csak szerető fogadtatás. Olyan szeretet árad belőle, amely mindent megért és senkit el nem taszít. Bármilyen alacsony legyen egy lélek, hozzá közeledve soha nem érzi úgy, hogy a Krisztus-lélek fölötte állna, sokkal inkább mellette, hogy ugyanolyan emberi testben járja mellette az utat, amilyenben ő maga is, csak éppen valamilyen különös, felemelő erővel eltelt, ami őt is felemeli, új lendülettel és ösztönző erővel tölti el.

Így él és dolgozik az emberiség valódi Megváltója, amíg el nem érkezik az idő, amikor egy újabb leckét kell megtanulnia, amelyben egy időre elveszíti tudatából azt az isteni életet, amelynek saját élete is egyre inkább kifejezőjévé vált. Ez az a lecke, amikor megtanulja, hogy az isteni élet valódi központja belül van, és nem kívül. Az Én központja minden ember szívében ott van – ez a „mindenütt lévő központ”, mert Krisztus mindenben ott van, és Isten pedig Krisztusban –, és nem segíthet rajta legszörnyűbb szükségében semmilyen megtestesült élet, semmi, „ami az Örökkévalón kívül van”.¹³⁶ Meg kell tanulnia, hogy az Atya és a Fiú valódi egységét nem kívül, hanem belül kell megtalálni, és ez a lecke csak a legteljesebb elszigeteltségben juthat el hozzá, amikor úgy érzi, hogy a rajta kívül lévő Isten teljesen elhagyta. Amikor a megpróbáltatás közeledik, kérve kéri a hozzá legközelebb állókat, hogy virrasszanak vele a sötétség óráiban. Amikor pedig nem tart ki mellette egyetlen emberi szív sem, amikor minden emberi szeretet elhagyja, nem marad számára más, mint az isteni Szellem élete. Felkiált Atyjához, akivel tudatos egységet érez: ha lehet, múljon el tőle a keserű pohár. Egyedül állva, csak az isteni Segítőre támaszkodva, méltó arra, hogy szembenézzen az utolsó próbatétellel, amelyben a kívül lévő Isten eltűnik, és csak a belül lévő Isten marad meg. „Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?” – hangzik fel a szeretetben csalódott, félelmében megdöbbszent ember keserű kiáltása. Teljes egyedüllét ereszkedik rá, árvának és elhagyottnak érzi magát. Mégis soha nincs az Atya közelebb a Fiúhoz, mint ebben a pillanatban, amikor a Krisztus-lélek elhagyatottnak érzi magát, mert amikor így eléri a fájdalom legmélyebb pontját, diadalának napja hajnalodni kezd. Mert ekkor tanulja meg, hogy saját magának kell azzá az Istenné válnia, akihez fohászkodik. A különváltság végső gyötrelmét érezve megtalálja az örökkévaló egységet, megérzi a benne levő élet forrását, és ráeszmél saját örökkévalóságára.

Senki nem válhat igazán az emberek Megváltójává, senki nem érezhet át teljesen minden emberi szenvedést, hacsak szembe nem néz, és le nem győzi a fájdalmat, a félelmet és a halált minden külső segítség nélkül, csak az önmagában lévő Isten segítségére támaszkodva. Könnyű a szenvedés, amikor a magasabb és alacsonyabb tudatállapotok nem szakadnak szét. Sőt, nincs is ott szenvedés,

¹³⁶ *Világosság az Ösvényen*, 8. Magyar Teozófiai Társulat, 1993. vagy letölthető a www.teozofia.hu honlapról.

amíg a tudat töretlen marad, mert a magasabb fénye lehetetlenné teszi az alacsonyabb világok sötét-ségét. A szenvedés nem jelent szenvedést, amikor azt Isten mosolya aranyozza be. Van egy szenvedés, amivel az emberiségnek szembe kell néznie, amivel minden megváltónak szembe kell néznie, amikor sötétség telepedik az emberi tudatra, és soha egyetlen fénysugár sem jut azon át. A megváltónak ismernie kell az emberi lélek végső kétségbeesésének gyötrelmét, amikor mindenfelől sötétség veszi körül, és amikor hiába tapogatózik tudatával, mert sehol sem talál segítő kézre. Ebbe a sötétségbe száll le minden Ember Fia, mielőtt diadalmasan feltámadhatna. Ezt a legkeserűbb tapasztalást ismeri meg minden Krisztus, mielőtt „mindenképpen üdvözítheti is azokat” (Zsidókhöz, VII. 25.), akik rajta keresztül keresik az Istent.

Az ilyen ember valóban istenivé válik, az emberiség megváltójává, és elkezd az a világmunkát, amihez mindez csak előkészület volt. Mindazoknak az erőknek bele kell áramolniuk, amelyek ártalmasak az emberekre, hogy benne átváltozzanak segítő erőkké. Így válik a világ egyik békeközpontjává, amelyek az emberiséget egyébként megsemmisítő támadó erőket átalakítják. A világ Krisztusai tehát ezek a békeközpontok, ahová minden harcra való erő leárad, hogy azokban átalakuljanak, majd harmóniát teremtő erőkként kisugározzanak.

A még nem tökéletes Krisztus szenvedéseinek egy része a világban meglévő egyenetlenséget okozó erők harmonizálásából ered. Bár az Atya fia, mégis a szenvedésből tanul, és így éri el a tökéletességet (Zsidókhöz, V. 8, 9.). Az ember világa sokkal inkább tele lenne háborúsággal és megosztó küzdelmekkel, ha nem élnének közöttük Krisztus-tanítványok, akik az egyenetlenség erőinek nagy részét békévé harmonizálják.

Amikor azt mondják, hogy a Krisztus „az emberekért” szenvedett, hogy a Krisztus felváltja az emberek gyengeségét saját erejével, bűneiket saját tisztaságával, tudatlanságukat saját bölcsességével, akkor ez megfelel az igazságnak. Krisztus ugyanis annyira egyé válik az emberiséggel, hogy az emberek osztoznak vele, és Ő is osztozik az emberekkel. Krisztus nem helyettesítheti az emberek hiányosságait, de befogadja az emberek életét a saját életébe, és kiárasztja életét az emberek életébe. Mivel Ő már felemelkedett az egység világába, képes megosztani az emberekkel mindazt, amit megszerzett, és átadni nekik mindent, amit elnyert. Az elkülönültség síkjából kiemelkedve felülről nézi a különváltságba merült lelkeket, így el tudja érni valamennyit, miközben azok nem érik el egymást. A víz a magasból sokféle vezetéken keresztül lefolyhat, amelyek nyitottak a víztartály számára, de egymással nincsenek összekötve, és így tudja életét minden lélekhez elküldeni. Csak egy feltétel szükséges ahhoz, hogy Krisztus megoszthassa erejét egy fiatalabb testvérével: az, hogy az elkülönült életbe merült emberi tudat megnyíljon az isteni felé, befogadja a felkínált életet, és átvegye a szabadon kiáradó ajándékot. Mert Isten annyira tiszteli az emberben a szellemet, vagyis Önmagát, hogy az erő és az élet áramát csak akkor árasztja le az emberi lélekbe, ha az be akarja fogadni azt. Ugyanúgy szükséges a lenti megnyitása és a fenti kiáradása, az alsóbb természet befogadóképesége és a magasabb adni akarása. Ez a kapcsolat Krisztus és az ember között. Ez az, amit az egyházak az „isteni kegyelem” leáradásának hívnak, ez az a „hit”, amely a kegyelem befogadásához szükséges. Ahogy Giordano Bruno mondta egyszer: az emberi léleknek ablakai vannak, és ezeket az ablakokat az ember be is csukhatja. A Nap odakint süt, a fény nem változik. Nyissuk ki az ablakokat, és a napfény beárad. Isten fénye kopogtat minden emberi lélek ablakán, és amikor az ablakok megnyílnak, a lélek megvilágosodik. Istenben nincs változás, van viszont az emberben. Az ember akaratát azonban nem lehet kényszeríteni, különben a benne lévő isteni Élet megakad fejlődésében.

Így minden felemelkedő Krisztussal az egész emberiség egy fokkal előrébb jut, és az Ő bölcsességével az egész világ tudatlansága csökken. Minden ember megerősödik, amikor a krisztusi erő az egész emberiségre leárad, és bejut az elkülönült lelkekbe. Ebből a tanításból – szűk látókörűen, ezért helytelenül értelmezve – kifejlődött a helyettesítő megváltás gondolata, egyfajta Isten és ember közötti szerződés-ként, amely szerint Jézus foglalta el a bűnösök helyét. Nem értették meg, hogy az, aki olyan magasra emelkedett, ténylegesen egyesül minden testvérével. A belső természet azonosságát összekeverték egy személyes behelyettesítéssel, és így a spirituális igazság elveszett egy jogi csereüzlet durvaságában.

Ekkor az Istenfiú felismeri a helyét a világban és feladatát a természetben, hogy ő legyen a Szabadító, és megváltsa az embereket bűneiktől. Az emberiség főpapjaként a világ belső szívében, a Szentek Szentjében áll. Minden testvérével egy, de nem egyfajta behelyettesítés miatt, hanem egy közös élet egységében. Vannak bűnösök? Ő osztozik bűnükben, hogy saját tisztaságával megtisztíthassa őket. Vannak szenvedők? Bennük Ő a szenvedés embere, minden megtört szív az övét is megtöri, és minden átdöfött szívben az Ő szíve is át van döfve. Vannak örvendezők? Bennük Ő örvendezik, és áldását árasztja rájuk. Vannak szűkölködők? Bennük Ő is szükségét szenved, hogy eltölthesse őket teljes meglegedettségével. Neki mindene megvan, és ami az övé, az a másoké is. Ő tökéletes, ezért mások is tökéletesek benne. Ő erős, ki lehetne benne így gyenge? Azért emelkedett olyan magasra, hogy minden alatta levőre kiáradhasson, és azért él, hogy mindenki osztozhasson az életében. Ahogyan emelkedik, felemeli magával az egész világot, az ösvény könnyebb minden embernek, mert ő már kitaposta azt.

Minden emberfia így a megnyilvánult Isten Fiává, a világ Megváltójává válhat. Minden ilyen Fiúban az „Isten megjelent testben” (I. Timót, III. 16.), ők váltják meg az emberiséget, ők a mindent újjáalkotó élő erő. Csak egy dologra van szükség ahhoz, hogy ezt az erőt bármely egyéni lélek felhasználja tevékenységében, ehhez a léleknek ki kell nyitnia az ajtót, és be kell engednie Őt. Mert még Ő, a mindent átható sem kényszerítheti rá saját útját testvére akarata ellenére. Az ember szembefordíthatja akaratát az Isten vagy egy másik ember akaratával, és a fejlődés törvénye szerint önként kell csatlakoznia az isteni cselekvéshez, nem pedig kelleetlenül megadnia magát. Az akaratnak kell feltárnia a kaput, és akkor az élet elárasztja a lelket. Amíg a kapu zárva van, csak gyöngéd lehelete szűrődik be kimondhatatlan illatával, hogy az illat édessége győzhessen ott, ahol nem szabad a korlátokat erőszakkal lerombolni.

Részben ez a Krisztussá válás jelentése. Mert hogyan írhatná le halandó író a halhatatlant, vagy a halandó szavak hogyan beszélhetnének arról, amit szavakkal elmondani lehetetlen? Szóban ki nem mondhatjuk, homályos elmével fel nem foghatjuk a Fiú misztériumát, aki eggyé vált az Atyával, és keblén viszi Hozzá az emberek fiait.”¹³⁷

Azoknak, akik arra készülnek, hogy a jövőben ilyen élethez emelkedjenek fel, már most el kell kezdeniük az alacsonyabb életben a Kereszt árnyékának ösvényét járni. Nem kételkedhetnek abban, hogy megvan-e az erejük a felemelkedéshez, mert ezzel a bennük lévő Istenben kételkednének. „Bízz magadban” – ez az egyik lecke, amely az ember magasabb aspektusából érkezik, mert ez a hit valójában a bennünk lévő Istenre irányul. A Krisztus-élet árnyéka valóban rávetődhet az ember mindennapi életére azáltal, hogy minden cselekedetét áldozatként hajtja végre. Az ember ne magáért, hanem másokért cselekedjen, és az indítékok megváltozásával a mindennapi élet apró kötelességei, megszokott cselekvései és szűkös érdekei is megváltoznak. A külső életben egyetlen dolgot sem kell szükségszerűen megváltoztatni. Bármilyen életkörülmények között lehet áldozatot hozni, bárhol lehet Istent szolgálni. A spirituális fejlődésre nem az a jellemző, hogy az ember mit tesz, hanem az, hogyan teszi. Nem a körülmények, hanem a körülményekhez való hozzáállás biztosítja a lehetőséget a növekedésre. „És valóban, az élet nehézségei közepette a kereszt szimbóluma lehet a próbakő számunkra, hogy megkülönböztessük a jót a rossztól. 'A tanítvány életéhez csak azok a cselekedetek méltók, amelyeken keresztülragyog a kereszt fénye' – olvassuk egy okkult szállóigét tartalmazó könyvecskében. Ennek jelentését úgy értelmezhetjük, hogy mindent, amit a jelölt tesz, az önfeláldozó szeretet szenvedélyének kell átjárnia. Ugyanez a gondolat jelenik meg egy későbbi versben: 'Amikor az ember az ösvényre lép, szívét a keresztre helyezi, amikor a kereszt és a szív eggyé válik, akkor eléri a célját.' Így esetleg azzal mérhetjük meg haladásunkat, ha megfigyeljük, vajon az önzés vagy az önfeláldozás az uralkodó-e életünkben.”¹³⁸

Minden élet, amely elkezdí így alakítani önmagát, előkészíti a barlangot, amelyben a Gyermekek-Krisztus majd megszületik. Az élet állandó „egyben létezéssé” válik, amely egyre inkább lehozza az istenit az emberibe. Minden ilyen élet „a szeretett Fiú” életévé fog kiteljesedni, és benne lesz Krisztus dicsősége. Minden ember dolgozhat ebbe az irányba, minden cselekedetét és erejét áldozatként ajánlva fel, amíg az arany megtisztul a salaktól, és csak a tiszta nemesfém marad meg.

¹³⁷ A. Besant, *Theosophical Review*, [Teozófiai összefoglaló] 1898, dec.344, 346, oldalak.

¹³⁸ C. W. Leadbeater, *The Christian Creed*, [A keresztény hitvallás] 61, 62. oldalak.

VIII. fejezet

A feltámadás és a mennybemenetel

Krisztus feltámadása és mennybemenetele szintén a kisebb misztériumok része, mivel mindkettő a „Nap-mítosz” és az emberben lévő Krisztus életútjának szerves alkotóeleme.

Ami magát Krisztust illeti, feltámadásának és mennybemenetelének történelmi alapját az a tény jelenti, hogy fizikai halála után is folytatta az apostolok tanítását. Miután a közvetlen tanításokat beszüntette, a nagyobb misztériumokban a főpapként jelent meg, amíg a helyét Jézus el nem foglalta. A mitikus mondákban a hős halálának története megváltoztathatatlanul feltámadásával és megdicsősülésével fejeződött be. A misztériumokban pedig a jelölt testét mindig egy halálhoz hasonló transz-állapotba hozták, mialatt ő, a felszabadult lélek a láthatatlan világban utazott, majd három nap múlva visszatért, és ismét életre keltette a testet. Ha tanulmányozzuk az olyan egyének életét, akik a Krisztussá válás útját járták, látni fogjuk, hogy a feltámadás és a mennybemenetel drámái minden esetben megisméltődnek.

Mielőtt azonban megérthetnénk a történet egészét, körvonalaiiban meg kell ismernünk az ember felépítését, és meg kell értenünk az ember természetes és szellemi testeit. Mert „van érzéki test és van szellemi test is” (I. Kor. XV. 44.).

Még mindig van néhány olyan tudatlan, akik az embert egyszerű dualitásnak tartják, a „test” és a „lélek” kettősségének. Az ilyen emberek a „lélek” és a „szellem” szavakat rokon értelműként használják, és hol a „test és lélek”, hol a „test és szellem” kifejezéseket használják, ami azt jelenti náluk, hogy az ember két összetevőből áll, ezek egyike a halálakor elpusztul, míg a másik tovább él. A nagyon egyszerű és tudatlan emberek számára ez a durva felosztás elegendő, de nem teszi lehetővé, hogy a feltámadás és a mennybemenetel misztériumait megértsük.

Minden keresztény, aki legalább csak felületesen is tanulmányozta az ember felépítését, elismeri annak három elkülöníthető összetevőjét, a szellemet, a lelket és a testet. Ez a felosztás hibátlan, bár alaposabb tanulmányozás esetén további finomításokra van szükség. Szt. Pál is ezt használja, amikor azért imádkozik, hogy „a ti egész valótok, mind lelketek, mind testetek feddhetetlenül őriztesék meg” (1 Thess. V. 23.). A keresztény teológia tehát elfogadta ezt a hármas felosztást.

Maga a szellem is valójában hármasság, a legfelsőbb Szentháromság visszatükröződése, ezt majd a következő fejezetben fogjuk megvizsgálni. A valódi, a halhatatlan ember, aki a szellem, az emberben lévő Szentháromság. Ehhez az élethez és tudathoz tartozik a szellemi test, amelyben a Szentháromság mindegyik aspektusának megvan a saját teste. A lélek önmagában kettős, az elmét és az érzelmi természetet foglalja magába, az ezeknek megfelelő eszközökkel. Végül a test a szellem és a lélek fizikai anyagú eszköze. Az egyik keresztény felfogás szerint az ember tizenkétszeres lény, hat módosulata alkotja a szellemi embert, és hat a természetes embert. Egy másik felfogás szerint az embert tizennégy részre lehet osztani, ebből hét a tudat módosulatainak, a másik hét pedig a forma típusainak felel meg. Ez az utóbbi felosztás gyakorlatilag azonos a misztikusok által vallott felfogással, bár ők általában hétszerességről beszélnek, mert valójában hét osztály van, amelyek mindegyike kettős, megvan a maguk élet- és formai oldala.

Ezek az osztályok és alosztályok némileg bonyolultak és zavarosak a nehézkes észjárásúak számára. Ezért hangsúlyozta annyira Origenes és Kelemen – amint korábban már láttuk – az értelmesség fontosságát mindazoknál, akik gnosztikusok szeretnének lenni. Végül is, akik túl nehéznek találják ezeket a tanításokat, ne foglalkozzanak velük, de ne is irigyeljék a komolyabb tanulóktól, aki nemcsak megvilágosítónak találja ezt az osztályozást, hanem nélkülözhetetlennek is az élet és az ember misztériumainak világos megértéséhez.

A „test” szó a tudat egyik eszközét vagy hordozóját jelenti. Vagyis a test hordozza a tudatot, vagy pedig a tudat – hogy kapcsolatba kerüljön a külvilággal – úgy használja a testet, mint egy meseterember a szerszámait. De hasonlíthatjuk a testet egy edényhez is, amelyben úgy van benne a tudat, mint a víz a korsóban. A test egy forma, amelyet az élet használ, és nem ismerünk semmi más tuda-

tot, csak az ilyen formákhoz kapcsolódót. A forma azonban lehet a legritkább, legfinomabb anyagból, lehet annyira áttetsző, hogy csak a benne lévő életről veszünk tudomást. De a test mégis létezik, és anyagból épül fel. A test lehet olyan sűrű is, hogy elrejti a benne lévő életet, ilyenkor csak a formáról veszünk tudomást. De az élet ebben is ott van, és az anyag ellentétéből, a szellemből épül fel. A tanulóknak újra és újra meg kell vizsgálnia az alapvető tény, a minden megnyilvánult létezés kettősségét, a szellem és az anyag elválaszthatatlan együttes létezését egy porszemben éppen úgy, mint a Logoszban, a megnyilvánult Istenben. Ezt a gondolatot teljesen magáévá kell tennie, különben nem folytathatja a kisebb misztériumok tanulmányozását. Krisztus, mint Isten és ember ugyanezt a természetben mindenben megismétlődő kettősség tényét mutatja, csak kozmikus méretekben. A világegyetemben minden ezen alapvető kettősség alapján épül fel.

Az embernek van egy „érzékkelhető teste”, amely négy különböző, egymástól elválasztható részből áll, és mindegyik halandó. Ezek közül kettő fizikai anyagból áll, és egymástól sohasem válik el teljesen, csak a halál után. Részleges szétválasztásukat azonban okozhatja kábítószer vagy betegség. Ez a kettő együttesen alkotja azt, amit fizikai testnek nevezünk. Az ember ebben a fizikai testben végzi tudatos tevékenységeit, amíg ébren van. A szó szoros értelmében ez a tudat hordozója a fizikai világban.

A harmadik rész az úgynevezett vágytest, mert ebben a különleges eszközben található meg az ember vágy- és szenvedélytermészete. Az ember álmában elhagyja a fizikai testét, és tudatos tevékenységét ebben a testben folytatja. A vágytest abban a láthatatlan világban működik, amely a legközelebb áll a látható világunkhoz. A vágytest a tudat hordozója a fizikain túli világok legalacsonyabbikában, amely egyben az első világ, ahová az ember halála után átlép.

A negyedik rész az úgynevezett mentális test, mert az ember értelmi természete ebben működik, pontosabban annak a konkrét dolgokkal foglalkozó része. A mentális test a tudat hordozója a fizikain túli világok másodikában, amely egyúttal a második vagy alsóbb mennyei világ. Az ember akkor lép át ide halála után, amikor már az előző bekezdésben említett világból kiszabadult.

Ez az embert körülvevő forma négy része az, amely a kettős fizikai testből, a vágytestből és a mentális testből áll, és ezek alkotják az érzékkelhető testet, amiről Szt. Pál beszélt.

Az idők folyamán ez a tudományos elemzés kiveszett a közönséges keresztény tanításokból, amelyek ebben a témában ködösek és zavarosak. Nem azt mondjuk, hogy az egyházak sohasem ismerték ezt a felosztást, éppen ellenkezőleg, az ember felépítéséről szóló ismeret a kisebb misztériumok tanításainak részét képezte. A szellem, a lélek és a test hármasságának felosztása exoterikus tanítás, csak kiindulásul szolgáló egyszerű és durva felosztás volt. A „test” további felosztásait a későbbi tanításokban ismertették meg, előtanulmányként azokhoz a gyakorlatokhoz, amelyekben a tanítvány a tanító segítségével megtanulta szétválasztani tudatának különböző eszközeit, mindegyiket a megfelelő régióban használva.

Ezt az modellt rögtön meg fogjuk érteni. Ha egy ember a szilárd földön akar utazni, akkor eszközként kocsit vagy vonatot használ. Ha a folyékony tengeren akar utazni, akkor megváltoztatja az eszközt, és hajóra száll. Ha pedig a levegőben akar utazni, ismét megváltoztatja az eszközt, és repülőgépre száll. Az ember ugyanaz marad mindvégig, de három különböző eszközt használ, annak az anyagnak megfelelően, amelyben utazni akar. A hasonlat durva és pontatlan, de nem félrevezető. Amikor az ember a fizikai világban dolgozik, a fizikai test az eszköze, a tudata abban és azon keresztül működik. Amikor kilép a fizikain túli világba, álmában vagy halála után, akkor eszköze a vágytest lesz, aminek tudatos használatát ugyanúgy megtanulhatja, ahogyan a fizikai testét is tudatosan használja. Már tudattalanul használja a vágytestet élete minden napján, amikor érez és vágyakozik, és élete minden éjszakáján. Amikor a halála után belép a mennyei világba, a mentális test az eszköze, de ezt is minden nap használja, amikor gondolkodik. Nem lennének gondolatok az agyban, ha a mentális testben nem jelennének meg.

Az embernek ezenkívül van egy „szellemi teste” is. Ez három, szétválasztható részből áll. Ezek mindegyike az emberi szellemben lévő Szentháromság egy-egy személyéhez tartozik. Szt. Pál arról beszél, hogy „elragadtatott a harmadik égig”, és ott hallott „kimondhatatlan beszédeket, amelyeket nem szabad embernek kibeszélnie” (II. Kor. XII. 2, 4.). A láthatatlan, mennyei világoknak ezeket a

különböző régióit ismerték a beavatottak, és jól tudták, hogy az első mennyei világon túl csak azok léphetnek, akik a valódi szellemi testüket használják eszközként. E három rész fejlettségétől függően nyílik meg az a mennyország, amelyet be tudnak járni.

Ennek a hármasság felosztásnak a legalacsonyabb részét általában kauzális testnek hívjuk. Az elnevezés okát csak azok érthetik meg teljesen, akik tanulmányozták a reinkarnációról szóló tanításokat, amelyet a korai egyházban tanítottak, és megértik, hogy az emberi fejlődésnek sok egymás utáni földi életre van szüksége, mielőtt egy primitív ember csírázó lelke Krisztus tökéletes lelkévé válhat, majd olyan tökéletessé válva, mint a Mennyei Atya (Máté, V. 48.), felismerheti a Fiú egységét az Atyával (János, XVII. 22, 23.). Ez az a test, amely életről életre fennmarad, és amelyben a múlt minden emléke megőrződik. Belőle jönnek elő azok az okok, amelyek felépítik az alacsonyabb testeket. Ez az emberi tapasztalatok tárháza, a kincstár, amelyben mindent felhalmozunk, amit eddigi életeinkben begyűjtöttünk, ez a lelkiismeret székhelye és az Akarat kezelője.

A szellemi test három osztályának másodikáról beszél Szt. Pál, amikor a következő fontos kijelentést teszi: „Épületünk van Istentől, nem kézzel csinált, örökké való házunk a mennyben” (II. Kor. V. 1.). Ez az üdvösség-test, Krisztus megdicsőült teste, a „feltámadási test”. Ez nem „kézzel alkotott” test, vagyis nem a tudat teremtette, mint az alacsonyabb testeket, nem a tapasztalat formálta, nem is az ember hosszú vándorútján összegyűjtött anyagból épül fel. Ez a test a krisztusi élethez, a beavatás életéhez tartozik. Benne teljesedik ki az ember istenisége. Isten építi meg a szellem tevékenységével, és a beavatott élete vagy életei során növekszik, amíg eléri a tökéletességet a „feltámadáskor”.

A szellemi test harmadik osztálya az a legfinomabb anyagból álló vékony hártya, amely az egyéni szellemet, mint egy lényt körülveszi, ugyanakkor mindent teljesen át- és beenged, így az alapvető egység kifejezője. Azon a napon pedig, amikor „maga a Fiú is alávetettik annak, aki neki mindent alávetett, hogy az Isten legyen minden mindenben” (I. Kor. XV. 28.), ez a hártya túllép saját határain. Számunkra azonban egyelőre megmarad a szellemi test legmagasabb részének, amelyben felemelkedünk az Atyához, és egyesülünk Vele.

A kereszténység mindig elismerte a három világ vagy régió létezését, amelyen keresztül az ember végighalad. Az első a fizikai világ, a második egy átmeneti állapot, amelybe halála után lép, végül pedig a mennyei világ. A művelt keresztények világszerte hisznek ebben a három világban. Csak a tudatlanok képzelik azt, hogy az ember halálos ágyából az üdvösség végleges állapotába lép át. Az átmeneti világ természetével kapcsolatban azonban különböző vélemények léteznek. A római katolikusok Tisztítóűznek vagy Purgatóriumnak nevezik, és úgy hiszik, hogy minden lélek belép oda, kivéve a szentet, azt az embert, aki elérte a tökéletességet, és az olyan embert, aki „halálos bűnben” halt meg, aki egyenesen a pokolba kerül. Az emberiség nagy tömegei tehát ebbe a tisztító régióba kerülnek, ahol elkövetett bűneiknek megfelelően változó ideig maradnak, és csak megtisztulásuk után léphetnek át a mennyei világba. A különböző protestáns felekezeteknek részleteikben eltérő tanításaik vannak, és általában tagadják a halál utáni megtisztulás gondolatát. Viszont általában egyetértenek abban, hogy van egy átmeneti állapot, amelyről néha „Paradicsomként”, máskor „várakozási időszakként” beszélnek. A modern kereszténységben szinte általános az a hit, hogy a mennyei világ egyfajta végső állapot. Ennek természetéről azonban semmi határozott vagy általános elképzelést nem adnak, és arról sem beszélnek, hogy az ott lévők fejlődnek-e tovább, vagy változatlanul maradnak. A korai kereszténységben ezt a mennyországot – a valóságnak megfelelően – úgy tekintették, mint a lélek fejlődésének egy állomását. Akkor ugyanis az egyik vagy másik formában való újraszületés, a lélek fizikai élet előtti létezése általános tanítás volt. Ebből természetesen az következett, hogy a mennyei állapot csak időleges állomás volt, bár gyakran nagyon hosszán, egy egész „korszakra” is elhúzódhatott, ahogyan az Újszövetség görög szövege mondja. Ez a korszak akkor ér véget, amikor az ember visszatér folytatódó életének és fejlődésének következő szakaszára. Tehát nem „örökkévaló”, amint azt a hivatalos fordításokban helytelenül írják.¹³⁹

¹³⁹ A helytelen fordítás teljesen természetes, mivel a Bibliát a XVI-XVII. században fordították le, amikor a lélek fizikai élet előtti létezésének és fejlődésének elképzelése már régen kitörölt a kereszténységből, néhány szekta tanításainak kivételével, amelyeket a római katolikus egyház eretnekeknek tartott, és üldözött.

A feltámadás és a mennybemenetel megértéséhez végül meg kell még vizsgálnunk, hogy ezek a különböző testek hogyan fejlődnek a szellemi kibontakozás során.

A fizikai test állandó változás állapotában van, legapróbb részecskéi folyamatosan megújulnak, és így mindig újraépül, mivel a test abból az ételből épül fel, amit megeszünk, abból a folyadékból, amit megiszunk, abból a levegőből, amit belélegzünk és azokból a részecskékből, amiket fizikai környezetünkben – emberekből és dolgokból – magunkhoz veszünk. A testet állandóan tisztábbá tehetjük úgy, hogy gondosan megválogatjuk anyagát, így egyre tisztább tudathordozó eszközt hozhatunk létre, amely fogékony a finomabb rezgésekre és érzékeny a tisztább vágyakra, a nemesebb és emelkedettebb gondolatokra. Ezért mindazoknak, akik a misztériumok elérésére törekedtek, különböző étkezési, tisztálkodási, stb. szabályokat kellett betartaniuk, sőt azt is megkívánták tőlük, hogy gondosan megválogassák az embereket, akikkel kapcsolatot tartottak és a helyszíneket, ahová jártak.

A vágytest is hasonló módon állandóan változik, de az anyag, amelyet kivet magából és beépít magába, a vágyak világához tartozik, érzésekből, érzelmekből és szenvedélyekből keletkezik. Ha ezek durvák, akkor a vágytestbe beépülő anyagok szintén durvák lesznek, de amint tisztulni kezdenek, a vágytest is finomodik, és nagyon érzékennyé válik a magasabb hatások számára. Amennyire uralja az ember alacsonyabb természetét és válik önzetlenné vágyaiban, érzelmeiben és érzéseiben, amennyire mások iránti szeretete kevésbé önzővé és birtoklóvá válik, ezzel arányosan tisztítja meg tudatának ezt a magasabb eszközét is. Ennek eredménye az, hogy amikor álmában elhagyja fizikai testét, magasabbrendű, tisztább és tanulságosabb élményekben lesz része, és amikor halálakor végleg elhagyja testét, hamarosan tovább lép az átmeneti állapotból, mert vágyteste nagyon gyorsan feloszlik, így az nem késlelteti további útjában.

A mentális test is hasonlóan, csak ebben az esetben gondolatokból épül fel. A mennyei világban ez lesz a tudat hordozóeszköze, de már a fizikai világban felépítik a törekvések, a képzelőerő, az értelem, az ítélőképesség, a művészi adottságok, valamennyi mentális képesség használata. Amilyen az ember felépíti, olyat kell viselnie, és a mennyei világban töltött idő hosszúsága és gazdagsága attól függ, hogy az ember milyen fajtájú mentális testet épített földi élete alatt.

Amikor az ember a magasabb fejlődés útjára lép, a mentális test független tevékenységet végez a halál innenső oldalán, és fokozatosan tudatosná válik a mennyei életéről, még itt, az evilági lét forogatójában. Majd „az embernek Fiává [válik], aki a mennyben van” (János, III. 13.), aki a tudás tekintélyével tud beszélni a mennyei dolgokról. Amikor az ember elkezd élni a Fiú életét, és rálép a Szentség Ösvényére, akkor a Földön maradván is a mennyben él, mert tudatosan birtokolja és használja mennyei testét. Mivel pedig a mennyek országa nincs tőlünk távol, hanem körbe vesz bennünket, és csak azért vagyunk elzárva tőle, mert rezgéseit – amelyek életünk minden pillanatában hatnak ránk – nem tudjuk felfogni, ezért a mennyben élni annyit jelent, mint felfogni ezeket a rezgéseket. A mennyei test életre keltésével, megszervezésével és kifejlesztésével tudjuk tudatosítani ezeket a rezgéseket. Mivel ez a test a mennyei anyagokból épül fel, így válaszol a mennyei világ anyagának rezgéseire. Ezért „az ember Fia” mindig a mennyben él. De azt is tudjuk, hogy az „ember Fia” kifejezés a beavatottat jelenti, tehát nem a feltámadott és megdicsőült Krisztust, hanem a Fiút, amíg „tökéletességre jut” (Zsidókhoz, V. 9.).

A fejlődés azon lépcsőfokain, amelyek tartalmazzák a próbaösvényre való felkészülést és a próbaösvényt, a spirituális test első része – a kauzális test – gyorsan fejlődik, és ez lehetővé teszi, hogy az ember halála után a második mennyországba emelkedjen. A „második megszületés” után, amikor Krisztus megszületik az emberben, megkezdődik az üdvösség test felépítése a „mennyekben”. Ez a krisztusi test, amely az Ő földi szolgálatának idején fejlődik, és ahogyan fejlődik, az emberben úgy bontakozik ki egyre inkább az „Isten Fia” tudatállapot, és a kibontakozó szellemet úgy világosítja meg az Atyával történő eljövendő egyesülés.

A keresztény misztériumokban – akár csak az ősi egyiptomi, káldeai és egyéb misztériumokban – volt egy külső szimbólum-rendszer, amely kifejezte azokat a szinteket, amiken a jelölt keresztülment. Bevitték a beavatás termébe, lefektették a földön, kiterjesztett karokkal, néha egy fakeresztre, néha csak a kőpadlóra, a keresztre feszített ember testtartásában. Azután megérintették a szívével a

thyrsus-szal, a keresztre feszítés „lándzsájával”, ekkor elhagyva testét, átlépett a földön túli világokba, miközben a test mély transzba merült, átélve a kereszthalált. Majd a testet egy kőkoporsóba tették, és gondosan, őrizet mellett ott tartották. Eközben maga az ember végigjárta a „földi szívének” nevezett furcsa, sötét birodalmakat, majd felment a mennyei hegyre, ahol felöltötte magára a tökéletessé vált üdvösség testet, amely ekkorra a tudat teljesen megszervezett eszközévé vált. Ebben tért vissza a földi testbe, hogy újra életre keltse. A harmadik nap reggelén ugyanis a keresztet a rajta lévő testtel (vagy ha nem használtak keresztet, a transzban lévő merev testet) a szarkofágból kiemelték, és egy lejtős felületre helyezték, arccal keletnek fordítva. Abban a pillanatban, amikor a felkelő nap sugarai az arcra estek, a Krisztus, a tökéletes beavatott vagy mester újra visszatért a testbe, megdicsőítve azt a magán viselt üdvösség testtel. A beavatott ezen a módon a földi testet új tulajdonságokkal, új erőkkel, új képességekkel ruházta fel, átalakítva azt az Ő hasonlatosságára. Ez volt a Krisztus feltámadása, és ettől kezdve a földi test maga is megváltozott, új természetűvé vált.

Ez az oka annak, hogy a feltámadó Krisztus szimbólumának mindig is a Napot tekintették, és hogy a húsvéti himnuszokban mindenütt az igazság napjának felkelésére hivatkoznak. A győzedelmes Krisztusról azt mondja az Írás: „(én vagyok) az Élő, pedig halott valék, és imé élek örökkön örökké, Ámen, és nálam vannak a pokolnak és a halálnak kulcsai” (Jelenések, I. 18.). Az alacsonyabb világok valamennyi erője a Fiú uralma alá került, aki dicsőségesen diadalmaskodott felettük. A halálnak nincs hatalma többé felette, „életet és halált tart erős kezében”.¹⁴⁰ Ő a feltámadott, a diadalmas Krisztus.

Krisztus mennybemenetele a spirituális test harmadik részének misztériumához tartozik. A szellem magára ölti a dicsőség öltözetét, előkészülve a Fiú és az Atya – az ember és az Isten – egyesülésére, és belép abba a dicsőségbe, amely övé volt „a világ létele előtt” (János, XVII. 5.). Ekkor a háromszoros szellem eggyé válik, örökkévalónak ismeri meg magát, és megtalálja a Rejtett Istent. A mennybemenetel tanítása az egyénnel kapcsolatban ezt jelenti.

Az emberiség esetében a mennybemenetel akkor fog megtörténni, amikor az egész faj eléri a krisztusi állapotot, a Fiú állapotát, és ez a Fiú eggyé válik az Atyával, Isten lesz teljes egészében. Ez az a cél, amely a beavatott dicsőségében előre megmutatkozik, de megvalósulni csak akkor fog, amikor az emberi faj tökéletessé válik, és amikor a „nagy árva emberiség” többé nem lesz árva, hanem tudatosan önmagát az Isten Fiaként ismeri fel.

A megváltás, a feltámadás és a mennybemenetel tanítását ilyen megvilágításban tanulmányozva eljuthatunk azokhoz az igazságokhoz, amelyeket a tanokkal kapcsolatban a kisebb misztériumokban tártak fel. Elkezdjük megérteni az apostoli tanítás teljes igazságát, hogy Krisztus nem egyedülálló személyiség, hanem „zsengéje (első termés azok közül)... azoknak, kik elaludtak” (I. Kor. XV. 20.), és hogy minden ember egyszer Krisztussá fog válni. A korai keresztények nem külső Megváltót láttak Krisztusban, akinek kedvéért a haragvó Isten megkönyörült az embereken. Akkoriban az egyház azt a gyönyörű és felemelő tanítást hirdette, hogy Krisztus csak az emberiség első termése volt, a modell, amelyet minden embernek önmagában le kell másolnia, és akinek életében mindenkinek osztoznia kell. A beavatottakra mindig úgy tekintettek, mint ezekre az első termésekre, mint egy tökéletessé váló faj ígéretére. A korai keresztény számára Krisztus saját istenségének élő szimbóluma volt, annak a magnak a dicsőséges gyümölcse, amit saját szívében hordott. Az ezoterikus kereszténységben, a kisebb misztériumokban nem egy külső Krisztus általi megváltást tanították, hanem a belső Krisztusként történő megdicsőülést. A tanítványság szintjéről a Fiúság szintjére vezetett az út. A Fiúnak az emberek között kell életét leélnie, amíg az be nem fejeződik a feltámadással. A megdicsőült Krisztus ekkor a világ egyik megváltójává válik.

Mennyivel nagyszerűbb ez az evangélium, mint amit napjainkban tanítanak! Az ezoterikus kereszténység lenyűgöző eszméje mellett az egyházak exoterikus tanítása valóban szűkös és szegényes.

¹⁴⁰ H.P. Blavatsky, *A csend hangja*. Magyar Teozófiai Társulat, 1993, illetve letölthető a www.teozofia.hu honlapról.

IX. fejezet

A Szentháromság

Az Isteni Létezés minden eredményes tanulmányozásához abból kell kiindulnunk, hogy az Isten Egy. Minden bölcs így tanította Róla, minden vallás így állította, minden filozófia leszögezte, hogy Ő „a második nélküli Egy”.¹⁴¹ „Halljad Izraél – kiáltott Mózes – , az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egy!” (Mózes V. VI. 4.) „Mindezáltal nekünk egy Istenünk van” – jelenti ki Szt. Pál (I. Kor. VIII. 6.). „Nincs más Isten, csak Isten” állítja az iszlám megalapítója, és ez a mondás lesz valóságának szimbóluma. A határtalan Egyetlen Létezés, amelyet teljességében csak Önmaga ismerhet.¹⁴² Ő az Örök Sötétség, amelyből a Fény megszületik.

De mint Megnyilvánult Isten, az Egy Háromként jelenik meg, mint Isten – Egy, mint megnyilvánult Erő – Három. Ezt az igazságot is sokszor kinyilatkoztatták már, és ez az igazság annyira életbevágó az emberre és fejlődésére nézve, hogy a kisebb misztériumoknak mindig is egyik alapvető részét képezte.

A zsidók között – antropomorfikus hajlamaik következtében – ezt a tanítást eltitkolták, a rabbik azonban tanulmányozták és imádták a Szentháromságot: az Idők Ősét, a belőle eredő Bölcsességet és az ebből eredő Megértést. Keter, Hokmá, Biná együttesen alkotják a Legfelsőbb Háromságot, az időn kívüli Egy időbe történő kisugárzását. Salamon Bölcsesség könyve erre a tanításra hivatkozik, és a Bölcsességet egy Lényé teszi. „Maurice szerint 'Az első Sephira – Keter a Korona, Kadmon, a tiszta Fény és En Soph a Végtelen'¹⁴³ a világmindenség mindenható Atyja... A második Sephira Hokmá, akiről a szentírások és a rabbik feljegyzései alapján kellőképpen bebizonyítottuk, ő a teremő Bölcsesség. A harmadik Sephira Biná, vagy mennyei Értelem, akitől az egyiptomiak Cneph nevű istenüket származtatják, Platón pedig a Nous Demiurgos névvel jelöli. Ő a Szentlélek, aki... áthatja, élteti és irányítja a határtalan világmindenséget.”¹⁴⁴

Hogy ez a doktrína milyen hatással volt a keresztény tanításokra, kitűnik Milman esperes: *History of Christianity* [A kereszténység története] című művéből. Ott ezt olvassuk:

Ezt a Lényt (az Igét vagy a Bölcsességet) hol jobban, hol kevésbé határozottan személyesítették meg, az adott kor vagy emberiség populárisabb vagy filozofikusabb, anyagiasabb vagy elvontabb elképzelésinek megfelelően. Ez a tanítás a Gangesztől, sőt a Sárga-tengertől az Ilissusig terjedt. Ez volt az indiai vallás és az indiai filozófia alapelve, ez volt a zoroasztrianizmus alapja, ez volt a tiszta platonizmus, ez volt az alexandriai iskolák platóni judaizmusa. Philo írásából sok remek részletet idézhetnénk arról, hogy az emberi érzékekkel lehetetlen megismerni az elsődleges, önmagától létező Lényt. Még Palesztinában is, Keresztelő Szt. János és maga az Úr sem mondott újat, hanem csak a felvilágosultabbak általános felfogását tanították, amikor azt mondták, 'egy ember sem láthatta Istent sohasem'. Ezzel az alapelvvel összhangban a zsidók a régi írások magyarázatánál azokat közvetlenül az egyetlen nagy Istenségtől jövő közlések helyett egy vagy több köztes lényen, mint közvetítő csatornán keresztül érkezőknek tekintették. Egy Szt. István által említett elfogadott hagyomány szerint a törvényt 'az angyalok meghagyásával' hirdették meg. Egy másik hagyomány arról szól, hogy ezt a tisztséget egyetlen angyalra bízta, akit néha a Törvény Angyalának neveztek (Gal. III. 19.), mások szerint ez a közvetítő a Metatron volt. De az Isten legertermészetesebb képviselője az emberi értelem és érzékek számára Memra, az Isteni Ige volt. Figyelemre méltó, hogy ugyanezt az elnevezést találjuk az indiai, a perzsa, a platóni és az alexandriai iskolákban. A targumisták, a legkorábbi zsidó szentírás-magyarázók ezt a kifejezést már a Messiásra alkalmazták. Nem szükséges itt kitérni arra, hogyan szentesítették ezt a kifejezést, amikor a keresztény hitigazságok közé bevették.”¹⁴⁵

¹⁴¹ *Chhândogyopanishat*, VI. 2. 1.

¹⁴² Azok a nyelvek, amelyek megkülönböztetik a hímnemet, nőnemet és semleges nemet, a hímnemű Ő helyett a semleges nemű Ő-t használják az Egy Isten leírására (a ford.)

¹⁴³ Ez tévedés: En, vagy Ain Soph nem a Szentháromság része, hanem az Egy Létezés, amely a Hármasságban nyilvánul meg. Kadmon, vagy Adam Kadmon sem a Sefhirák egyike, hanem az összességük.

¹⁴⁴ Idézet Williamson: *The Great Law* című művéből, 201, 202. oldalak.

¹⁴⁵ H. H. Milman: *The History of Christianity*, 1867, 70-72. oldalak.

Ahogy a tudós esperes fent idézett szavaiból kitűnik, az Ige, a Logosz gondolata egyetemes volt, és a Szentháromság egyik személyét képezte. A hinduk között a bölcsek úgy beszéltek a megnyilvánult Brahmanról, mint sat-chit-ananda-ról, vagyis a Létezésről, az Értelemről és az Üdvösségről. A népszerű hindu elképzelés szerint is a megnyilvánult Isten egy Hármasság: Shiva, a kezdet és a vég, Vishnu, a fenntartó és Brahmâ a világegyetem teremtője. A zoroasztrianus vallás ehhez hasonló Hármasságról tanít: Ahuramazdao, a Nagy Egy, az Első, azután az „ikrek”, a kettős Második Személy (a Szentháromság Második Személye ugyanis mindig kettős, ezt a kettősséget napjainkban az egymással szembenálló Isten és Ördög tanában torzították el), végül az Egyetemes Bölcsesség, Armaiti. Az északi buddhizmusban megtaláljuk Amitabhât, a határtalan Fényt, Avalokiteshvarát, az újrászületések forrását és Mandjusrit, az Egyetemes Elmét. A déli buddhizmusban az Isten eszméje elhalványodott, de maga a háromság figyelemreméltó szívóssággal jelenik meg abban, amiben a déli buddhista menedéket talál: a Buddhában, a Dharmában (a tanban) és a Sangha-ban (a rendben). Néha magát Buddhát is hármasságként tisztelik: a Buddha Gaya-ban az egyik kőbe vésett feliraton az Örök Egy inkarnációjaként üdvözlük Őt, ezekkel a szavakkal: „Om! Te vagy Brahma, Vishnu és Mahesha (Shiva)... A Könyörület Istenének, Buddhának formájában imádlak Téged, akit ezernyi néven és formában tisztelnek.”¹⁴⁶

A Hármasság eszméjét rég letűnt vallásokban is megtaláljuk. Minden egyiptomi vallási hitben ez volt az uralkodó. „A British Museum-ban megtalálható egy Senechus uralkodásának korából (i. e. VIII. sz.) származó hieroglifa, amely azt mutatja, hogy az Egységben lévő Hármasság tanítása már vallásuk alkotóeleme volt.”¹⁴⁷ Ugyanez igaz már sokkal korábbi időkre is, amikor Ra, Osiris és Horus alkotott egy széles körben imádott Hármasságot. Abydos-ban Osirist, Isist és Horust imádták, különböző városokban más neveket használtak, a háromszöveget pedig gyakran a Hármasság Isten szimbólumának tekintették. Bárhogyan is nevezték, a Háromság mögött húzódó alapvető elgondolás megmutatkozik egy Marutho által idézett szövegben, ahol egy jó Nagy Sándort büszkeségéért megszidva így szól: „Először az Isten, azután az Ige, és Velük együtt a Szellem.”¹⁴⁸

Káldeában Anu, Ea és Bel volt a legfelsőbb Hármasság. Anu volt mindennek az eredete, Ea a bölcsesség, és Bel a teremtő Szellem. Kínáról Williamson megjegyzi: „Az ősi Kínában a császárok minden harmadik évben áldozatot mutattak be annak, 'Aki egy és három'. Egy kínai mondás így szól: 'Fo egy személy, de három formája van'... A taoizmus néven ismert magasztos filozófiai rendszerben szintén szerepel egy hármasság: 'Az Örök Értelem megteremtette az Egyet, az Egy megteremtette a Kettőt, a Kettő a Hármat, és a Három minden egyebet'. Ez a mondás Le Compte szerint 'arra vall, hogy volt valami tudomásuk a Szentháromságról'”.¹⁴⁹

A Szentháromsággal kapcsolatos keresztény tanítás teljesen megegyezik más vallásokéval, ami a Három Isteni Személy feladatait illeti. A „személy” szó latinul *persona*, ami maszkot jelent, vagyis ami eltakar valamit. Az Egyetlen Létezést takarja ez a maszk, az Ő megnyilatkozása ez egy formán keresztül. Az Atya minden Kezdeté és Vége, a Fiú kettős természetű, Ő az Ige és a Bölcsesség, a Szentlélek a teremtő Értelem, amely az ősanyag káoszát áthatja, és különböző anyagokká szervezi, amelyekből fel lehet építeni a formákat.

Ilyen sok különböző név alatt a feladatok azonossága az, ami azt mutatja, itt nem egyszerű külső hasonlóságról van szó, hanem egy belső igazság kifejeződéséről. Van valami, aminek ez a hármasság a megnyilvánulása, valami, amit a természetben és a fejlődésben nyomon lehet követni, és ami – ha felismerjük – érthetővé teszi az ember növekedését, fejlődő életének szintjeit. A szimbolizmus egyetemes nyelvéből az is kitűnik, hogy ezeket a Személyeket bizonyos jelképekkel különböztetik meg, és ezek segítségével felismerhetők a formák és nevek sokfélesége mögött is.

Van azonban még egy dolog, amit nem szabad elfelejtenünk, mielőtt lezárnánk a Szentháromság exoterikus magyarázatát. Ez pedig az, hogy mindezekhez a Háromságokhoz egy negyedik alapvető megnyilvánulás is kapcsolódik: az Isteni Erő, amelynek mindig női formája van. A hinduizmusban

¹⁴⁶ *Asiatic Researches*, I. 285.

¹⁴⁷ S. Sharpe: *Egyptian Mythology and Egyptian Christology*, 14. oldal.

¹⁴⁸ Lásd Williamson: *The Great Law*, 196. oldal.

¹⁴⁹ Ugyanott, 208, 209. oldalak.

a Háromság minden Személye rendelkezik egy ilyen megnyilvánult Erővel, és így az Egy és ez a hat aspektus alkotja együttesen a szent Hetet. Sok olyan háromság van, amelyeknél egyetlen női forma jelenik meg, és az mindig a Második személyhez kapcsolódik, ilyenkor a szent Négyességről beszélnek.

Most pedig lássuk a belső, az ezoterikus igazságot.

Az Egy megnyilvánul, mint az Első Lény, az Önmagától Létező Úr, mindennek a gyökere, a legfelsőbb Atya. Ezt az elsődleges Önkinyilvánítást talán az Akarat vagy Erő szó fejezi ki legjobban, mivel amíg nincs Akarat a megnyilvánulásra, addig nem lehet megnyilvánulás, és amíg nincs megnyilvánult Akarat, addig hiányzik az ösztönző erő a további kibontakozáshoz. Azt mondhatjuk, hogy a világegyetem az isteni Akaratban gyökerezik. Ezután az Egy második aspektusa következik: a Bölcsesség. Az Erőt a Bölcsesség vezeti, és ezért olvashatjuk, hogy „nálá nélkül semmi sem lett, ami lett” (János, I. 3.). A Bölcsesség kettős természetű, amint hamarosan látni fogjuk. Amikor az Akarat és a Bölcsesség aspektusok megnyilvánulnak, egy harmadik aspektusnak kell következnie, hogy eredményessé tegye őket, ez a Teremtő Értelme, a cselekvésben megnyilvánuló isteni elme. Egy zsidó próféta így ír: „Teremtette a földet erejével, készítette a világot bölcsességével és értelmével kiterjesztette az eget.” (Jeremiás, LI. 15.). A három feladatkörre való utalás teljesen világos. Ez a Három az Egy elválaszthatatlan, oszthatatlan, három aspektusa. Feladataikat az érthetőség kedvéért elképzelhetjük szétválasztva, valójában azok szétválaszthatatlanok. Mindegyikre szükség van a többihez, és mindegyik jelen van a többiben is. Az Első Lényben az Akaratot, az Erőt látjuk uralkodó jellegzetességnek, de jelen van a Bölcsesség és Teremtő Tevékenység is. A Második Lényben a Bölcsességet látjuk uralkodónak, de az Erő és a Teremtő Tevékenység nem kevésbé természetű. A Harmadik Lényben a Teremtő Cselekvést látjuk uralkodni, de mindig jelen van az Erő és a Bölcsesség is. Bár az Első, a Második és a Harmadik szavakat használjuk, mivel a Lények ilyen sorrendben nyilvánulnak meg az időben, mégis az Örökkévalóságban egymástól kölcsönös függnek, és egyenlők: „Egyik sem több vagy kevesebb, mint a másik”.¹⁵⁰

Ez a Hármasság az isteni Én, az isteni Szellem, a Megnyilvánult Isten. Ő az, „aki volt és aki van és aki eljövendő” (Jelenések, IV. 8.). Ő az élet, a tudat alapvető hármasságának gyökere.

De láttuk, hogy van egy Negyedik Személy is, egyes vallásokban pedig egy második, női Hármasság, az Anya. Ő Az, Aki a megnyilvánulást lehetővé teszi, Aki mindörökké az Egyben az elhatárolás, az osztódás gyökere, és Akit megnyilvánult állapotában Anyagnak nevezünk. Ez az isteni Nem-Én, az isteni Anyag, a megnyilvánult Természet. Külön nézve, Ő a Negyedik, Ő teszi lehetővé a Három tevékenységét, mint végtelenségig osztható Térség, amelyben munkálkodhatnak. Ő „az Úrnak szolgálója” (Lukács, I. 38.), ugyanakkor Anyja is, mert átadja anyagát az Úr testének, az univerzumnak megformálásához, amikor beárnyékolja Őt a Magasságos ereje (Lukács, I. 35.). Közelebbről megvizsgálva szintén hármasnak látszik, három egymástól elválaszthatatlan aspektusban létezik, amelyek nélkül nem lehetne. Ezek az Állandóság (tehetetlenség vagy ellenállás), a Mozgás és a Ritmus. Ezek az anyag alapvető vagy lényegbeli tulajdonságai. A Szellemet csakis ezek teszik hatékonyá, ezért tekintjük őket a Szentháromság megnyilvánult erőinek. Az Állandóság vagy a Tehetetlenség ad egy olyan alapot, ami az emelőrúd támaszpontja. Ekkor megjelenhet a Mozgás, de önmagától csak káoszt tudna teremteni. Végül a Ritmus is ráakadódik, ekkor áll készen a rezgésben lévő anyag, amelyet formálni és alakítani lehet. Amikor ez a három tulajdonság egyensúlyban van az Egyben, akkor a Szűz Anyag terméketlen. Amikor azonban a Legfelsőbb ereje beárnyékolja a Szüzet, amikor a Szellem lehelete rászáll, a három tulajdonság egyensúlya felborul, és Ő a világ isteni Anyjává válik.

Az első kölcsönhatás a női aspektus és a Szentháromság Harmadik Személye között jön létre, az utóbbi tevékenysége következtében a női aspektus képessé válik a forma megszületésére. Ekkor lép a színre a Második Személy, aki felölti magára a létrejött anyagot, így saját személyében a Szellemet és az Anyagot összekapcsoló közvetítővé, minden forma őstípusává válik. Csak rajta keresztül fog megnyilvánulni az Első Személy, minden szellemi lény Atyjaként.

¹⁵⁰ Athanáziai hitvallás

Most válik láthatóvá, a Szellem Háromságának Második Személye miért kettős mindig. Ő az Egy, aki Anyagba öltözik, és akiben az Istenség két iker-fele nem egyként, hanem egységként jelenik meg. Ezért nevezik Bölcsességnek is. Mert a Bölcsesség a Szellem oldalán a Tiszta Értelem, amely önmagát az Egy Énként ismeri, és minden dolgot ebben az Egy Énben ismer, míg az Anyag oldalán Ő a Szeretet, amely egybevonja a formák végtelen változatosságát, és minden formából egységet hoz létre, nem csupán a részek halmazát. A vonzás alapelve az, amely tökéletes rendben és egyensúlyban tartja a világokat és minden bennük levő dolgot. Ez az a Bölcsesség, amelyről azt mondja az írás: „hatalmasan és szelíden intéz minden dolgot” (Bölcsesség Könyve, VIII. 1.), ami fenntartja és megőrzi a világegyetemet.

Az egyetemes szimbólumok között, amelyeket minden vallásban megtalálhatunk, a Háromság Első Személyének szimbóluma a pont, amelynek csak helyzete van. Erről a szimbólumról jegyzi meg Alexandriai Szt. Kelemen, hogy egy testtől elválaszthatjuk a tulajdonságait, majd a mélységét, majd a szélességét, végül a hosszúságát, „a megmaradó pontnak már csak helyzete van, ha a ponttól elválasztjuk a helyzetét, megkapjuk az egység fogalmát”.¹⁵¹ A végtelen sötétségből kiragogy Ő, egy fénypont, egy jövő világegyetem központja, az Egység, amelyben minden egymástól elválaszthatatlanul létezik, a létrehozandó univerzum anyaga, az Ő tevékenységének tere, amit a pont minden irányú, előre-hátra történő rezgése jelöl ki egy hatalmas gömbben, amelyet az Istenség Akarata és Ereje zár körül. Erről mondja Jeremiás próféta: „megteremtette a földet az ő erejével”.¹⁵² Így a teljes szimbólum a pont egy gömb közepében, amit általában egy körben lévő ponttal ábrázolnak. A Második Személyt egy vonal szimbolizálja, ennek a körnek egyik átmérője, amelyet a pont egy teljes rezgése hoz létre. Ez a vonal a gömb minden irányában egyenlő. Ez a kört két részre osztó vonal is jelzi a Második Személy kettősségét, Akiben az Anyag és a Szellem – ami az Első Személynél még egységet képezett – nyilvánvalóan kettő, noha egységben vannak. A Harmadik Személyt a körben két derékszögű átmérő, a kereszt képviseli. A kereszt vízszintes szára elválasztja a kör felső részét az alsótól. Ez az ún. görög kereszt.¹⁵³

Amikor a Szentháromságot, mint egységet ábrázolják, akkor a háromszöget használják, vagy egy körbe belerajzolva vagy kör nélkül. A világegyetemet két egymásba fonódó háromszöggel szimbolizálják, a szellemi hármasság a csúcsával felfelé mutató háromszög, az anyag hármassága a csúcsával lefelé mutató háromszög. Ha színesen ábrázolják, az első háromszög fehér, sárga, arany vagy tűzszínű, a második fekete vagy valamilyen sötét árnyalatú.

A kozmikus folyamat ezek alapján könnyen követhető. Az Egyből Kettővé vált, a Kettő pedig Hárommá, ezzel megnyilvánult a Háromság. A világegyetem anyaga kijelölve várja a szellem tevékenységét. A Genézis ezt így írja le: „Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet” (Mózes I. 1. 1.), ezt a kijelentést még világosabbá teszik a megismételt megállapítások, hogy Isten „megalapítja a földet” (Jób, XXXVIII. 4; Zakariás, XII. 1; stb.). Ez a mondat az anyag kijelölését jelenti, ami azonban teljes káosz volt: „A föld pedig kietlen és pusztaság volt” (Mózes I. 1. 2.).

Itt kezdődik ez a Szentlélek, a Teremtő Értelem tevékenysége, aki „lebegett a vizek színe felett” (Mózes I. 1. 2.), vagyis az anyag végtelen óceánja felett. Így az első tevékenység a Szentlélektől indult, bár Ő a Harmadik Személy, és ez nagyon fontos dolog.

A misztériumokban ezt a munkát részleteiben is bemutatták, mint a világegyetem anyagának előkészítését, az atomok kialakulását, ezek egyesítését molekulákká, majd csoportosításukat elemekké, végül az elemek gáznemű, folyékony és szilárd vegyületekké alakítását. Ez a folyamat nemcsak a fizikainak nevezett anyagban zajlik, hanem a láthatatlan világok valamennyi finomabb anyagában is végbemegy. A Szentlélek további munkája az, hogy a „Megértés Szellemeiként” kigondolja a formákat, amelyekké az előkészített anyagot alakítani kell. A formákat azonban nem teremti meg, hanem Teremtő Értelmével megalkotja a forma-eszméket, a mennyei „őstípusokat” – ahogyan

¹⁵¹ Alexandriai Szt. Kelemen: *Stromata*, V. 2.

¹⁵² Lásd korábban.

¹⁵³ Lásd korábban.

gyakran nevezik azokat. Ere a munkára utalnak ezek a szavak: „és kiterjesztette az eget az ő értelmével”.¹⁵⁴

A Harmadik Személy munkáját a Második Személyé követi. Ő az, aki Bölcsességével „megalapította a világot”¹⁵⁵, megépítette a bolygókat és minden rajtuk lévő dolgot: „minden ő általa lett” (János, I. 3.). Ő a világok szervező Élete, minden lény benne gyökerezik.¹⁵⁶ Így a Szentlélek által előkészített anyagban megnyilvánul a Fiú élete – itt ismét megjelenik a testetöltés nagy „mítosza” –, ez az élet épít fel, őriz meg és tart fenn minden formát, mert Ő a Szeretet, a vonzóerő, amely összetartja a formákat, lehetővé teszi a növekedésüket és megakadályozza széthullásukat. Ő a Megőrző, a Fenntartó és a Megváltó. Ezért minden ő alája vettetik (I. Kor. XV. 27, 28.), minden benne összegeződik, és ezért „senki sem mehet az Atyához, hanemha ő általa” (János, XIV. 6.).¹⁵⁷

Az Első Személy munkája a Másodiké után következik, ahogyan a Másodiké a Harmadik munkája után. Az Első Személyről azt mondják, hogy Ő „a Lelkek Atyja” (Zsidókhöz, XII. 9.), „minden test szellemeinek az Istene” (Mózes IV. XVI. 22.), és Ő adja az ember isteni Szellemét, a valódi Ént. Az emberi szellem az Atya kiárasztott isteni élete, ez árad le a Fiú által előkészített eszközbe, ami a Szentlélek által éltetett anyagból áll. Ez az emberben lévő szellem, mivel az Atyától való – akitől a Fiú és a Szentlélek is származik –, éppen olyan egység, mint maga az Atya, három aspektus az Egyben. Az ember így valóban a „képünkre, hasonlatosságunk szerint” (Mózes I. I. 26.) teremtetett, ezért képes tökéletessé válni, „miként a ti mennyei Atyátok tökéletes” (Máté, V. 48.).

Így megy végbe a kozmikus folyamat, és ugyanez ismétlődik meg az emberi fejlődésben, mert „amint fent, úgy alant”.

Az emberi szellem hármasságának – mivel az istenire hasonlít – az isteni jellegzetességeket kell mutatnia, így megtaláljuk benne az Erőt, akár magasabb formájában akaratként, akár alacsonyabb formájában vágyként, ami az embert fejlődésre készíti. Ugyancsak megtaláljuk benne a bölcsességet, a tiszta értelmet, amely a forma világaiban szeretetként fejeződik ki, és végül az értelmet, az elmét, az aktív formáló energiát. Azt is tapasztaljuk, hogy amikor ezek az isteni jellemzők az emberi fejlődés során megnyilvánulnak, ez az ismert sorrendben történik: a harmadikból a másodikba, majd a másodikból az elsőbe. Az emberiség nagy tömegében az elme bontakozik ki, kifejlesztve az értelmet, és ennek elkülönülésre törekvő tevékenységét minden területen tapasztalhatjuk, úgymond az emberi atomok elszigetelődve, külön-külön fejlődnek, hogy majd megfelelő alapanyagul szolgálnak egy isteni Emberiség felépítéséhez. Az emberi faj még csak erre a szintre jutott, és még mindig ezen dolgozik.

Az emberi faj csekély kisebbségét tanulmányozva azt látjuk, hogy az emberben lévő isteni szellem második aspektusa megjelent. A kereszténység fogalomrendszerében ez a Krisztus az emberben. Amint láttuk, ennek fejlődése az első nagy beavatás után kezdődik. A beavatott ismertetőjele a bölcsesség és a szeretet, és ez annál jobban sugárzik belőle, minél inkább kifejleszti a szellem ezen aspektusát. Itt ismét igaz, hogy „senki nem juthat az Atyához, hanemha Én általam”, mert csak a tökéletességet elérő Fiú imádkozhat így: „És most te dicsőíts meg engem, Atyám, te magadnál azzal a dicsőséggel, amellyel bírtam te nálad a világ létele előtt” (János, XVII. 5.). Ekkor emelkedik fel a Fiú az Atyához, és válik vele eggyé isteni dicsőségben. Megnyilvánítja az önmagától való létezését, azt a létezését, ami isteni természetében gyökerezik. A magból kibontakozott a virág, mert „amiként az Atyának élete van önmagában, akként adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában” (János, V. 26.). A beavatott az Isten Életének élő, tudatos központjává válik, olyan központtá, amely képes önmagától létezni, és amelyet már nem kötnek meg korábbi életének korlátai. Kitarja magát az isteni tudatnak, miközben rendületlenül megtartja saját életének azonosságát. Élő, lángoló központtá válik az Isteni Tűzben.

Ebben a fejlődésben ekkor már benne van a jövőbeli isteni testetöltések lehetősége, mint ahogyan világunk múltbeli fejlődése is biztosította az isteni testetöltések lehetőségét. Ezek az élő köz-

¹⁵⁴ Lásd korábban.

¹⁵⁵ Lásd korábban.

¹⁵⁶ *Bhagavad Gita*, IX. 4.

¹⁵⁷ Ugyanennek további magyarázatát lásd később.

pontok nem veszítik el identitásukat, amint múltjuk, hosszú, felfelé törő útjuk valamennyi tapasztalatának emlékezetét sem. Egy ilyen Én-tudatos lény előjöhet az Atya kebeléből, és megnyilváníthatja önmagát, hogy segítsen a világnak. Fenntartja magában az anyag és a szellem egységét, a Második Személy dualitását – ezért minden vallásban valamennyi isteni testetöltés a Háromság Második Személyéhez kapcsolódik – így könnyen újra magára öltheti a fizikai testet, ismét emberré válhat. Ez az a közvetítő szerep, amit megtart, és így egy összekötő kapocs az égi és a földi Háromságok között, ahogy az Írás mondja: „Velünk az Isten” (Máté, I. 23.).

Egy ilyen Lény – egy múltbeli világegyetem dicsőséges gyümölcse – lejöhet a mi világunkba isteni bölcsességének és szeretetének minden tökéletességével, múltjának teljes emlékezetével. Emlékezete alapján képes minden élőlény tökéletes segítője lenni, mivel minden lépcsőfokot ismer, mert Ő is átélte azokat, képes segíteni minden ponton, mert Ő is megtapasztalta valamennyit. „Mert amennyiben szenvedett, ő maga is megkísértetvén, segíthet azokon, a kik megkísértetnek” (Zsidókhoz, II. 18.).

A mögötte haladó emberiség az, amelyben megvan az ilyen isteni testetöltés lehetősége. Miután feljutott, ismét lejön, hogy segítsen másoknak a létra fokait megmászni. Amint megértjük ezeket az igazságokat, és felfogunk valamennyit a fenti és a lenti Háromság jelentéséből, ami egykor csak egy merev és érthetetlen dogma volt, most egyszerre élő és lelkesítő igazsággá válik. Csak az emberben lévő Hármasság létezésével érthető meg az emberi fejlődés, és megértjük, hogyan bontakoztatja ki az ember először az értelem életét, majd a Krisztus életét. Ezen a tényen alapul a miszticizmus, és az a biztos remény, hogy meg fogjuk ismerni az Istent. Így tanították a Bölcsék, és amint követjük őket az Ösvényen, megtapasztaljuk, hogy tanúságtételük igaz.

X. fejezet

Az ima

Amit néha a „modern kor szellemének” neveznek, különösen ellentétes az imádkozással, mert nem képes semmilyen oksági összefüggést felfedezni egy kérés kimondása és egy esemény megtörténe között.⁹⁵ Ezzel szemben a vallásos gondolkodás erősen kötődik az imádsághoz, és abban találja meg valódi életformáját. De néha még a vallásos embert is kétségek fogják el az imádkozás logikai alapjával kapcsolatban: tényleg ő akarja tanítani a Mindentudót, ő nógatja a Legfőbb Jót jótéteményekért, ő akarja megváltoztatni Annak az akaratát, „akinel nincs változás, vagy változásnak árnyéka” (Jakab, I. 17.). Mégis, saját és mások tapasztalatából arra következtet, hogy „az ima meghallgatásra talál”, vagyis a kérés és a teljesítés határozott sorrendben jelentkeznek.

Sok ilyen tapasztalat nem szubjektív észleléshez köthető, hanem az úgynevezett objektív világ rideg tényeihez. Az egyik ember pénzért imádkozott, és postán megkapta a szükséges összeget. Egy asszony élelemért imádkozott, és az ételt az ajtajához hozták. Jótékonyági szervezeteknek különösen bősz tapasztalatuk van arról, hogy amikor nagy szükségben segítségért imádkoznak, gyors és bőkezű választ kapnak. Másrészt arra is sok bizonyíték van, hogy az ima nem talál meghallgatásra. Az éhező végül éhen hal, a halálos kór kiragadja az anya karjaiból a gyermeket, hiába könyörög a legszenvedélyesebben Istenhez. Ezeket a tényeket figyelembe kell vennünk, ha az imáról helyes álláspontot akarunk kialakítani.

Ez azonban nem minden. A tapasztalatok között sok olyan ténnyel találkozunk, amelyek furcsák és rejtélyesek. Egy talán jelentéktelen imára érkezik válasz, miközben egy másik fontos ügyben nem segít az ima. Egy múlt nehézségre megkönnyebbülés következik, de egy szenvedélyesen szeretett élet megmentéséért történő könyörgésre nincs válasz. Az átlagos tanulmányozó számára szinte lehetetlen felfedezni azt a törvényt, aminek alapján egy ima eredményes vagy eredménytelen lesz.

Ha meg akarjuk érteni ezt a törvényt, először is elemeznünk kell magát az imádkozást, mivel ez a szó a tudat különböző tevékenységeit jelenti, ezért az imádságokat nem lehet úgy kezelni, mintha

⁹⁵ E fejezet anyagának nagy része már megjelent a szerző egy korábbi munkájában *Some Problems of Life* címen.

egy egyszerű egészet képeznének. Vannak olyan imák, amelyek könyörgések meghatározott világi előnyökért, imák élelemért, ruházatért, pénzért, munkahelyért, üzleti sikerekért, betegségből való felgyógyulásért, stb. Ezeket együttesen az A csoportba sorolhatjuk. Azután vannak erkölcsi és intellektuális nehézségekben segítséget kérő, spirituális növekedést, a kísértések legyőzését, erőt, megvilágosodást kérő imák. Ezeket a B csoportba sorolhatjuk. Végül vannak olyan imák, amelyek semmit nem kérnek, amelyek meditációk az isteni tökéletességről, annak imádásáról, valójában elmélyült törekvések az Istennel való egyesülésre. Ilyen ima a misztikus extázisa, a bölcs meditációja és a szent szárnyaló elragadtatása. Valódi „belső kapcsolat ez az Isten és az ember között”, amikor az ember szeretetben és hódolatban kiárasztja önmagát Ahhoz, aki a legfőbb vonzerő, aki szeretetre készíti az emberi szívet. Ezeket az imákat a C csoportba fogjuk sorolni.

A láthatatlan világokban az értelem sok formája létezik, amelyek kapcsolatban állnak az emberrel. Valóságos Jákob lajtorjája ez, amelyen Isten angyalai fel- és alájárnak, legfelül pedig maga az Úr áll (Mózes I. XXVIII. 12, 13.). Vannak közöttük hatalmas spirituális Hatalmak, míg mások rendkívül korlátozott lények, az emberi tudatnál jóval alacsonyabb rendűek. A természet ezen okkult oldalát – amelyről hamarosan bővebben fogunk beszélni (lásd a XII. fejezet) – minden vallás elismeri. Az egész világ telve van az emberi szem számára láthatatlan élőlényekkel. A láthatatlan világok áthatják a látható világot, és minden oldalról értelmes lények tömege tolong körülöttünk. Néhányuk emberi kéréssel megkörményezhető, míg mások engedelmessé válnak az emberi akarattal. A kereszténység elismeri az értelmes lények magasabb osztályainak létezését, és közös néven angyaloknak hívja őket. Azt tanítják, hogy ők „szolgáló lelkek... elküldve szolgálatra” (Zsidókhöz, I. 14.). Hogy mit szolgálnak, milyen természetű munkát végeznek, milyen kapcsolat fűzi őket az emberekhez, mindezek a kérdések a kisebb misztériumokhoz adott bevezetés részei voltak. Az angyalokkal való tényleges kommunikáció pedig a nagyobb misztériumokban történt meg. Napjainkban azonban ezek az igazságok a háttérbe szorultak, kivéve azt a keveset, amelyet a görög és római egyházban erről tanítanak. A protestánsok számára „az angyalok szolgálata” alig több egy frázisnál. De mindezeket túl az ember maga is a láthatatlan lények állandó teremtménye, mivel gondolatainak és vágyainak rezgései finomabb anyagú formákat teremtenek, amelyek élete az a gondolat vagy vágy, ami meglekésíti őket. Az ember így a láthatatlan szolgáló egész hadseregét teremti meg, amely a láthatatlan világokban felsorakozva parancsaira vár. Ezeket kívül e világokban ott vannak még az emberi segítők is, akik finomabb testeikben dolgoznak, mialatt fizikai testük alszik, és akiknek figyelő füle meghall minden segélykiáltást. Végül mindezek koronájaként jelen van az örökké létező, örökké tudatos Isteni Élet, amely birodalmának minden pontján hatalmas és fogékony. Ő az, akinek tudta nélkül még egy veréb sem eshet le a fáról (Máté, X. 29.), akinek figyelmét egyetlen oktalanság teremtésének fájdalom- vagy örömdzülése, egyetlen gyermek nevetése vagy zokogása sem kerülheti el. Ő az a mindent átható, mindent befogadó, mindent fenntartó Élet és Szeretet, amelyben élünk és mozgunk (Ap. Csel. XVII. 28.). Ahogyan semmi, ami örömet vagy fájdalmat tud okozni, nem érintheti meg az emberi testet anélkül, hogy az érző idegsejtek ezen ingerek üzenetét az agyközpontokba ne vinnék, majd az itt keletkező elutasító vagy kedvező válasz a mozgató idegeken keresztül tovább ne rezegjen, úgy érinti meg az Isten tudatát a testét alkotó világegyetemben minden rezdülés, kiváltva ezzel a választ. Az idegsejtek, az idegszálak és az izomkötegek lehetnek az érzés és a mozgás közvetítői ugyan, de az ember az, aki érez és aki cselekszik. Ugyanígy értelmes lények tömegei lehetnek az isteni akarat közvetítői, de Isten az, aki mindenről tud, és mindenre válaszol. Semmi sem lehet olyan kicsi, hogy ne érintené meg ezt az érzékeny, mindenütt jelenlévő tudatot, és semmi sem lehet oly hatalmas, hogy meg tudná azt haladni. Mi emberek olyan korlátozottak vagyunk, hogy egy ilyen mindent átfogó tudat gondolata is megdöbben, és összezavar. Talán egy szünyög lenne ilyen reménytelen helyzetben, ha megpróbálná Pythagoras tudatát felmérni. Huxley professzor egy figyelemreméltó részletben elképzelte olyan lények létezésének lehetőségét, amelyeknél az értelem egyre magasabbra emelkedik, a tudatuk állandóan tágul, és az emberinél annyival magasabb szintre jutnak, mint amennyire az emberi tudat fölötté áll a svábbogárénak.¹⁵⁹ És ez nem csak a tudományos képzelet szárnyalása, hanem valóságos tény. Van egy Lény, akinek tuda-

¹⁵⁹ T.H. Huxley: *Essays on some Controverted Questions*, 36. oldal.

ta világegyetemének minden pontján jelen van, ezért bármely pontról elérhető. Ez a tudat nem csak térben hatalmas, hanem elképzelhetetlenül érzékeny is. Válaszolási képességének finomságát nem csökkenti az, hogy minden irányban hatalmas területre terjed ki, sőt sokkal fogékonyabb, sokkal tökéletesebben megértő, mint egy korlátozottabb tudat. Nem arról van szó, hogy minél magasztosabb a Lény, annál nehezebb megérinteni tudatát, ennek éppen az ellenkezője igaz. Minél magasztosabb a Lény, annál könnyebb megérinteni a tudatát.

Ez a mindent átható Élet mindenhol vezetékeként használja az általa létrehozott megtestesült életeket, és ezek bármelyikét felhasználhatja mindentudó Akaratának eszközeként. Ahhoz, hogy az Akarat a külvilágban kifejezhesse magát, megfelelő eszközöket kell találnia, és ezek a lények, befogadó képességük arányában megfelelő vezetékül szolgálnak, így közvetítő közegekké válnak a kozmosz különböző pontjai között. Úgy működnek, mint a mozgatóidegek az Ő testében, és végrehajtják a szükséges tevékenységet.

Vegyük most sorra azokat a csoportokat, amelyekbe az imákat soroltuk, és figyeljük meg, milyen módon érzékelik rájuk válaszaikat.

Amikor az ember egy A típusú imádságot mond, többféle mód létezik, ahogyan választ kaphat rá. Az ilyen ember egyszerű természetű, és Istenről való elképzelése is egyszerű, saját fejlettségi szintjének megfelelő. Úgy gondol Istenre, mint aki az ő szükségleteiről gondoskodik, közeli és szoros kapcsolatban áll az ő mindennapi szükségleteivel, ezért olyan természetesen fordul hozzá a mindennapi kenyeréért, mint ahogyan egy gyermek a szüleihez. Jellemző példa erre a bristoli George Müller esete. Mielőtt a világ emberbaráti munkája alapján megismerte, amikor jótékonykodását elkezdte, még se pénze, se barátai nem voltak. Élelemért imádkozott azoknak a gyermekeknek, akiknek az ő adományain kívül semmijük sem volt, és mindig kapott annyi pénzt, amennyi a közvetlen szükségleteikhez elég volt. Mi ennek a magyarázata? Az imádsága egy erős és határozott kívánság volt, és az ilyen kívánság létrehoz egy formát, amit megtölt élettal és irányító energiával. Ezt a rezgő, élő teremtményt csak egyetlen gondolat élteti: segítségre, élelemre van szükség, és bebarangolja a finomabb világokat, mindenfelé kutatva. Valahol viszont egy jószívű ember keresi az alkalmat, hogy a szűkölködőkön segíthessen. Ez a segítőszándék, mint mágnes a vasreszeléket, úgy vonzza magához a segítséget kérő gondolatformát. A segíteni kész ember agyában azután ez a gondolatforma a sajátjával azonos rezgéseket vált ki – ez esetben tehát felidézi George Müller szükségletét szenvedő árvaházának képét –, mire a segítő jótékonyági sugallatából indítva kitölt egy csekkel, és elküldi nekik. Teljesen természetes, hogy George Müller ilyenkor azt gondolja, az adakozó szívébe Isten sugalmazta, hogy adja meg a szükséges segítséget. A szó legmélyebb értelmében ez igaz is, mivel az Ő univerzumában minden élet és energia Istentől származik, de a közvetítő közegek – éppen az isteni törvények alapján – mégis az imádság által teremtett vágyforma volt.

Az eredményt bármilyen imádság nélkül is ugyanígy elérheti az akarat szándékos kifejtésével egy olyan ember, aki érti a folyamat működését, és ismeri azt a módot, ahogyan mozgásba lehet hozni. Egy ilyen ember világosan végiggondolja, mire van szüksége, majd magához vonja azokat a finomabb típusú anyagokat, amelyek legjobban illenek gondolatának felöltöztetéséhez, és akaratának határozott kifejtésével elküldi azt vagy egy adott megfelelő személyhez, vagy csak szabadon bocsátja, hogy a környezetében barangoljon, és odavonzzon egy adakozó szándékú embert. Itt szó sincs imádságról, hanem az akarat és a tudás tudatos kifejtéséről.

A legtöbb ember esetében azonban, akik nem ismerik a láthatatlan világok erőit, és nincsenek hozzászokva akaraterejük működtetéséhez, az elme koncentrációját és a heves vágyat, amelyek szükségesek a sikeres eredményhez, könnyebben elérhetik imádsággal, mint szándékos mentális erőfeszítéssel, saját erejükre támaszkodva megvalósítani. Még ha ismernék is az elméletet, akkor is kételkednének saját képességükben, a kételkedés pedig megbénítja az akaratot. Az imádkozó ember nem érti azt a mechanizmust, amit imájával mozgásba hoz, ez azonban nem változtat az eredményen. Amikor egy gyermek kinyújtja a kezét, és megragad egy tárgyat, nem kell semmit értenie abból, hogyan működnek az izmok, milyen kémiai és elektromos változások mennek végbe az izmok és idegek mozgatása következtében, a tárgy távolságát sem kell részletes számítással meghatározni a szemtengely szögének megméréssel. Egyszerűen csak meg akarja fogni a kívánt tárgyat,

testének szervei pedig, amelyek létezéséről fogalma sincs, engedelmeskednek akaratának. Ugyanígy van az imádkozó emberrel is, aki nincs tudatában gondolata teremtő erejének, annak az élő teremtménynek, amelyet azért küldött ki, hogy kívánságát teljesítse. Ugyanolyan öntudatlanul cselekszik, mint a gyermek, és éppen úgy megkapja azt, amit akar. Mindkét esetben Isten az elsődleges tényező, mert minden erő belőle származik. Mindkét esetben a tényleges munkát az isteni törvények alapján működő szervezet végzi el.

De nem ez az egyedüli módja annak, ahogyan az „A” csoportba sorolt imádságokra válasz érkezik. A sírást vagy a segélykérést meghallhatja egy arra járó angyal vagy egy olyan ember, aki átmenetileg a fizikai testen kívül tartózkodva a láthatatlan világokban dolgozik, és a segítség gondolatát beülteti valamilyen könnyőrejtő személy agyába. „Ma reggel eszembe jutott X. Y. – mondja ilyenkor az ember – lehetséges, hogy némi segítségre van szüksége”. Nagyon sok imádságra ilyen módon érkezik válasz, ilyenkor valamilyen láthatatlan értelem hozza létre a kapcsolatot a szükség és annak kielégítése között. Ez az alacsonyabb rendű angyalok szolgálatának része, így segítenek a személyes szükségletek kielégítésében és a segélyszervezetek céljainak elérésében is.

Az ilyen típusú imádságok sikertelensége egy másik rejtett oknak köszönhető. Minden ember begyűjt magának adósságokat, amelyeket vissza kell fizetnie. Rossz gondolatai, vágyai, cselekedetei akadályokat építenek útjába, sőt néha börtönfalakkal veszik körül. A rossz adósságokat szenvedéssel kell megfizetni, az embernek viselnie kell a következményeket mindazért a rosszért, amit elkövetett. Ha valaki a múltban elkövetett rossz cselekedetei miatt éhhalálra van ítélve, az hiába ostromolja az eget imáival. Az általa alkotott vágyforma keres, de nem talál, mert az mindenütt a múlt rossz tetteinek áramával találkozik, amelyek visszalökik. Itt is és mindenütt a törvény világában élünk, és az erőket megváltoztathatja, vagy teljesen hatástalaníthatja más erők működése, amelyekkel kapcsolatba kerülnek. Meglökhetünk két egyforma golyót pontosan ugyanolyan erővel, az egyik esetben más erő nem hat a golyóra, így az eléri célját. A másik esetben a golyót egy újabb erőhatás teljesen eltérítheti céljától. Ugyanígy van két teljesen egyforma imával, az egyik akadálytalanul haladhat útján, és beteljesedhet, a másikat azonban egy régi rossz cselekedet sokkal nagyobb ereje hatástalanítja. Az egyik imára érkezik válasz, a másira nem, de mindkét esetben törvényszerű az eredmény.

Vizsgáljuk meg most a B csoportot. Az erkölcsi és intellektuális nehézségekben segítséget kérő imáknak kettős hatásuk van: egyrészt közvetlenül hatnak, és segítséget vonzanak, másrészt visszahatnak magára az imádkozó személyre. Az ima felkelti az angyalok vagy a testen kívül dolgozó tanítványok figyelmét, akik állandóan keresik az alkalmat, hogy a megzavart elméknek segítsenek. Tanácsot, bátorítást, megvilágosodást sugalmaznak az agyi tudatba, így a legközvetlenebb módon válaszolnak az imára. „És térdre esvén, imádkozék... és angyal jelenék meg néki mennyből, erősítvén őt” (Lukács, XXII. 41, 43.). A segítők gondolatokat sugalmaznak, amelyek tisztázzák az intellektuális nehézségeket, vagy megvilágítanak egy homályos erkölcsi problémát, vagy pedig édes vigaszt öntenek az aggódó szívbe, lecsillapítják háborgását, megnyugtatták szorongásait. Ha éppen nem jár arra valamilyen angyal, akkor a bajban levő segélykiáltása eljut a „Mennyek rejtett szívéig”, ahonnan egy vigasztalást hozó hírnököt küldenek az angyalok közül, akik mindig készen állnak, hogy gyorsan odarepüljenek az isteni akarat hordozóiként, ahol a sürgétést érzik.

Az ilyen típusú imákra érkező – néha szubjektívnek nevezett – válasz lényege az, hogy az ima visszahat az imádkozóra. Imája ugyanis szívét és elméjét fogékonyra teszi, ez pedig lecsillapítja alacsonyabb természetét, így lehetővé válik, hogy a magasabb erő és a megvilágosodás akadálytalanul leáramoljon bele. A belső ember energiaáramait, amelyek normális esetben lefelé és kifelé, a külső világ felé irányulnak, az agyi tudat használja az élet mindennapi dolgaiban. Amikor azonban az agyi tudat elfordul a külvilágtól, és becsukja a kivezető kapukat, tekintetét befelé irányítja, amikor szándékosan elzárja magát a külvilágtól és megnyitja magát a belső világ számára, akkor válik képessé arra, hogy ne csak vezetékül szolgáljon a belső és a külső világok között, hanem tartállyá váljon, amely befogad és megőriz. A zajos külső tevékenységek megszüntetésével létrejövő csendben a szellem „még gyenge hangja” is hallhatóvá válik, és a várakozó elme összpontosított figyelemmel felfoghatja a Belső Én halk suttagását.

Még határozottabban érkezik a segítség kívülről és belülről egyaránt, amikor az ima spirituális megvilágosodásért, szellemi fejlődésért hangzik el. Ilyenkor nemcsak az történik, hogy valamennyi angyali és emberi segítő felhasznál minden alkalmat egy felfelé törekvő lélek spirituális fejlődésének segítésére, hanem az ilyen növekedés utáni vágy magasrendű energiákat szabadít fel, a szellemi törekvés a spirituális világokból választ hív elő. Itt ismét a rezonáló rezgések törvénye érvényesül. A magasztos törekvések hangjára annak megfelelő válasz érkezik azonos fajtájú energiát felszabadítva és vele szinkronban levő rezgéssel. Az isteni élet felülről állandóan nyomást gyakorol az öt bebörtönző korlátokra, és amikor ezeket a korlátokat alulról, a lélek felfelé törekvő ereje megostromolja, a válaszfal leomlik, az isteni élet pedig elárasztja a lelket. Amikor az ember megérzi a spirituális élet beáradását, felkiált: „Imádságomra válasz érkezett, Isten leküldte Szellemét a szívembe!” Valóban így van, bár ritkán érti meg, hogy ez a Szellem állandóan bebocsátást kér, de amikor az övéi közé jön, azok nem bocsátják be. (János, I. 11.) „Imé az ajtó előtt állok és zörgetek; ha valaki meghallja az én szómat és megnyitja az ajtót, bemegyek ahhoz.” (Jelenések, III. 20.)

Az általános szabály, amely minden ilyen típusú imára vonatkozik az, hogy amilyen mértékben sikerül a személyiségen felülemelkedni, és amilyen mértékű a magasztos törekvés erőssége, olyan arányú válasz érkezik a bennünk és kívülünk lévő tágabb életről. Mi elkülönítjük magunkat. Ha azonban ezt az elkülönülést megszüntetjük, és egyesülünk a nagyobbal, akkor azt tapasztaljuk, hogy fény, élet és erő árad belénk. Amikor az elkülönült akarát elfordul saját céljaitól, és az isteni cél szolgálatába áll, akkor az Istenség ereje árad bele. Amikor az ember ár ellen úszik, lassan halad előre, az árral együtt úszva viszont az áramlat teljes ereje viszi magával. A természet minden birodalmában működnek az isteni erők, és az ember minden cselekedetét azoknak az energiáknak a segítségével hajtja végre, amelyek a vágyai irányában hatnak. Legnagyobb eredményeit nem a saját energiájával éri el, hanem úgy, hogy ügyesen kiválogatja és felhasználja az öt segítő erőket, és semlegesíti az akadályozókat az előnyösekkel. Olyan erők, amelyek vadul el tudnak ragadni, mint a szélvihar a szalmaszálát, a leghatékonyabb szolgálóinkká válnak, amikor velük együtt dolgozunk. Ne csodálkozzunk tehát azon, ha az imához – mint minden máshoz – isteni erők csatlakoznak, amikor az ember imájában arra törekszik, hogy az Istenség részeként dolgozzon.

A B típusú ima e legmagasabb formája szinte észrevétlenül beleolvad a C csoportba, ahol az ima elveszíti kéri jellegét, és akár meditációvá, akár az Isten iránti imádatná válik. Meditációnak nevezük az elme tartósan Istenre irányuló nyugodt rögzítését, amikor az alacsonyabb elme lecsendesül, és kiürül, így az attól megszabaduló szellem az isteni tökéletesség szemlélésének állapotába emelkedik, és visszatükrözti önmagában az isteni képet. „A meditáció csendes, vagy kimondatlan imádság, vagy ahogyan Platón fogalmazott: 'a lélek heves odafordulása az Istenséghez, nem azért, hogy bármilyen jót kérjen (ez az ima mindennapi jelentése), hanem magáért a jóért, az Egyetemes Legfelsőbb Jóért.’”¹⁶⁰

Ez az az imádság, amely így felszabadítva a szellemet, az Isten és az ember közötti egyesülés eszközévé válik. A gondolatok törvényei működésének eredményeként az ember azzá válik, amit gondol, és amikor az isteni tökéletességen meditál, fokozatosan megteremti önmagában azt, amire elméjét rögzíti. Az ilyen elme, amely a magasabb rendűn dolgozik, nem pedig az alacsonyabbon, nem kötheti meg a szellemet, a felszabadult szellem felfelé tör a forrásához, az ima pedig feloldódik az egyesülésben, és a különváltság megszűnik.

Az Istennel való egyesülés egy másik – a legkönnyebb – módja a hódolat, az elragadtatott imádat felkeltése, amelyből hiányzik bármilyen kérés, és csak arra vágyik, hogy tiszta szeretetet árásson ki magából a homályosan megsejtett Tökéletesség felé. Ekkor az agy korlátai közé szorított tudat néma elragadtatással szemléli a képet, amelyet Istenről alkotott, akiről tudja, hogy képzelete fölött áll. Szeretetének hevessége gyakran áttöri az értelem határait, és az ember szabad szellemként olyan birodalmakba szárnyal fel, ahol ezek a korlátok leomlanak. Sokkal többet érez és tud meg, mint-hogy visszatértek szavakban vagy formákban tudná kifejezni.

Így pillantja meg a misztikus az üdvözítő látomást, így pihen meg a bölcs a tudáson túli bölcsesség nyugalmaiban, így éri el a szent azt a tisztaságot, amelyben Isten látható. Az ilyen ima megvilá-

¹⁶⁰ H. P. Blavatsky: *Key to Theosophy*, 10. oldal.

gítja az imádkozót, és amikor e fenséges egyesülés hegyéről a földi síkságokra leereszkedik, a földi test is mennyei dicsőségben ragyog, a belső tűz lángjától áttüzesedve. Boldogok, akik ismerik azt a valóságot, amit szóval nem lehet elmondani azoknak, akik nem ismerik. De akik szemel látták „a Királyt az ő szépségében” (Ézsaiás, XXXIII. 17.), emlékezni fognak, és megértik.

Amikor az imát így értelmezzük, nyilvánvalóvá válik, miért elsőrendű fontosságú az imádság a vallásos lélek számára, és megértjük, miért ajánlották annyira a gyakorlását mindazok, akik a magasabb életet tanulmányozták. A kisebb misztériumok tanulóinak a B típusba sorolt imádság ajánlható, de a tanulóknak törekednie kell a harmadik típus tiszta meditációjáig és áhítatáig felemelkedni, teljesen elvetve az alacsonyabb típusú imákat. Számára hasznos útmutatást jelentenek Iamblichus tanításai ebben a témában. Iamblichus szerint az imádság „felbonthatatlan és szent egyesülést hoz létre az istenekkel”, majd a gyakorlati okkultista számára érdekes részletekkel szolgál az imáról.

Mert ez önmagában olyan dolog, amelyet érdemes tudnunk, és amely teljesebbé teszi az Istennel kapcsolatos tudományt. Ezért mondom azt, hogy az első fajtájú ima közös, ez vezet az istenséggel való kapcsolathoz és annak megismeréshez. A második fajtájú a harmonizáló összeköttetés köteléke, amely előhívja belőlünk az isteni adományokat és cselekedeteink összességének tökéletesedését, mielőtt még a beszéd energiájával és intellektuális elképzeléssel rendelkezünk. A harmadik, egyben legtökéletesebb típusú imádság a szavakkal ki nem fejezhető egyesülés az istennel, akik megadják az ima erejét és hatékonyságát, aminek eredményeként a lélek megnyugvást talál az istenekben, mint egy biztonságos kikötőben. De ez a három – amelyben minden isteni mérték megtalálható – könyörgő imádatunk révén nemcsak összhangba hoz az istenek barátságával, hanem háromfajta mennyei gyümölcsöt is nyújt, amelyek olyanok, mint a Hesperidák aranyalmái. Közülük az első a megvilágosodáshoz, a második az együttműködéshez tartozik, a harmadik energiáján keresztül pedig az isteni tűz tökéletes teljességét kapjuk meg... Semmilyen, magasztos dolgokra irányuló tevékenység nem lehet sikeres az ima közbenjárása nélkül. Végül pedig, az ima folyamatos gyakorlása táplálja az értelmünk erejét, és sokkal befogadóbbá teszi a lelket az istennel való kommunikáció számára. Hasonlóan az isteni kulshoz, amely megnyitja az istenek szentélyét, ez szoktat hozzá a mennyei fény ragyogó folyamaihoz, ez tökéletesíti rövid idő alatt legbelsőbb rejtett zugainkat, és teszi azokat alkalmassá az istennel való leírhatatlan kapcsolatra és egyesülésre, ami mindaddig kitart, amíg mindennek a csúcsára nem emel bennünket. Az ima fokozatosan és csendben felfelé húzza lelkünk magatartását azzal, hogy megfoszt mindentől, ami idegen az isteni természet számára, és az istenek tökéletességeivel ruház fel bennünket. Ezeket túl elszakíthatatlan közösséget és barátságot hoz létre az Istenséggel, isteni szeretettel táplál, és lángra gyújtja a lélek isteni részét. Bármi nyomasztó és kedvezőtlen természetű dolog legyen is a lélekben, feloldja és megtisztítja azt, eltávolít mindent, ami hajlamos előtörni és mennyei és ragyogó szellemében feltartóztat bármit a mulandóság szeméjéből, tökéletesíti a jó reménységet és hitet az isteni fény befogadásával kapcsolatban – egyszerűen az istenek barátaivá és szolgálóivá teszi mindazokat, akik gyakorolják.¹⁶¹

Az ilyen tanulmányozásból és gyakorlásból egy eredmény elkerülhetetlenül bekövetkezik, ahogyan az ember elkezd megérteni a folyamatot, és ahogy kibontakoznak előtte az emberi élet szélesebb távlatai. Felismeri, hogy tudásával együtt képességei is jelentősen megnövekednek, hogy a körülötte lévő erők megérthetőek és irányíthatók, és hogy ez a tudásával arányos. Majd megtanulja, hogy az Istenség rejtve benne van, hogy ezt a benne lakozó Istent semmi mulandó nem elégítheti ki. Csakis az Eggyel, a Tökéletessel való egyesülés csillapíthatja le sóvárgását. Akkor fokozatosan felátad benne az Istenséggel való egyesülés akarata. Felhagy azzal, hogy szenvedélyesen törekedjen körülményeinek megváltoztatására, és hogy a következmények áramlásába újabb okokat vessen. Inkább közvetítőnek tekinti magát, nem pedig szereplőnek, inkább vezetéknek, mintsem forrásnak, szolgának és nem mesternek. Igyekszik felismerni az isteni célokat, hogy azokkal összhangban cselekedjen.

Amikor az ember eljut erre a szintre, felülemelkedik minden imádságon, kivéve azt, ami csak meditáció és imádat. Nincs mit kérnie, sem ebben, sem egyetlen másik világban. Állandó derűben él, csakis Isten szolgálatára törekedve. Ez a fiúság állapota, amikor a Fiú akarata eggyé válik az Atya akaratával, amikor a nyugodt önfeladás hangja hallatszik: „Imé jöttem ... megtenni akaratodat,

¹⁶¹ Iamblichus: *On the Mysteries*, 5.26.

kívánom és tanításod belsőmben van” (Zsoltárok, XL, 8.). Ekkor már minden imádság szükségte-
lenné válik, minden kérés arcátlanságnak tűnik. Nincs mire vágyakozni, mert az isteni Akaratban
minden benne van, és minden meg fog nyilvánulni, amint ennek az Akaratnak végrehajtói tökélete-
sítik magukat a munkában.

XI. fejezet A bűnbocsánat

„Hiszem... a bűnök bocsánatát.” „Vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára.” Ezek a sza-
vak könnyedén hangzanak el a hívők ajkáról világszerte minden keresztény templomban, amikor a
jól ismert apostoli és a niceai hitvallás (a Hiszekegy) igéit ismétlik. Jézus tanításaiban gyakran visz-
szatérnek ezek a szavak: „Bűneid megbocsáttatnak néked”. Érdemes megjegyezni, hogy ezt a mon-
dást mindig használja, valahányszor beteget gyógyít, tehát a fizikai és lelki betegségből történő
megszabadítás kifejezetten egyidejű. Egy alkalommal pedig egy szélütött ember meggyógyítását
mintegy bizonyítékkul hozta fel arra, hogy joga van kijelenteni: „megbocsáttatnak néked a te bűneid”
(Lukács, V. 18-26.). Más alkalommal egy asszonyról így beszélt: „Néki sok bűne bocsáttatott meg,
mert igen szeretett” (Lukács, VII. 47.). A híres gnosztikus tanulmány, a *Pistis Sophia* szerint a
misztériumok igazi célja a bűnök megbocsátása. „Bármennyire is bűnösök, bármennyire is benne
vannak a világ mindazon rontásában és gonoszságában, amelyekről nektek szóltam, ha megfordul-
nak, és bűnbánatot tartanak, és ha jeleskednek azokban a lemondásokban, amelyeket leírtam nektek,
akkor engedjétek be őket a világosság országának misztériumaiba, ne rejtsetek el semmit előlük.
Azért hoztam a világba ezeket a misztériumokat, hogy megbocsáttassanak bűneik, amelyeket a kez-
det óta elkövettek. Ezért mondtam nektek előzőleg: 'Nem az igazakat jöttem hívni'. Én tehát azért
hoztam a misztériumokat, hogy az emberek bűnei elengedtessenek, és hogy bebocsátást nyerjenek a
fény országába. Mert ezek a misztériumok az első misztérium kegyelmét hozzák: a bűnösök bűnei-
nek és gonoszságainak eltörlését”.¹⁶²

Ezekben a misztériumokban – ahogyan a Hiszekegy is megállapítja – a bűnbocsánat a keresztsé-
gen keresztül történik. Jézus azt mondja: „Hallgassátok tehát, hadd mondjam el nektek az igazság
szavát, milyen misztérium a keresztség, amelyben megbocsáttatnak a bűnök. Amikor valaki a ke-
resztség misztériumában részesül, hatalmas, kimondhatatlan erejű és bölcsességű tűz árasztja el,
amely feléget minden bűnt, lelkébe titkon belépve elemésztja a vétkeket, amelyeket a kísértő benne
elültetett”. A tisztulás folyamatát részletesen ismertetve, Jézus hozzáteszi: „Ezen a módon törli el a
keresztség misztériuma a bűnöket és minden gonoszságot”.¹⁶³

A „bűnbocsánat” ilyen vagy olyan formában a legtöbb, ha nem minden vallásban megjelenik.
Ahol pedig a vélemények ilyen mértékű egybeesésével találkozunk, ott – a már korábban ismertetett
alapelv alapján – biztonsággal következtethetünk arra, hogy valamilyen természeti törvény áll mö-
götte. De az emberi természet is hajlik arra a gondolatra, hogy a bűnök megbocsáttatnak. Észreve-
hetjük, hogy az embereket bántja rossz cselekedeteik tudata, viszont ha egyszer sikerül lerázni az
önvád bilincseit, és a múltból tisztán kiemelkedni, akkor könnyű szívvel és napfényes szemekkel
mennek tovább, és hagyják hátra maguk mögött a sötétséget. Úgy érzik, mintha terhüktől megsza-
badultak volna, hogy egy béklyó leoldódott volna. Megszűnik „a bűn érzete”, és vele együtt az ön-
vád okozta fájdalom is. Megismerik a lélek tavaszát, a hatalom szavát, amely mindent megújít. A
szívből önkéntelenül feltör a hálaének, eljön a madárdalos kikelet, és „örülnek az angyalok között”.
Ez a közismert lelkiállapot csak akkor válik rejtélyessé számunkra, ha ezt magunkban vagy másban
tapasztalva azt kezdjük kutatni, hogy tulajdonképpen mi történt, mi hozta létre a változást a tudat-
ban, azt a hatást, amely így nyilvánul meg.

Korunk gondolkodói, akik teljesen elfogadják, hogy minden jelenség mögött megváltoztathatat-
lan törvény áll, és akik tanulmányozzák e törvények működését, hajlanak arra, hogy visszautasítsa-

¹⁶² *Pistis Sophia*, 2, 260, 261.

¹⁶³ Ugyanott, 2, 299, 300.

nak minden olyan elméletet, amely a bűnbocsánatot hirdeti, mivel összeegyeztethetetlen az igazsággal. A tudós, akit áthat a gondolat, hogy a természeti törvények megmásíthatatlanok, ugyanígy elutasít mindent, ami ellentétes ezzel a gondolattal. Mindkettő joggal hivatkozik a törvény változatlan működésére, mert a természeti törvény nem más, mint az isteni Természet kifejeződése, amelyben nincs változtathatóság, sem a forgandóság árnyéka. A bűnbocsánat elméletének tehát nem szabad összeütközésbe kerülnie ezzel az alapelvvel, amelyre szüksége van mind az erkölcsi, mind a fizikai tudományoknak. „Mindennek megrendülne az alapja”, ha nem támaszkodhatnánk biztonsággal az örökkévaló törvényre.

Vizsgálódásaink közben azonban szembesülünk azzal a ténnyel, hogy éppen azok a tanítók, akik a leghatározottabban hirdették a törvény változatlan működését, egyben hangsúlyozták a bűnök bocsánatát is. Jézus egy alkalommal ezt mondja: „Minden hivalkodó beszédért, amit beszélnek az emberek, számot adnak majd az ítélet napján” (Máté, XII. 36.), egy másik alkalommal azonban: „Bízzál fiam! Megbocsáttatnak néked a te bűneid” (Máté, IX. 2.). A *Bhagavad Gita* is állandóan a cselekvés teremtette bilincsekről beszél, arról, hogy „a cselekvés megköti a világot”¹⁶⁴, és az ember „újra fölveszi előbbi testének jellegzetességeit”¹⁶⁵, mégis azt mondja, hogy „még a legbűnösebb is, ha egész szívvel Engem imád, az igazak közé számít”.¹⁶⁶ Nyilvánvaló, hogy bármilyen szándékkal is szerepel a különböző szentírásokban a „bűnbocsánat” kifejezés, azok, akik a legjobban ismerték a törvényt, nem arra gondoltak, hogy a bűnbocsánat mentesít az okok és okozatok szétszakíthatatlan láncolatától.

Ha megvizsgáljuk a bűnbocsánattal kapcsolatos legdurvább elképzelést is, amely napjainkban uralkodóvá vált, azt találjuk, hogy az abban hívó szerint nem azt jelenti, hogy a bocsánatot nyert bűnös mentesülne bűnének következményei alól itt, a földi világban. Az alkoholista, aki bűnbánata következtében feloldozást nyer, továbbra is szenved megromlott idegrendszere, belső szerveinek kóros elváltozása és embertársainak vele szembeni bizalmatlansága miatt. A bűnbocsánattal kapcsolatos megállapítások – amikor megvizsgáljuk azokat, végül is azt találjuk – Isten és a bűnbánó vétkes viszonyára vonatkoznak, arra, hogy miután bűnét megbánta, mentesül a halál utáni büntetés alól, nem pedig arra, hogy a földön megmenekül bűnének következményeitől. A reinkarnációban való hit kiveszett az emberekből, ahogyan az az ésszerű gondolat is, hogy az élet folytonos, jóllehet színhelye változik a földi sík és az utána következő két világ között. (Lásd a VIII. fejezetet.) Különböző képtelen és tarthatatlan elméletek születtek, többek között az a szörnyű és istenkáromló nézet, hogy az ember lelke örökké tartó kárhozatban szenved olyan bűnökért, amelyeket egyetlen rövid, a Földön eltöltött élet alatt követett el. Ahhoz, hogy megmeneküljünk ettől a lidércnyomástól, a teológusok kidolgoztak egy olyan bűnbocsánatot, amely kiemeli a bűnöst az örök pokol félelmetes börtönéből. Ez a bűnbocsánat nem szabadítja meg a bűnöst – erről soha nem is volt szó – rossz cselekedeteinek evilági természetes következményeitől. Azt sem képelték – kivéve néhány újabb kori protestáns felekezetet –, hogy a bűnös a fizikai test halála után megszabadulhat a tisztítóútz szenvedéseitől, a bűn természetes következményétől. A törvénynek megvan a maga menete, mind ebben, mind a purgatórium világában, és mindenütt szenvedés követi a bűnt, mint hogyan a szekér követi az igavonó állatot. A bűnbocsánat csak az örökké tartó kárhozatot törölte el – amely azonban csak a hívők ködös képzeletében létezett. Talán fogalmazhatunk úgy, hogy a dogmatikusok – miután megalkották az örök poklot, mint a múlandó tévedések rettenetes következményét – kénytelenek voltak e hihetetlen és igazságtalan ítélet elől valamilyen egérutat biztosítani, ezért kitaláltak egy ugyanolyan hihetetlen és igazságtalan bűnbocsánatot. Az olyan emberi okoskodással kialakított rendszerek, amelyek nem veszik figyelembe az élet tényeit, könnyen gondolati ingoványba vezetik a töprengőt, amelyből csak úgy tudja magát kihúzni, ha az ellenkező irányban ugyanolyan hibás lépéseket tesz a mocsárban. A felesleges örök kárhozatot egy felesleges bűnbocsánattal egyensúlyozták ki, hogy az igazság serpenyői egyensúlyba kerüljenek. De hagyjuk a felvilágosulatlanok eltévelyedéseit, és térjünk vissza a tények és a józan ész birodalmába.

¹⁶⁴ *Bhagavad Gita*, III. 9.

¹⁶⁵ Ugyanott, VI. 43.

¹⁶⁶ Ugyanott, IX. 30.

Amikor az ember rosszat cselekszik, szenvedést kapcsol magához, mert a szenvedés az a növény, amely elkerülhetetlenül kihajt a bűn magjából. Még pontosabban megfogalmazva azt is mondhatjuk, hogy a bűn és a szenvedés csak ugyanannak a cselekedetnek a két oldala, nem pedig különálló események. Ahogyan minden tárgynak két oldala van, az egyik, a hátsó nem látható, amikor a velünk szemben lévő oldalát látjuk, úgy minden cselekedetnek is két oldala van, amelyek nem láthatók egyszerre a fizikai világban. A magasabb világokban a jó és a boldogság, a bűn és a szenvedés ugyanazon dolog két oldalaként jelenik meg. Ez az, amit karmának neveznek, amely napjainkban széles körben elterjedt fogalom, eredetileg szanszkrit szó ennek a kapcsolatnak vagy azonosításnak kifejezésére. Szó szerint „cselekvést” jelent, és ezért a szenvedést a rossz karmikus eredményének nevezik. Az eredmény, a „másik oldal” nem következik be szükségszerűen azonnal, sőt, lehet, hogy még csak nem is ebben az inkarnációban. De előbb vagy utóbb előjön, és akkor a bűnösnek szenvednie kell. A fizikai világban létrejövő eredmény, a hatás, amin keresztül a fizikai tudatunk tapasztal, a múltban elindított ok végső következménye. Ez egy érett gyümölcs, amelyben egy adott erő megnyilvánulttá válik, ugyanakkor ki is merül. Ez az erő kifelé irányul, és hatásait a lélek már fel is dolgozza, mielőtt a fizikai testben megjelenne. A fizikai világban történő testi megnyilvánulása a folyamat végső beteljesedésének jele. (Ez az oka annak a szelídségnek és türelemnek, amelyet gyakran megfigyelhetünk nagyon tiszta lelkületű beteg ember esetében. Már megtanulták a szenvedés leckéjét, és nem csinálnak új, rossz karmát a múlt rossz karmája miatti türelmetlenségükben, így a karma idővel kimerül.) Ha egy ilyen pillanatban, amikor a karma kimeríti a bünt, az ember kapcsolatba kerül egy olyan bölccsel, aki egyszerre látja a múltat és a jelent, a láthatatlant és a láthatót, az ilyen bölcs felismerheti, hogy az adott karma véget ért, a büntetés lejárt, így szabadnak nyilváníthatja a foglyot. Egy tipikus eset lehet erre a korábban említett szélütéses ember példája. A fizikai betegség egy múltbeli rossz cselekedet utolsó kifejeződése, a mentális és az erkölcsi feldolgozás befejeződik, és a szenvedő kapcsolatba lép valamilyen angyali közvetítő, mint a törvény ügyintézője segítségével egy olyan nagy valakivel, aki képes magasabb erői alkalmazásával a testi bajokat megszüntetni. A beavatott először kijelenti, hogy a bűnös bűnei bocsánatot nyertek, majd ezt a belső felismerését a hatalom szavaival szentesíti: „Kelj föl, vedd a te ágyadat és menj haza!” Ha nincs jelen egy ilyen nagy beavatott, a betegség a természet gyógyító hatására múlik el, az ehhez szükséges erőt pedig azok a láthatatlan angyali Tudatosságok szolgáltatják, akik a földi világban a karmikus törvények végrehajtásával foglalkoznak. Amikor azonban egy nagy beavatott gyógyít, ez az erő sokkal hatásosabban és gyorsabban működik, a fizikai rezgések azonnal harmóniába kerülnek, és ez a harmónia maga az egészség. Minden ilyen bűnbocsánatról szóló kijelentés a tényleges helyzet ismeretéből fakad: a „karma ismerője” látja, hogy a karma kimerült, és ezt a tényt kinyilatkoztatja. Ezt hallva, a lélek megnyugszik, ahhoz hasonlóan, amikor a rabbal közlik a szabadon bocsátásáról szóló határozatot. Ez a határozat ugyanúgy a törvény része, mint az eredeti büntetésről szóló. A bűnös azonban, aki így tanulja meg egy rossz karma kimerülését, sokkal nagyobb megkönnyebbülést érez, mert ő nem tudta előre, hogy mikor ér véget a büntetés.

Figyelemreméltó, hogy a bűnbocsánat kinyilvánítása állandóan párosul azzal a kijelentéssel, hogy a szenvedőnek „hite” volt, és hogy e nélkül semmit nem lehetne tenni. Vagyis a karma lezárását valójában maga a bűnös hajtja végre. A „bűnös asszony” esetében egymás után hangzik a két kijelentés: „Megbocsáttattak néked a te bűneid... A te hited megtartott téged. Eredj el békességgel!” (Lukács, VII. 48, 50.) Ez a „hit” az ember saját isteni lényegének feltörése, az ugyanilyen lényegű isteni óceán felé törekvése. Amikor ez keresztül tör az alsóbb természetben, ami eddig visszatartotta – ahogyan a forrás áttöri az akadályt jelentő földkérget –, az így felszabadult erő az ember egész természetét áthatja, és harmóniába hozza saját magával. Csak akkor ébred az ember mindezek tudatára, amikor a hit ereje áttöri a karmikus szenvedés kergét, és ez a benne lévő, eddig nem sejtett erő boldogító tudata – amely azonnal jelentkezik, amint a rossz karma kimerül – jelentősen megnöveli örömét és megkönnyebbülését. Ez a hit új erőt ad azután, amikor az ember megtudja, hogy bűnei „megbocsáttattak”, és következményei megszűntek.

Ezzel elérkeztünk témánk központi kérdéséhez, az ember belső természetében végbemenő változásokhoz, amelyeket tudatának az a része, amely az agyának korlátai között működik, nem is vesz

észre addig, amíg ezek a változások hirtelen át nem törnek a korlátokat, meg nem érkeznek a semmi-
ből, elő nem törnek a csüggedésből, ki nem áradnak egy ismeretlen forrásból. Nem csoda, hogy a
saját belső természetének misztériumait, a benne lakozó „belső Istent” nem ismerő ember, akit meg-
rémítenek ezek a változások, azt képzelettel, hogy mindezek kívülről érkeztek hozzá, pedig valójában
belülről. Saját isteniségéről mit sem sejtve csak a rajta kívüli világban létező istenségekre gondol.
Ez a téves elképzelés könnyen teret nyer, mivel az utolsó lökést, ami kitárja börtönének kapuit,
gyakran kívülről kapja: egy másik lényben – emberben vagy emberfeletti lényben – rejlő isteni szik-
ra válasza a benne bebörtönzött isteni szikra sürgető kiáltására. Gyakran felismeri a testvéri segítsé-
get, de nem veszi észre, hogy azt saját belső természetének kiáltása hívta elő. Mint amikor egy ná-
lunk bölcsőbb ember magyarázata érthetővé tesz elménk számára egy intellektuális problémát, pe-
dig saját elménk az, amely így, kívülről megsegítve megérti a megoldást. Ahogyan egy nálunk tisztá-
tább ember egyetlen bátorító szava erkölcsi erőfeszítésre biztathat, amire talán nem is tartottuk ma-
gunkat képesnek, pedig saját erőnk az, ami megteszi ezt az erőfeszítést. Ugyanígy egy magaszo-
sabb, saját isteniségében tudatosabb szellem hozzásegíthet ahhoz, hogy kibontakoztassuk saját iste-
ni erőinket, pedig ez az, ami magasabb szintre emel bennünket. A fölöttünk állókhoz éppen úgy
testvéri kötelek fűznek, mint az alattunk lévőkhez, és ha mi állandóan segítünk a nálunk kevésbé
fejlett lelkeknek, miért vonakodnánk elismerni azt, hogy mi is kaphatunk hasonló segítséget azok-
tól, akik magasan fölöttünk állnak, és hogy fejlődésünk egyenletesebbé tehető az ő segítségükkel?

Az ember belső természetében lejátszódó, de az alsóbb tudata számára ismeretlen változások kö-
zé tartoznak azok, amelyeket az akarata indít el. Az Én visszapillant a múltjára, mérlegeli annak
eredményeit, és felismeri, hogy múltbeli hibáiért szenved. Elhatározza, hogy megváltoztatja maga-
tartását, és megváltoztatja tevékenységét. Miközben az alacsonyabb eszköze még mindig a korábbi
ösztönzések hatása alatt áll, és olyan tevékenységet végez, amely éles ellentétben áll a törvénnyel,
az Én elhatározza, hogy ellenkező irányt követ. Eddig az állatias vágyak felé fordult, érzékeit az
alacsonyabb világ gyönyöreire tartották fogva. Most azonban a fejlődés igazi célját kezdi követni, és
elhatározza, hogy nemesebb élvezetekért fog dolgozni. Megérti, hogy az egész világ fejlődik, és ha
ellenszegül ennek a hatalmas áramlatnak, akkor az félre fogja lökni, közben alaposan megsebezve.
Megérti, hogy ha ezzel az áramlattal tart, akkor az hátára veszi, és partra teszi a rég óhajtott kikötő-
ben.

Ekkor elhatározza, hogy változtat az életén, hátat fordít eddigi céljainak, és új úton indul el. Erő-
feszítéseinek, hogy alacsonyabb természetét új irányba terelje, első eredménye sok-sok nehézség és
zavar. A régi életszemlélet során kifejlődött szokások makacsul ellenállnak az új szemléletből
származó ösztönzéseknek, és ebből keserves összeütközés támad. Az agy-tudat azonban fokozato-
san elfogadja a magasabb síkokon hozott döntést, és ekkor „bűneinek tudatára ébred”, vagyis felis-
meri a törvényt. Egyre inkább érzi, hogy tévedett, lelkiismerete mardossa. Görcsös erőfeszítéseket
tesz a jobbá válás érdekében, de a régi szokások ezek útját állják, és ismételten kudarcot vall, amíg
az embert elborítja a múlton bánkódás, a jelen miatti elkeseredés és reménytelen sötétségbe merül.
Végül azonban állandóan növekvő szenvedései kikényszerítenek egy segélykiáltást az Énből, amire
saját természetének belső rejtekéből, a bennrejlő és a körülötte lévő Istentől, életének Életétől meg-
érkezik a válasz. Elfordul alacsonyabb természetétől, ami gúzsba köti, a magasabb felé, ami valódi
lénye, gyötrelmei okozójától, az elkülönült éntől az Egyetlen Én felé, ami a Mindenség Szíve.

Ez az irányváltatás azonban azt jelenti, hogy elfordítja tekintetét a sötétségtől, és a fény felé
fordul. A fény mindig is ott volt, de ő hátat fordított neki. Most megpillantja a Napot, szeme megte-
lik sugaraival, és egész lényét boldogság tölti el. Szíve eddig zárva volt, most szélesre tárul, az élet
óceánja hatalmas áradatával eltölti, és elborítja az öröm. Az új élet egymást követő hullámai magas-
ra emelik, és a hajnal hasadásának öröme tölti el. A múltjára úgy tekint, mint ami elmúlt, mert egy
nemesebb ösvény követésére határozta el magát, és nem sokat törődik azzal a szenvedéssel, ami
múltjának öröksége, mivel tudja, hogy a jelenből már nem visz magával ilyen keserű örökséget. A
béke, az öröm és a szabadság ilyen érzése az, amit a bűnbocsánat eredményének mondanak. Leom-
lottak a válaszfalak, amelyeket az alacsonyabb természet állított a benne lévő és a kívülálló Isten
közé, és az ember szinte nem is tudja felfogni, hogy a változás nem a Világlélekben, hanem saját-

magában történt. Mint egy gyermek, aki ellöki anyja segítő kezét, és duzzogva a falnak fordul, elhagyatottnak képzelve magát, majd amikor nem bírja tovább, visszafordul, és látja, hogy anyja ölelő karjai végig mellette voltak, így löki el az ember is önfejűségében világunk isteni Anyjának oltalmazó karját. Csak amikor újra hozzáfordul, látja, hogy oltalmából sohasem esett ki, és hogy bármerre is jár, ez a védelmező szeretet mindig mellette marad.

Az emberben a „bűnbocsánat” hatására bekövetkező változáshoz a kulcsot a Bhagavad Gita már részben idézett verse jelenti: „Még a legbűnösebb is, ha egész szívvel Engem imád, az igazak közé számít, mert helyesen választott”. A helyes választásból pedig elkerülhetetlenül következik az eredmény: „Hamarosan rátér az erény útjára, és az örök békébe jut”.¹⁶⁷ A bűn lényege az, hogy a rész szembefordítja akaratát az egész akaratával, az emberi akarat szembefordul az isteni akarat. Amikor ez megváltozik, amikor az Én elkülönült akaratát egyesíti azzal az akarat, amely a fejlődésért dolgozik, az ember „az igazak közé számít” abban a világban, ahol az akarat egyet jelent a cselekvéssel, és ahol a hatások az okok következményeiként láthatók. Ezeknek a hatásoknak az alacsonyabb világokban elkerülhetetlenül be kell következniük, és az akaratában igaz ember hamarosan a cselekvésben is igaznak bizonyul. Itt a földön a cselekedetek alapján ítélünk, a múlt elszáradt leveleiből, amott az akarat alapján ítélnek, ami a jövőben kicsírázó mag. Ezért mondja Krisztus az embereknek mindig az alsóbb világban: „Ne ítéletek” (Máté, VII. 1.).

Még azután is, hogy az ember határozottan az új irányt követi, és ez mindennapi életének szokásává vált, visszaesések jönnek. Erről szól a *Pistis Sophiának* az a része, amikor megkérdezik Jézust, vajon vissza lehet-e fogadni a misztériumokba azt, aki onnan kiesett, miután ismét megbánja bűneit. Jézus igenlően válaszol, de hozzáteszi, hogy eljön az idő, amikor a visszafogadást már senki más, csak az örök bocsánatot osztó legmagasabb Misztérium gyakorolhatja. „Amen, Amen, mondom néktek, hogy aki megkapja az első misztérium misztériumait, és azután elfordulván tizenkétszer is vétkezik, majd újra tizenkétszer bűnbánatot tart, imáját az első misztérium misztériumának ajánlva fel, megbocsátást nyer. De ha tizenkétszeri vétkezés utáni újra vétkezik, majd visszatér és bűnbánatot tart, többet nem bocsátatik be a misztériumba. Mert bűnbocsánatot tartani többé már nem lesz módjában, hacsak el nem nyeri a Kimondhatatlan misztériumait, aki mindig könyörületes és mindig megbocsát”.¹⁶⁸ Az emberi életben különösen a magasabb fejlődési szakaszokban találkozunk ilyen bukás utáni megtisztulásokkal, amelyek során a „bűnök megbocsátatnak”. Az embernek felkínálnak egy lehetőséget, amit ha megragad, új növekedési utak nyílnak meg számára. Ha nem él a lehetőséggel, elveszíti helyzeti előnyét, ami még további fejlődési lehetőségeket nyitna meg előtte. Így a további fejlődés útja egy időre bezárul, és minden erejét arra kell fordítania, hogy a már megtett utat újra végigjárja, és megvesse lábát azon a talajon, ahonnan egyszer visszacsúszott. Csak amikor eljut ideig, akkor hallja meg a szelíd Hangot, ami elmondja neki, hogy a múlt lezárult, a gyengeség átalakult erővé, és a kapu ismét kinyílt előtte. A bűnbocsánat ebben az esetben sem más, mint hogy a tényleges helyzetet egy megfelelő hatalom kinyilatkoztatja. A kapu kitarul az arra méltó előtt, de zárva marad a méltatlanok számára. Ahol megtörtént a kudarc, amit a szenvedés kísért, ott ez a kinyilatkoztatás úgy hat, mint „kereszttség a bűnök bocsánatára”, a törekvő visszahelyezése az általa eljátszott kiváltságba. Ez nyilvánvalóan az öröm és a béke érzéseit kelti fel, a megkönnyebbülést a bánat terhétől, az ember úgy érzi, mintha a múlt béklyói végül lehulltak lábairól.

Marad még egy igazság, amit soha nem szabad elfelejtenünk: mi a fény, a szeretet, az üdvösség óceánjában, Isten életében élünk, amely mindig és mindenhol körülvesz bennünket. Ahogyan a Nap elárasztja a földet sugaraival, úgy tölt el mindent fényvel ez az Élet, csak hogy ez a Nap sohasem nyugszik le a világ egyetlen részén sem. Önzésünkkel, szívtelenségünkkel, tisztátalanságunkkal, türelmetlenségünkkel kizárjuk tudatunkból ezt a fényt, de az továbbra is ránk ragyog, körülvesz minden oldalról, gyöngéd és állhatatos kitartással ostromolja a saját magunk építette falakat. Amikor a lélek lerombolja maga körül a falakat, a fény beárad, és a lélek napsugárban fürödve a Menynek üdvösséges levegőjét szívja be. „Mert az ember Fia az Égben van”, bár nem tud róla, és a mennyei legyező hűsíti homlokát, ha feltárja azt. Isten mindig tiszteletben tartja az ember egyénisé-

¹⁶⁷ Ugyanott, IX. 31.

¹⁶⁸ *Pistis Sophia*, II, 305.

gét, és nem lép be tudatába addig, amíg ez a tudat ki nem tárul üdvözlésére. „Imé, az ajtó előtt állok és zörgetek” (Jelenések, III. 20.) – ez minden szellemi Lény hozzáállása a fejlődő emberi lélekhez. Nem az együttérzés hiánya miatt, hanem a legmélyebb bölcsességből várja meg, amíg kinyílik az ajtó.

Az embert nem szabad kényszeríteni, hanem meg kell hagyni szabadságát. Az ember nem rab-szolga, hanem fejlődésben lévő Isten, növekedését nem lehet erőltetni, annak belülről kell kiindulni. Csak amikor az emberi akarat beleegyezik – ahogyan Giordano Bruno tanítja –, akkor fog Isten hatni az emberre, noha Ő „mindenütt jelen van, és kész bárkin segíteni, aki az értelem működésével Őt keresi, és aki az akarat ragaszkodásával, fenntartás nélkül felajánlja magát”.¹⁶⁹ „Az isteni hatás, amely minden a mindenben, nem ajánlkozik, de nem is tartózkodik, hacsak mi magunkévá nem tesszük, vagy magunktól el nem taszítjuk”.¹⁷⁰ „Mint a napfény, olyan gyorsan hatol be, tétovázás nélkül, és érezteti jelenlétét, bárki fordul is hozzá, és tárul fel előtte... ugyanúgy, mint a nap is azonnal beözönlik, ha kinyitjuk az ablakot”.¹⁷¹

A „bűnbocsánat elnyerése” tehát az az érzés, ami az emberi szívet örömmel tölti el, amikor akaratát összhangba hozza az isteni akarral, amikor – kitérve ablakát – a lélekbe beözönlik a szeretetet, a fény és az üdvösség napsugara, amikor a rész egynek érzi magát az egésszel, és az Egy Élet megremegetteti minden erünket. Ez az a nemes igazság, amely étellel tölti el a „bűnbocsánat” legdurvább értelmezését is, és amely gyakran lehetővé teszi – minden ésszerűtlensége ellenére is –, hogy ösztönző erőként hasson a tiszta és spirituális élet felé. Ez az igazság, ahogyan azt a kisebb misztériumokban tanítják.

XII. fejezet A szentségek

Minden vallásban vannak bizonyos szertartások vagy rítusok, amelyeket a hívők különösen fontosnak tekintenek az adott vallásban, és amelyekről azt tartják, hogy a bennük való részvétel bizonyos előnyökkel jár. Ezekre a szertartásokra alkalmazzák a szentség szót, vagy más, ezzel azonos értelmű kifejezést. Valamennyinek ugyanaz a jellegzetessége. Természetükre és mélyebb jelentésükre nagyon kevés pontos magyarázatot adnak, de a régi időkben, a kisebb misztériumokban a szentségeket is megmagyarázták.

A szentségekre különösen jellemző két dolog. Először is létezik az exoterikus szertartás, ami egy képekben bemutatott allegória, amit színjátékkal és kellékekkel adnak elő, és ami nem verbális allegória, valamilyen igazságot szavakban megfogalmazó tanítás, hanem egy eljátszott színdarab, amelyekben bizonyos meghatározott fizikai tárgyakat vagy kellékeket egyedi módon használnak. A kellékeket azzal a céllal választják ki és alkalmazzák a szertartásban, hogy azokkal képszerűen ábrázoljanak bizonyos igazságokat, amelyeket a jelenlévő emberek elméjébe akarnak vésni. Ez minden szentség első és nyilvánvaló jellegzetessége, ez különbözteti meg az istentisztelet vagy a meditáció minden más formájától. Azokhoz szól, akik e képszerűség nélkül nem tudnának felfogni egy bonyolultabb igazságot. Szemléletesen bemutatja nekik azt, ami egyébként elkerülné figyelmüket. Amikor bármilyen szentséget tanulmányozunk, először onnan kell megközelíteni, hogy az egy képi allegória. Ezért az alapvető dolgokat kell megvizsgálni: milyen fizikai tárgyakat használnak az allegóriában, hogyan alkalmazzák azokat, és mi az a jelentés, amit összességében ki akarnak fejezni.

A szentségek második jellegzetes tulajdonsága a láthatatlan világok tényeihez tartozik, és ezeket az okkult tudomány tanulmányozza. A szentséget szolgáltató személynek rendelkeznie kell ezzel a tudással, mivel a szentség hatóereje jórészt – bár nem teljes mértékben – az azt bemutató személy tudásától függ. A szentség összekapcsolja az anyagi világot a finomabb, láthatatlan régiókkal, amelyekkel fizikai világunk összefügg, vagyis egy kapocs a látható és a láthatatlan világ között. De

¹⁶⁹ Giordano Bruno: *The Heroic Enthusiasts*, fordította: L. William, I. kötet, 133. oldal.

¹⁷⁰ Ugyanott, II. kötet, 27, 28. oldalak.

¹⁷¹ Ugyanott, 102, 103. oldalak.

nemcsak kapocs, hanem olyan módszer is, amelynek segítségével a láthatatlan világ energiái tevékenységgé alakulnak át a fizikai világban. A szentség egy létező módszer arra, hogy az egyik fajta energia átalakuljon egy másik fajta energiává, pontosan úgy, ahogyan a galvánelemben a kémiai energia elektromos energiává alakul át. Minden energia lényege egy és ugyanaz, mind a látható, mind a láthatatlan világban, viszont különböznek annak az anyagminőségnek megfelelően, amelyen keresztül megnyilvánulnak. A szentség egyfajta olvasztótégelyként szolgál, amelyben spirituális alkímiai folyamat megy végbe. Az ebbe az olvasztótégelybe helyezett energia bizonyos kezelés után más megjelenési formában kerül elő. Így a világegyetem magasabb régióihoz tartozó, finomabb típusú energiák közvetlen kapcsolatba hozhatók a fizikai világban élő emberekkel, és befolyást gyakorolhatnak rájuk mind a fizikai síkon, mind a saját birodalmukban. A szentség tehát hidat ver a láthatatlanból a láthatóba és lehetővé teszi, hogy az energiák közvetlenül hassanak azokra, akik megfelelnek a szükséges feltételeknek és akik részt vesznek a szentségben.

A reformáció korában, amikor a hívők egy része kivált a római katolikus egyházból, a katolikus egyház szentségei sokat veszítettek tekintélyükből és okkult erejük elismeréséből. A keleti és nyugati egyházak korábbi kettéválása – amikor a görög ortodox egyház elvált a római egyháztól – semmilyen formában nem befolyásolta a szentségekbe vetett hitet. A szentségek mindkét gyülekezetben továbbra is elismert kapcsolatot jelentettek a látható és a láthatatlan világok között, és megszentelték a hívő életét a bölcsőtől a sírig. A kereszténység hét szentsége lefedi az egész életet, a hívőt a keresztséggel fogadja, és az utolsó kenettel búcsúztatja el. A szentségeket okkultisták hozták létre, olyan emberek, akik ismerték a láthatatlan világokat, és céltudatosan választották ki a szentségekben használt szavakat, jeleket és kellékeket, úgy rendezve el ezeket, hogy bizonyos eredményeket hozzanak létre.

A reformáció idején a Róma igáját lerázó és tőle elszakadó egyházakat nem okkultisták vezették, hanem mindennapi – jó vagy rossz – világi emberek, akik a világon semmit nem tudtak a láthatatlan világok dolgairól, és csak a kereszténység külső burkát, a betűszerinti dogmáit és exoterikus hitét ismerték. Ennek az lett a következménye, hogy a keresztény vallásgyakorlásban a szentségek elvesztették központi jelentőségüket, a legtöbb protestáns közösségben csak kettőre, a keresztségre és az úrvacsorára korlátozódtak.

A különvált egyházak legjelentősebbikében ugyan nem tagadják közvetlenül a többi öt szentség szakramentális jellegét, de az említett kettő általánosan kötelező, mert csak ezek felvétele után ismeri el az egyház teljes jogú tagjának a hívőt.

Az anglikán egyház katekizmusában a szentség általános meghatározását teljesen pontosan adják meg, kivéve ezeket a fölösleges szavakat: „Krisztus rendelése szerint”. De még ezek a szavak is elfogadhatók, ha a „Krisztus” szót misztikusan értelmezzük. A meghatározás egyébként így szól: „(A szentség) egy belső és szellemi kegyelem olyan külső és látható jele – Krisztus rendelése szerint –, amelynek segítségével elnyerjük a kegyelmet, és annak megerősítését.”

Ebben a meghatározásban megtaláljuk a szentség már megtárgyalt két különleges jellegzetességét. A „külső és látható jel” a képi allegória, míg a „belső és szellemi kegyelem”, amelyet a szentség „segítségével” elnyerünk, a második jellegzetességre utal. Ez utóbbi kifejezést alaposan megfontolhatnák a protestáns egyházak azon tagjai, akik a szentségben csupán külső formát és szertartást látnak. Világosan kitűnik belőle ugyanis, hogy a szentség valójában eszköz, amelyen keresztül a kegyelem leárad a spirituális világból az anyagi világunkba, így azt is jelenti, hogy szentség nélkül a leáradásnak ilyen módja nem lehetséges. Ez a szentségek második aspektusának világos felismerése, hogy a szentség eszköz, amelyen keresztül a spirituális erőket működésbe lehet hozni a fizikai világban.

Ahhoz, hogy megértsük a szentségeket, szükséges, hogy határozottan felismerjük a természet okkult, vagyis rejtett oldalának létezését. Ezt általában a természet élet-oldalának, vagy tudati oldalának, még pontosabban a Természet elméjének tekintik. Minden szentségekkel kapcsolatos tevékenység mögött az a hit húzódik meg, hogy a láthatatlan világok jelentős befolyást gyakorolnak a láthatóra. Ha tehát meg akarjuk érteni a szentségeket, tudnunk kell valamennyit azokról a láthatatlan intelligenciákról, akik a természetet kormányozzák. A Szentháromság tanát tanulmányozva már

láttuk, hogy a Szellem háromszoros Én-ként nyilvánul meg, és hogy megnyilvánulásának tere az anyag, a természet forma-oldala, amit gyakran – jogosan – úgy tekintenek, hogy az maga a Természet. Mindkét aspektust, az élet-oldalt és a forma-oldalt egyaránt tanulmányoznunk kell, hogy egy szentséget megértsünk.

A láthatatlan lények sok szintje és fokozata létezik a Szentháromság és az emberiség között, közülük a legmagasabbak Isten hét Szelleme, vagy a hét Tűz vagy a hét Láng, akik Isten trónusa előtt állnak (Jelenések, IV. 5.). Valamennyien olyan intelligenciák hatalmas seregei élén állnak, akik természete megegyezik vezetőjükével, és akik az Ő irányítása alatt tevékenykednek. Ezeket a következő osztályokba soroljuk: Trónusok, Hatalmak, Hercegségek, Uralmak, Arkangyalok, Angyalok, akiket a misztériumokban járatos keresztény egyházatyák írásai is megemlítenek. Így ezeknek a Lényeknek hét nagy serege van, és az ő értelmük képviseli a Természetben az isteni értelmet. Megtalálhatók minden régióban, és ők biztosítják a természet energiáit. Az okkultizmus szempontjából nincs élettelen erő, vagy holt anyag. Az erő és az anyag egyaránt él és működik, és egy energia vagy energiacsoport egy értelem vagy tudatosság fátyla, akinek külső kifejeződése az adott energia, az anyag pedig – amelyben ez az energia mozog – egy forma, amelyet az energia irányít vagy megelkesít. Minden ezoterikus tanítás lepecsételt könyv marad azon ember számára, aki nem képes a természetre így tekinteni. Ezek nélkül az angyali életek, a számtalan, tudatos értelem és az energiát és anyagot (vagyis a természetet) megelkesítő tudatosság nélkül,¹⁷² a természet nemcsak hogy értelmetlen maradna, de ugyanígy nem lenne kapcsolatban a benne és körülötte működő isteni étellel, és a benne fejlődő emberi életekkel sem. Ez a megszámlálhatatlan angyal kapcsolja össze a világokat. Ők maguk is fejlődnek, miközben a náluk alacsonyabban állók fejlődését segítik. A fejlődés új távlatot kap, amikor megértjük, hogy az emberiség az intelligens lények hierarchiájának egyik szintjét alkotja. Ezek az angyalok az „Isten fiai”, akik nálunk korábban születtek, akik „riadoztak”, amikor Isten a Föld alapjait a hajnalcsillagok örvendezése közepette megvetette (Jób, XXXVIII. 7.).

Más lények, az állatok, a növények, az ásványok és az elementális életek mögöttünk járnak a fejlődésben, ahogyan az angyalok előttünk. Amikor így közelítjük meg a kérdést, feldereng előttünk egy hatalmas életkerék, a lények hatalmas sokasága, amelyek egymáshoz kapcsolódnak, és egymástól függenek, köztük az ember, mint élő értelem, mint öntudatos lény, akinek megvan a maga helye a nagy keréken. A kereket állandóan forgatja az isteni Akarat, és alkotórészei, az élő értelmek tanulják az együttműködést ezzel az Akarattal. De ha az értelmek tevékenységében hanyagság vagy ellenszegülés miatt fennakadás vagy törés következik be, akkor a kerék csikorog, lassabban forog, és a világok fejlődésének szekere csak üggyel-bajjal halad előre.

Ez a számtalan ember alatti és feletti lény nagyon határozott módokon lép kapcsolatba az emberi tudattal, és e módok között megtaláljuk a hangokat és a színeket. A láthatatlan világban minden hangnak formája van, a hangok együtteséből pedig bonyolult formák épülnek fel.¹⁷³ A hangokat e világok finomabb anyagában színek kísérik, amelyek sokszínű, gyakran különlegesen szép formákat alkotnak. A fizikai világban elindított hangrezgések a láthatatlan világokban továbbrezegnek, mindegyik rezgésnek megvan a maga egyedi jellege, és képesek bizonyos hatásokat kelteni. Amikor az alacsonyabb láthatatlan világban és a fizikai síkon működő ember alatti értelmekkel kommunikálunk, ezeket felügyeljük és irányítjuk, olyan hangokat kell használni, amelyek – akárcsak az emberi beszéd – alkalmasak a kívánt eredmények elérésére. Amikor viszont a magasabb értelmekkel kommunikálunk, bizonyos hangok hasznosak ahhoz, hogy harmonikus légkört teremtenek, amelyek az ő tevékenységeikhez illenek, és amelyek finomabb testeinket is érzékenyebbé teszik hatásaikra.

A hangok okkult használatának legfontosabb része ez a finomabb testekre gyakorolt hatás. Ezek a testek a fizikai testhez hasonlóan állandó rezgő mozgást végeznek, és a rezgések minden gondolattal vagy vágyal válnak. Ezek a változó szabálytalan rezgések akadályt képeznek bármely kívülről jövő új rezgés számára. Ahhoz, hogy a testeket érzékennyé tegyük a magasabb befolyások-

¹⁷² Az „anyag és energia” kifejezést úgy használjuk, ahogyan a tudományban nagyon jól ismert. Az energia azonban csak az anyag egyik tulajdonsága, amit mozgásnak nevezünk.

¹⁷³ A zenei hangok által létrehozott formákról bármely tudományos könyvben olvashatunk csakúgy, mint Mrs. Watts-Hughes illusztrált könyvében, a *Voice Figures*-ban.

ra, olyan hangokat alkalmazunk, amelyek a szabálytalan rezgéseket egy állandó ritmussá alakítják, amely természetében megfelel a megközelíteni kívánt értelmes lény ritmusának. A gyakran elismélt mondatok célja ennek a hatásnak az elérése, mint ahogyan a zenekar hangszerének összehangolásához is ugyanazt a hangot kell újra és újra játszani. A finomabb testeket a keresett lény alaphangjával kell összhangba hozni, ha azt akarjuk, hogy hatása akadálytalanul eljusson a hívó természetébe, és ezt a célt ősidők óta mindig is a hangok használatával érték el. Ezért a zene mindig az istentisztelet szerves része volt, bizonyos meghatározott dallamokat pedig gondosan megőriznek korszakról korszakra.

Minden vallásban léteznek különlegesen jellegzetes hangok, amelyeket a „Hatalom Szavainak” neveznek, ezek egy bizonyos nyelven és egy bizonyos módon énekelt hangsorozatokból állnak. Minden vallás rendelkezik ilyen mondatok sorozatával, a hangok különleges egymásutániségével, amiket mostanában általánosan „mantráknak” neveznek. Ez a szó keletről származik, ahol a mantrák tudományát alaposan tanulmányozták, és kidolgozták. Nem szükséges, hogy egy mantra – vagyis meghatározott eredmény elérése érdekében különleges módon létrehozott hangsorozat – egy bizonyos nyelven legyen megfogalmazva. Bármely nyelv alkalmas erre a célra, bár egyes nyelvek alkalmasabbak, mint mások, a fő dolog az, hogy a mantra készítője rendelkezzen a szükséges okkult tudással. A szanszkrit nyelvben mantrák százai léteznek, amelyeket a múltban a láthatatlan világok törvényeit jól ismerő okkultisták készítettek. A nemzedékek továbbadták egymásnak ezeket a mantrákat, amelyek meghatározott sorrendben és meghatározott dallammal énekelt szavak. Az éneklés hatása az, hogy rezgéseket, vagyis formákat hoznak létre a fizikai és fizikain túli világokban. Az éneklő tudásától és tisztaságától függ, hogy milyen világokat képes énekével elérni. Ha tudása széleskörű és elmélyült, akarata erős, szíve tiszta, akkor szinte korlátlan hatalmat gyakorolhat néhány ilyen ősi mantra alkalmazásával.

Ahogy mondtuk, nem feltétel, hogy egy bizonyos nyelvet kelljen használni. Ez a nyelv lehet szanszkrit, de lehet a világ bármely nyelve, feltéve, hogy a mantrát hozzáértő ember alkotja meg.

Ezért használják a római katolikus egyházban mindig a latin nyelvet a mise lényeges részeinél. Ez nem holt nyelv, hogy „ne értse a nép”, hanem a láthatatlan világokban működő élő energia. Nem azért használják, hogy a tudást elrejtse a nép elől, hanem azért, hogy a láthatatlan világokban bizonyos rezgéseket idézzenek elő, amilyeneket a mai európai nyelvek egyikén sem tudnának előidézni, hacsak egy nagy okkultista nem vállalkozna a szükséges hangsorozatok összeállítására. Egy mantrát lefordítani annyit jelent, mint a „Hatalom Szavát” közönséges mondattá átalakítani. A hangok megváltoztatásával más hangformákat hozunk létre.

A keresztény misén a latin szavak egyes elrendezései és a hozzájuk párosított zene a legerőteljesebb hatásokat ébresztik a fizikain túli világokban. Bárki, aki eléggé érzékeny, felismeri azokat a különleges hatásokat, amelyeket ezeknek a szent mondatoknak, különösen a miseszövegnek az éneklése kelt. Bárki, aki csendben és befogadókészen ül, megérezheti azokat a rezgéseket, amelyeket e szövegek kimondásával a pap vagy a kórus létrehoz. Ezzel egy időben pedig a már leírt módon a magasabb világokban is létrejönnek bizonyos hatások, amelyek a hívők finomabb testeit közvetlenül befolyásolják. Ugyanakkor ez megszólítja a fizikain túli világok értelmes lényeit is, ugyanolyan határozott tartalommal, mint amikor a fizikai síkon közlünk valamit egy másik embertársunkkal, legyen szó akár egy imáról, akár néha egy parancsról. A hangok, amik élénk, ragyogó formákat eredményeznek, felemelkednek a világokon keresztül, megérintik a bennük lakozó értelmes lények tudatát, és néhányukat rábírják arra, hogy megtegyenek bizonyos szolgálatokat, amelyekre az istentisztelet résztvevői őket megkérlik.

Az ilyen mantrák minden szentség alapvető részét képezik.

A szentség külső és látható formájának másik lényeges részét bizonyos mozdulatok jelentik. Ezeket jeleknek, bélyegzőknek vagy pecséteknek nevezik, ez a három szó ugyanazt jelenti a szentségek esetében. Minden jelnek megvan a maga egyedi jelentése, és jelzik a szertartást végző személy által működésbe hozott erőknél megszabott irányt, amelyek vagy belőle indulnak ki, vagy rajta keresztül áradnak. De a jelek minden esetben szükségesek a kívánt hatás létrehozásához, és a

szentségekkel kapcsolatos szertartás elengedhetetlen részét képezik. Az ilyen jelet a „hatalom jelének” nevezik, ahogyan a mantra a „hatalom szava”.

Érdekes hivatkozásokat olvashatunk a régmúlt idők okkult könyveiben ezekről a tényekről, amik akkor is, most is igazak. Az egyiptomi *Halottak könyve* leírja a lélek halál utáni útját, és elolvashatjuk, hogyan állítják meg az út különböző szakaszain az egymás után következő világok kapuiban az örök, és vonják kérdőre. A kapun csak akkor mehet át, ha tud két dolgot: ki kell mondania a Hatalom Szavát, és meg kell adnia a jelet, a Hatalom Jelét. Amikor kimondja a Szót, és megadja a Jelet, a kapu zárja lehullik, az örök félreállnak, és beengedik a lelket. Hasonló leírást találunk a már említett nagyszerű misztikus keresztény szentírásban, a *Pistis Sophia*-ban. Ott olyan lélekről van szó, amely nem a fizikai test halálával való felszabadulása után utazik át a világokon, hanem aki a beavatáskor tudatosan hagyja el testét. Útját hatalmas lények, a természet erőinek megtestesítői zárják el, és mindaddig nem engedik be birodalmuk kapuján, amíg a beavatott meg nem adja az Szót és a Jelet. Vagyis kétszeres tudásra volt szüksége, kimondani a Hatalom Szavát és megmutatni a Hatalom Jelét. Ezek nélkül továbbhaladni nem lehetett, és nélkülük nem szentség a szentség.

Ezeken kívül minden szentség bemutatásakor használnak bizonyos fizikai tárgyakat is, vagy kellemesebbé használni azokat. (A bűnbánat szentségénél ma már általában elhagyják a hamu használatát, kivéve néhány különleges alkalmat, noha a hamu a szertartás részét képezi.) Ez mindig a szentséggel elérendő eredményt szimbolizálja, és rámutat annak a „belső és szellemi kegyelemnek” a természetére, amely a szentségen keresztül elnyerhető. Ugyanakkor ez anyagi eszközként is szolgál a kegyelem tényleges, tehát nem csak szimbolikus átadására, a tárgy anyagában végbemenő finom változás pedig felsőbbrendű célok érdekében történik.

A fizikai tárgyak szilárd, cseppfolyós és légnemű részecskékből állnak, amelyekre vegyi úton felbonthatók. Tartalmazznak továbbá éterikus anyagot, ami áthatja a durvább részecskéket, Ebben éterikus anyagban működnek az elektromágneses energiák. Ezen kívül a fizikai tárgy kapcsolatban áll a finomabb anyagokból álló másolatokkal, amelyekben az elektromágnesesnél finomabb, de ahhoz hasonló és sokkal hatékonyabb energiák működnek.

Amikor egy ilyen tárgyat megmagnetizálunk, éterikus részében változást idézünk elő, rezgései módosulnak, rendszereződnek, és felveszik a magnetizáló személy éterikus rezgéseit. Így a magnetizáló lényével a tárgy természetében azonosul, és – az éterikus rész hatására – sűrűbb részecskéi is lassan megváltoztatják rezgésszámukat. Ha a magnetizáló rendelkezik azzal a képességgel, hogy a finomabb tükörképeket befolyásolni tudja, akkor azok is az ő rezgéseire hangolódnak.

A magnetikus gyógyításoknak ez a titka. A beteg ember szabálytalan rezgéseit a gyógyító úgy változtatja meg, hogy azok saját szabályos rezgéseikhez alkalmazkodjanak. Ez pontosan úgy történik, mint amikor egy szabálytalanul lengő tárgyat ritmikusan ismételt lökésekkel szabályos lengésre kényszerítünk. Az orvos magnetizálja a vizet, és azzal gyógyítja betegét, magnetizál egy kendőt, és a kendő a a beteg testrésze helyezett meggyógyítja a beteget. Erős mágneset vagy galvánelem-áramot használ, és azzal állítja helyre az idegek energiáját. Minden esetben az éterikus anyagot hozza mozgásba, és ennek segítségével fejt ki hatást a sűrűbb fizikai részecskékre.

Hasonló eredménnyel jár, amikor a szentségeknél használt tárgyakat a pap a Hatalom Szavával és a Hatalom Jelével látja el. A fizikai anyag éterikus részében magnetikus változás következik be, a finomabb tükörképek pedig aszerint módosulnak, amennyi tudás, tisztaság és odaadás van a szertartást vezetőben, aki a magnetizálást – vagy vallásos kifejezést használva, a megszentelést – végzi. Ezen kívül a Hatalom Szava és Jele odahívja a szertartáshoz mindazokat az angyalokat, akiket különösen érdekel a szertartásban használt tárgy vagy a szertartás természete. Ők azután erőteljes segítséget nyújtanak, saját magnetikus energiáikat árasztják a tárgy finomabb másolataiba, sőt még a fizikai éterbe is, így erősítik a szertartást végző energiáit. Aki csak egy kicsit is ismeri a magnetikus erőket, nem vonhatja kétségbe a fizikai tárgyakban ilyen módon végbemenő változások lehetőségét. Ha tudományos kutató, aki ugyan lehet, hogy nem is hisz a láthatatlan dolgokban, képes annyira átítatni a vizet a saját életenergiájával, hogy az meggyógyít egy beteget, miért ne lehetne egy magasabb, bár *hasonló* természetű képességgel rendelkező személy képes rá, aki ráadásul szent életet él, nemes jellemű, és ismeri a láthatatlan világot? Azok, akik képesek érzékelni a

magnetizmus magasabb rendű formáit, nagyon jól tudják, hogy a megszentelt tárgyak erősségükben nagyon különböznek egymástól attól függően, hogy a megszentelést végző pap milyen tudású, mennyire tiszta és mennyire spirituális. Vannak, akik tagadják az egész magnetizálás lehetőségét, és visszautasítják a vallás szentelt vizét is, az orvos által készített magnetizált vizet is. Ezek az emberek következetesek, de tudatlanok. Azok viszont, akik hasznosnak tartják az egyiket és kinevetik a másikat, nem bölcsök, hanem előítéletesek, nem felvilágosultak, hanem egyoldalúak. Vallási hiteltelenségük befolyásolja ítélőképességüket, mert a tudomány terén elfogadják azt, amit vallási téren tagadnak. A XIV. fejezetben ehhez a témához még adunk némi kiegészítést a „megszentelt tárgyakkal” kapcsolatban.

Látjuk tehát, hogy a szentségek külső oldala igen fontos. A használt tárgyak anyagában tényleges változások történnek, így ezek a tárgyak olyan energiák eszközeivé válnak, amelyek magasabb szintűek, mint amilyen szinthez egyébként tartoznak. A magnetizált tárgyakhoz közelítő vagy azokat megérintő emberek éterikus és finomabb testeiben e tárgyak magnetikus ereje változást idéz elő, és befogadó-képesekké teszi őket a magasabb hatások számára. Összehangolódnak azokkal a magasabb lényekkel, akik a megszenteléskor használt Hatalom Szavával és Jelével kapcsolatban állnak. A szentségekkel kapcsolatos szertartáson jelen vannak ezek a láthatatlan világhoz tartozó lények, jószágos és könyörületes befolyásukat kiárasztják mindazokra, akik méltó résztvevői a szertartásnak, akik eléggé tiszták és áhítatosak ahhoz, hogy hozzá hangolódjanak a finomabb rezgésekhez. Ők azt tapasztalják, hogy érzelmeikben megtisztulnak, ösztönzést kapnak, spiritualitásuk megélnéül, szívük megtelik békével, mert szoros kapcsolatba kerültek a láthatatlan valósággal.

XIII. fejezet

A szentségek (folytatás)

Most pedig alkalmazzuk ezeket az általános elveket konkrét esetekre, és vizsgáljuk meg, hogy mennyiben igazolják és magyarázzák meg a valamennyi vallásban megtalálható szentségekkel kapcsolatos rítusokat.

Elegendő, ha példaként a katolikus egyház hét szentsége közül hármat kiemelünk. Kettőt minden keresztény kötelezőnek ismer el, bár a szélsőséges protestánsok ezeket is megfosztották szentségjellegüktől, megerősítő és megemlékező jelleget adva nekik a szentségi helyett. De még közöttük is a valódi áhítatos szív megkap valamennyit abból a szentségi áldásból, amit a fej megtagad. A harmadikat a protestáns egyházak még névleg sem ismerik el szentségnek, bár magán viseli egy szentség lényeges ismertetőjeleit, amelyeket az anglikán egyház katekizmusának meghatározásából már idéztünk. Ez a három szentség a keresztség, az oltári szentség és a házasság. Azzal, hogy a házasságot kiemelték a szentségek közül, jelentősen lealacsonyították magasztos eszméjét, és ez a házassági kötelékek lazulására vezetett, a gondolkodó emberek sajnálatára.

A keresztség szentsége minden vallásban megtalálható, de nemcsak a földi életbe való belépéskor alkalmazták, hanem általánosabban is, egy megtisztulási szertartásként. A szertartás során – amely az újszülött vagy felnőtt jövevényt befogadja az egyházba – a vízzel való meghintés a rítus alapvető tartozéka, és ez ugyanolyan egyetemes volt a régi időkben, mint napjainkban. A keresztény író, Dr. Giles megjegyzi: „Az a gondolat, hogy a vizet használjuk a spirituális megtisztulás jelképeként, túlságosan nyilvánvaló, hogy ne lepődjünk meg e szertartás ősiségén. Dr. Hyde a *Religion of the Ancient Persians* [Az ősi Perzsia vallása] című értekezésében (XXXIV. 406.) megállapítja, hogy a perzsák között általános szokás volt. Ők nem alkalmazták gyermekeiknél a körülmetélést, csak a keresztelest, vagyis a lélek megtisztítását célzó mosdást. A gyermekeket elvitték a templomba a paphoz, és a Nappal, a tűzzel szemben elhelyezve elvégezték a szertartást, majd úgy tartották, hogy a gyermek megszentelődött. Lord arról beszél, hogy az erre a célra szolgáló vizet magyaltölgyből készült bérkán hozták. Ez a fa tulajdonképpen a mágusok „Haum”-ja, amiről egy más alkalommal már beszéltünk. Tavernier elmondja, hogy a keresztelest néha úgy végzik, hogy egy vízzel telt nagy edényben megmártják a gyermeket. Az ilyen megmosás vagy keresztelest után a pap a szülők által

kiválasztott nevet adja a gyermeknek”¹⁷⁴. A hindu gyermek is néhány héttel születése után részesül egy szertartásban, amelynek részeként vízzel meghintik. A vízzel meghintés egyébként minden hindu istentisztelet kezdete. Williamson szaktekintélyekre hivatkozva megállapítja, hogy a megkeresztelés szokás volt Egyiptomban, Perzsiában, Tibetben, Mongóliában, Mexikóban, Peruban, Görögországban, Rómában, Skandináviában és a druidák között.¹⁷⁵ Az itt idézett imák között nagyon szépeket találunk: „Imádkozom azért, hogy ez az égi víz, a kék és a világoskék, lépjen be testedbe, és éljen benne. Imádkozom azért, hogy elpusztítsa benned és vessen ki belőled minden gonosz és minden ellenséges dolgot, ami a világ kezdete előtt neked adatott.” „Óh gyermek! Fogadd e vizet a világ Urától, aki a mi életünk, e víz megmos és megtisztít. Távolítsák el e cseppek a bűnt, amelyet a világ teremtése előtt kaptál, mivel mindannyian annak hatalmában vagyunk.”

Tertullianus – egy korábban már idézett szövegrészben – megemlíti a nem keresztény népeknél megtalálható teljesen általános keresztelkedési szokásokat, amikre más egyházatyák is utalnak.

A legtöbb vallási közösségben minden vallásos szertartás együtt jár a keresztelés egy kisebb formájával, amelyben a vizet a megtisztulás szimbólumaként használják. Az emögötti gondolat az, hogy addig ne vehessen részt senki az istentiszteleten, amíg szívét és lelkét meg nem tisztította, a külső mosakodás tehát a belső megtisztulást szimbolizálja. A római és görög-katolikus templomokban minden ajtó mellett elhelyeznek egy kis szenteltvíz-tartót, és minden misére érkező ujját belemártva keresztet vet, mielőtt az oltár felé közeledne. Robert Taylor erre a szokásra megjegyzi: „A protestáns templomokban felállított keresztelő medence, de különösen a katolikus templomok bejáratánál elhelyezett szenteltvíz-tartó nem utánezata, hanem töretlen folytatása annak az *aqua minaria*-nak vagy *amula*-nak, amelyekről a tudós Montfaucon *Antiquities* című művében kimutatta, hogy szentelt vizet tartalmazó edények voltak, amelyeket a pogányok templomaik bejáratához állítottak azért, hogy a megszentelt helyre való belépésük előtt mindenki meghintse magát belőle.”¹⁷⁶

Mind az egyházba való befogadást jelentő keresztelésnél, mind a kisebb tisztító szertartásoknál a vizet használják közvetítő anyagként, a természetben ezt a hatalmas tisztító folyadékot, ami ezért a legalkalmasabb jelkép a tisztításra. E víz fölött a pap egy mantrát mond, az anglikán szertartásban ezt a következő ima képviseli: „Szenteld meg ezt a vizet a bűn misztikus lemosására”, befejezése pedig az ismert forma: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében. Ámen.” Ez utóbbi a Hatalom Szava, amelyet a Hatalom Jele, a víz fölött vetett kereszt kísér.

A szó és a jel – ahogyan korábban elmagyaráztuk – egy olyan tulajdonságot ad a víznek, amivel korábban nem rendelkezett, így valóban jogos a „szentelt víz” elnevezés. A sötét hatalmak nem közelítenek hozzá, a testre hintve pedig békességet áraszt, és új spirituális életet ébreszt. Amikor egy gyermeket megkeresztelnek, a víznek átadott spirituális energia – amelyet a Szótól és a Jeltől kapott – megerősíti a gyermekben a spirituális életet. Ezt követően a gyermek felett kimondják a Hatalom Szavát, és homlokára rajzolják a Hatalom Jelét. A gyermek finomabb testeiben ekkor rezgések indulnak el, és a láthatatlan világokon átrezeg a felszólítás, hogy az így megszentelt életet védjék meg. Ugyanis a Jel egyszerre tisztító és védelmező jellegű, megtisztít az az élet, amely rajta keresztül árad, és védelmeznek azok a rezgések, amelyeket a finomabb testekben felébreszt. Ezek a rezgések egy védőfalat képeznek a láthatatlan világokban az ellenséges hatások támadásai ellen, és valahányszor megérintjük a szentelt vizet, kimondjuk a Szót, és lerajzoljuk a Jelet, az energia megújul, a rezgések megerősödnek, mivel a láthatatlan világokban mindkettő a hatalomnak számít, és segítséget hoz használójának.

A korai egyházban a keresztelést nagyon gondos előkészület előzte meg. Erre azért is szükség volt, mert az egyházba befogadottak rendszerint a környező más vallásokból jöttek át. Az áttérő személy három meghatározott fokozatban kapta meg a képzést, és minden szinten addig maradt, amíg a tanításokat alaposan el nem sajátította. Ezek után fogadták be az egyházba a megkeresztelést. Csak ezt követően tanították meg a hitvallásra (hiszekegyre), amelyet nem volt szabad leírni, sem pedig hitetlenek előtt elismételni, így aki el tudta mondani, az egy ismertetőjel volt, annak bi-

¹⁷⁴ Giles: *Christian Records*, 129. oldal.

¹⁷⁵ Williamson: *The Great Law*, 161-166. oldalak.

¹⁷⁶ *Diegesis*, 219. oldal.

zonyítéka, hogy az ember az egyház megkeresztelt tagja. Azt, hogy mennyire hittek akkoriban a keresztségből kapott kegyelemben, a halálos ágyon való megkeresztelés szokása is bizonyítja. Világi férfiak és nők, akik nem akartak lemondani a földi gyönyörökről, sem tiszta életet nem akartak élni, mivel hittek a megkeresztelés valóságában, elhalasztották a szertartást egészen haláluk órájáig, és így részesülni akartak a szentségi kegyelemben, hogy a halál kapuján tisztán, spirituális energiával feltöltve lépjenek át. E túlkapások ellen a legnagyobb egyházatyák közül néhányan sokat és eredményesen küzdöttek. Furcsa történetet mond el egyikük, azt hiszem Szt. Atanáz, akit gúnyos szellemességéről ismertek, és gyakran nyúlt a humorhoz, amikor meg akarta értetni hallgatóságával viselkedésük esztelenségét vagy fonákságát. Elmondta hallgatóinak, hogy volt egy látomása, amelyben eljutott a mennyország kapujáig, ahol Szt. Péter állt őrt. De nem szívesen fogadta a látogatót, hanem elégedetlenül, összeráncolt homlokkal. „Atanáz – szólt Szt. Péter – miért küldöd nekem állandóan ezeket az üres csomagokat, amelyek kívülről gondosan le vannak pecsételve, belül pedig nincs semmi?” Ez azon maró megjegyzések egyike, amelyekkel a kereszténység kezdetén találkozunk, amikor ezek a dolgok valóságot jelentettek a keresztény ember számára, nem csak üres formát, mint napjainkban olyan gyakran.

A csecsemőkori megkeresztelés szokása fokozatosan elterjedt az egyházban, és így azok a tanítók, amelyek korábban a keresztség felvételét megelőzték, ettől kezdve a bérálásra való felkészítéssel szolgáltak. A bérálásnál a hívő a keresztségi fogadalmakat érettebb ésszel és értelemmel megerősíti. A csecsemő felvétele az egyházba annak a helyes felismerésén alapul, hogy az ember élete három világban zajlik, és amikor a szellem és a lélek elfoglalják az újszülött testét, azok tudomásunk szerint nem öntudatlanok és értelem nélküliek a láthatatlan világokban, hanem tudatosak, értelmesek és hatékonyak. Ésszerű és helyes, hogy „a szív elrejtett emberét” (1 Péter, III. 4.) zarándokútjának új állomásán üdvözölgék, és hogy a leginkább segítő hatások áradjanak arra az eszközre, amelyben lakozni fog, és amelyet saját szolgálatára kell kiformálnia. Ha megnyílna az emberek látása, ahogyan egykor Elizeus szolgájáé, ők is meglátnák a tüzes lovakat és szekereket gyülekezni a hegy körül, ahol az Úr prófétája volt (2 Királyok, VI. 17.).

Lépünk tovább a tanulmányozásra kiválasztott második szentségre, ami az eucharisztia, az Úr-felmutatás szentsége, az örök áldozatot szimbóluma – ahogyan ezt már elmagyaráztuk. Ez a katolikus egyház mindennapos áldozata szerte a világon, ami azt az örök áldozatot testesíti meg, ami által a világok létrejöttek, és örökké fennmaradnak. Azért kell naponta bemutatni, mert az eredeti áldozat is állandóan folyik, és a benne érintett hívek részt vesznek az áldozat törvényének munkájában, azonosítják vele magukat, elismerik kötelező jellegét, és önkéntesen csatlakoznak hozzá a világokban végzett munkájában. Ahhoz, hogy az azonosulás teljes lehessen, az kell, hogy a hívő részt vegyen a szentség fizikai részében, de a belőle származó jótékony hatásból sok minden megosztható, és a világokra kiáradó befolyás növelhető akkor is, ha az elkötelezett hívő a fizikai tevékenységben nem vesz részt, mentálisan viszont kapcsolódik hozzá.

A keresztény mise e nagy fontosságú feladata elveszti erejét és értelmét, ha semmi többet nem látunk benne, mint egy múltbeli áldozatról való megemlékezést, egy képi allegóriát az azt életre keltő mély igazság nélkül, csak a kenyér megtörését és a bor kitöltését az örök Áldozatban való részvétel nélkül. Ha így tekintünk rá, akkor csak a pusztá burkot, a halott képet látjuk az élő valóság helyett. „A hálaadás pohara, amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérével való közösségünk-e?” – kérdi az apostol. „A kenyér, amelyet megszegünk, nem a Krisztus testével való közösségünk-é?” (1 Kor. X. 16.) A folytatásban rámutat, hogy akik esznek az áldozati kenyérből, természetükben hasonlókká lesznek, és egy közös testbe olvadnak, amely egyesül azzal a Lénnel, osztozik természetében, aki az áldozatban jelen van. Pál apostol itt a láthatatlan világ egyik tényéről beszél, a tudás megalapozottságával. Bármely szentségi szertartásnál láthatatlan lények árasztják saját lényegüket az ott használt anyagokba, és akik ezeket az anyagokat magukhoz veszik – amelyek beépülnek testükbe, és alkotóelemeik részévé válnak –, így egyesülnek azokkal, akiknek lényege az anyagban van, ezért mindannyian közösségbe kerülnek egymással. Ez akkor is igaz, amikor bármilyen ételt elfogadunk egy másik ember kezéből, ekkor az ő természetének egy része, élő magnetizmusa elkeveredik saját magnetizmusunkkal. Mennyivel inkább igaz ez, amikor az ételt ünnepélyesen és céltu-

datosan itatják át magasabb magnetizmussal, amely egyaránt hat a fizikai, és a finomabb testekre is. Ha meg akarjuk érteni az Úrfelmutatás jelentését és hasznosságát, akkor fel kell ismernünk a láthatatlan világok e tényeit, és úgy kell rá tekintenünk, hogy az kapcsolat a földi és az égi dolgok között, ugyanakkor egyetemes áldozati cselekmény, együttműködés és egyesülés az áldozat törvényével, különben elvesztjük jelentőségének nagyobb részét.

E szentség anyagaként a kenyér és bor használata nagyon ősi eredetű, és éppen olyan általános, mint a víz használata a keresztelés szentségénél. A perzsák kenyeret és bort áldoztak Mithrának, de hasonló áldozatokat mutattak be Tibetben és Tatárországban is. Jeremiás arról beszél, hogy a zsidók Egyiptomban „lepényt és italt áldoztak” az ég királynéjának, amikor részt vettek az egyiptomi szertartásokban. (Jeremiás, XLIV.) Mózes első könyvében azt olvassuk, hogy Melkizedek, a királyi beavatott, amikor megáldotta Ábrahámot, kenyeret és bort használt (Mózes I. XIV. 18, 19.). A különböző görög misztériumokban is szertartási kellék volt a kenyér és a bor. Williamson szerint ugyanez volt szokásban a mexikóiak, a peruiak és a druidák között is.¹⁷⁷

A kenyér a táplálék általános szimbóluma, amely felépíti a testet, míg a bor a vér szimbóluma, amelyet az élet áramának tekintettek, mert „a testnek lelke a vérben van” (Mózes III. XVII. 11.). Ezért mondják a családtagokról, hogy egy vérből valók, és a vérségi kötelék a családhoz tartozást jelenti. Innen ered a „vérszerződés” ősi szertartása is, amikor az idegent úgy vették fel a családba vagy a törzsbe, hogy a család egyik tagjának néhány csepp vérére eresztették ereibe, vagy itatták meg vele, általában vízzel elkeverve. Ettől kezdve úgy tekintették, mint aki beleszületett a családba vagy a törzsbe, mint aki ugyanabból a vérből való. Ehhez hasonlóan részesülnek a hívők az úrfelmutatásban a Krisztus testét és természetét szimbolizáló kenyérben, és a Krisztus vérére és életét szimbolizáló borban. Ezáltal rokonaivá, eggyé válnak Vele.

A hatalom szava itt: „Ez az én testem, ez az én vérem”. Ezek a szavak úgy átalakítják az anyagokat, hogy azok a spirituális energiák hordozó eszközeivé válnak. A hatalom jele a kenyér és a bor fölött kiterjesztett kéz és a felettük leírt kereszt, bár ezt a protestánsok nem mindig teszik meg. Az Úrfelmutatás szentségének tehát ezek a külső alapvető mozzanatai.

Fontos megértenünk azt a változást, amely ebben a szentségben lejátszódik, mert többről van szó, mint a korábbiakban ismertetett magnetizálás, bár ez is megtörténik. Itt azonban egy általános törvény egyedi esetéről van szó.

Az okkultista egy látható dologra úgy tekint, mint egy láthatatlan igazság utolsó, fizikai kifejeződésére. Minden egy gondolat fizikai kifejeződése. Egy tárgy nem egyéb, mint láthatóvá vált, besűrűsödött gondolat. A világ valamennyi tárgya az isteni gondolatok kifejeződése a fizikai anyagban. Ezek szerint bármely tárgy valóságossága nem a külső formán, hanem a belső lényegen alapul, az eszméből indul ki, amely az anyagot saját kifejezésére megformálta. Mivel a magasabb világokban az anyag nagyon finom és képlékeny, nagyon gyorsan felveszi a gondolat formáját, és ahogyan a gondolat változik, úgy változtatja alakját. Amint az anyag sűrűbbé és nehezebbé válik, nehezebben, lassabban alakul át, míg a fizikai világban a változások a leglassabbak a fizikai világot felépítő sűrű anyag ellenállása miatt. Ha azonban elég idő áll rendelkezésre, még ez a nehézkes anyag is átalakul a meglepésítő gondolat nyomása alatt, ahogyan az emberi arcra is bevésődnek a szokásá vált gondolatok és érzelmek kifejezései.

Ez az igazság, ami az átváltozás tanának nevezett doktrína mögött húzódik, amit az átlagos protestánsok teljesen félreértenek. De az okkult igazságoknak mindig ez a sorsa, amikor tudatlanok kezébe kerülnek. A változtató „szubsztancia” az a gondolat, ami egy tárgyat azzá tesz, ami. A „kenyér” nem csupán liszt és víz, hanem az a gondolat is, amely szerint a lisztet és a vizet összekeverik és összegyúróják. Ez az a „szubsztancia”, amitől „kenyérre” válik, a liszt és a víz csupán „hozzávaló”, az anyagi elrendezés, amely formát ad a gondolatnak. Egy másik gondolattal vagy szubsztanciával a liszt és a víz egy másik formát ölt, mint ahogyan más formát ölt akkor is, amikor a test táplálékként feldolgozza. Ahogyan a vegyészek is felfedezték, hogy ugyanolyan típusú és számú kémiai atom különböző módokon rendezhető el, és így teljesen eltérő tulajdonságú dolgok jöhetnek létre, bár az összetevők változatlanok. Ezek az „izomer vegyületek”, amelyek a modern vegyészet legér-

¹⁷⁷ Williamson: *The Great Law*, 177-181, 185. oldalak.

dekesebb felfedezései közé tartoznak. Tehát a különböző gondolatok szerint elrendezett azonos atomok különböző testeket alkotnak.

Nos, milyen lényegbeli átváltozás történik az Úrfelmutatás során felhasznált anyagokban? A gondolat, amely létrehozza a tárgyat, megváltozott. Normál körülmények között a kenyér és a bor élelmiszerek, a táplálék isteni eszméinek kifejeződései, olyan anyagok, amelyek a testek felépítésére szolgálnak. Az új gondolat a krisztusi természet és élet, ami az ember spirituális természetének és életének felépítésére szolgál. A szubsztancia tehát megváltozik, a tárgy összetételében, fizikai anyagában változatlan marad, viszont a hozzá kapcsolódó finomabb anyag a megváltozott gondolat nyomására ugyancsak megváltozik, és ennek hatására új tulajdonságok alakulnak ki. Ezek hatnak a szertartáson résztvevők finomabb testeire, és hozzáhangolják azokat a krisztusi természethez és élethez. A hozzáhangolódás mértéke a szentségben részesülők „érdemességétől” függ.

A méltatlan résztvevőre, aki ugyanazon folyamat részese, károsan hat a szentség felvétele, mert a nyomásnak ellenálló természetét a rá ható erők, amelyekre nem képes válaszolni, összekuszálják, és szétszaggatják, ahhoz hasonlóan, mint amikor a rezgések darabjaira törnek egy olyan tárgyat, ami nem képes ugyanazt a rezgésszámot felvenni.

Az érdem résztvevő azonban eggyé válik az áldozattal, a Krisztussal, és így eggyé válik és egyesül az isteni Élettel is, aki Krisztus Atyja. Amilyen mértékben az áldozati cselekmény a forma oldaláról a másoktól elválasztó élet feladását jelenti a közös Életben való részvétel érdekében, a különálló vezeték felajánlását, hogy az az egyetlen Élet vezetékévé váljon, az áldozó ugyanúgy ezzel az önfeladással válik eggyé Istennel. A hívő feladja az alacsonyabb értékűt, hogy egy magasabb rendű részévé váljon, lemond a testről, az elkülönült akarat eszközéről, hogy az isteni Akarat eszközévé váljon. Ahogy az apostol mondja, felajánlja a „testeket élő, szent és Istennek kedves áldozatul” (Rómaiak, XII. 1.). Helyesen tanította tehát az egyház, hogy akik méltóan vesznek részt az Úrfelmutatásban, azok részt vesznek az emberekért kiárasztott krisztusi Életben. Ennek a szentségnek is – mint minden más szentségnek – az a célja, hogy az alacsonyabb rendűt átváltoztassa a magasabb rendűvé. A benne résztvevők arra törekednek, hogy az alacsonyabb erők a nemesebb erőkkel történő egyesülés következtében átalakuljanak. Bármelyik valláshoz is tartozzon az ember, ha ismeri ezt a belső igazságot, és felismeri a magasabb élet tényét, akkor a vallása szentségeinek segítségével teljesebb és tökéletesebb kapcsolatba léphet a világokat fenntartó isteni Élettel, feltéve, hogy a szertartáshoz befogadó magatartással, teljes hittel és nyílt szívvel járul, mert ezek szükségesek ahhoz, hogy a szentség adta lehetőségek kibontakozzanak.

A házasság szentsége is ugyanolyan világosan és határozottan mutatja egy szentség jellegzeteségeit, mint a keresztség és az Úrfelmutatás. Megvan benne mind a külső jel, mind a belső kegyelem. A jelképes tárgy a gyűrű, vagyis a kör, amely az örökkévalóságot szimbolizálja. A hatalom szava az ősi formula: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében”. A hatalom jele a kezek összekulcsolása, amely a két élet összekapcsolását jelképezi. Ezek a szentség külső, elengedhetetlen alkotói.

A belső kegyelem a két ember gondolatainak és érzelmeinek egyesülésében rejlik, ez teszi lehetővé a szellemek egységének felismerését, ami nélkül a házasság nem igazi házasság, hanem csak a testek átmeneti egyesülése. A gyűrűk átadása és elfogadása, az előírt szöveg kimondása, a kezek összekulcsolása, ezek alkotják a képi allegóriát. Ha azonban a résztvevők nem fogadják be a belső kegyelmet, ha nem nyitják meg magukat számára azzal a kívánsággal, hogy teljes lényükkel akarnak egymással egyesülni, akkor a szentség elveszti áldásos hatását, és csak külső formássá válik.

A házasságnak azonban van egy még mélyebb jelentése. Minden vallás egyöntetűen hirdeti, hogy a házasság a földi és az égi közötti egyesülésnek, az Isten és az ember egyesülésének földi képmása. De jelentőségét még ezzel sem merítjük ki, mert a házasság a szellem és az anyag, a Szentháromság és az univerzum közötti kapcsolat képmása is. Ilyen mély, ilyen messzire mutató jelentőségű a férfi és a nő házasságban történő egyesülésének jelentése.

A házasságban a férfi a szellemet, az Élet hármasságát, a nő az anyagot, a formaképző anyag hármasságát képviseli. Az egyik adja az életet, a másik befogadja és táplálja azt. Egymást kiegészítik, mint egy egészet alkotó, elválaszthatatlan két fél, amelyek egymás nélkül nem léteznek. Ahogy a szellem magába foglalja az anyagot, az anyag pedig a szellemet, úgy a férj magába foglalja a

feleséget, a feleség pedig a férjet. Ahogyan az absztrakt Létezés két aspektusban, a szellem és az anyag kettősségében nyilvánul meg, egymástól függve és együttesen megnyilvánulva, úgy az emberiség is a férj és a feleség két aspektusában nyilvánul meg. Ők sem létezhetnek egymás nélkül, csak együtt tudnak megjelenni. Ők nem kettő, hanem egy, a kettős-arcú egység. Isten és a világegyetem tükröződik a házasságban. Ilyen szoros az összeköttetés a férj és a feleség között.

Ahogyan már elmondtuk, a házasság Isten és az ember közötti, az egyetemes és az individualizált szellemek közötti egység képmezeje is. Ezt a szimbólumot használja a világ valamennyi nagy szentírása, a hindu, a zsidó és a keresztény szentírások is. Ezt a szimbólumot úgy terjesztették ki, hogy individualizált szellemnek tekintettek egy nemzetet vagy egy egyházat, és az ilyen szellemek csoportját kötötték egyetlen egységbe. Ézsaiás így szólt Izraelhez: „férjed az alkotód, az Örökkévaló, a seregek ura az ő neve, ... amint örvend a vőlegény a menyasszonynak, örvend neked Istednek” (Ézsaiás, LIV. 5; LXII. 5.). Szt. Pál pedig azt írja, hogy a házasság misztériuma Krisztust és egyházat jelenti (Efezus, V. 23-32.).

Ha a szellemet és az anyagot rejtettnek, megnyilvánulatlanak képzeljük, akkor nem látunk teremtést, együttesen megnyilvánulva azonban megindul a fejlődés. És amikor az emberiség két fele nem nyilvánul meg férjként és feleségként, akkor nincs új élet teremtése. Éppen ezért egyesülniük kell, hogy saját életük növekedhessen, hogy gyorsabban fejlődhessenek, hogy kölcsönösen segíthessék egymást, hogy mindegyik pótolhassa azt, ami a másiktól hiányzik. A két félnek egyggyé kell összekapcsolódnia, hogy kibontakoztassák az emberben rejlő spirituális lehetőségeket. A házastársak a tökéletes Embert is megjelenítik, akinek természetében mind a szellem, mind az anyag tökéletesen fejlett és kiegyensúlyozott. Ő az isteni ember, aki saját személyében egyesíti a férjet és a feleséget, a természet hímnemű és nőnemű elemeit, úgy, ahogyan „Isten és ember egy a Krisztusban.”¹⁷⁸

Akik így tekintenek a házasság szentségére, azok megértik, miért tartották a vallások mindig is felbonthatatlannak a házasságot, és miért tartották helyesebbnek azt, ha néhány egymáshoz nem illő házaspárnak szenvednie kell pár évig, mint hogy az igazi házasság eszméjét lealacsonyítsák mindenki számára. A nemzeteknek választaniuk kell, hogy a nemzeti eszményként a házasságban a spirituálist vagy egy földi köteléket fogadják-e el, hogy szellemi egységet keresnek-e, vagy csak fizikai egyesülésnek tekintik-e. Az előbbi a házasságnak, mint szentségnek a vallásos felfogása, az utóbbi a materialista, időben korlátos, közönséges szerződésnek tekintett értelmezés. A kisebb misztériumok tanulójának azonban mindig szentségi rítusnak kell azt tartania.

XIV. fejezet

A kinyilatkoztatás

Az összes előttünk ismert vallás szent könyvek őrzői, és ezekre a könyvekhez fordulnak a vitás kérdések eldöntése érdekében. Ezek mindig a vallásalapító vagy a későbbi tanítók tanításait tartalmazzák, akikről azt tartják, hogy az emberi szintet meghaladó tudással rendelkeztek. Még akkor is, ha egy vallás több, egymással vetélkedő szektára bomlik, azok mindegyike ragaszkodik a szentírásához, és az írás szavait úgy értelmezi, ahogyan az a saját egyedi tanításainak legjobban megfelel. Bármilyen messzire is távolodtak egymástól hitükben a szélsőséges római katolikusok és a szélsőséges protestánsok, azért valamennyien ugyanarra a Bibliára támaszkodnak. Bármennyire távol áll egymástól a bölcselkedő vedanta és a legtanulatlanabb vallabhacharya, mindketten ugyanazokat a Védákat tartják a legmagasztosabb írásnak. Bármilyen ellenséges is legyen a síta és a szunnita közötti szembenállás, ugyanazt a Koránt tartják szentnek. A szöveg értelmezésében támadhatnak eltérések és viták, de magát a Könyvet minden esetben a legnagyobb tiszteletben tartják. Így van ez jól, mert ezek a könyvek kinyilatkoztatás-részleteket tartalmaznak, amelyeket azok a Nagyok válogattak ki, akikre az egész megőrzését bízta. Az ilyen részletek öltönek testet azokban, amiket a továbbiakban Kinyilatkoztatásnak vagy Szentírásnak nevezünk, és amelyeket a Föld különböző részein a

¹⁷⁸ Athanáziai hitvallás (Hiszekegy)

legnagyobb becsben tartanak. A részleteket úgy válogatták ki, hogy megfeleljenek az adott időszak kívánalmainak, azon nép képességeinek, amely megkapta azokat, azon faj típusának, amely faj tanítására szánták. Általában olyan sajátos formában jelennek meg, amelyben a benne szereplő történetek, énekek, zsoltárok vagy jövendölések a felületes vagy tudatlan olvasó számára a teljes könyvet jelentik. A mélyebb értelem azonban rejtve van, néha számokban, néha a szavak titkos kulcs szerinti elrendezésében, néha csak a beavatottak számára érthető szimbólumokban, néha történeteknek látszó allegóriákban, és még sok más módon. Ezekre a szent könyvekre is jellemző bizonyos mértékig a szentségi jelleg: megvan bennük a külső forma és a belső élet, a külső jelkép és a belső igazság egyaránt. Rejtett értelmét azonban csak azok tudják megfejteni, akiket a benne járatosak erre megtanítottak. Ezért mondja Szt. Péter: „az Írásban egy prófétai szó sem támad saját magyarázatból” (2 Péter, I. 20.). A bibliai szövegekkel kapcsolatos bonyolult magyarázatok, amelyek az egyházatyák munkáiban köteteket tesznek ki, a modern világi ember számára erőltetettnek és túlzottnak tűnnek. A számokkal és a betűkkel való játék, az egyszerű, történelmi tényeknek látszó részek fantasztikusnak tűnő értelmezései felbosszantják a mai olvasót, aki azt szereti, ha ezeket a tényeket világosan és következetesen mutatják be, és aki azt akarja, hogy biztos talajt érezzen a lába alatt. A mai ember egyáltalán nem hajlandó követni a könnyű léptű misztikust arra területre, amely süppedékes ingoványnak látszik, ahol vadul kergetőző, táncoló lidércfények üzik egymást meghökkentő és érthetetlen szeszélyességgel, hol felbukkanva, hol eltűnve szeme elől. De nem szabad elfelejtenünk, hogy azok, akik ezeket a bosszantó értekezéseket írták, ragyogó elméjű, nyugodt ítéletű emberek voltak, az egyház mesteri építői. Ezek az írások mindazok számára, akik helyesen olvassák, mégis tele vannak utalásokkal és sugallatokkal, felfednek sok olyan ismeretlen ösvényt, amelyeket útbaigazítás nélkül aligha vennénk észre, és amelyek a tudás végcéljához vezetnek.

Korábban láttuk, hogy Origenész, az egyik legjózanabb ítéletű ember, az okkult tudományok ismerője, azt tanította, hogy a szentírások hármasság felépítésűek: testből, lélekből és szellemből állnak. Szerinte a szentírás testét a szavakban leírt történetek és elbeszélések alkotják, és habozás nélkül kijelenti, hogy ezek nem szó szerint igazak, hanem csak a tudatlanok oktatására szolgálnak. Még azt is megjegyzi, hogy ezek a történetek nyilvánvalóan képtelen megállapításokat tartalmaznak, hogy a szembeszökő ellentmondások felkeltsék az ember érdeklődését e képtelenségek valódi jelentésének feltárására. Origenész azt mondja, hogy amíg az ember tudatlan, elégedjen meg az írás testével, amiben megtalálja a neki szánt tanítást és útmutatást, mert a betűszerinti kijelentésekben lévő ellentmondásokat és képtelenségeket úgysem veszi észre, ezért azokon nem is akad fenn. Amikor azonban az elme növekszik, és az értelem kifejlődik, ezek az ellentmondások és képtelenségek megragadják figyelmet, és összezavarják a tanulót. Ekkor a tanulmányozó a mélyebb értelem keresésére kényszerül, és kezdi megtalálni az írások lelkét. Ez a lélek az értelmes kereső jutalma, aki így megszabadul a betű kötöttségétől, mert a betű öl (Kor. II., III. 6.). Az írás szellemét azonban csak a spirituálisan megvilágosodott ember láthatja meg. Csak akikben a szellem kibontakozott, érthetik meg a spirituális mondást: „Az Isten dolgait sem ismeri senki, hanemha az Isten lelke... Ezeket prédikáljuk is, nem oly beszédekkel, amelyekre emberi bölcsesség tanít, hanem amelyekre a Szent Lélek tanít” (I. Kor. II. 11, 13.).

Ez az oka annak, hogy miért ilyen módon adják közre a kinyilatkoztatásokat. Ez az egyedüli módszer, hogy ugyanazt a tanítást hozzáférhetővé lehessen tenni a különböző értelmi fejlettségű emberek számára, és így ne csak azok kapjanak oktatást, akik a kinyilatkoztatást közvetlenül megkapták, hanem azok is, akik a későbbi időkben az előbbieket elhagyták a fejlődésben. Az emberiség fejlődik. A szentírásoknak a régmúlt idők fejletlen emberiségéhez szóló külső jelentése szükségképpen nagyon korlátolt, és ha nem volna ennél a külső jelentésnél valami mélyebb és teljesebb is elrejtve benne, akkor az Írás egy-két ezer év alatt elértéktelenedne. Ellenben ezzel a módszerrel mindig újabb jelentést lehet benne feltárni, így értéke örök érvényű. Az emberiség fejlettebb része megtalálhatja benne a rejtett kincseket, és eljön a nap, amikor az egész kinyilatkoztatást felfogja az emberiség, és nem lesz többet szükség a rész-kinyilatkoztatásra.

A világ bibliai tehát töredékek, a kinyilatkoztatás töredékei, ezért joggal nevezzük kinyilatkoztatásnak.

A kinyilatkoztatás szó mélyebb értelmében azt a hatalmas mennyiségű tanítást jelenti, amelyet a spirituális tanítók nagy Testvérisége őriz az emberiség számára. Ez a tanítás szimbólumokban írt könyvekben található. Ezek a könyvek tartalmazzák a kozmikus törvények összefoglalását, a világegyetem működésének alapelveit, fejlődésének módjait, azon lények leírását, amelyek az univerzumban élnek, a múltjukat, a jelenüket és a jövőjüket. Összefoglalóan ez a kinyilatkoztatás. Ez az a felbecsülhetetlen kincs, amelyet az emberiség őrzőire bízta, akik időről-időre ebből választanak ki egy töredéket, és ezek a töredékek alkotják a világ szentírásait.

Végül a kinyilatkoztatás legmagasabb, legteljesebb értelme az, amikor az Istenség kibontakoztatja önmagát a világmindenségben, amikor egymás után tárja fel a legkülönbözőbb tulajdonságokat, erőket és szépségeket a formák minden változatában, amelyek összességükben a világegyetemet alkotják. Az Istenség megmutatja fenséges ragyogását a Napban, végtelenségét a csillagokkal telehintett térben, erejét a hegyekben, tisztaságát a hófödte hegycsúcsokban és az átlátszó levegőben, energiáját az óceánok hullámverésében, szépségét a rohanó hegyi patakokban, a sima, tiszta tóban, a hűvös, mély erdőben és a napsütötte síkságon, rettenthetetlenségét a hősből, türelmét a szentben, gyöngédségét az anyai szeretetben, védő gondoskodását az apában és a királyban, bölcsességét a filozófusban, tudását a tudósban, gyógyító erejét az orvosban, igazságosságát a bíróban, gazdagságát a kereskedőben, tanítósságát a papban és szorgalmát a kézművesben. Ő suttoz a szellőben, Ő mosolyog a napsütésben, Ő dorgál meg a betegségben, Ő ösztönöz, hol a sikerben, hol a kudarcban. Mindenhol és mindenben Ő villantja fel önmagát, hívogat, hogy szeressük, majd elrejtőzik, hogy megtanulhassunk egyedül megállni a lábunkon. Mindenben Őt felismerni – ez az igazi bölcsesség. Mindenben Őt szeretni – ez az igazi vágy. Mindenben Őt szolgálni – ez az igazi cselekvés. Az Istenség ilyen ön-megnyilvánulása a legmagasztosabb kinyilatkoztatás, minden más csak másodlagos és részleges.

Ihletett ember az, akihez ebből a kinyilatkoztatásból valamennyi eljutott az Egyetemes Szellemnek a benne lévő elkülönült szellemén végzett közvetlen tevékenységén keresztül, amely az Ő kiáradásának eredménye, és amely megérzi a Szellem szellemre gyakorolt megvilágosító hatását. Az ember nem ismerheti meg az igazságot, és így nem is veszítheti el azt, nem juthat a valódi tudás birtokába, így nem is kételkedhet abban mindaddig, amíg a kinyilatkoztatás el nem jön hozzá minden más ember közvetítése nélkül, amíg a rajta kívül lévő Isten meg nem szólítja a benne lévő istent az emberi szív templomában. Ekkor az ember belülről tud, és nem másokon keresztül.

Valamivel alacsonyabb szinten ihletett az olyan ember, ha a benne szunnyadó képességeket egy nála magasabb rendű lény kelti fel, esetleg testét időlegesen birtokába veszi, és eszközként használja. Az így megvilágosodott ember ihletettségének ideje alatt tudását meghaladó dolgokról beszélhet, és eddig nem is sejtett igazságokat hirdethet. Néha ilyen módon áradnak le egy-egy emberi vezetőken keresztül a világ megsegítésére szolgáló igazságok. Ilyenkor a beszélőnél nagyobb Valaki saját életét küldi le az emberi tudathordozóba, és ezek az igazságok az ember ajkáról törnek elő. Ilyenkor a nagy tanító még magasztosabban beszél, mint egyébként tud, mert az Úr Angyala tűzzel érintette ajkát (Ézsaiás, VI. 6, 7.). Ezért beszéltek a különböző fajok prófétái bizonyos időszakokban olyan elsöprő meggyőződéssel, teljes ihletettséggel, és az ember szellemi szükségleteinek tökéletes megértésével. Szavaik ilyenkor örök érvényűek, a szónok pedig valóban Isten küldötte. Aki egyszer már így tudott, soha nem veszítheti el teljesen tudásának emlékét, szívében pedig olyan bizonyosságot hord, amely soha nem enyészhet el teljesen. A fény elhomályosulhat, és sötétség ereszkedhet rá, az égi ragyogás elhalványodhat, és felhők vehetik körbe, fenyegetés, kérdőre vonás, üldözés szorongathatja, de belül, a szívében titkos Béke fészkel, mert tud, vagy tudja, hogy tudott.

A valódi ihletettség emlékezetét, a rejtett élet valóságát csodálatos és igaz szavakba foglalta Frederick Meyer Szt. Pál című jól ismert költeményében. A versben az apostol saját tapasztalatairól beszél, és megpróbálja érthetően kifejezni azt, amire emlékszik. Úgy jelenik meg, mint aki tudását képtelen teljesen visszaadni, bár bizonyossága rendíthetetlen:

S így még én is, ki ihletére vágyom,
Ki szóltam véle, mindent feledek,
És sok napon át, könnyes szomjúsággal,

Türelmesen ugyan, de szenvedek.

S akkor, a vallomás jaja közben,
Mikor imám már kín és gyötrelmem,
Belém nyilallik Isten közelsége,
Megérint, megráz, s ott az Úr velem.

Ha hirtelen egy penna lángbetűkkel
MENE TEKEL-t írna házad falára,
Ne hidd, hogy van oly jó emlékezet,
Mely szóról-szóra emlékeznék rája.

Ha egyszer furcsa, érthető mennydörgés
A földre csillag-titkot zúgna le,
Rémült csodálkozásod közepette
Alig tudnád, hogy mit mond el vele.

Alig fogom föl megnyilatkozását,
Fülem eltompul, alig értem őt.
Csak ajkamon és két kezemben érzem
Az intő, élő, dübörgő erőt.

Akit az Úr lehelete érintett,
Nem kérkedik többé, és nem tagad.
Tagadja bár a világ egyhangúan,
Ám tegye azt! Ő mellette marad.

Inkább a világ kételkedjék, bárha
Eső, fa, élet Istent bizonyít,
Inkább, semmint az, akinek lelkében
Isten megfogant, s egyszer kivirít.

Mert az, ha letaszítod trónusáról,
Vérzön, hajszoltan, egyedül, vakon,
A keresztről is hirdetné, mit látott,
S a pokolban is súgná: „Én tudom!”
(Martinovich Ernő fordítása)

Akik bármilyen mértékben is felismerték, hogy Isten körülöttük, bennük és mindenben ott van, képesek megérteni, hogy egy helyszín vagy egy tárgy „szentté válhat” ennek az örökkévaló, egyetemes Jelenlétnek a kismértékű tárgyasulásától is, és így még azok is képesek érzékelni Őt, akik egyébként nem érzik az Ő mindenütt jelenvalóságát. A hely vagy a tárgy megszentelését általában valamilyen magasabban fejlett ember hajtja végre, akiben a belső Istenség már jelentős mértékben kibontakozott, és aki ezért finomabb testeivel a tudat finomabb rezgéseire is képes válaszolni. Egy ilyen emberen keresztül vagy közvetlenül belőle szellemi energiák áradnak ki, és ezek egyesülnek saját tiszta magnetizmusával. Ezt az energiát azután kiáraszthatja bármely tárgyra, és annak éterikus és finomabb anyagból álló testei hozzáhangolódnak az ember rezgéseivel – ahogyan ezt már korábban elmagyaráztuk –, így a tárgyban lévő Istenség könnyebben meg tud nyilvánulni. Az ilyen tárgy magnetizálttá válik, és ha ez elég erősen történt, akkor maga a tárgy is magnetikus központtá válik, amely képes áthatni saját magnetizmusával a közelébe kerülőket. Olyan ez, mint amikor egy elektromossággal feltöltött test elektromossággal telíti a közelébe helyezett testeket is.

Az így „megszentelt” tárgy nagyon hasznos kiegészítője az imádkozásnak és a meditációnak. Az imádkozó finomabb teste hozzáhangolódnak a tárgy magasabb rezgéseivel, és az ember megnyugszik, lecsendesül, és béke költözik szívébe, anélkül, hogy ezért erőfeszítést tenne. Olyan lelkiállapotba kerül, amelyben az ima és a meditáció könnyű és gyümölcsöző, nem pedig nehézkes és terméketlen, a fárasztó gyakorlat pedig rendkívül élvezetessé válik. Ha a megmagnetizált tárgy egy

szentséges személyt ábrázol – egy feszületet, Máriát a gyermekével, egy angyalt, egy szentet –, az további hasznot jelent. Ugyanis, ha a megfelelő hatalom szavának és jelének segítségével a tárgyat előzőleg telítették az adott lény magnetizmusával, akkor ezt a magnetizmust a lény könnyedén felerősítheti egy kevés spirituális energia hozzáadásával. Így hatását éreztetheti a hívővel, sőt akár meg is jelenhet előtte, amit esetleg a tárgy segítségével nélkül nem tudna megtenni. A spirituális világban ugyanis megfigyelhető az erővel való takarékoskodás, és kisebb energiamentiséget alkalmaznak ott, ahol nagyobb erőt nem fejtenének ki.

Ugyanezen okkult törvények alkalmazása megmagyarázza azt is, mi értelme van a megszentelt tárgyak – ereklyék, amulettek, stb. – alkalmazásának. Ezek valamennyien magnetizált tárgyak, többé vagy kevésbé erők vagy éppen használhatatlanok, attól függően, hogy a magnetizáló személy milyen tudású, tisztaságú és spiritualitású.

Ehhez hasonlóan helyszínek is megszentelődhetnek, amikor ott szent emberek élnek, akiknek kiáradó, tiszta magnetizmusa telíti a környező atmoszférát békességet sugárzó rezgésekkel. Néha szentek vagy a magasabb világok lakói meghatározott céllal magnetizálnak bizonyos helyeket, például János evangéliuma megemlíti egy ilyen esetet, amikor egy angyal meghatározott időnként megérintette a vizet, ezzel gyógyító tulajdonsággal ruházta fel (János, V. 4.). Ilyen helyeken még a figyelmetlen világi emberek is megérik néha az áldásos hatást, átmenetileg megszelídülnek, és hajlamosabbak lesznek a magasabb rendű dolgokra. Az isteni élet minden emberben szüntelenül megpróbálja legyőzni a formát, hogy azt önmaga kifejeződésévé alakítsa. Könnyen belátható, hogy ha a forma egy magasabb fejlettségű lény rezgéséhez hangolódik, akkor a bennlakozó Élet segítséget kap, mert saját erőfeszítéseit egy nagyobb erő felerősíti. Ezt a hatást kívülről a nyugalom és béke érzésén keresztül lehet felismerni. Az ember elméje lecsillapodik, a szív megnyugszik. Bárki, aki megfigyeli önmagát, azt találja, hogy vannak bizonyos helyek, amelyek elősegítik a lecsendesülést, a meditálást, a vallásos gondolatokat, mint más helyek. Olyan helyiségekben, épületekben, amelyek telítettek világi gondolatokkal, felületes fecsegéssel, a hétköznapi élet nyüzsgésével, sokkal nehezebb lecsendesíteni az elmét, és koncentrálni a gondolatokat, mint egy olyan helyen, ahol évek vagy évszázadok hosszú során át vallásos gondolatok töltötték meg a légkört. Itt az elme észrevétlenül megnyugszik és lecsendesül, és ami az előbbi helyen komoly erőfeszítést igényelne, az utóbbin szinte magától sikerül.

Ez a zárandokhelyek és az időnkénti visszavonulás ésszerű magyarázata. Az ember befelé fordul, hogy a benne lakozó Istent megkeresse, és ezt segíti az olyan atmoszféra, amelyet más emberek ezrei teremtettek meg, akik ugyanazon a helyen ugyanazt keresték. Az ilyen helyeken ugyanis nemcsak az a magnetizmus van jelen, amelyet egy szent vagy a láthatatlan világ néhány nagy lény hozott létre, hanem minden ember, aki tisztelettel és áhítattal teli szívvel keresi fel a helyet, és aki hozzáhangolódik rezgéseikhez, az saját életerejével erősíti ezeket a rezgéseket, amikor pedig távozik, a hely jobb állapotban lesz, mint amikor érkezett. Ha egy megszentelt tárgyat nem használnak, vagy egy zárandokhelyet nem látogatnak, a magnetikus energia is lassan szétszóródik, és fokozatosan elvesztik hatásukat. Gyakori használatban viszont magnetizáltabbaké válnak. A tudatlan gúnyolódó ember jelenléte káros, mert ellenséges rezgéseivel a tárgy vagy a kegyhely rezgéseit gyengíti. Ahogy egy hanghullám találkozhat egy másik hanghullámmal, amely kiolthatja, és az eredmény csend lesz, ugyanígy a becsmérő gondolatok is gyengítik vagy kioltják a szeretet és a tisztelet gondolati rezgéseit. A keletkező hatás természetesen változik a rezgések relatív erősségével, de a rosszindulatú rezgés nem maradhat eredmény nélkül, mert a rezgőmozgás törvénye a magasabb világokban is ugyanaz, mint a fizikai világban, a gondolat-rezgések pedig valódi energiák kifejeződései.

Ezek után nyilvánvaló, hogy miért szükséges a templomok, kápolnák, temetők felszentelése, és mi ennek a hatása. A felszentelés szertartása nem csupán egy adott hely nyilvános kijelölése egy meghatározott célra, hanem a helyszín magnetizálása is mindazok javára, akik gyakran látogatják. A látható és láthatatlan világok ugyanis szorosan egymásba fonódnak, és a láthatót azok tudják legjobban szolgálni, akik bánni tudnak a láthatatlan világok energiáival.

UTÓSZÓ

Könyvecskénk végére értünk, amely egy hatalmas témával foglalkozik, és csak egy sarkát emeltük fel annak a fátyolnak, amely az Örök Igazság Szűzét elrejti az emberek közönyös tekintete elől. Öltözékének csupán szegélyét láttuk, gazdagon hímezve arannyal, és gyöngyökkel behintve. De még ez is, amint lassan meglebben, égi illatot áraszt, a mienknél szebb világok szantál és rózsaoilaj illatát. Milyen elképzelhetetlenül dicsőséges lenne az a látvány, ha a fátyolt egészen fellebbenténénk, és megláthatnánk az isteni Anya arcát, karjaiban a Gyermekkel, aki maga az Igazság! E Gyermek előtt a szeráfok is mindig eltakarják arcukat, akkor milyen halandó tekinthetne Rá és maradna életben?

Mivel azonban ez az Igazság ott lakozik az emberben is, vajon ki tilthatná meg, hogy a fátyol mögé hatoljon, és „nyílt arccal” láthassa „az Úr dicsőségét”? A barlangból a legmagasabb mennyeorszáig vezet az út, amelyen a testté vált Ige járt. Ez az, amit a Kereszt Útjának ismerünk. Mindazok, akik osztoznak Vele az emberré válásban, osztoznak az Istenné válásban is, és bejárhatják azt az utat, amit Ő bejárt. „Ami Te vagy, Az vagyok Én”.

BÉKE LEGYEN MINDEN LÉNNYEL